

1870-1930

E"ÜS

ÜLIÕPILASLEHT JURIKUUL 1930

Kaas ksv. Rudolf Paris'elt.

ÜLIÕPILASLEHT

EESTI ÜLIÕPILASKONNA HÄÄLEKANDJA

T Ä H I S P Ä E V A L

1870 – 1930.

EESTI ÜLIÕPILASTE SELTSILT EI OLE EESTLUS PÄRINUD MITTE AINULT OMA LIPU, VAID TA PÄRIS TEMALT KA OMA VAIMU. SIIA KOONDUSID TEADLIKUMAD NOORED JA VALMISID ÜHISEIS AATEIS. VILI OLI — VABARIIK.

EESTI ÜLIÕPILASTE SELTS POLE AGA AINULT SUURE MINEVIKU MÄLESTUS EGA ÜKSI OLEVIKU KAJASTUS. NAGU TEMA JUURED KINDLALT ULATUVAD MINEVIKKU, NII TEMA LÄTV TUNGIB JULGELT TULEVIKKU.

EESTI ÜLIÕPILASTE SELTSI VÕIMAS NOORUSKOGU, TEMA KINDEL PÜÜDEJÕUD, TEMA ELULISED AATED ON EESTLUSE TULEVIKUGI PÄRALT. SEKS KOHUSTAB MEID AJALOO LINE MINEVIK JA VÄÄRSED TRADITSIOONID.

EESTI ÜLIÕPILASTE SELTSI VÕITLEJAD KANNAVAD AASTATE LISADES SEDA KINDLAMINI OMA ÜHENDUSE SUURI, VANU JA UUSI VÄÄRTUSI, OLLES OMA KÕIKUMATUDE AADETE TEENISTUSES:
TÕSINE EESTLUS, SISEMINE VABADUS, TULEMUSRIKAS TÕÕ.

EESTI ÜLIÕPILASTE SELTSI VANEMAT PÕLVE ON KANDNUD HÜÜE: KASUTA AEGA! EESTI ÜLIÕPILASTE SELTSI NOORUST KANNAB PRAEGUGI: AEG ÕPPIMISEKS! — ET TÕÕL OLEKS VÄÄRSED TULEMUSED!

MÕNI SOOV ÜLIÕPILASORGANISATSIOONIDELE.

1. Organisatsioonid olgu teadlikud vastutusest, millise nad võtnud endale oma liikmete kõlblise ülalpidamise eest. Ülikooli administratsioonil on tulnud teha tegemist nähtega, kus on eksitud nii avaliku kui eriti akadeemilise korra vastu. Ligemalt asja jälgides on mõnikord selgunud, et üksikud organisatsioonid oma liikmete kasvatamisel ja nende esinemise mõjustamisel ei ole seisnud oma ülesande kõrgusel. Kõik eksimised korra ja kõbluse vastu ei arene nii kaugele, et nad tulevad harutusele ülikooli vastavates organites. Ometi on põhjust juhtida tähelepanu sellele, et organisatsioonid praegu, kus ülikooli tulakse võrdlemisi õige noorelt, peaksid olema head juhatajad ning kasvatajad neile, kes endid usaldavad nende hoolde. On avalikult kõneldud ja kirjutatud sellest, et ülikool peaks panema maksma valjuma korra üliõpilaste töötamise ja esinemise kohta. Kas ja millisel määral see teostatav, ei ole praegu veel selge. Üks asi aga on küll kindel: meie ülikooli traditsiooni põhjal on suur osa kasvatuses tööst saanud ülesandeks üliõpilasorganisatsioonidele. Seda traditsiooni tuleb kõigepealt jätkata ning edasi arendada, tarbekorral meetode ja vahendeid muutes, uuendades, ajakohasemaks tehes. Oleks mõeldav selles asjas org-ide koostöögi — sellele vaatamata, millist nime nad kannavad.

2. Organisatsioonid seadku oma elus ja tegevuses vaimlised huvid

ning harrastused silmapaistvale kohale teiste ülesannete hulgas.

Meie kultuur on arenenud ja kasvanud rohkem laiuse kui sügavuse suunas. Seltskonnaelus jääb veel rohkesti puudu tõsisest kultuuri õhkkonnast, mitmeti ilmneb veel labane tõusikluse hingelaad, tihti annab

Vil. Juhani Köpp.
Vilisilaskogu esimees. Tartu Ülikooli rektor.

ennast tunda maitsevaesus ja vaimlise silmaringi piiratus. Üliõpilaskonnal kui meie haritlaskonna suuremal taimelaval on siin täita vääriiline ülesanne. Kuigi igamees on kohustatud ise kasutama kõiki neid võimalusi, milliseid pakub peale otsekohese teadusliku töö ülikool ja Tartu linnas ning teisel kättesaadavad kultuurasutised selleks, et saada tõsiseks kultuurinimeseks, võivad ikkagi organisatsioonid olla siin headeks

abilisteks. On ju nemad enamikus võtnud endale ülesandeks ka oma liikmete vaimlisele arengule kaasa aitamise. Kahtlemata sünnib selles asjas mõndagi meie üliõpilasorganisatsioonides, ühes rohkem, teises vähem, kuid on ka kindel, et siin on tarvis ja võimalik rohkem ära teha oma liikmete vaimlise kultuuri edendamiseks ja süvendamiseks.

Raskuste ära võitmiseks võidakas astuda oma vahel ühendusse, kasutades vastamisi neid jõude, mis kusagil olemas, et käsitleda sellekohastel koosviibimistel vääriiliselt vaimlise elu avaldusi kirjanduse, kunsti, ühiskondlise elu aladelt jne. Ka võidakas selleks kaasa tõmmata võimalust mööda vilistlasi ja ülikooli õppejõude ning astuda ligemasse kontakti väljaspool akadeemilisi ringkondegi seisvate kunstnikkude ja kirjanikkudega. Kui nii leitakse võimalikult laiaulatuslik kontakt kõigi vaimlise kultuuri alal teotsevate isikute ja ringkondadega, siis saadakse sellest kahtlemata rohkesti tõuget ning kasu oma vaimlisele elule. Sel teel omandab üliõpilaselu ise rikkalikuma sisu ning, mis eriti kaaluv, muutub meie ühiskonna vaimline ilme kultuurilisemaks. Viimast nõuab ja ootab meie rahva tulevik, asetades meid ikka rohkem alataasa kasvavate ülesannete ette põhjalikuma ning mitmekülgsema kultuurielu suhtes.

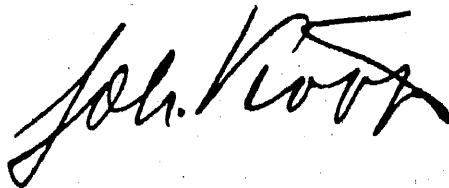
3. Organisatsioonid püüdku luua ligemaid sidemeid rahvaga. Ei või salata, et kõigi erandite peale, mis kindlasti olemas, vaatamata meie üliõpilaskond ja tema organisatsioonid elavad ikkagi

nagu oma ette, ilma et neil seesugustena oleks elavamat otsekohesest tegelikku kokkupuutumist rahva laiemate ringkondade vaimlise eluvalduste ja tarvidustega. See on muidugi tingitud peamiselt akadeemilise kodaniku elamisolude ja vormide üldlaadist ning ei saa siin sugugi mitte püstitada kaugele minevaid nõudmisi. Ei saa olla kõnet sellest, et kõik üliõpilased juba varakult siirduksid seltskondliku tegevuse aladele, küll

aga võiksid tulla arvesse mõningad ülesanded vaimlise töö alalt, millistest võidaks kinni hakata nagu seda näeme näit. Soomes, kus üliõpilasorganisatsioonid on võtnud endale mõnesuguste algatuste täidesaamise rahvuskultuuri alal, teotseades peamiselt teatavate maade kultuuri tõstmise huvides. Seesugune tegevus loob silda haritlaste ning rahvahulkade vahel, lähendades neid hingeliselt üksteisele. On meilgi ol-

nud mõningaid üritusi selles suunas, ometi vääricks asi rohkem tähelepanu ning püsivust sihtide taotlemisel.

Need — mõned soovid. Ehk mõeldakse nende üle siin ja seal ja tehakse mõned järeldused.

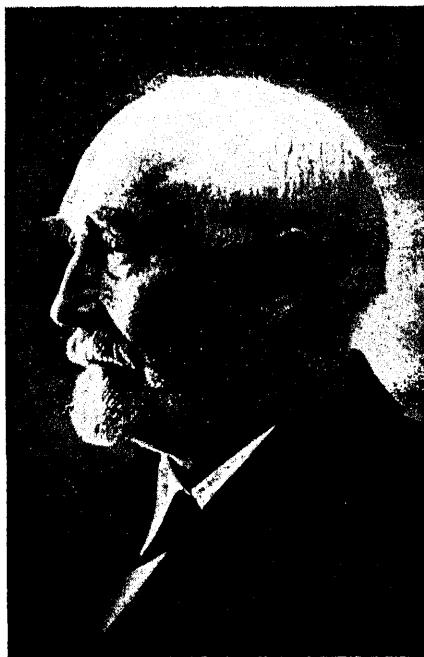
JOONI EÜS-i ARENEMISKÄIGUST EESTI ÜLIÕPILASKONNANI.

Nagu EÜS-i lipu värvid on saanud meie riigilipu värvideks, nii on EÜS-ist aegamööda välja arenenud Eesti üliõpilaskond. Üksikuid Eesti soost üliõpilasi, kes endid koolis tunnistasid eestlasteks, on juba varem olnud, eesti üliõpilase mõiste on aga kuju saanud alles EÜS-i asutamisega 1870. aastal.

Nagu ärrganud rahvuslik enesetunne Eesti rahva seas imekiirelt levines, nii lõi see ka leegitsema eesti üliõpilaste hulgas, vaatamata sellele, et nende arv ammuugi nii ruttu ei kasvanud kui nende isamaaline vaimustus. Oli ainult 10 aastat möödunud EÜS-i asutamisest, kui juba katset tehti põhimõtteliselt üheõiguslike Tartu üliõpilaste hulgas ka üheõigusliku korporatsioonina üles astuda. Korp-i asutamisel oli sel ajal koguni teistsugune tähendus kui praegu.

Maa valitsemine Eesti-, Liivi- ja Kuramaal, missuguste kubernangude jaoks Tartu ülikool oli asutatud, oli seekord nende maaosade aadli eesõiguseks. Kuna vanemad maapäevadel ja kohalikes aadlikonventides kokku puutusid, olid ülikoolis õppivate noorte kogumiskohaks korporatsioonid.

Kui korp-idesse küll ka mitteaadlike vastu võeti, neid seal üheõiguslikekski tunnustati, kui isegi paar mitteaadlikest koos-

Auvillistlane Heinrich Koppel.
Professor ja üliõpilasprorektor.

nevat korp-i oli ellu tõusta lastud, siis olid sellel oma põhjused. Mitteaadlikud haritlased, kes oma leivasaamises suurelt osalt aadlist olenesid, olid väga rahu-

lik rahvas. Ei olnud nad kunagi märgatavalt aadliesõiguste järele käsi sirutanud, nende lapsed olid enamasti hästi kasvatatud, miks neid siis mitte eneste hulka lasta!

Ülikoolis õppiva noorsoo jaoks oli välja kuulutatud põhimõte: „üliõpilased ei tohi politikaga tegemist teha“, ja et selle poolest kõrvalekaldu mis ei tuleks, selle järele valvati hoolega. Muidu lubati üliõpilastel omavahel tülitseada ja elada, kuidas tahtsid. Nii õpetati noored, kellel selleks pärast õigust ei olnud, politikast eemale jääma. Eesõigustatud isikud said poliitilise kooli peale ülikoolist lahkumist maapäevadel jne. muidugi.

Ka rahvusküsimus loeti poliitiliste küsimuste piirkonda kuuluvaks. Puhtsaks kõrgema hariduse saaja astus iseenesestmõistetavalt Balti sakste hulka, oli selle küsimusega siis veel tarvis tegemist teha. Seni oli niisugune ülikooli kord häid tagajärgi andnud, rahu oli majas olnud ja asjad korras.

Teiseks ähvardas lugu minna kuidagi ellutekkunud eesti üliõpilastega ja nende asutatava korp-iga. Nii väljaspool ülikooli, kui ka üli-

koolis olid need eestlased järsku arusaamata viisil marru läinud. Väljaspool hakkasid nad aadli eesõigustele kallale tükki, ülikoolis ei leppinud nad enam põhimõttelise üheõiguslusega, vaid hakkasid ka selle teostamist nõudma. Seda ei võidud neile kuidagi lubada. Senistest eesti haritlastest oli ainult üks, dr. Fählmann, juba sääraseid ketserlikke mõtteid avaldanud. Mõned teised olid küll ka Eesti asjadega tegemist teinud, olid aga muidu rahulikkudeks kodanikkudeks jäänud. Oma seisuslike eesõiguste kaitseks ei ole Balti saksad kunagi viivitanud ka välist võimu appi võtmast; Fählmannist oli nii jagu saadud. Aadli mõju ulatas ka ülikooli, ei olnud nii Vironiast raske jagu saada. Ja see sündiski.

Jätan kõrvale käsimuse harutamise, kas Vironia lämmatamine meile õnnetuseks oligi. Vironia asutamiskatse on EÜS-i arenemise ja suunavõtmise kohta suure tähtsuse omanud.

Vironia asutamisel olid kõik Eesti soost Tartus õppivad üliõpilased üles otsitud ja kaasa tõmmatud, kellest kuidagi oli loota Eesti rahvuslikust liikumisest osavõtjat. Vironia võitluste ajal oli oma seisukohti igapidi selgitatud, oli meeste meelsust proovitud ja karastatud. Salgake, mis koos tulest ja veest oli läbi käinud ja pärast Eesti Üliõpilaste Seltsina ülikooli valitsuse poolt kinnitamist leidis, oli heaks aluseks järjest suuremal arvul ülikooli jõudvatele Eesti noortele. Õnnelikuks võtteks oli ligema ühenduse loomine juba ülikoolist lahkunud Eesti rahvaslaste-haritlastega. EÜS muutus varsti sel viisil Eesti hariduspüüete keskkohaks. Seltsi liikmed jäid oma rahvaga lahutamata ühendusse, tutvunesid selle tege-

liku elu nõuetega ja tarvidustega, ning õppisid kõrgeks pidama kohustusi oma sugurahva vastu.

Lähenes EÜS-i esimene aastakümme lõpule. Jõudsalt arenenud oli meie rahvas niihästi varanduslikult kui ka vaimliselt, tublisti kasvanud oli oma liikmete poolt EÜS. Üldine maa poliitiline seisukoht hakkas muutuma. Näis, nagu oleks eestlastel võitlemises saksa ülevõimu vastu venelastelt abi loota. Näis, nagu oleks meil lootust sakste ja venelaste kõrval täieõiguslike kaastegelastena mõjule pääseda maa omavalitsustes. EÜS oli arvuliselt märksa tugevnenud ja sisemiselt niivõrt konsolideerunud, et saksa korp-ides valitsevate kommete mõju alla sattumist enam ei kardetud. Et üliõpilaste hulga leigemaid suguvendi suuremal arvul oma hulka saada ja nende peale mõju avaldada võida, otsustati uuesti katsetada muretseda korp-ina ülesastumise õigust.

Tuli takistus, kust seda ei kardetud — Vene valitsuse poolt. Seal oldi Tartu saksa korp-ide mõju õigesti hindama hakatud ja otsustati samuti kui nendega, ka eesti korp-iga ümber käia.

Kui seekordki soovitud sihile ei jõutud, omajagu kasu oli ka sellest korp-i asutamiskatsest siiski. Elavas läbikäimises saksa korp-idega õpiti oma rahvuslikku seisukohta kinni pidama ja kaitsma ja muretseti sellele üldist tunnustamist. Oma sisemist jõudu korp-ide kommete vastu oldi siiski osalt üle hinnatud. Ligematel kokkupuutumistel nendega hakkasid need mõnelegi meeldima ja said alguseks edaspidistele eesti korp-ide asutamistele.

Miks ei ole EÜS, kus tal selleks võimalus oli, ka mitte avalikult värvikandjaks korp-iks muutunud? Ei saa ütelda, et korp-i

elu häid külgi ei oleks hinnata mõistetud, et ehk korp-i elu elades kuidagi liikmete rahvusliku enesetunde loiumaks minemist oleks kardetud. Kardeti midagi muud. Kardeti, et korp-i intiimne siseelu liiga palju tähelepanu enesele koondab, oma liikmeid ümbuskonna, oma rahva elust eraldama kipub, nende hulgas saksa korp-ides kunstlikule kultiveeritud apolitismi või vähemalt rahvuspoliitilist leigust aitab sünnitada. Kardeti, et korp-i elu üllilgida vennastuse juures üldiste küsimuste otsustamisel isiklikud tutvused ja huvid liig kaalukaks võivad muutuda ja onupoja, või rühma politika aluseks saada. Niisugustest kiusatustest tahtis ennast EÜS eemale hoida, oma liikmete esimeseks ja ülemaks ülesandeks tahtis ta seada osavõtmist oma rahva kultuurilistest püüetest ja nende ettevalmistust selleks tööks juba üliõpilaspõlves. Niisuguses sihis töötamiseks on EÜS endal katsunud käed vabad hoida, niisugust värvingut on ta oma järjest suureneva liikmete hulga ja kasvavale Eesti üliõpilaskonnale anda tahtnud.

Tuli ilmasõda, tuli vabadusesõda.

Olid enne seda juba kaunis rohekearvulises üliõpilasperes sidemed mõnede rühmituste vahel kaunis ladusaks muutunud, kodumaa vabaduse eest võitlema asusid kõik eesti üliõpilased ja võitlustes kadusid vahed nende vahelt. Sõjaväljal sündis üksikutest eesti soost üliõpilastest Eesti üliõpilaskond.

Nii kui vabadusevõitlustes, samamugugi see üliõpilaskond ka meie maa ja rahva kultuurilisel arendamistöö käsi-käes ühisel rinnal, vaatamata sellele, kas kellegi pead värviline- või üldmüts ehib.

A. Howell.

Vil. Otto Strandman
Riigivanem.

«Tänasida toimetusi ära viska homse
varna.»

Tallinnas,
30. märtsil 1930.

Vil. Strandman

Eesti Üliõpilaste Selts on andnud oma armastatud rahvale suurima, mis ta anda võinud. Eesti nimi ja Eesti rahvuse jällesünd on olnud lähimas lülituses Eesti Üliõpilaste Seltsi ja ta pere rahvusliku loominguga, ja EÜS-i südame väline embleem kandus Eesti rahvasse ja sai tema ning hiljem ka Eesti riigi väliseks embleemiks.

Tallinnas, 28. märtsil 1930.

K. Einbund

Vil. Karl Einbund
Riigikogu esimees.

Vil. Jaan Lattik.
Välisminister.

Carpe diem.

Suurele salapärasele õhtusööma-ajale tullakse kokku, et tunda end kord ühise perena ja kinnitada akadeemilist sidet, mis aegade jooksul võis lõdveneda.

Endised soojendavad altaril külmaks jäänud käsi ja praegused noored ajavad tule ääres istudes põsed endil punaseks.

Ja kui mulle tehakse ülesandeks lugeda ka midagi palvetaolist suurel mälestuskoosviibimisel ja pühal, küll ma siis juba tean, mis ma loeks: *carpe diem* — pidage aega kalliks, näete kui imekiirelt ta kaob. Vastu rinda vaja teda suruda. Anda talle osa südame verest. Seda on aeg väärt.

Jaan Lattik

Eesti Üliõpilaste Selts

Ülikoolinooruse vaba enesearenduse mõtte kandjana.

Mälestusi ja vaatlusi.

Üliõpilasea hingeolulise eluvuse põhielemendiks peaks õieti olema vastuvõtlikkus. Tahaks ju noor inimene esimest korda üle ülikooli läve astudes endasse haarata kõike aulikku ja kõrget, mida pakub Alma Mater. Kõike teada ja mõista, — on akadeemilise kodaniku loomusund.

Ometi tungib meie ülikoolinooruse keskel esile just eneseväljendus. Nooruslik teotsemistung, mida keskkoolis sumbutanud sunduslik töö ja väline distsipliin, ärkab akadeemilise vabaduse õhkkonnas taltsutamatu hooga. Vaimuvaese elupõletuse mängu kõrval leidub neil rohkesti sõjakust meeleolus. Mitte ükski meie päevil ei täida ava-

likku elu vastastikused võitlused Edustuses ja organisatsioonide vahel. Sedasama pinget tunni inimpõlvegi eest üldise kommentari alusel koondunud korporatsioonide vahel.

Niisama «ühendab» ka organisatsioonide sisemises elus kaasvõitlejaid kaugeltema vastoolulisus kui ühistest tõe otsimisest tõusev ühtekuuluvus.

Võib olla tuleb meie akadeemilise pere ühiskondlikust sõjameeleolust kodus ja väljas suur osa kirjutada terava alkoholimürgituse arvele, mis halvab takistavad kesked. Vahest võib mõnda sellest meeleolust seletada ka fülogeneetilisel esivanemate loomumomadusest vastavil arenemisastmel. Ikkagi

jääb aga püsima tõsiasi, et meie üliõpilast iseloomustab vähem konsentratsioon enese täienduseks, kui ekspansioon eneseväljenduseks.

Tahes või tahtmata tuleb meie üliõpilaskonnas arvestada eriti organisatsioonide vahelise pingega ka tulevail päevil. Kui praegusel ajal Eesti Korporatsioonide Liit rõõmustaval viisil oma püüdeid välise embleemide ja sümbolide vallast mehise kasvatuse ideaalidele juhtides, katsub oma liikmeid kindlamini oma vahel ühendada, siis võib teisest küljest seniste kogemuste põhjal ühe kui teise leeri sisemise konsolidatsiooni järele vahest veel enam karta teravnemist korporatsioonide ja

seltside seesmistes ja välistes vastoludes.

Seesuguste nähtavate paratamatusega arvestades tuleks ainult soovida, et edaspidine pinge meie üliõpilaskonnas ei väljenduks mitte nii väga võitlustes embleemide ja sümbolide tähe all väikeste välispidisuste pärast, vaid just sügavamate ideeliste vastolude alusel.

Kuigi säärased ideelised võitlused mitte ikka ei lõpekski tarviliku vastastikuse kooskõlastusega, siis teritaks ja süvendaks ometi niisugune pinge vähemalt heitlejaid endid arusaamise vastoludest.

* * *

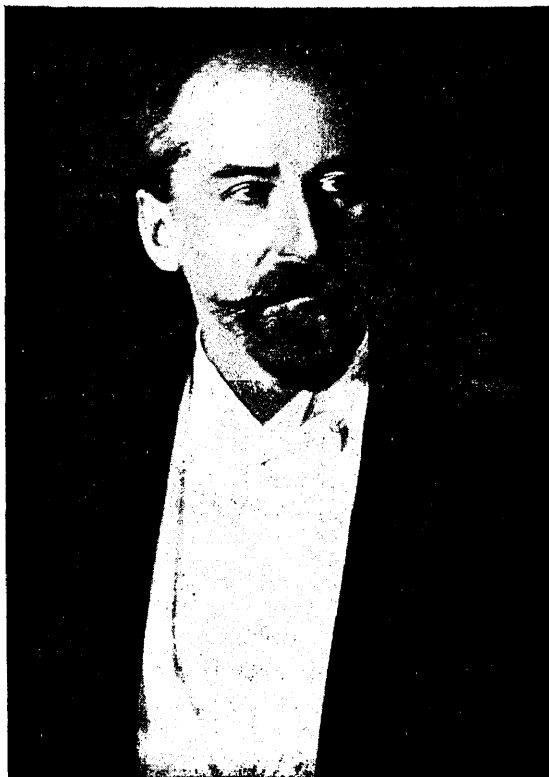
40 aasta eest koondusid teadlikud eesti üliõpilased Eesti Üliõpilaste Seltsi sini-must-valge lipu alla, et rahvusliku korporatsiooni «Viliensise» asutamisega eesti üliõpilastele kätte võidelda üheõiguslust Tartu akadeemilises riigis.

Esimese säärase katse ebaõnnestumise järele «Vironia» asutamisel 10 aastat varem oli asutajate tüvi legaliseerinud Eesti Üliõpilaste Seltsi, kust nüüdki oli tulnud algatus «Viliensise» mõttele.

Nii oli loomulik, et rahvusliku korporatsiooni asutajad ühtlasi edasi teotsesid Eesti Üliõpilaste Seltsis, kus edaspidi taheti eriti töötada Eesti rahvusliku kultuuri ja kirjanduse probleemide kallal.

Seltsi astusid aga ka need korporatsiooni asutajatest, kes varem ei olnud sinna kuulunud. Ja pea kõik töötasid seal edasi, kui «Viliensise» mõtte oma alla matist tõusev venestuselaine.

Jääjate hulgas oli ka nende ridade kirjutaja. Eesti Üliõpilaste Seltsist olin ma ülikooli astudes eemale jäänud peaaeglikult sel põhjusel, et seal oli katsutud noori juurdetulejaid vanemate kaasvõitlejate välise autoriteedi abil teatavas vaimus kasvatada. Niisugune vaimline dressuur oli vastuvõtmatu minu enesetundele ja enesearenduse-

Auvilistlane Jaan Tõnisson.

tungile. Tahtsin kasvada ja ennast kasvatada oma paremat arusaamist ja tõetundmist mööda, ilma et minule keegi tohiks oma vaateid peale sundima tulla.

Distsipliini tarvilikkust täielikult pooldades, ei saanud mina kui üliõpilane ometi mitte pinnuda välise «kasvatuse» pinnimisevõtteile, nagu neid Balti-Saksa korporatsioonide eeskujul Tartus käsitleti. Üliõpilane pidi minu meelest olema täiesti

vaba, õieti suveräänne kõigi tõdede hindamisel, ilma et tema tohiks enesele midagi kaela ajada lasta vastu oma tõekspidamisi.

Mitte ennast lasta kasvatada, vaid ise ennast kasvatada, ennast välja arendada täiuslikuks tõsises kohusetundes.

Need olid nõudmised, mis mind esialgu eemale hoidsid, hiljem aga just ühendasid E. Ü. Seltsiga.

«Viliensises» olin ma senior Oskar Kallase ja tema asemiku Eduard Linde kõrval kolmanda chargiertena sekretäriks. E. Ü. Seltsis valiti mind juba järgmise poolaasta keskel Karl Koppeli tagasiastumise järele esimehe kohale, kuhu jäin kolmeks poolaastaks kuni ülikooli lõpetamiseni. Sestsaadik olen nüüd ligi 40 aastat Eesti Üliõpilaste Seltsi elust tegevalt osa võtnud, või seda õige ligidalt jälginud.

Selle pika aja jooksul on E. Ü. Seltsist üle käinud mitmed tuuled ja tormid. On olnud raskeid sisemisi võitlusi, ja teravaid lahukuminekuid kaasvõitlejate vahel.

«Viliensise» astumise ajast tuli E. Ü. Seltsi nii mõndagi kaasa, mis iseloomulik tolleaegsele korporatsioonielule. Nii võeti minu juhatuse päevil Seltsis tarvitusele «Landersvater», mille väljatõrjumiseks meil Villem Reimani, Oskar Kallase ja teistega hiljem tuli ägedat võitlust pidada.

Aegade jooksul Eesti Üliõpilaste Seltsis keenud võitluste teravus oli enamasti sihitud sel-

lele, et ära hoida Balti-Saksa korporatsioonide kildkondlikkuse vaimu ja keskaegsete kommehete sissetungimist.

Niisugusel korral lõppesid võitlused sellega, et suur osa liikmeid koos Seltsist lahkus ja väljas oma korporatsiooni asutas.

Kui aga nende võitluste tuuma ligemalt vaadada, siis selgub, et siin on rahvuslike küsimuste kõrval tegemist peasjalikult sügava põhiküsimusega, — kuidas peab arenema eesti üliõpilane: kas Balti-Saksa korporatsioonide eeskujul välise autoriteedi sunni all härraskultuuri vaimus, või aga vastastikusel mõjustusel oma sisemiste tõekspidamiste kohaselt vabas enesearenduses Eesti rahvus-demokraatlike ideaalide suunas?

Korporatsiooni-ideaalide pooldajad on võitluses välispidi ikka alla jäänud. See ei tähenda aga mitte, nagu oleks Seltsis suudetud ülikoolinoorte vaba enesearenduse mõtet rahvusliku demokraatia vaimus ikka tõeliselt teostada.

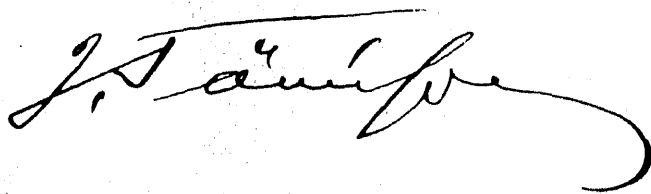
Balti-Saksa haputaigen on mõnelgi puhul võinud end õige tugevasti laiutada. Tõsise enesearenduse asemel on sagedasti hoolimata enesetalitamatuse pead tõstnud. Kindla enesekasvatuse asemele on nii paljudel hüüdsõnaks olnud lodev enesehellitus elupõletuslike kõrvalhüpetega.

Kui korporatsiooni-ideoloogia sõbrad koos ehk üksikult eemale jäädes on kurtnud, et Seltsis puudub vendlus ja kindel kasvatus, siis ei ole salata, et siin on olnud terveid ajajärke, kus ise eneste kallal töötajad noored on pidanud kannatama vastastikuse äratuse, arendava õhkkonna ja positiivsete ideede puudumise all.

Ometi käib kogu Eesti Üliõpilaste Seltsi arenemisest ja püüetest iseloomuliku joonena

läbi, et siin on isegi vähese tõusu päevil soodsat pinda leidnud ülikooli-noortele enese kallal töötamiseks Seltsi aulikkude sihtide ja traditsioonide läbi mõjutatud õhkkonnas, ilma et võõras eeskuju välise survega vaba otsimist tõsiselt suudaks takistada.

Eesti Üliõpilaste Seltsi põlise traditsiooni kohaselt oleks praegusel põlvel nüüd suur ülesanne, täites Seltsi elu tõetsimise vaimuga ja suveräänse rahva elavate ideaalidega luua akadeemiline õhkkond, kus tõsiselt otsijad ülikoolinoored võiksid vaba enesearenduse teel vastastikusel äratusel ja kultuurilisel mõjustusel tõusta täisiksiks, kes oleksid sündsad ellu astudes tarvilikult täitma vastutusrikkaid ülesandeid oma rahva ja riigi tuleviku sihtide teenistuses!

Labor delectat.

„Ja ma nägin, et ei ole paremat põlve, kui see, et inimene rõõmus on oma tegemise juures, sest see on tema osa.“ Koguja 3,22

Labor delectat, omnia vincit... See iidne töö tunnuslause on maksev tänapäeva deviisina. Töö on elu juhtkiri, töös on inimese õnlus, töö on elu pärisosa. Uute väärtuste loomine võimalikult laialistel aladel, jõurikas ning julge produktioon käsivarategi najal, usk oma tööjõusse — see on lunastis meie oleviku kiduvidul. „Töö ilma võitja on,“ on leidnud laulikki. Kus lausus Faust oma õnnesõnalise *vertveile doch*...? See oli töö jõuliselt haarava müsteeriumi äratundmise hetkel. See lausung

on tööelamuse rõõmu-uri Suurele Meistrile.

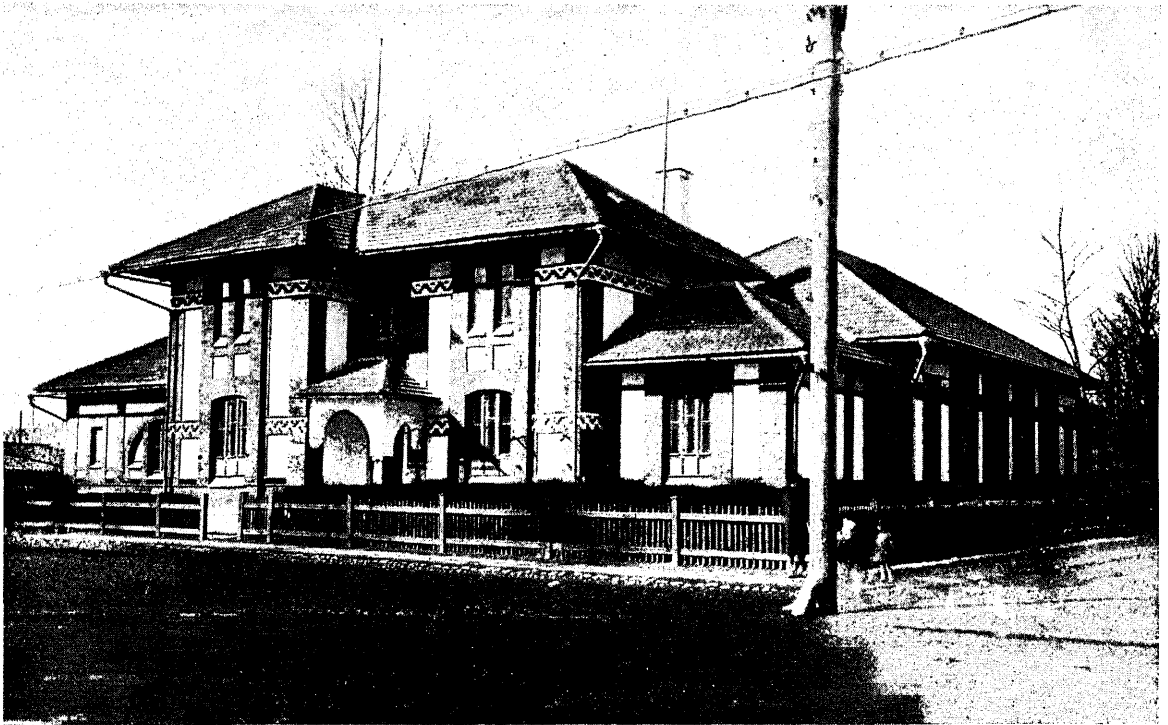
Kes maksab meil lunastushinna, kust saame suuri sipelgakanatlikke elu ehitajaid, kelle tööpäeva ei mööda „ametlikud“ tunnid? Kes sallib veel tänapäeval sõbatuid töörikkaid õid? Kes kogiks keskõöst koiduni teravilja veel koodiga ja tuulaks terad keskhommikuks. Ei: viljapää jätakas meid masinata nälga.

Kes kannaks meie esivanemate töökultuuri rahvakunsti alal: niikitseks-nakitseks sõrmikaudu kannukirja või käisekaunistust une-

Aegade kerilaud kannab ikka uusi kirju, uusi käsusõnu. Tänapäev on kategoorilisem kui mõnigi mineviku käsukiri. Meie päevade pretensioonid nõuavad suurt pingutusjõudu. Jälle kõneldakse rasket ajast, majanduslikust depressioonist, tööpuudusest jne. Otsitakse äärmisi teid eluraskuste lunastusele.

Mis on meie jõlustiku tänane lunastis; mis annaks meile uut elujõudu ning tuge; mis sisustaks me olemist tänapäeva kärsikus ajakeerises?

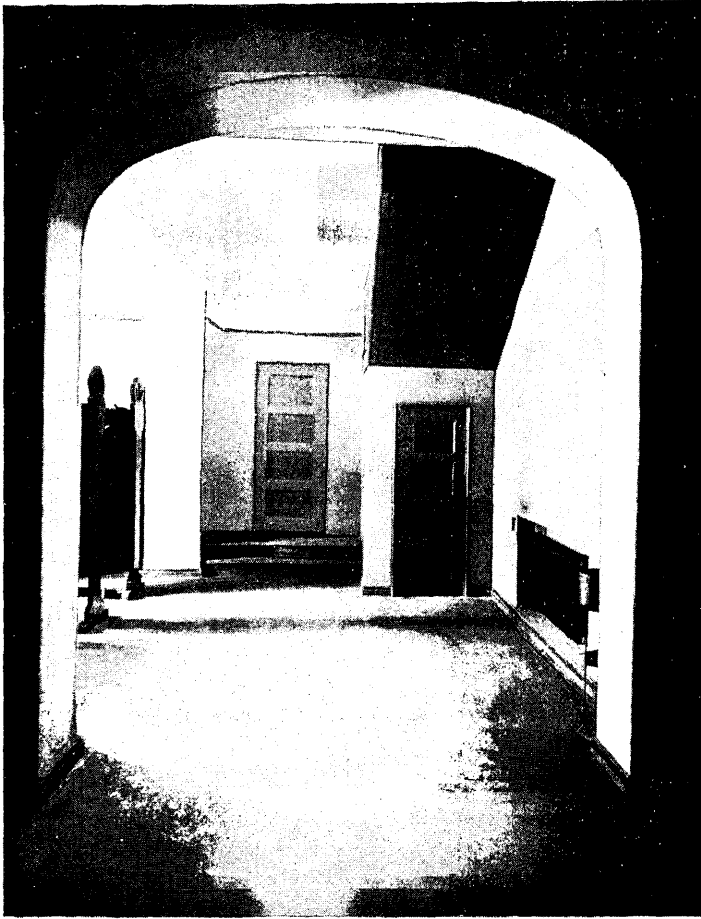
EESTI ÜLIÕPILASTE SELTS

ESIVAADE

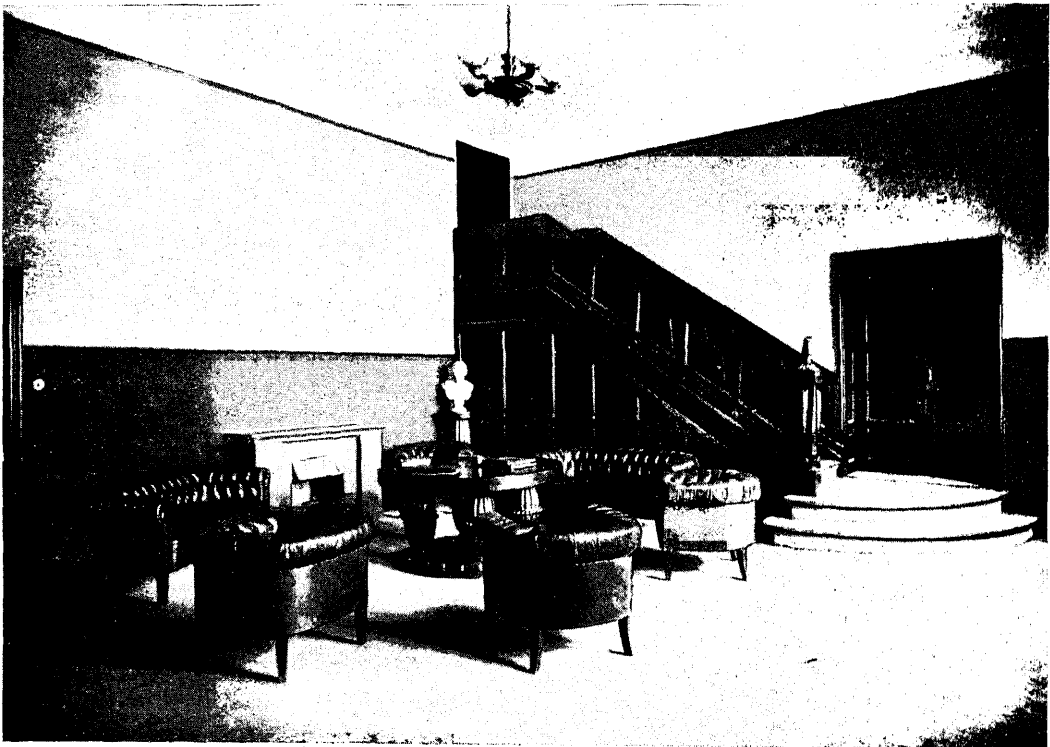

AIAVAADE ÜMBEREHITUSE AJAL.

ÜLAL: EESRUUM

ALL: KODA

Vil. Jakob Kukk.
Piiskop.

Üksikute agarate ettevõttel löi möödunud sajandi teisel poolel Eestis rahvuslik ärkamine, lõkele. Nagu iga suur aade nõnda löi ka see rahvusline ärkamine omas kasvamises laineid ja kiskus kaasa paremaid rahva poegi ja tütreid ja otsis tühtlasi kandjaid, kes seda aadet edasi arendaksid ja süvendaksid.

Väga tähtsaks teguriks Eesti rahvuslase aate kandmisel kujunes Eesti Üliõpilaste Selts, kelle asutamise aja juured peituvad ärkamise aja pinnas. Eesti Üliõpilaste Selts on oma liikmete kultuuritöö kaudu esikohal seisvaks Eesti elu edenemise kandjaks ja selle kultuurvarade loojaks saanud, et just nagu selle asja tunnistuseks ja sümboliks just Eesti Üliõpilaste Seltsi värvid ja lipp on saanud Eesti rahvus- ja riigi lipu värvideks. See mineviku suur ja rahvuslase püha pärandus olgu Eesti Üliõpilaste Seltsil alati südame asjaks, ainult siis suudab Selts seda rahvuslist ülesannet, mis ajalugu talle peale pannud, ka tulevikus vaba rahva vääriliselt kanda.

ajast piirvalguse videvikus? Ei riku keegi: sest valmib neid vabrikuelektreisäras kaheksa tunniga tuhandeid. Tulevat odavam.

Agas au neile, kes unehetkil löid me mineviku rahvuskultuuri, kel oli suur tööind, suur usk töösse, suur rakendusjõud. Ei ole kahju sest minevikust, mineviku töövaimust on kahju.

See oli kaunis töökultus, me mineviku piirvalguses. Ei riputatud kannelt remmelgale, kui sõrmed kanged sirbi- või sahapidemest.

Elame suurtööstuse, kiirtööstuse ajandis. Lõikame kaatersaagidega, ei viili. Teeme, aga ei loo, ei anna hinge. Hingetuks jääb me tegu, me töö, me elugi.

Ent kas kõlbab veel kõnelda hingest. Ehk asetame selle kui mineviku romantikarudimendi muuseumi ühes kibudega ning kannukirjadega?

Ei. Elukäsitused muutuvad. Elurühk, elurütm on vahelduv. Kuid süda lööb samas taktis, mis tuhat-tuhat aastat tagasi.

Sellepärast kõneleme hingest, kõneleme töö hingestusest, kitsamagi käsitööstuse kultuurist ning loovate tööelamusest. Tööhinda peame otsima mitte ainult majanduslikus maksimaalses väärtusastmes, vaid ka selle huvilises elamuses. Ja võib-olla isegi depressioonipäevil on töö suurim hind loovate tööelamus.

Ei ole tahtmist neil ridadel tänapäeva tööpõlde arvustava sahaga kultiveerima hakata; tööla. tühjalt veedetud päevade pattu tahavad need veerud märkida. Meie maa on töötava rahva maa, mitte peotsemiste pühapaik. On rahvuslik kuritegu hoida meil rakendamata kapitali, olgu see rahaline või töövõimeline reduktsioon. On ku-

ritegu hoida päevadeviisi pidulippu vaaratipul.

Töös võitlemine on hää eluvõitlus, töö tunnustus ning usk töösse on hää usutunnustus, töö kultuur on kindel, püsiva väärtusega kultuur. Tühjalt veedetud päev on patt. See on poegade patt, nagu laulis helltundlik Juhan Liiv 30 aastat tagasi:

„Nad käisivad põllupeenartel,
neil jalas kõrged kalossid
ja pääs oli eilne õlleving
ja halvad rehknungid.

(Isad ja pojad).

Kerge on kõndida kõrgeil peenrail, kui teed on rajatud isade kätetööst. Kerge on kergitada õllekannu, vibutada rapiiri, lüüa lustlikku laulu teklitaktis, kui kõik tuleb isadelt.

Kuid kas peame puhkama isade küntud põllupeenrail? Kas isa-isade palgehigist pressitud veeringud peavad tooma meie põskedele võltsi verepuna? Peab

rikkuma me ilumeelt halb „rehknung,“ tänapäeva eristavalt dokument — veksell? Või arvestame oma oleviku situatsiooni, revideerime vahetõrki rehknungidega ning loome ise enes-

tele olustiku, kasvatame mitte ainult mokahabet ja vekselivõlgu, vaid ka väärtusi isikliku töö kaudu.

Sest inimliku olemise suurim pärisosa on eluavalduisist osa

võtta igavesti väärtusliku tegevusega. Seda elu tõelist osa tunnustagu tegelikult ka tänapäeva tudeng. See on temagi osa. *Labor delectat!*

A. Vaigla.

VAESUS.

„Onsdad olete teie vaesed, teie päralt on Jumala riik!“

Nii redigeerib Luukas, julge mees, ei karda arusaamatusi.

Aga Matteus kardab. Lisab juure: „vaimus“ (vaesed).

Kommentaari on käes. Kuidas võib ilmalik vaesus õndsaks teha? Ega ometi iga vaene õndsaks saa?

Ja vaata, vaesus on pühitsetud! Ta kuulub ilmakorda. Ta on Jumala tahtmine. Ta on ajutine, ainult siin ilmas, kus valitseb selle maailma vürst. Teises ilmas on vaene Laatsarus Aabrami süles, nagu näha ainuüksi oma kannatamise pärast selles ilmas.

Et algristikoguduses „vaeseid ei olnud nende seas“, on otse kui imeasi. See kogudus ei olnud ei aristokraatlik ega plutokraatlik (nagu Jakoobuse kirjas). Nende „kommunism“ ei olnud mingi teooria ega revolutsioon, vaid halastuse ilmutus ja väärtuste ümberhindamine viimsepäeva ootel: ilmaliku varanduse „kurs“ oli langenud.

Vaesuse kuuluvus meie maailmakorda ongi püsinud. Tema põhjused võivad olla muidugi mitmesugused: laiskus, saatatus (Jumala tahtmine), raiskamine, juhus (õnnetus).

Vaesus ja rikkus paistavad ka mõtlejale olevat korrelaadid, seotud üksteisega nagu kõik muud vastandid: must ja valge, suur ja väike, hea ja kuri. Seda peegeldabki rikka mehe ja vaese Laatsaruse lugu Fr. Naumann'i arvates. Sedasama konstateerib pahameelega Henry George ja soovib rohuna maareformi (ühes Damaschvega). Karl Marx leiab abinõu tööstuse riigistumises.

Juba meie Kreutzwald võitles

vaesuse vastu ja W. Reiman kiidab selle võitluse heaks. Viimast ei takistanud ülaltoodud Matteuse kommentaar ega vaese Laatsaruse õndsus. Suur inglise jutlustaja Robertson aga nägi vaesuses ja rikkuses eetilisi ülesandeid. Küll ilusa ja peene analüüsiga, ometi vaikides eeldades mõlema paratamatust.

Vil. Eduard Tennmann.
Usuteaduse professor.

Üllatusega lugesin ühes viimases kiriklikus bulletinis (vist Stockholmi liikumise omas) väite, mis loobub vaatest vaesusele, kui paratamatule Jumala tahtmisele. Vaesus, nimelt masside vaesus hakkab, arvatavasti sotsialismi mõjul ja ka „sotsiaal“ eetilistel kaalutlustel, vaevama tähtsaid kirikujuhte.

Vaesuse paratamatus ilmas neid enam ei rahulda. Nad otsivad

kontakti tööliste liikumisega, nagu mõne aastakümne eest Berliini õuejutlustaja Adolf Stöcker, tol ajal ükski. On olemas kristlik-sotsiaalsed, evangeelsed sotsiaalsed ringkonnad ja konverentsid.

Kas vaesus võib kaduda?

Kas võivad kaduda kõik võimalikud laiskuse põhjused?

Vaesuse paratamatus on juba kadumas.

Raiskamist tuleb küll igal pool ette. Aga suuremat raiskamist kui hävitavad sõjad ei või meie endile mitte kujutleda. Mis on selle vastu mõne üksiku, vaese või rikka, raiskamine? Väga tähtis on probleem, kas sõda ja vaesus oma viimases põhjas mitte ühisel alusel ei puhka? Minu teadmise järel on see tõesti nii. See on üks ja sama süsteem, mis põhjustab sõja ja massi vaesuse (ka lahus sõjast).

Kuidas on laiskusega lugu?

Apostel Paulus ütles: „Kes ei tööta, ei pea ka sööma!“

Seda kordavad ortodoksilised majanduseteadlased ja suurkapitalistid ühest suust praegugi.

Et laiskust on ja et ta vaevalt kaob, on selge.

Aga iseküsimus on: kas on laiskus massi vaesuse põhjus?

Seda meie eitame kindlasti.

Muidugi on mass alati vaene olnud. Aga suur vahe on massi endise ja praeguse vaesuse vahel.

Tehnika on juurde tulnud. Tehnika ei võimalda enam kõigile isiklikku tööd. Isegi 8-tunnine tööpäev tööstuses suudab rohkem korda saata kui arvatakse. Kui kõik tööstuse harud annaksid oma maksimaalproduktu, ei kuluks mitte palju aega, et igal perel oleks kõik mõnused olemas. Kõik puhtmaterjaalsed hädad

võiks lühikese ajaga kaduda. Isegi luksus võiks tungida massidesse. Kunst ja kirjandus võiks igas majas ruumi leida. Kultuur võiks kiire sammuga edeneda. Tehnika poolest pole mingit takistust. Tehnika on otse selleks loodud, et vaevalise käe- ja kehatöö inimeselt ära võtta. Tööjõud on sadanded, tuhanded korrad paljundatud. Kuhu

kus nii suur ei olegi ega tule üldse arvesse massi vaesuse juures. Isegi inglise suurtöösturi ütlust ei võta meie eetilistelt ega poliitiliselt arvesse, kui ta ütles: „Töötatöölisi on tarvis, et tööliste palgadmeile raskusi ei teeks.“ Säärased ütelled ei iseloomusta ega taba seda süsteemi, kus tõesti viga on.

Üks koomilisemaid seletusi on jutt tööstusekriisidest „üleproduktiooni“ nime all. Kus on seda

ilmas teevad sedasama — ajavad välisvaluutat taga. Suurriigid muidugi oma valuutat välismaalt. Kõigil on vaja ekspordi ülekaalu impordist. Mis resultate võib see anda? Vaesus võistleb vaesusega. Üks vaene tahab teist aktiivse bilansiga üle trumbata. Aga kõigil on võimata aktiivne olla või aktiivseks jääda. Aktiivse bilansi kogusummale peab matemaatiliselt vastama passiivse bilansi ko-

Vilisflaskogu juhatus.

jäävad tema resultaadid? Mulle öeldi —: „lähevad rahva kätte.“ — Võimata!

Seda meie näeme liiga vähe. Aga vaesust näeme veel küll. Ja kui tullakse laiskuse etteheitel, siis seisame otse mõistatuse ees. On see siis mõni vale või luule, kui inglise töölised demonstreerivad plakatil pealkirjaga: „Meie tahame tööd, mitte armuandl!“ Ehk kui üks saksa tööline kord Berliinis ütles K. Jungholz'ile (kui ta veel kirjaladuja oli): „Võõrast palka mina ei taha!“ Isiklik lais-

üleproduktiooni realselt nähtud? Teda ei ole veel kuski küllalt?

Või arvab keegi, et meie võid ja mune sellepärast välja saadame, et ise täissöönud oleme? Et merkantilistiline lööksõna aktiivsest kaubabilansist toreduse asi on? Harilik nähtus on, et igalt maalt seda välja saadetakse, mida kodumaal müüa ei suudeta, nagu öeldakse, „üleproduktiooni“ pärast. Tõepoolest pole see kellegi ülarune kauba rohkus, vaid kodune vaesus, rahanälg, ostuvõimetus. Kujutlegem: kõik 80 riiki maa-

gusumma. Seda nõuab juba bilansi — tasakaalu mõiste. Kaubabilansi kaitseks on tollipiirid, kui tarvis — tollisõjad, ja kui tarvis, ka päris sõda. Seal ongi sõja ja massivaesuse ühine alus. Sõda on majandusliku mehhanismiga ühendatud. Ta on passiivse kaubabilansi vili või ärahoidmine, majandusliku mehhanismi krahh. Sõja paratamatus on niikaua õige, kui õigemaid põhjusi ei tunta. Nagu vaesus oli niikaua paratamatu saatus, kui õigeid põhjusi ei uuritud.

Kui mehhanismi ei tunta, süüdistatakse meelsust ja kuulutatakse moraali. Kuni tuleb darvinism ja niisama mõttetult kuulutab sõja printsiibiks — võitluseks olemise eest. See on uusmoraali ja mehhanismi kompromiss.

Meie aga nõuame vabadust. Selleks on vaja vabastada moraal mehhanismi käest: Julgen väita, et praeguse moraali halbtus ei olegi nii palju isiklik asi kui „saatuslik“ majandusliku mehhanismi ülivõim, mis ei lase massil üldse eetiliseks saada. Seks puudub faktiliselt vabadus. Sellepärast on äärmiselt kristliku eetose ülesanne — algatada masside vabastamist selle süsteemi surve alt, mis luupainajana lasub terveil kontinentidel.

Isiklikku süüdlast pole meil vaja taga ajada. See oleks niisama tark, kui ilmasõja peasüüdlasi otsida, millest kord ka juttu oli ja millest viimaks siiski loobuti. Mitte pehmuse pärast, vaid „olude sunnil“. Sest süüdi on süsteem oma automaatse „maagilise“ võimuga, ilma õige peremeheta.

Selle süsteemi iseloomu on vaja kätte saada.

Kui meie tahame kindlustada oma riiklikku ja isiklikku vabadust ja selle najal edendada oma kultuuri-elu igakülgset, põrkame igal

sammul majanduslikkude küsimuste peale.

Majanduse küsimus on saanud kultuuriküsimuseks. See ei ole enam kitsas eriteadlaste probleem. Ta sunnib kõiki temasse süvenema.

Annan lühikese vastuse probleemile.

Asi seisab finantskapitalis. Finantskapital ei ole tööstuse kapitali oks, vaid on päris iseseisev nähtus, kuigi mitte isoleeritud. Marksistline arusaamine kapitalist on finantskapitali iseloomu ära varjanud. Sellepärast mõeldakse tööstuse riigistamisega ja produktsiooni (töö) suurendamisega temast jagu saada. See meetod ei või sihile viia.

Tööstuse kapital ei tea isegi, kuhu ta kuulub. On ta erakapitaliga, sissemaksudega asutatud, ilma laenudeta või sularaha laenudega, siis kuulub ta riikliku kuldvaluuta raharingi. On ta finantskapitali toetusel ellu tõusnud, siis on tema tööstuse inventaar ise deposiidina oma võla kindlustus ja sel määral kuldvaluuta ringist väljas.

Tõeline, puhas finantskapital, kuigi tal omad, reaalsed fondid on, tarvitab neid ainult ortodoksilise usalduse rahulduseks. Krediidi aluseks võetud deposiitide reaalsed alused võimaldavad talle omast fondist piiramatu ülemineku. Teda ei piira muud kui deposiidid. See on tema iseloom.

Meie häda on, et meil on ainult üks raharing — kuld-krooni alusel. Teine häda on, et meie võlad on välisvõlad.

Sellest järgneb rohusedel: peame loome oma riikliku finantskapitali kodumaa kindlusvarade ja isiklikkude kindlustusvõimaluste alusel. Kasu on see, et protsendid alanevad ja jäävad omale. Nendega korraldame riiklike panga kaudu riigi eelarve nõuded. Nõnda parandame siseturu, suurendame majandusliku liikuvuse ja läbikäigu, paneme kindlama aluse seni möödapääsmatule väliskaubandusele. Nii vabaneme majanduslikust ummikust. Saame hingata ja inimesed olla. Vaesus hakkab taganema.

E. Tamm

KRIIPSUALUNE JUTT SESTINASEST TSEKISÜSTEEMIST JA DUELLIST.

Pealpool kriipsu, ümberringi igal pool. — tõised näod, kõigil keelel probleemid. Üks tungib sügavamale kui teine, üks haarab küsimusi laiemalt kui teine

Agas kriipsu all? Pole kunagi harrastatud sügavusi. Välja arvatud vil. Tennmanni purutõsine, harilikele surelikele veel selgeks saamata tšekisüsteem, mis näib pretendeerivat kõigi maailmahädade ärapäühkimisele üheainsa käelligutusega, mis likvideeriks siit maa pealt selle paljunõutava, kuid vähepakutava — raha, ja seaks asemele lihtsa, kergesti kirjutatava — ja vist ka kergesti järel tehtava — tšeki.

Et aga vil. pole veel oma süsteemiga pääsenud kriipsu peale, siis ei võeta uut süsteemi sügavalt. Milles muidugi süüdi on toimetajaist kaavilistlased.

Üldiselt aga kinnitab trükitud paberil ruumijaotuse põhimõte: Kõik, mis areneb allpool kriipsu pole tõ-

siselt võtmiseks määratud: vihas-tage, naerge, nutke, pekske vastutav toimetaja otsast lõpuni läbi — aga ärge võtke tõsiselt. Ma ei täha sellega öelda, et peaksite siit loogilise järelduse tegema ka minu kriipsualuse osa kohta, ei mitte, sest mina kirjutan väga tõsiseist asjust ja väga sügavalt.

Näit. olen ma pikkadel semestrite jooksul ikka mures olnud kaasvõitlejate-edustajate tervise pärast. Päris piinlik hakkab; kui kuuled ja näed, kuidas nemad, väljalütud meie hallist hulgast, peavad tegema öötööd meie kõikide heaks ja tuluks, samal ajal kui meie rahulikult väsimust puhkame ega kurjast ilmast undki ei näe. Pagaritel on öötöö karistuse ähvardusel seadusega ära keelatud, hoolimata sellest, et mõnigi kodanik hommikuse kohvi juure enam ei saa värsket saia, millega tema seedimine ometi nii väga harjunud oli ja millela läbijamine

esialgu lihtsalt õudsusena paistis. Kuid kõigest sellest ei hoolinud meie Toompea mitte kui midagi. Pagarite kui ka nende poiste öötöö pandi keelu alla.

Agas kes keelab ära meie edustajate öötöö, kes paneb vcto peale nende öösistele maadlustele? Mis teevad ja mõtleavad lugupeetud „Tõutervise“ vilistlased, et nemad ei näe, kus neil avaneks laialdane töövälj? Miks ei saada nemad oma kõnelejaid edustusse, kes võiksid tabelite, diagrammide ja muude vahendite varal edustajatele selgeks teha, kui kahjulik on öötöö? Miks ei korraldata edustajatele rahvatülikooli juures kursusi öötöö kahjulikust mõjust inimese organismile? Meie seltskondlised ettevõtted nähtavasti ei tajpa mitte, kus neid ootamas mitmesugused tulusad ülesanded, mille eest riiklik kui ka omavalitsuse toetus enam kui kindlustatud oleks.

Või peab meie tudeglik parla-

HÕIMUROMANTIKAST JA EESTI-SOOME SUHTEIST.

Olen parajasti pannud käest „Metsmehe“. Olen lugenud seda vahel värisedes, vahel kuumendades.

Richard Janno, vana vennas, kui tuliselt lendab ometi sinu sulg ja kui säälimatult sa piitsutad vahet tegemata hea ja paha vahell Meelsasti kirjutaks sulle vastuseks — teise hõimuromaani. Kuid kust võtaksin aja? Ei, olgu. Ega needki read ei ole kuidagi mõeldud mingisuguseks vastuseks sinu jannoliselt sädelevale ja võimsalt esitatud hõimuasja — selgitamisele, kui „Metsmees“ seda nüüd on. Sinu sõnust pääseb vaid nii loonulikult kirjutist algama.

Anna andeks, vana vennas, kuid näen sinu lainetavaid, musti juukseid ja kuulen sinu kaunikõlalise hääle haaravat tarmu, kui jutlustad habemenuga vibutades:

„Sa ütled, Rahnulo, muidugi, et see on hõimuliikumise algaastate ideoloogia. Tühipaljas lend-

Mag. Vilho Helanen.
P.-P. Osakonna kuraator.

nutis! Nüüd peame võtma asja reaalselt, hõimusugemeid liitma majanduslikkudesse ja riiklikkudesse hüvingutesse.

Hea, ma olen just sellest omal ajal tuhat kõnet pidanud, põhjendanud just sedasama, ja olen nii uskunud surmakindlalt. Kuid aegade möödudes olen näinud kõike seda kokku varisevat, pudenavat, tühja jooksvat. Tegelikku ellu, riiklikkudesse jne küsimustesse pole hõimuasjal vähematki mõju — selles on mul näiteid terve sagemik. Milleks me sest siis kõneleme, põrgu võtaks, ajame tühja joru? Vaat see just teebki asja läägeks ja vesiseks, tühjasõnaliseks ja kometiks. Võtke Soome — meie oleme temaga riiklikkude pidemete poolest kaunis logisevas vahekorras. . . Ei, ei — kui säärased suhted on võimalikud ja teostatavad,

ment oma kohuseks hoolitseda kõmunäljaste reporterite eest, kelle sule all öötöö kirjeldused ikka üle kahe ja kolme veeru venivad. Reporteritele ei saa seda muidugi mitte-pahaks panna, sest kõik see, mis õõkatte all sünnib, on neile ikka tänuväärt materjali annud, alates muukraua „eriteadlaste“ tööst ja lõpetades mustusevedajate seiklustega.

Aga sama head materjali kui annan edustus reporteritele, andis „orbiitlikele“ juhtkirjanikele see tudeng, kes käänas südalinna õlale kartulikoti ja kandis seda oma lustimeelsete kaasvõitlejate rõõmuks. Mis otsustarbel ja kuhu ta selle kartulikoti viis, see pole enam oluline, orbiitlik doktor on aga oma aine saavutanud: tudeng kandis kartulikotti ja teised n a e r s i d. M i k s nad naersid kuidas naersid, kas nad kurguhäälega naersid või läbi nina — oi, oi, need on ju ometi probleemid, mille lahendamise võimaluste avaldamiseks asuta või uus kirjanduslik ajaleht.

Värvimütsi probleem on igatahes kartulikoti probleemi eest taganenud. Või mis probleemi see värvimüts

enam eneses sisaldabki, kui tuleb Tallinnast vilistlane ja ütleb pidulikult kõigile otse näkku: Teie värvimütsid ei tähenda enam midagi, nüüd on tähtis see, mis asub mütsi all. Nii et värvimüts ja valge müts on peaaegu täheväärseks tunnistatud, valutegijaks jääb ainult see, mis asub mütsi all. Aga seni oli see kõik meie õilsas Tartu õhkkonnas ometi hoopis teisiti. Et müts ütles juba kõik, see mis mütsi all — sel polnud mingit tähtsust.

Pole kuskil hulgal ajal mingit revolutsiooni tehtud, välja arvatud muidugi Mehiko, pole mässukatsetki olnud, ka Hispaanias mitte — ja nüüd järsku keeratakse vaikeses Tartus maakerale teine ots! Ennekuulmata ja nägematä lugu!

Kui nüüd värvimütsi sisu ja väärtus nõnda alandatud on, kui need kurjad noored mehed ka duelli ära kaotavad, kui pannakse kolikambri koguni oradki, õelge, mis saab siis distsipliinist? Mille varal suudetakse seda siis veel ülal hoida?! Jääb üle ainuke troost: Nõnda

rängalt võis värvimütsi imetegevat jõudu alandada ainult üks „keelitatud“ vilistlane ja nii distsipliinilageda ettepanekuga võis tulla ainult üks noorem korp! kui poleks olnud seda poolmetsikut vilistlast ega poolrohelist korp'i siis oleks värvide probleem endiselt püsima jäänud ja duelli kui distsipliinihooldmise abinõu väärtust poleks keegi saanud kõikuma lüüa. Nüüd võib tõesti nõnda juhtuda, et kui pole poistele just tulirüüta või külma tera nina alla pista, siis sõnakuulmine ja käsule allumine küsitavaks muutub. Ei aita sinna enam ka massiline sinatamine mitte. Eks me näinud sügisel Tartus oma silmaga, kuidas lövi sellest põrmugi ei hoolinud, kui temale sõnadega peale käratati, kamandati ja selle juures muidugi mitte ei „teietatud“. Aga niipea kui läigatas pistoli raud, hüppas kõrbelövi läbi rõnga volksti ja volksti. Sellest seisukohalt lähtudes võib duellikaotamise ettepaneku tagasi-lükkamist ainult tervitada.

Kriipsufaja.

siis teostatakse nad niikuinii ilma ühegi hõimuaateta ja kui neid ei saa või ei soovita ellu viia, siis ei aita kümme hõimuaadet siin mitte karvaväärtilki.“

Nii pajatab hõimuromantika, luule ja, kui tahate, kirjamees. Too kõne manab tahtmatult meelde Soome praeguse valitsuse häälkandja toimetaja poolt Akadeemilisele Karjala-Seltsile antud isalikku nõu ses asjas, et selts Eesti läinud iseseisvusepäeval tõi päevalgele tuntud lausundi vennasmaade lähendumise tarvilikkusest: püsige te üliõpilased hõimuromantikas, armastage eesti sõsaraid ja vellesid Tartu kuupaistesel Toomemäel, see on nagu olema peab, kuid ärge sõudke riiklikku välispoliitikasse!

Kibe küll, kuid sula tõsi. Kuid ilmasoolata vahest ehkleib lähekski väga maitsetuks. Ja õieti võime hüüda kooris ühel hääl: elagu romantika, hõimuaate a! Kas see on ka Eesti ja Soome suhetes a kui o, algus, kuid ka lõpp, — siit võime alata vaidlust.

Hõimuromantika, selles on ju ennekõike loomusundi ja tunnet. Kuid siiski võib see viia hiilgavaile tegelikele eesmärkidele, kuhu palja mõistusega ja külma riigitarvusega kunagi ei oleks võidud jõuda. Soome rahvale öeldi 1918. aasta lõpul: venelane, sinu veri vaenlane, on praegu tungimas sinu vabadusele püüdva vennasrahva maasse, aita! Ja soome rahvas, kes ei teadnud oludest ja sündmusist lõunapool Soome lahte muud kui üht tõsiasja: sinu põline vaenlane ja sinu vennasrahvas võitlevad!, kogunes, varustus ja saatis taplema nelituhat oma poegadest. Mis see muud oli kui hõimuromantika? Kuid milliseid riiklikke saavutisi see kaasa tõi nii Eestile kui Soomele!

Ilma loomusunnile tugineva,

kõrgelennulise hõimuromantikata oleks nüüdnegi noor-põlv varsti abitu; taevast üksi teab, kas me üldse ühise eesti-soome tee alulgi oleksime. Ükskõik kui kõrgele alusele me ka asetuksime, siiski peame tõele au andes suurt tänuvõlga tunnistama Tartu Toomemäele ja Helsingi Kaivopuistole, Kurikka idüllest ja Aavasaksa unetuist õist rääkimata, seepärast, et eesti ja soome üliõpilased on tänapäev üksteisele nii rõõmustavalt lähedal. Romantika ja noorsugu kuuluvad kord juba kõigiti ühte. Ütlen tõesti südamest: nii olgu see edaspidigi, nii Eesti-Soome suuril üliõpilaspäevil kui E. Ü. S-laste külaskäikudel Põhjala üliõpilaste valgel kodumaal ja Sakala meeste ja Filiae Patriae neidude külastamisel Häme muhelevail mail või ümberpöörduvalt — muist värskemaist sõpruslepinguist rääkimata. Olen seegipärast optimistlik, ehkki ise kõrvale jään, siiski ei näe ma tolles kõiges kokkuvarisemist, kadumist ja liivalejooksu, vastupidi, olen rõõmus ja uhke sellest, et seal minust mööda kulgeb nüüd riigimaanteena see vilets rada, mida ühes mitmekümne muuga olin aastaid tagasi rajamas lootusetult kõrvesse-suunduvaks. Oieti: rõkaku rõõm ja võitku hõimuromantika üha uusi võite mõlemal pool Soome lahte! Nii palju siiski mitte nooruse ja romantika enese pärast — haihtumisest hoolimata on needki tähelepanevaid tegureid — vaid seepärast, kuivõrt nad jätavad positiivset järele samuti kui neist enestest ei ole alles muud kui kaunis mälestus.

Tuleb meelde see tuksumapanev hetk, mil otsekui välguvalgel tajusin, mida Eesti ja tema rahvas on minule, minu rahvale ja minu isamaale. See oli hõimuromantika kaunis hetk mi-

nule osalt ja kuidagi samuti samm edasi sellest, reaalsemate eesmärkide poole. Ja minu lootus tulevikku on kõvenenud iga kord, kui eesti ja soome üliõpilaste üha tihenevi hulgi tulles olen uute ja taas uute seltsimeeste silmis näinud sama väljahtuse kiirgamas:

Me, eestlased ja soomlased, me oleme üks!

Mitmeil õnnelikel juhtumisel see jääb siiski meelde. See jätkub, täieneb, paisub terviklikuks teotsemiskavaks, mis küll nooruse sädeluses on nähtud, kuid mis jääb meheeski tunnetatavaks:

Me, eestlased ja soomlased, oleme üks. Me tunneme sama, mõtledki kulgevad samu, üksteisele tuttavaid radu, nagu see vaid kahe vennasrahva vahel on võimalik. Meie isamaad on mõlemad väikesi riike ja sama välise hädaohu ähvardavaid, kuid nad asuvad külg-küljeti ja mõlemad on eluvõimelised. Mis mõte on siis selles, et teine kobab lõuna hämaruses ja teine vahib vahetpidamata läände oma silmad sõgedaks? Tõsi küll, tõsi küll, me vajame mõlemad võimalikult palju kultuurisuhteid kaugemalegi, kuid kas peab see takistama küüneväärtki meid seismas rahvaina ja riikidena kindlasti ühes? Vist mitte! Me peame õppima seisma õieti tugevasti kõrvuti kumbagi ühise edu nimel!

„Kui sellised suhted on võimalikud ja teostatavad, siis teostatakse nad iseenesest ilma muuta, ilma mingi hõimuaateta.“

Nii võiks seda arvata olevat puu otsast vaadates. Kuigi selle Eesti ja Soome kindla koostöö suuna vastu ei ole kuulnud ega näinud võimulolevate sugupõlvade poolt ainustki tõsiselt võetavat vastuväidet, põhjendatud tõendusist rääkimata, on siiski tõsiasi, et meie riigid on nüüd täiesti

Seltsi Laiendatud Eestseisus.

sama kaugel kui 1919. aastal. Meie koostöö paratamatus on selge. Miskipärast pillas terveist vaistudest juhitud noorsugugi mõlemal poolel lahte mõne kalli aasta, ja kui ta toibus otsimiseks, tarvitas see ja tarvitab edaspidigi suured annused hõimuromantikast selle mõistmiseks. Miks? Sellepärast, et meie rahvad on rännanud nii kaua üksteisest eemal kumbki omil võerail teil. Sellepärast, et nad ei tunne küllalt üksteist. Seepärast, et nad veel ei oska toetada teine-teisele.

Me, eesti ja soome üliõpilased, oleme hõimuromantikast juhitud leidnud tee üksteise juurde, oleme õppinud tundma üksteist ja — eks ole tõsi? — toetuma üksteisele. Näiteks meie soomlasile

on nüüd tee Tartusse ja Tallinnasse mitmevõrdselt tuttavam, lähem ja armsam kui tee Stokholmi, Kopenhaagenisse ja Oslost rääkimata — ja nii ei olnud asjaolud veel 6—7 aastat tagasi. Ja eks ole eestigi üliõpilastega neil aastail lugu samasugune Helsingi suhtes võrreldes Riia ja Kaunasega?

Meil, eesti ja soome tõusval haritlaspõlvel, on tuleviku mõttes kolm võimalust valida. Kas me sunnime kumbki oma maa nüüdse valitseva põlve käsutama, et Eesti on Soomele lähim ja Soome Eestile, ja ses suunas toimima. Või kui meil see ei õnnestu, täidame lähenemiskava sugupõlvede vaheldumisega, siis kui meie järg tuleb riigi juhtivate kohtade täit-

miseks — ja ka vahivahetuse hetk koidab suhteliselt pea. Või kui argipäev ja vanus jahendavad meie südame ja tumestavad mõistuse, siis peame leppima sellega et järgnev noorpõlv ratsutab meist üle ja sooritab ajaloo ja tuleviku nõude selles, milles me petsime noorusaja kaunist ja õiget juhust. Valigem esmalt mainitud võimalus! Mitte eneste, vaid kõigepealt meie rahva ja isamaa pärast, sest need kulumas olevad aastad on kalleid otsimisaegu.

„Mõtleme näit. Soomet — meie riiklised suhted ses asjas on kogu ulatuses lõdvad.“

Nii, kahjuks. Kuid kas leidub tõesti midagi, mida ei võiks muuta ausa ja kindla tahtega? Ja muutus on lävel. Kes seda muidu ei

usu, lugegu veel kord Akadeemilise Karjala Seltsi lausundit Eesti iseseisvuspäevaks. See ühistöö ja lähenemise nõue, mis seal sisaldub, on kogu nüüdisaegse soome üliõpilas-noorsoo allakirjutatud. Ja Soome oludes see

tähendab lõpmatu palju. Lootkem vaid, et Eesti üliõpilas-noorsugu sama üksmeelselt mõistab seda õieti, mõistab seda kui kogu eluks ajaks pakutud velle ja võitluseltilise kätt ja kinnitub sellesse, mitte ainult noorusvai-

mustuses, vaid ka otsustava mehe meelega.

Vilho Helanen.

V. REIMAN TÖÖLE ÕHUTAJANA JA TÖÖMEHENA.

Kui Eesti Üliõpilaste Selts oma 60. juubeli päeval kedagi eriti tahab mälestada, siis on üks neist küll

tiivselt kaasvõitlejaisse, olid need siis noored või vanad. V. Reimani mõjule alistasid ka ta vastased, vähemalt ei

sisemine tuli, jõud ja idealism, mis temast välja voolas, kui ta kõneles. Võis küll põhimõtteliselt mõnes asjas tema vastu olla, aga tema tuliseid ja veenvaid sõnu kuuldes ei saanud temale alati vastu rääkida. Mäletan ühte sellist juhtumist lugenud olevat Eesti Üliõpilaste Seltsi kroonikast. See oli 90. aastail, mil eesti üliõpilaskonna kaunis terav lõhe sündis ja eesti üliõpilaskond oli tol ajal sama, mis Eesti Üliõpilaste Selts. Ühel frondil olid vana burži ideoloogia kandjad ja kaitsjad, kes allakäiva balti-saksa üliõpilaskonna traditsioonidest ja järelahvimisest iialgi ei tahtnud loobuda. (Horribile dictu: balti-saksa eluvõõras korporatsiooni-vaim on vabaeestlises üliõpilaskonnas praegugi kodu käimas ja elulist arengut takistamas. Vastafrendil olid uue voolu esindajad, kelle üritused suundusid selle poole, et eesti üliõpilasi omapärastada, et neist luua omakultuuri kandjaid ja harrastajaid ilma korporatsiooni joomakommeteta. Lue-voolu eesotsas oli selle juhina ja ideoloogina V. Reiman.

Ühel koosolekul, kus kahe frondi vahekorra küsimus jälle kõnelusse tuli, esines V. Reiman oma kuulsa kõnega — „Raksa rusikaga“. Kõne oli täis kibedat tõtt ja pisteid ja tulemuseks oleksid olnud igatahes tõsised kokkupõrked, kui V. Reimani kõne poleks olnud sõbralik ja kui tema häälest ei oleks kajanud sügav tõsidus. Seda suutis vaid V. Reiman.

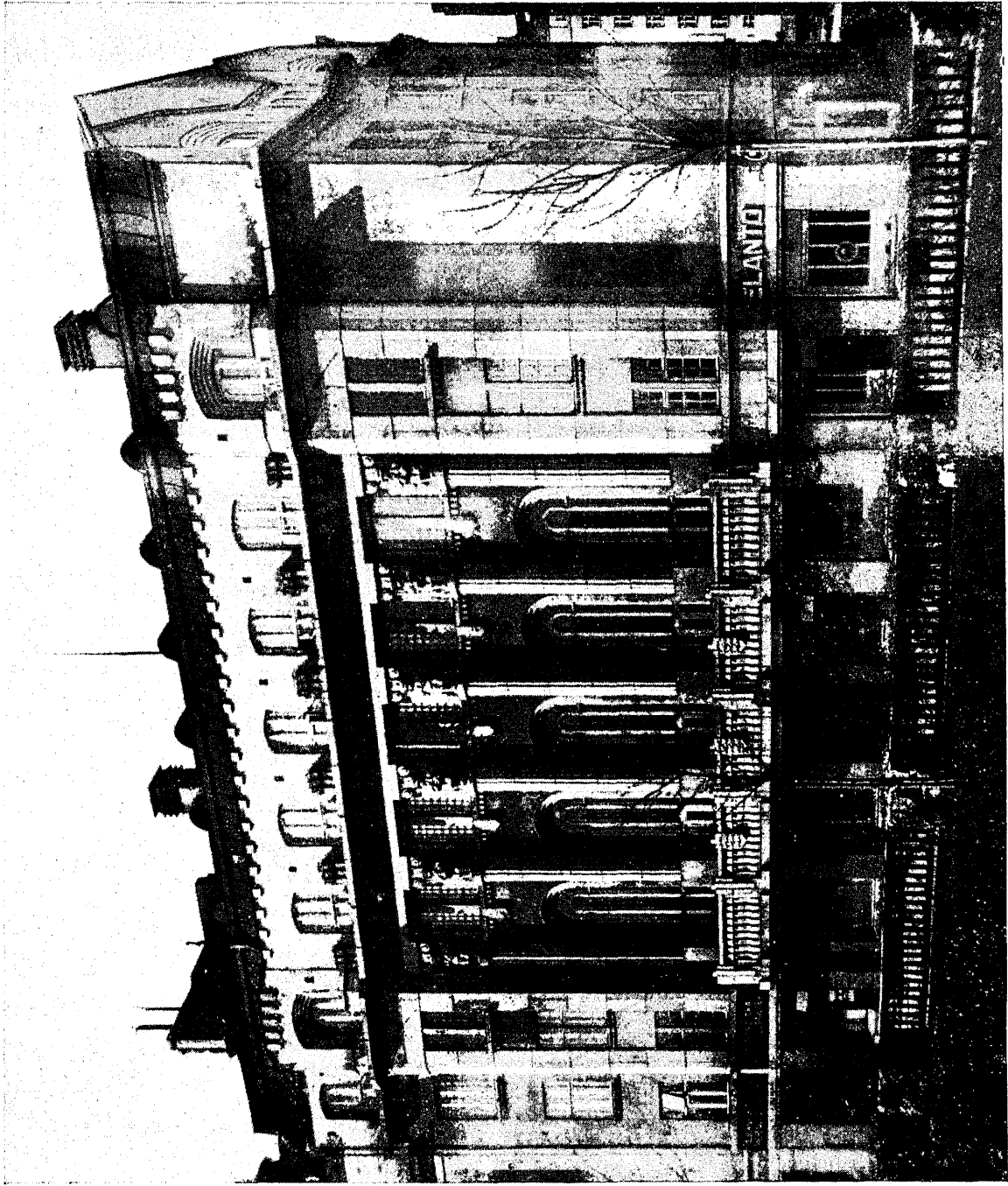
Ka hiljem, kui V. Reiman Eesti Üliõpilaste Seltsi koosolekuile ja koosviibimistele tuli ning neil käis ta alati, kui tal vähegi oli võimalust ja kui nõrk tervis lubas, tuli Tartu kaugelt Kolga-Jaanist hobusega läbi tolm, pori ja lume, siis oskas ta ikka imeilise osavusega lahendada kõiki keerulisi küsimusi ja õhutada tegevusele noori kaasvõitlejaid ning luua rõõmsat meeleolu. Suurima innuga võitis ta Seltsi vaimlisest tegevusest ja

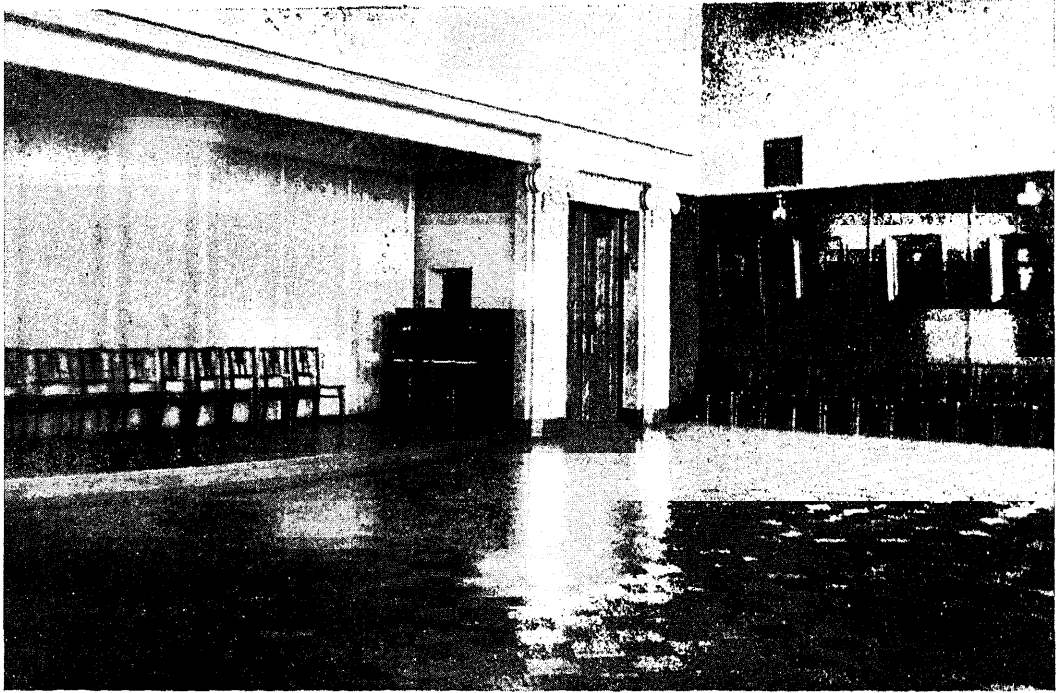
Villem Reiman.

Villem Reiman. Tema vaim ei helgitanud Seltsi elu mitte ainult siis, kui ta oli Seltsi liige, vaid ka veel pärast vilistlaspõlves — kuni ta surmani. V. Reimani vaim mõjus otse suges-

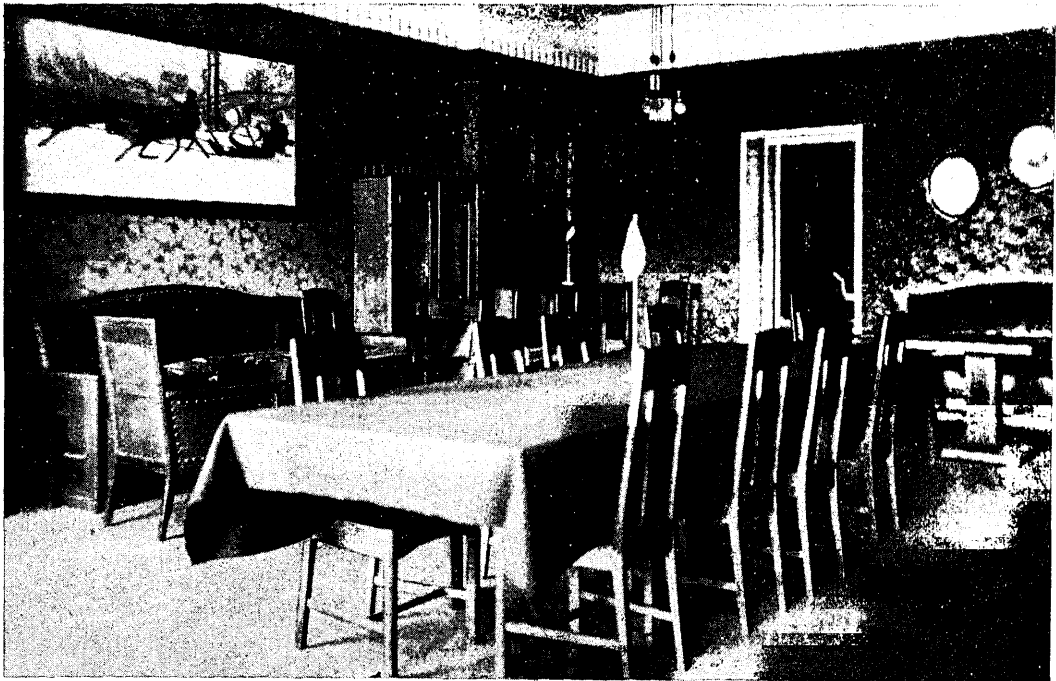
juletud või tahetud temale vastu astuda. Kes V. Reimani on näinud, tema kõnesid kuulanud, temaga kokku puutunud, need peavad seda tõendama. Tahes või tahtmata kiskus kaasa see

OSTROBOTNIA:— PÖHJÄLA OSAKONDADEJ MAJA.

OSTROBOTNIA. PIDUSAAL.

OSTROBOTNIA. POHJOIS-POHJALAINEN OSAKUNTA'
KOOSOLEKUTE-SAAL.

elust osa ning toetas Selsi ettevõt- teid ja üritusi ikka ja alati sõna ning teoga. Tema vana, ent alati noorus- lik tuli oli siin alati selleks imelin- nuks, mis mäedki tegi tulles mada- laks ja orud kõrgendas.

See kõik kõitis kuidagi V. Reimani külge. Seda enam veel, et V. Reiman töötas ja teotses samasuguse innuga kõigil eesti vaimukultuuri aladel ja ikka väsimata. See tõsiasi on üldi- selt teada, seepärast ei ole põhjust selle juures pikemalt peatuda. Küll on aga huvitav paari sõnaga peatada V. Reimani koduse elu ja töö juures.

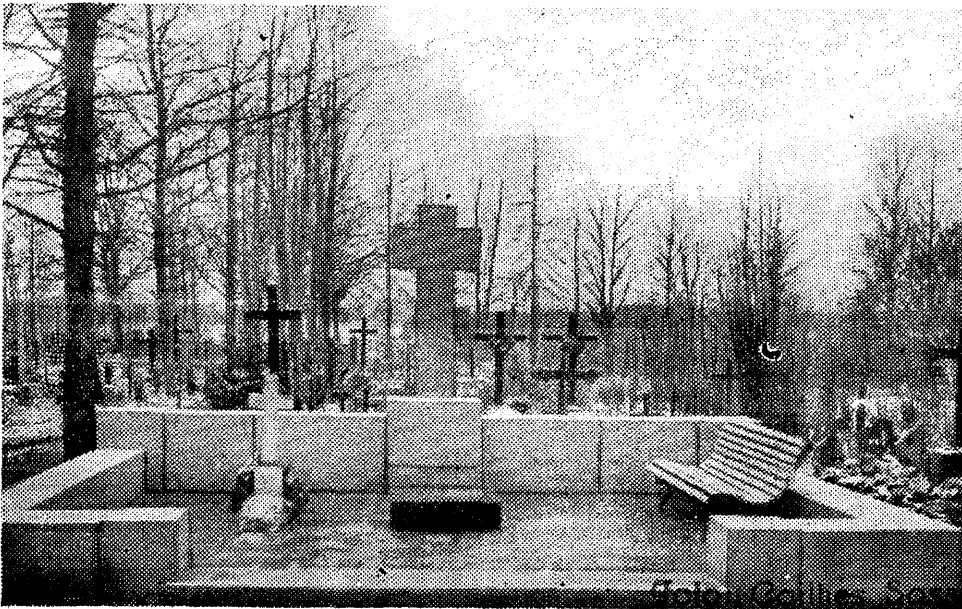
Ka siin oli ta samuti väsimatu ja

hoolimatu enese vastu. Ta oli tuntud kui eeskujulik ja osav põllumees, kes kogu aparati ise suure oskusega juhtis ja igalpool oli ise esimene ja viimane. Kui ta põllutööil ei olnud, siis tegi ta toas vaimutööd või oli ametitalitusel, ent ikka tegevuses. Seda oli võimalik näha oma silmaga nende ridade kirjutajal, kui ta viibis V. Reimani juures üle kolme kuu tema viimasel eluaastal. Järgnevad tähe- lepanekud käivad ta kohta ta viimas- tel eluaastatel.

Töö andmises oli ta armutu enese ja teiste vastu. Töö oli see, mis V. Reimani suureks tegi ja töö oli

seegi, mis ta enneaegu murdis ja vara- kult hauda viis. Töö juures tema piiri ei tundnud ja ei hoolinud sellest lihtsast tõest, et inimene ei või rohkem kui ta võib.

Mäletan, kus ta kärsitult viljakoor- ma alla asus, et seda ümber lükata ja siis liigest jöupingutusest hingel- dades maha kukkus. Tööd tegi ta ka siis kui sisemised valuhood teda raskesti vaevasid, oli see siis keha- line või vaimline töö. Kui ta enam lugeda ei jõudnud, siis laskis ta ene- sele teisi ette lugeda. Selline ära- võitmatu tung valdas teda — tööd teha ka, viimasel eluaastal. Väsimata

V. Reimani

hauasammas Kolga-Jaani kalmistul. Avatakse 25. mail s. a.

oli ta väljas põllul ja väsimata ka oma raamatukogus ja töötoas. Oleks pidanud ise nägema, millise armastu- sega ta omas suures raamatukogus, mis oli vast suurim eesti haritlaste eraraamatukogu, raamatuid käsitles ja kohiles. Ta teadis otsekohe, kus iga raamat seisis, teadis ka väikse- maid lehekesi ja neid oli sadu.

Imekspandav oli tema mälu. Mis ta kord lugenud ja kuulnud, niida ta oli ülikoolis õppinud, oli temal peen- susteni meeles.

Kõik, mis V. Reiman tegi, seda tegi ta põhjalikult ja järjekindlalt. Midagi ei sündinud juhuslikult ega pinnaliselt. Kõik pidi piinliku korra- likkusega tehtama. Olgu näiteks kiri- kuraamatud. Need olid kui maalitud. Seal ei tohtinud ükski täht ega kriips vääratada. Piinlik kord ja puhtus oli peanõue. Seda nõudis ta eneselt

ja ka teisilt. Sageli tähendas ta suu- rema jao kirikuõpetajate kohta, et nad mitte midagi ei tee, aina laisklevad.

Alati töös olles ei armastanud V. Reiman inimestega palju kokku puutuda ega nendega aega viita. Seda teadsid ka nähtavasti inimesed ega käinudki teda palju tülitamas. Ka teatav pessimism ja umbusaldus, mis V. Reimani juures ta viimisel eluaas- tal reljeefselt ilmnis, hoidis teda inimestest eemale. Ta nagu ei usal- danud inimesi. Näis nagu oleksid elu ja inimesed talle palju pettumusi valmistanud. Tema kinnise oleku ja pessimismi päämiseks põhjuseks oli muidugi kurnav haigus ja liginev surm.

Ka ei võinud temasse mõjuta jääda poliitika ja sõjastundmused. Viimaste vastu oli tema eriti tundeline ja pani kõike hoolega tähele, mis välismaa-

ilmas sündis. Ajalehed luges ta ikka järjekindlalt läbi ja pidas kodumaisi sündmusi eriti hoolega silmas. Suure kurbusega nentis ta, et kodumaised vaimueluavaldused sõjakeerus ikka enam ja enam kahvatuvad. Väga tabavalt oskas ta maailma poliitilisi sündmusi hinnata, ja paljugi ette näha, mis hiljem nii läkski, näiteks Vene- maa kokkuvarisemine ja Saksamaa kaotus maailmasõjas. Ainult kodu- maa saatust kujutas ta teisiti, kui see hiljem sündis.

Elustagu need read Eesti Üliõpi- laste Selsi suure liikme ja vilisilase helget mälestust.

J. Ruus.

ESIMESI KOKKUPUUTEID EESTI JA SOOME ÜLIÕPILASTE VAHEL.

Hõimuharrastus Eesti üliõpilaste Seltis on niisama vana kui Seltis ise. Paraku puudub meil selles suhtes kindlaid teateid Seltsi esimeste aastate kohta, aga mitme selleaegse Seltsi liikme hilisema mõtteavalduse järele otsustades võime oletada, et harrastusi oli juba alguses, vähemalt mõnel üksikul. See hõimuharrastus käis õieti peaasjalikult soomlaste kohta. Seda harrastust õhutas omajagu eesti ajakirjandus. Kokkupuutumist hõimulastega juhtus aga koguni harva.

Esimene soome üliõpilane, kellega eesti üliõpilased kokku puutusid, oli minu teades arstiõppe üliõpilane, professor E. Kuuse isa A. A. Granfelt, kes 1874. a. paar kuud Tartus töötas, peaasjalikult professor L. Stieda' juures. Nagu näha, õppis ta siin vist vabakuulajana, sest album Academicumis puudub ta nimi. Prof. Stieda' poolt annetatud päevapilt annetaja pühendusega annab tunnistust A. A. Granfelti agarast tööst Tartus. Oma kirjutusest „Vähen laulujuhliem-alkuhistoriaa“ kirjutab G. sellest Tartus viibimisest, nimetades selleaegset ülikooli täiesti Saksa ülikooliks. Tartus tutvunesin J. V. Janseniga, ütleb G. selles kirjutises, sain ühe õhtu olla rahvajuhhi ja sel ajal juba tuttava C. R. Jakobson'i seltis ja tegin tutvust mõne eestimeelse noorega. Aga peaasjalikult liikusin eestlusele koguni võõras ringkonnas, tabasin sakslasi ja saksastanud ning pool-saksastanud eestlasi. — Kas need kadakad olid üliõpilased või Tartu kodanikud, ei selgu Granfelti kirjutisest. Üldiselt puutus ta rohkesti saksa soost üliõpilastega kokku, sest G. Tartus töötamise ajal puudub eesti soost arstiõppekonnas üliõpilasi. Juhtumisi võis ta vahel tabada eesti üliõpilasi, kelle arv siis veel kümnelegi ei tõusnud, nimelt niisuguste arv kes ei kuulunud kadakate hulka. Kui palju mõju Granfelt eesti üliõpilaste kohta hõimutunnete äratamises avaldas, selle kohta puudub meil teateid, aga oletan, et ta ei lasknud juhtu mööduda, sest kogu elu aja hoolitses ta eesti ja soome hõimude vastastikkuse lähenemise eest.

2—3 aastat hiljemini külastas Eestit A. A. Borenius-Lähteenkor-

v a. Temaga puutusid kokku J. Bergmann ja veel mittetüliõpilane Paul Undritz; hiljemini sain minagi temaga tuttavaks ja ühtlasi õhutus hõimutöö harrastamiseks. Kui palju ta muidu eesti üliõpilastega kokku puutus, ei tea ma ütelda.

Möödunud sajandi viimne veerand tõi noori soomlasi Tartu ülikooli stuuderima. Osa neist tuli Soomest, osa Ingerist. 1877. a. paigutas korraga

Auvilistlane M. J. Eisen.
Prof. emeritus.

kolm soome üliõpilast Tartu, nimelt I. Tengeni Soomest, J. Schvindli ning G. Sonny Ingerist, 1879 C. Mandelini Soomest ja 1883 V. Peroniuse Ingerist. C. Mandelin lõpetas Tartus stuudiumi rohuteaduse alal ja tegutses ülikoolis 1883—1884 eradoisendina. Kui ka esimesel ajal seega mitu soome üliõpilast Tartus viibib, ei või ometi tunnistada, et hõimuharrastus neis oleks tuge leidnud või, et eesti üliõpilased nende kaudu pilke rohkem oleksid Soome poole pööranud. Küll püüdsime nendega mõnda korda kontakti astuda, aga tagajärjeta. Neil puudus sama, mis paljudel eesti üliõpilastelgi

isamaal, siis, hõimutunnetest arusaamine. Ingeri soomlased olid pealegi saksa keskkoolides kasvatuse saanud, soome kultuur neile võõraks jäänud. Aga isegi siinsed Soomest pärit üliõpilased ei olnud külmad ega soojad, ei erinenud Ingeri omadest. Käisid ehk korra seltis koosolekul, asi ei huvitanud neid, nad jäid eemale. Eesti korporatsiooni asutamisel oli ingerlane P. Aschan valmis eestlastega kaasa vedama, võttis ettevalmistavatest koosolekutest osa, kuid korporatsiooni asi nurjus ja Aschan eemaldus. Enam hõimutunnet avaldas selleaegne ainus liivlane, kelle nime ma enam ei mäleta. See käis mõne korra kutse peale eesti üliõpilaste hulgas. Minu meelest pidi ta nimi Prinz olema, kui seda nime ei leia ma albumist.

Kõige tähtsamaks hõimusuhete arendajaks eesti ja soome üliõpilaste vahel tuleb Antti Oskar Lönnbohm'i arvata, kes esimest korda 1877 Eestis viibis. Esimesel viibimisel puutus ta vaevalt eesti üliõpilastega kokku ega jätnud neisse soome tutvustamise jälgi. Ta liikus peaasjalikult Hiiuma ja Saaremaa, seal eestikeelt õppides ja eesti rahvaluulet kirja pannes. Teiseks muutus lugu, kui Lönnbohm 1880 Tallinna esimese laulupeo ajal üheskoos riigiarheoloog I. R. Aspeleniga, dr. H. Appelgren, Kivaloga ju mitme õpelasega Eesti ilmus. Tallinnas tegutses laulupeo puhul mitugi eesti üliõpilast pidutoimkondades, kuid ajapuuduse pärast ei saanud nad soomlastega lähemasse kontakti astuda, seda enam et soomlased päeva kolme pärast peo lõppu kohe kodumaale tagasi sõitsid. Lönnbohm ometi jäi kauemaks ajaks Eesti ennast eesti keeles täiendama. Suve veetis ta mitmes kohas, lõpuks Võrumaal, kust ta sügiseks Tartu tuli ja kus nüüd lähem kokkupuutumine Eesti üliõpilaste Seltis tegelastega algas.

Tartus püüdis ta siinsete üliõpilaste oludega, vähemalt eestlaste omadega põhjalikult tutvuneda. Me kutsusime teda seltis koosolekutele, aga niisama ka koju eneste juurde. Ja Lönnbohm täitis meelsasti meie kutset. Lönnbohmi käigud seltis ja seltisliigete juures olid meile huvitavateks õpetundideks. Me küsisime Lönn-

1905.

(Katkend.)

Keskealine ülikoolikodanik, jah, ei ole veel kõrgema ea kogemusi ja nägemusi mälestamiseks. Aga on keskpäevalgi; midagi meeliskleda . . .

Sellest on siiski möödunud juba hulk aega, kui olid noor üliõpilane Jurjeviks moondatud Tartus. Suur-Venemaa survekorra all käärinud koolinoorsoo salaseltsimisest olid sind oma rahvuslikud huvid tõmmanud Eesti Üliõpilaste Seltsi. See oli siis ainsaks legaalseks eesti üliõpilaskoondiseks oma poole-saja tegevliikmega. Nende uhkuseks ei olnud mitte ainult uus nägus seltsimaja, mis tänu võlgnes vanemate seltsijuhtide nõu ja jõu kokkuvõtmisele. Auliste esivanemategi näod ja teod olid julgustuseks ühes mineviku uurimist harrastavate albumite ja ajakohaste sirvilaudadega.

Astusid sellesse avanevasse iseilma aupaklikult teed küsivana kollanokana. Tulid õhuvaesest kostikorterist, pää täis Eino Leino ja Georg Brandesi kirjanduslikke õhutisi.

Seltsiski oli parajasti käimas vaadete ja sihtide pööramine. Sattusid kodukorra vaidluste osaliseks: kas selts või kor-

Vil. Gustav Suits.
Kirjanduseteaduse professor.

poratsioon? Tunned nii siis otsest nooruskogemusest kaksipidi mõtlemise kiusatust saksikute killakommete jätkamise ja rahvapoegadele sarnanemise vahel. Juba Viljandi tänava tunases üliõpilase- ja vilistlaskogus otsustus see küsimus seltsi põhimõtte kasuks. Värvimütsi kadaklusest ülekasvanud eesti haritlase püstitõrjumist tervitasid tookord Jaan Tõnissonis.

Korporatiivse aadlivapi taoline embleem jäi seltsi saaliseinale siiski veel silmapaistvaks mälestiseks (pärastpoole on see koristatud kõivalisemasse varjupaika), ja sissejuurdunud käsklused ei olnud tõrksa kahrebase jaoks. Kamandati ikka veel õue jooksu- ja kannupoisiks ja mõni mugavalt kodune ex-burš nõudis sigari süütajat Naera, kui ta anekdoote jutustab!

Väljas tõmbasid enesele tähelepanu hoopis teistsugu tüübid ja ajamärgid. Naerdi küllalt neile Suur-Venemaalt kokku summanud tuivankadele, kes kandsid särki pükstel ja liitu-

bohmit soome üliõpilaste korraldusi, aga ilma meie küsimatagi hakkas L. meile seletama soome üliõpilaste ettevõtteid ja saavutusi. Me tundsimme huvi soome keeolude kohta. Jällegi jutustab L., mida sellel alal soome üliõpilaskonnas juba tehtud ja mida veel teha tuleks, juurde lisads, et keelesuhted ammugi veel eeskujulised ei ole, kuid et soomekeelsed jõudu pingutavad soome keele võidule pääsemiseks rootsi keele kõrval.

Edasi seletas ta, et Soome mitmed ülikooli õppejõud soome keele koduse keeleks teinud, nagu näiteks Yrjö Korkynen, Juulius Krohn ja mõni muu ja et mõni proua tihti isegi sõnaraamatu peab appi võtma soome keele kõnelemisel. Ühtlasi imestles ta, et Eestis haritud perekonnades kõikjal saksa keel valitsemas, isegi rahvajuhil J. V. Jannseni perekonnas. Ei jäänud imestlust avalda-

mata, Eesti Üliõpilaste Seltsigi kohta, kus palju liikmeid saksa keelt kõnelesid. Ta mõistis niisugust teguviisi hukka, tähendades, et eeslane peab ennast alati keele ja meele poolestki eestlasena osutama. Meie poolt vastati, et algust on tehtudki: väga mitmed kõnelevad ülikooli koridoril ja auditooriumis eesti keelt, ehk küll saksa üliõpilased nende peale sel puhul eriti võõriti vaatavad, neid nooreestlasteks nimetavad ja mõne korra tüli norivad. Veel käskis L. seltsi liikmeid hoolitseda, et edaspidi perekonda asutades nad eesti keele koduseks keeleks teeksid. L. ilusaid mõtteid perekonnakeele asjus kiideti meie üliõpilaste poolt küll õigeaks, aga kahjuks kulus mitmel veel tükk aega perekonna asufamiseni ja seni oli tuul L. sõnad ammu oma teed viinud. Kõigiti esines L. eesti üliõpilaste ringkonnas agarana eesti keele edenda-

jana ja keele loomulikkude õiguste eest võitlejana.

Aga veel enam. Ta esines hõimuaadete harrastajanagi. Hõimlased lähenegu hõimlastega, sõlmigu eneste vahel sidemeid! seda põhimõtet kuulsin tihti ta kõnedes. Eestlased tulge Helsingisse studeerima, õppigu soome olusid tundma, arvas ta. Talle öeldi, et Helsingis studeerimine raskustega seotud, et seal studeerimine kallim. Sellele vastab ta: Vähemalt lühemaks ajaks peaks iga eesti üliõpilane Soome tulema silmaringi laiendama; siin saksa ahtates oludes peab ju igasugune arenemine kängu jääma.

Kuulnud, et vaevalt lootust eestlaste Helsingisse studeerima tulekuks, avaldas ta EÜS-i tegelastele teistsugu ettepaneku. Järgmisel aastal, 1881. pühitses Suomalainen Kirjallisuuden Seura oma 50 aastast juubelit. Selleks puhuks kutsus ta eesti üliõpilasi

nud vormimütsi all pööraseid mõtteid. Seltsis sooviti üldiselt paremat seltskonna valikut.

Agas vähemalt ülikooli kitsastes koridorides võis nende laias Barbaariast ja Kaukasuse mägedelt päritolevate metsikutega kokku juhtuda. Kelle kõrvad kurdid ei olnud, see kuulis, kuidas nad ikka valjumini ümisesid marseljeesi. Kes pihku sai lendlehe, see võttis vastu sõnume suurest üleriiklisest liikumisest, mis provintsi ühendas päälinnaga. Kelle kolgatundmused tolele vararevolutsioonilisele liikumisele olid küllalt vastuvõtlikud, selle aju kütsid kuumaks rõhutatud rahvaklasside tõusu lootused ja vabanevate rahvuste ootused.

Varajase kevade äikesest hakkavad küll kased jooksuma magusat mahla. Agas ühiseluliste rühkkondade ärevad vahetused kutsuvad esile ägedaid lahkarvamisi. Kas ei kihutanud kohalikku keeliki oskmatud muulased meeletuile tegudele neile võõraste oludes? Kas ei õpetanud omad elutargad nõuandjad kurjale alistumist, kui nende kõlbline kodaniku katekismus käskis lootusi panna riigivõimu lubadustele ja konstitutsioonilise

vl. Lui Olesk.
Advokaat, Ülikooli juriskonsult,
kunstniku kõverpeeglis.

monarhia vabadustele? Nende vastaspoolte vahel hingeldasid. Otsisid vastust oma küsimustele lubatud ja keelatud kirjandusest. Üksainukene eksam keiserlik-jurjevlikus ülikoolis, eeleksam ladina keeles närveeritud Krašeninnikovile: tema täies ametmundris, sina pole seltsi garderoobistki univormi laenanud!

Olid vaevalt pääsenud tegeva

seltsiliikme õigustesse kui sind nii seesmine rahuldatus eest leituga kui venestusülikooli haaranud rahutused tõukasid Soome suunda. Soome üliõpilasliitri paistis sulle siin väljapääsuteed osutavana õnnemärgina. Sellest on aastaid.

See oli 1905 kevadel.

Täidetud pöördelise ajakäanu õhinatega, läksid ja laulsid sa teede lahkemel. Endisest tulisema elukire tungid ei targenenud mitte ilma ähmaste arusaamatusteta. Agas oleks tänamatu mitte meelde tuletada seda selfsitunnustust, mis su «Elu tuld» kord on võõrsilegi järele auhinnanud. Avaliku hääle pasunasse ei olnud sellest siis tarvis puhuda. Mõisate põlemised, kurjad kumad, karistussalgad . . .

Olgu lubatud su mälestuste kinnist ust pisut praotada. Vaadake vahel ka tagasi, sõbrad ja kaasaegsed. Võib-olla leiame seljatagant oma teisikuid, kellest üksainus vilksatuski ütleb, kes meie olime, kust tulime.

Gustav Luik.

Helsingisse, kus meil võimalus soome arenemist ja soomluse harrastust näha. L. oskas asja nii elavalt värvil meile ette kirjutada, et peaaegu kõik seltsiliikmed lubasid sõita. Paraku kujunevad lubamine ja täitmine kaheks eriasjaks. Tartust lahkudes tuletas L. veel korra Helsingisse sõidu lubadust meelde. Keegi ei ütelnud ära. Kuid mida ligemale juubel jõudis, seda enam hakkas tagasitõmbuajaid lubajate hulgas ilmuma. Põhimõtteliselt olid kõik veel nagu enne sõidu poolt, aga sõidu rahaline külg hirmutas nagu koll noorimehi. Poolaasta oli taskud tühjenanud, sealt vahtis tühjus vastu. Tühjakuuga oli ometi võimata pikemale matkale minna.

Nii juhtus siis, et kui sõidu aeg kätte jõudis, sõitjaid seltsist rohkem ei leidunud kui J. Bergmann, A. Mõtus, H. Treffner ja nende ridade kir-

jutaja. Sõitis veel Harry Janssen, aga see ei kuulunud seltsi liigete hulka. Kõigi pidule sõitjate arv tõusis tosinale, aga muist neist esindasid meie vilistilased nagu näiteks õpetajad M. Jürmann ja M. Lipp.

Meie lahke kutsuja Lönnbohm oli meie lubadusele toetudes palju suuremat sõitjate arvu oodanud kui tõepoolest ilmus, vastavõtuks ettevalmistusi teinud, tulejatele korterid valmis kuulanud j.n.e. Hulga soome üliõpilastega, aga ka vanemate kultuurtegelastega ootas ta meid sadamasillal, kus D. Eureau igaleülehele oma keeletabeli peosse pistis. Lönnbohm kahetses sadamas kohe, et vastavõtjate arv liig väike sellepärast, et ülikooli semester ammu lõpnud ja üliõpilased peaaegu kõik linnast ära läinud. Meie jaoks piisas neid aga küllalt sest võimalus puudus kõigi nendega lähemalt tutvuneda ja neid

nende lahke kutse peale kõiki külastada, seda enam, et tahtsime pidu täielikult kaasa teha.

Pidu koosolekutel sobitasime eriti palju tutvust, ei ainult üliõpilastega, vaid magistritega, doktoritega ja professoritega. Pidasõõgil pidas kaasvõitleja A. Mõtus tähtsa kõne, mille sisu ma kahjuks ei mäleta; ma ise rõhutasin oma kõnes, et mõlema rahva pojad peavad teine teisele lähemale astuma ja igaüks oma rahva kasuks tööd tegema, eestlased aga soome kaasvõitlejast isamaalsust õppima. Üldse olime Helsingis kolme pidupäeva kestes rohkem innustust saanud kui kodus aastate jooksul. Me olime nagu uuesti südinud; hoopis teist moodi vaatasime nüüd kodust elu ja olu.

Vennastust ja hõimuaate süvendamist soovitas soome harilaste vanem põlvgi. Pidupäevil kutsuü meid

Vil. Ferdinand Leinbock.

Magister, ERM-i direktor ja suurem Liivimaa misjonär peale Läti Hindreku. Vanad ajaraamatud jutustavad, et olnud kunagi ka lustlik tudeng.

Vil. Albert Saareste.

Emakeele professor ja kõikide eesti murrete eritundja: „Kihnus — hääliku-seaduslik, Aluliinas — analoogiline...“

Vil. Hans Kruus.

Magister — loeb Eesti ja teiste põhjamaade ajalugu. Muide praktiline mees — kannab „löksuga lipsi“. Kui ajalooist satub romantikasse, ratsutab nagu Kaarel XII. Tema eriline sümpaatia — puhkpillide orkester.

selle poolt salakoosolekule Alpillasse, kus hõimutöö edaspidiseid jooni püüti kindlaks määrata. Juba enne pidu oli väike samm astunud soomlasi keele asjus eestlastele natuke lähendada, oli välja antud väike „Virolaisia lukemista“, et selle varal soomlasi eesti keelega tutvustada.

Koosolekul rõhutati nüüd uuesti vajadust, et igitüks peaks püüdma teise hõimurahva keelt õppida, aga niisama ka maaga, rahvaga ja kirjandusega tuttavaks saama, nii palju kui olud seda lubavad. Soovitavaks peeti mõlemas keeles ühesuguseid oskussõnu kindlaks määrata, et seda viisi keele mõistmist paremini hõlbustada.

Ei lepitud ainult keeleharrastuse esiplaanile tõstmisega. Ei, isegi poliitilist ja majandusest ei päästud. Harutati majanduslikke küsimusi, nimelt kaubanduslikke suhteid mõlema maa vahel. Eesti valju tsensuuri meelde tuleiades tegi Lönnohm ettepaneku, eestlased lasku kirjandust Soomes trükkida, nagu omal ajal Kalevipoeg juba Soomes trükitud. Kui aga eestlaste arv palju väiksem kui soomlaste oma, võivat ühe miljoline rahvas tihti rohkem korda saata kui teine kümnemiljoline. Lühidalt: hõimutundead tõusid haripunktiini, fantaasia töötas agaralt, kuni hiljemini elutõsidus tuli ja Alppila kavatsustel

kriipsud peale tõmbas. Kuid vastastikune julgustamine andis jõudu hõimuaadete arenemisele.

Pidupäevade järele kutsus argipäevsus meid kodu poole. Kuid sellega ei leppinud Lönnohm. Ta tegi meil üliõpilastele ettepaneku suveks Soome jääda soome keelt õppima. Mind kutsus ta enese juurde Paltamosse. Paraku ei võinud me lahketa kutset täita; me sõitsime ainult 4—5 päevaks Soome; kuidas saime ilma varustuseta kauemaks jääda? Nii kahju kui meil ka oli, pidime L. lahke pakkumise tagasi lükkama. Igatahes oli L. jällegi esimene, kes mõttega esile astus, eesti üliõpilased saatku suve Soomes mööda hõimukeele ja kultuuri paremaks tundma õppimiseks. Hiljemini soovitas seda sama oma Eestis viibimise ajal üliõpilane Kaarle Krohn.

Lönnohmi kõrval harrastas hõimlaste vastastikku külastamist ka noor magister M. Schrowe, kes teisel laulupeol Tartus käinud ja kellega ma Helsingis ligemalt tutvunenud. Schrowe tegi mulle ettepaneku järgmisel aastal tema juurde Hartialasse suvitama tulla. Aegsasti mulle esitatud kutsele vastasin jaatavalt ja sõitsingi 1882 Schrowe juurde suvitama. Schrowe juhatusel tõlkisin mõned tööd soome keelest eesti keelde ja kirjutasin lühikese Snellmani ja Lönno-

rofi eluloo. Sain seega eesti noorusest esimeseks teerajajaks suveks Soomes asumisel, kuni aegamööda soome ja eesti nooruse suvitamine hõimurahvaste seas hästi suurenes. Kui hõimlaste noorsoo vastastikkused suvitamised ja külastamised enam arenevad, küll siis hõimlaste kultuurile läheneminegi edeneb ja hõimutundead Eestis ja Soomes süvenevad.

Nagu tuttav, on EÜS esimene olnud hõimlastega sõprussidemeid sõlmima, nimelt põhjalastega. Ei ole imestleda, et EÜS just põhjalastega lähemat kontakti sobitanud. Sõpruse põhjalastega võib seltsi 60. aastase juubeli puhul 50 aastast juubelit pühitseda. Sest põhjalane see oli, kes 50 aasta eest EÜS-iga läbikäimise suhteid arendas, põhjalane A. O. Lönnohm. Kui ka suhted alati ei ole EÜS-i ja põhjalaste vahel elavust avaldanud, vaid mõne korra kauemalt ajalt koguni suikunud, oli kõige loomulikum endise alusega uut kontakti luua, elavamad kui see kunagi varem olnud. Lootuse järele arenevad hõimu ja sõprussuhted siin kui sealpool lahte ikka tugevamalt, tulu tuues ühele kui teisele hõimule.

M. J. Eisen.

ENAM KUNSTILIST KULTUURI.

Kõigi nende vaimuilmavaladuste hulgas, mis rakenduvad nüüdse praktilise inimese tõeliseks kultuuristumiseks, esineb kujutav kunst ühe olulise osana. Kui usume, et püsivamas kultuurilises arengus taotleme võrdselt ainelise ja vaimlise kultuuri kasvu, siis peaksime juhtima tähelepanu kunstile kui vaimlisele alale, mis oma olemuselt lähedalt on seotud ainelise kultuuriga, meid ühendab tihedalt peale puht-kunstilise kvaliteedi tema praktiline rakenduslik iseloom. Kunst moodustab filosoofia, kirjanduse ja muusika kõrval erinevuse mitte üksi oma struktuuri, vaid ka ulatuse ja tegeliku kannatamise tõttu. Meie ei kohta teda ainult muuseumides, kunstinäitustel ja toa seintel — meie leiame teda tänavate, avalikkude platside planeerimises, elamute välisilmes, puutume temaga kokku siseruumi arhitektoonikas, mööblis, kohtame teda söögilaua serviisis, raamatute köites, reproduktsioones, reklaamis j. n. e. Kujutava kunsti põhiolemuslikud jooned annavad välisilme sellele keskusele, milles teatame omi mitmelaadilisi ülesandeid. Esteetilise kultuuri küsimus on seevõrra seotud ainelise ilmaga, et temaga tegelemine oleks vältimatu, kui süveneme nende esemeliste nähete välismõjusse, mida avastab meile päevakestvus. Kui võtame seisukohta esemeliste nähete meeldivuse suhtes, unustame et toimime seega esteetiliste tunnete kaudu.

Nii väärub esteetiline kultuur oma ulatusega salgamata kõrgeimat hinnangut meie huvipiirkonnas kui temale on osaks saanud praktiliselt ja materialistlikult tänapäevalt.

Kui seda kõiki võtta arvesse, siis peaksime asetama küsimuse meie ühiskondlikust kunsti kultuuri üldisest vajadusest. Vähemalt peaks eestkätt kerkima päevakorda tarvidus selle järele juhtivas osas — teadlikus haritlaskonnas. Selles küsimuses huvituseta haritlaskond

Ksv. Rud. Paris.

Kunstnik väljaspool maakera orbiiti: teeb kunsti kunsti pärast ning hülgab kõiki maisi varandusi. Tütarlapsed olevat vihased kuulsale Parise otsusele, ning hoiavad tast protesiks eemale. Sellepärast taandunud üksindusse ja elab oma kaktuse kasvandusele.

looks seisukorra, milles võimatu oleks kujut. kunsti areng ja meie ümbruse esteetiline kujundus sarnasena nagu ta peaks avaldama rahvuslikus mõttes tekitaks vaid temast oma ette esteetitseva nähte, millel puuduks laialdane ühiskondlik väärtus. Ajalugu õpetab kujukalt, et kõrgetasapinnalik kunstitoodang pole tekkinud andekate kunstnikkude sünnipäevadega, vaid noil ajal kui ühiskondlik vaimline struktuur teda esile tõi nõudliku

ja teadliku tarvitajaskonna kaudu. Möödunud aegadel oldi sellest teadlik, ning kunstiküsimustele ja harrastusele sai osaks väärkas tähelepanu. Nii esineb joonistus ja maalimine veel 19. sajandis haritlaskonna üldise harrastusena. Kunstiga tegelemine kodutses perekondades ja kuulus n. n. heasse tooni. Kõrgemais õppeasutistes taotleti hoogsalt ka tegelikku kunstiharrastust. Tartu Ülikooli avamisel möödunud sajandi alul asutati neil kaalutlustel praktiline kunstioppetool. Selle kaudu on paljud teadusejüngrid vahetanud sule pintsliga ning loonud Tartule Baltikumis juhtiva koha ja kunstitsentrumi kuulsuse. Loomulik, et selline üldine kunstiharrastus mõjutas ühtlast valitumat kunstitoodangu tekkimist. Peale kesk-aegse kunstitoodangu kuulub kodumaa ehituskunsti, rakenduskunsti, maali ning skulptuuri loomingu valitum osa just sesse ajajärku. Ka eesti kunsti esimesed vaod lähtuvad ajast, mil kunstilevitus ühiskondlikust seisukohast oli sobivamaid ja üldiseimaid.

Kuid nüüdne spetsialiseeruv ja tehnitsev aeg oma tulunduslikkude küsimustega on kasvatanud üldist huvi peamiselt kaasaegsete eluliste praktiliste küsimuste lahenduseks. Laialdased hulgad harrastavad tänapäev kiirelt, tugevalt ja mehhaniseeritult omi vaimlisi elamusi. Enamikus lahendub see tarve pinnapealse, kôditava ja kergeltsaadava vahendiga nagu rekordspordi, kino, kabaree, margikorjamise, kômuromaani, kollase ajakirjanduse kaudu jne. Kunstiküsimused pole tänapäev leidnud allahinnangut, kuid nad on kaotanud üldise osavõtu ja kuuluvad kas valitsusaparaadi kul-

tuurkapitali, eriorganisatsioonide, koolide, või eriteadlaste meelevalda. Kunstialad on leidnud moraalset ja materjaalset kaasabi peamiselt riiklikkude toetuste näol ja arenenud jõudsalt meie iseseisvuse kestel, kuid see toetus pole

õige kauakestev. Tema areng ja kasutamine peab toimuma vahenditult rahva osavõtu kaudu kunsti küsimusist ja toodangust. Seda ei vaja mingi eliit, salong-kunsti peastmine praegusest olukorrast, vaid meie elamisele kul-

tuursema ilme andmise vajadus. Selles mõttes tuleb asuda haritlaskonnal kultuuri kasvatusel, et otsusevõimeliselt ja teadlikult juhtida nii oma kui terve rahva aineline ilma esteetilist korda.

R. Paris.

ÜLIÕPILASKONNA LOOMISE PÜÜDEID EESTI ÜLIÕPILASORGANISATSIOONES ENNE ISESEISVUST.

(Asemikkude Kogu ja Vahekord.)

„Üliõpilaslehes“ on leidunud mõnel juhul viipeid Asemikkude Kogu tegevusele¹⁾, samuti mainib seda Tartu Ülikooli ajalugu 1919—1929²⁾, kus aga ühtlasi väljendatakse kahetsust, et selle arhiiv on kokku kogumata ja osalt, võib-olla, säilimatagi.

Teatava mõõduni on see kartus põhjendatud: Asemikkude Kogu³⁾ ei jõudnud oma organiseerimistehnikas niikaugemale, et oleks ametlikult peetud kirjakogu ja korjatud dokumente, mis tulevasele ajaloolasele võivad osutada tähtsateks.

Küll aga kajastus AK tegevus üksikuis organisatsioonides kirjade, kutsede, eelnõude, aruanete ja protokollimärkuste näol⁴⁾ ja üksikuil AK liikmeil on säilinud mälestusi, dokumente ja andmeid Käesolevate ridade üks otstarve on kaasa mõjuda, et need allikad kasutataks enne kui asjaomased isikud vaatepiirilt kaovad. Ka üliõpilasorganisatsioonide kirjakogud ei ole absoluutselt kindlad, eriti just selle pahe vastu, et üksikud kaasvõitlejad üht või teist dokumenti enda kätte ei unustaks.

Nende ridade kirjutaja poole pööras 1925. a. Üliõpilaskonna Edustuse juhatus ettepanekuga, kirjutada AK ajalugu kavatsetavasse üliõpilaskonna tegevust ja ajalugu käsitlevasse koguteosesse.

See koguteos ei ole ilmunud ja esialgu ei ole väljavaateid tema ilmumiseks. Autori kirjutis valmis aga omal ajal juba teatava määrani. Kuna küsitav on, kas autor edaspidi saab mahti viia kaugemale selle kirjutise läbitõttust, siis olgu siinkohal avaldatud mõned andmed materjaliks ühinemispüüete kohta eesti üliõpilaskonnas enne iseseisvust.

1) J. Albrecht, 1921 №№ 2, 3—4. H. Kukke, 1925. EÜS-i erinumber, V. Ernits, sealsamas S. Pruuden, 1927. ENÜS-i erinumber.

2) Lhk. 388—9

3) Lühiduse pärast märgime alama selle mõiste AK, kui on kõnet Tartu Üliõpilasorganisatsioonide Asemikkude Kogust.

4) Vähemasti oli see nii EÜS-is.

Kasutatud on eeskätt EÜS-i ja „Üliõpilaste Lehe“ kirjakogu ja protokollid, isiklikud juhuslikud märkmed ja meeletuletused, millele mõne kaasaegsega vesteldes on tuge leitud.

Teistest organisatsioonidest on püütud samuti hankida andmeid, millel ainult „Ühendus“es oli positiivseid tagajärgi. Ühes teises organisatsioonis keelduti andmast andmeid üldse, milline asjaolu ergutavalt ei mõjunud peale käima ses suhtes või ka teiste samatüübiliste organisatsioonide poole püüdma pöörata. Sellel alal on edasistel küsimuse uurijail veel lai tegevusväli ees.

Vahekord Tartu organisatsioonide piires 1908—1914.

Püüded luua kontakti Eesti üliõpilaste organisatsioonide vahel on olemas sest ajast, kui on enam kui üks organisatsioon juba aastaist 1884—1887 teame Peterburi e. üliõpilaste püüetest luua endile organisatsioon ja ühtlasi astuda kontakti EÜS-iga⁵⁾. „Vironia“ tekkimise järele 1900 kerkib päevakorra lehe vahekorra loomine EÜS-iga⁶⁾, mis aga ei teostu Riia C! C! poolt tehtavate takistuste pärast⁷⁾.

Luesti kerkib küsimus päevakorrale „Ühendus“e ja „Frat. Estica“ tekkimise järele Tartus 1907, et siis terve järgneva aastakümne kestes ja kauemgi lühemate soikumiste peale vaatamata püsida ühena üliõpilaspoliitika peaküsimusena.

Kevadsemestril 1908 tehakse EÜS-ile kartelli ettepanek kahelt poolt, arvatavasti rippumatult teineteisest — „Fr. Estica“⁸⁾ ja „Vironia“⁹⁾ poolt.

EÜS-is on seks ajaks jõudnud tugevnedu voolud, mis püüavad emantsipeeruda „burschi“ ideoloogia mõju alt ja nii tõstetakse üles kohe küsimus kartelli sisulisest küljest. Ühtlasi tõuseb ka kohe päevakorrale idee kõigi eesti üliõpilaste organisatsioonide sidumisest ühise korraldu-

sega, mis pärast terve küsimuste kompleks võetakse põhjalikumale arutlusele ja seatakse sügisese ühise koosoleku päevakorda, millest ka viilist-lased osa võtsid.

Sellel¹⁰⁾ ja ühel ettevalmistaval koosolekul¹¹⁾ tunnustatakse ühemeelselt eesti üliõpilaste ühinemine tarvilikuks, peamise sihiga haritlaskonda rahvuslikus mõttes organiseerida (et vähendada omavahelist vaenu ja hõõrumisi, et kõik eduvõimelised elemendid intelligentisis töötaks rahvusliku kultuuri heaks — selleks kaasa aitaks, kuhu rahva geenius viib.) Selle ühinemise teostamise kohta avaldatakse kõige kaugemaleulatavaid arvamisi — kuni ühiseks organisatsiooniks liitumiseni (ekstreemne seisukoht!).

Siin seatakse „platvormina“ üles järgmised vahekorra alused:

1. Teaduslikkus.
2. Üldhariduslikud püüded.
3. Kunst.
4. Kehalik kasvatus.
5. Aukohus.
6. Ühine aastapäev.

Neil alustel tehakse ettepanek „Frat. Estica“le ja „Ühendus“ele astuda läbirääkimistesse 5 esindaja kaudu vahekorra asjus. Nende läbirääkimiste tulemuseks on kõigi kolme organisatsioonide asemikkude poolt 20. II 09 kokku seatud akt, millega asemikud oma nõusolekut avaldavad läbirääkimise astuda järgmistel alustel:

1. Ühised kõneõhtud;
2. Vastastikune raamatukogude tarvitamine;
3. Ühine laul, muusika ja näitemäng;
4. Koostöötamine teaduslikkudes, kunsti ja tervishoidlikkudes püüetes;
5. Vahekohus tüliasjade õiendamiseks.

EÜS ratifitseerib selle akti 19. III 09, samast teatab Frat. Estica 13. IV. 09, on aga ühised kõneõhtud vahekorra välja jätnud — esialgselt — nagu ja sellekohase järelepärimise peale hiljem teatab.

10) 22. 10. 08.

11) 9. 10. 08.

5) vt. J. Köpp, EÜS-i ajalugu lk. 243.

6) Vt. sealsamas.

7) Vironia kiri EÜS-ile 21. III 08.

8) EÜS-i prot. 7. II 08.

9) „Vironia“ kiri 21. III 08.

Kaugemale seekord vahekorra küsimus ei näi arenevat, arvatavasti terava vahekorra pärast „Frat. Estica“ ja „Ühenduse“ vahel. Ka on vahepeal EÜS-ist lahkunud „Sakala“.

1909—1911 ei näita vahekorra küsimus teoreetilist edu. Tegelikult aga on Tartu ü. organisatsioonide asemikkudel kokkupuutumisi.

Näiteks, peetakse EÜS-i algatusel ühiselt nõu mag. Saarimaa kutsumise üle Soomest, kes ka 31. III 11. ühes L. Ketusega kõneleb EÜS-is teemile: „Soomel üliõpilaste rahvahariduse töö ja sisemine korraldus.“ Iga aasta pannakse ühiselt toime ka „muuseumi pidu“. Samuti tekib sel ajal läbikäimine teiste linnade üliõpilasorganisatsiooniga ankeedi asjus, mille projekti välja föötas ja laiali saatis Bergmanni Abiraha algatusel EÜS, et andmeid koguda üliõpilaste majandusliku olukorra kohta.

Ankeedi projekt leiab teravat arvustamist PEÜS-i ja MEÜS-i poolt, nii et EÜS selle toimepanemisest loobub. PEÜS püüab mitmel korral ankeedi laiemal alusel korraldada ja selleks otstarbeks kokku kutsuda ühist kongressi ehk asemikkude nõupidamist. Kõik need kavatsused ei teostu aga, kuna need küsimused Tartu organisatsioonides ei näi küpsenud olevat.

1911. a. sügisel tõstetakse vahekorra kava küsimus uuesti üles, seekord rühma viilistlaste poolt, kes vastava eelnõu kõigile Tartu ü. organisatsioonidele esitavad¹³⁾.

Selle kava alusel algavad 1912. kevadsemestril jälle läbirääkimised Tartu organisatsioonide vahel. EÜS, „Ühendus“ ja „Sakala“ avaldavad nõusolekut kavaga.

Asi takistub aga sedakorda jälle, sest parajasti tekib „Fr. Estica“ s sisemine konflikt, mis lõpeb pärastiste „Ugala“ asutajate väljajätmisega. See kutsub seisukohavõtmise välja „Ühenduses“ ja EÜS-is. Esimene lõpetab „Fr. Estica“ga“ sel puhul läbikäimise —, konflikt, mis alles nelja aasta pärast suudeti likvideerida.

Igatahes ei edene küsimus tekkinud oludes ka järgneval poolaastal kuigi palju. „Frat. Estica“ keeldub ühise peo toimepanemise osavõtust — vahekorra puudumisel.

EÜS-is avaldatakse mõtet, et tuleb pöörduda asja edasi ajamiseks Riia organisatsioonide poole, sest Tartus jääb ainult üks organisatsioon („Sakala“) üle, kes nõus on vahekorra asjus edasi kõnelema. Küsimus lükatakse järgmise poolaastani.

1913. a. kestes arendatakse siiski

vahekorra küsimust uue hooga edasi. Selleks mõjus kaasa kahtlemata „Üliõpilaste Lehe“ asutamine linnadevahelises ulatuses, millel olid ka vahekorra küsimuse suhtes kaugeleulatavamad tagajärjed (sellest allpool).

Vahekorra kava arutatakse aga esialgu veel ainult Tartu organisatsioonide piires. Organisatsioonide arv on kasvanud „Ugala“ ja TENÜR-i¹⁴⁾ juurde tulemisega. Viimase osavõit vahekorra kutsus küll esile protesti „Sakala“ poolt, kuid nii viimane kui ka „Frat. Estica“ ja „Ühendus“ on aasta algupoolel ikkagi nõus vahekorra küsimust edasi arutama.

Sügispoolaastal tõotatakse eelnõu EÜS-i poolt uuesti välja, kusjuures proportsionaalse esituse põhimõtte selgelt üles seatakse. „Ühendus“ töötab välja lisapunkti reageerimise kohta üksiku organisatsiooni vastu, läbikäimise lõpetamise mooduse fikseerides.

Vastolu „Frat. Estica“ ja „Ühenduse“ vahel on aga niivõrd süvenenud, et sügispoolaastal esimene üldse keeldub vahekorra eelnõu arutamisest.

1914. aastal ei näita vahekorra küsimus edusamme, ennem tagurpidiminekut. Sügisel tekib lisaks senistele vastoludele üksikorganisatsioonide vahel (Ühendus — Fr. Estica; Ugala — Frat. Estica) terav kokkupõrge EÜS-i ja „Sakala“ vahel, mis viib läbikäimise lõpetamiseni.

Kuna enamik Tartu organisatsioonest on seega omavahel vastolus, võis lootusetu paista üldse mingi üldvahekorra loomine Tartus ja „Ühendus“ väljendabki seesuguse seisukoha¹⁴⁾.

EÜS-is ei loobuta ometi küsimuse arutamise puhul kõikide ühendamise põhimõttest ja soovitatakse enam tähelepanu pöörata läbikäimisele teiste linnade organisatsiooniga. Ollakse veendunud, et tüüld lõpmatuseni ei kesta, kuigi olud sunnivad vahekorra küsimust edasi lükkama.

*

«Üliõpilaste Lehe» ajajärk.

19. augustil 1913 peeti Tartus EÜS-i ruumes koosolekut, kus esimest korda ametlikkude saadikute kaudu olid esindatud pea kõik eesti üliõpilasorganisatsioonid kõigist neljast linnast, kus siis neid organisatsioone oli: Tartu, Riia, Peterburi, Moskva. Esindatud olid EÜS, „Ühendus“, TENÜR ja „Ugala“ Tartust, PEÜS ja „Põhjala“ Peterburist, MEÜS Moskvast ja REÜS Riias. Hiljem ilmusid koosolekule ka „Sakala“,

13) Tartu Eesti Naisüliõpilaste Rühm, asutatud küll juba 1911, kuid varemast läbikäimisest vahekorra asjus selle organisatsiooniga pole leidnud andmeid. Võrdle ka „Üliõpilasteleht“ 1927, nr. 5 lk. 68—69.

14) Kiri EÜS-ile 24. X 14.

„Vironia“ ja „Ilmarise“ esindajad¹⁵⁾.

Koosoleku otseseks sihiks oli eesti üliõpilaste häälekananja asutamine. Algatus selleks tuli EÜS-ist, kus viilistlaste O. Kalda vastav ettepanek 21. III 13. oli päevakorras olnud ja ühel häälel heaks kiidetud.

Algatajate peamotiivena esinevad: laialipillatud eesti üliõpilaste ühendamine eneseavalduse, ühiste ettevõtete ja vastastikuse informeerimise teel.

Küsimus oli enne EÜS-i poolt Tartu e. ü. organisatsioonidele seisukoha võtmiseks esitatud, kus nähtavasti EÜS-i kavatsused on heaks kiidetud, sest ettepanek teiste linnade organisatsioonidele tehti juba Tartu eesti ü. organisatsioonide nimel¹⁶⁾.

Sellel suurel koosolekul on kõneall eeskätt ainult häälekananja küsimused, mida siinkohal ei ole kavatsetud lähemalt kirjeldada.

Selle kõrval on nimetatud koosolekul teatud määrani „asutava kogu“ tähendus mitte ükski „Üliõpilaste Lehe“ jaoks, vaid üldse üliõpilasorganisatsioonide vahekorra küsimuse jaoks Kaugemast perspektiivist vaadates võiksime väita, et siin konstitueerus esmakordselt eesti üliõpilaskond, olgugi et seda mõistet niisugusena sel koosolekul ei väljendatud.

Organiseerides „Üliõpilaste Lehte“, organiseerus üliõpilaskond iseenesest. Otsustavaks organiks häälekananja üle sai iga aasta vähemasti üks kord kokkuastuv asemikkude kogu, milles üksikuil organisatsioonidel hääli proportsionaalselt liikmete arvule (iga 50 kohta üks)¹⁷⁾.

Täitev organ — antud juhul toimetuse — moodustati siin, lahkumisevald ettevalmistava komisjoni otsusest (see oli asjaajamise hõlbustamise seisukohalt välja minnes eeldanud ühte isiklikku toimetajat) kolmeliikmeline, kus liikmed organisatsioonide eri rühme poolt valiti ja asemikkude kogu poolt ametisse kinnitati¹⁸⁾.

Iseloomulik oli see, et kohe siinsamas ilma eriliste eeltöödeta, organisatsioonid kolme rühma liigestusid ja see liigestus püsivaks jäi kõigi järgnevate ÜLAK-u tegevusaastate kestel.

15) Tookordsetest organisatsioonidest jäi puudu seega „Frat. Estica“, kes kuni 1915. aastani eemale jäi — vahekorra puudumise tõttu.

Andmed koosoleku protokollist, mis org-nele laiali saadeti.

16) Vastavast Tartu org-ide koosolekust ei ole autoril muid andmeid, kui V. Jõuram'i märkus „Ü. L.“ 1914, nr. 1, lk. 1. Mimeografeeritud kuise organisatsioonidele on vist kõigi nende kirjakogudes.

17) Alamal tarvitame selle jaoks lühendust ÜLAK.

18) Alamal lühendatult ÜLT.

Keskmine, liigete arvult kõige suurem rühm (kokku 250–300 liikmega kõnesoleva ajajärgu kestes, neist 110–150 EÜS-i arvel) moodustus EÜS-i ümber, kuna temaga ühes läksid TENÜR Tartust, „Põhjala“ ja „Ilmarine“ Peterburist, REÜS Riist.

Teine seltside rühm moodustus „Ühendus“est, PEÜS-ist ja MEÜS-ist. (Kokku 200 ümber kõikva liikmete arvuga). Korporatsioonest kujuneb välja kolmas rühm, esialgu ilma „Frat. Estica“ta, seega „Vironia“, „Sakala“, „Ugala“ (liikmeid umbes 115 ilma ja 155 ühes „Fr. Estica“ga 1916/17)¹⁹).

See organisatsioonide kolmikrühmitus osutus stabiilsena ja eluvõimelisena üliõpilaskonna konstitutsioonina, vastuoksa vahekorra loomise püüetele üksikute linnade piirides, mis kuidagi püsivaid tulemusi ei tahtnud anda²⁰)

Ka täitev organ, „Ü. L.“ toimetuse funktsioneeris selles mõttes rahuldavalt: oma otsekoheste ülesannete kõrval toimis ta ka teistes suunades kui edustav, algatav ning täitev organ. Silmas pidades „Ü. L.“ algatajate poolt sellele ajakirjale seatud ülesandeid, püüdis toimetuse algatada mitmesuguseid ühisettevõtteid ja ka formaalset vahekorda ennast, et kõigi selle kaudu liita organisatsioone üheda ühtekuuluvuse tundega seotud rahvuslikuks üliõpilaskonnaks.

Kõigi „Üliõpilaste Lehe“ läbi kerkinud kavatsuste saatus on jälgitav ÜLAK protokollide kaudu, millistest olemas kõigi viie koosoleku omad: 19. VIII 13; 24. IX 14; 5. I 15; 2. II 16 ja 5. I 17²¹).

Osavõtt neist koosolekuist on olnud mitmesugune: esimesel, nagu ülimal selgus, pea kõik organisatsioonid, teisel — ainult Tartu omad (peale „Frat. Estica“²²), kolmandal

19) Arvud organisatsioonide nimekirjast 1913–1917, mis pea täielikult leidsid EÜS-i arhiivis.

20) Peale ülimal Tartu kohta kirjeldatu võrdle ka „Peetrilinna üliõpilaste vahekorra“ P. Mäggi, Ü. L. 1916, lk. 155 ja järgn.

21) Kõik mimeografeeritud organisatsioonidele saadetud, välja arvatud 1916. a. oma, mis väga pikk.

22) Ka EÜS-i ametlikke esindajaid pole koosolekul, sest vahepeal on aset leidnud läbikäimise lõpetamine „Sakala“ga, kelle esindajad koosolekust osa võtavad. Küll aga on koosolekul EÜS-ist valitud „Ü. L.“ toimetuse liige, nii et ühisettevõttes kaastöötamisest EÜS ei keeldu, küll aga taktiliselt peab ostarbekohaseks vastoolu olevate org-de ametlikke esindajaid mitte kokku puutuda lasta, nagu see kombeks on ka tülide puhul üksikisikute vahel. Võrdle ka kolmanda koosoleku protokoll.

puuduvad „Põhjala“, „Ilmarine“, MEÜS²³), „Frat. Estica“, neljandal — „Sakala“, MEÜS, viiendal — „Põhjala“, „Ilmarine“²⁴).

Teise koosoleku vähearvuline osavõtjate hulk on seletatav sellega, et

Vil. Artur Luha.

Värske looduseloo doktor.

Omaaegne suurem tudengkonna tegelane. Nüüd: elav üliõpilaskonna arhiiv.

küllaldase esinduse omaegsele organiseeritud üliõpilaskonnale.

Kõigi koosolekute päevakorras on loomulikult „Ü. L.“ asjad: aruanded, eelarved ja kavatsused sisu kohta.

Siinkohal huvitavad meid aga eeskätt organiseerumisküsimused, nii et allpool hangime ülevaate sellest, kuidas toimetati ja missuguste kaasnähtustega organiseerumise suhtes „Ü. L.“ ajal, samuti missugused kavatsused formaalse vahekorra asjus siin arutusel olid. Igal ÜLAK koosolekul valivad ülaltähendatud organisatsioonide rühmade asemikud omavahel oma esindaja „Ü. L.“ toimetusse, kelle ÜLAK üldkogu koosolek ametisse kinnitab. Mõnel juhul, kui sealsamas koosolekul ei suudeta isikuid kindlaks määrata, fikseeritakse organisatsioon, kes oma liikmete hulgast valib organisatsioonide rühma asemiku „Ü. L.“ toimetusse. Kuna „Ü. L.“ ilmumise kohaks oli Tartu, siis oli loomulik, et ainult Tartu organisatsioonid andsid toimetuse liikmed. Sellejuures esindasid kahte seltside rühma järjekindlalt EÜS ja „Ühendus“, kuna korporatsioonide rühma asemikud tulid mitmest eri korporatsioonist. Kuna toimetuse isiklik koosseis pakub mõnes suhtes huvitavat pilti, siis olgu ta siinkohal toodud kokkuvõiliku tabeli näol.

Aasta	Seltside rühm	Seltside rühm	Korp-ide rühm
1914.	V. Jõuram „Ühendus“	A. Bachman EÜS	J. Ainson „Sakala“ Pähn „Sakala“
1915.	A. Reben „Ühendus“	V. Ernits EÜS	H. Karro „Ugala“
1916.	M. Gross J. Vilms „Ühendus“	A. Luha EÜS	R. Öunapuu „Sakala“ J. Raukas „Fr. Estica“ R. Kangro-Pool „Sakala“

oldi ilmasõja algpäevil, mil läbikäimine teiste linnadega ja üldse organisatsioonide korrapärane tegevus oli takistatud. Teistel koosolekutel võib puudumist pidada juhuslikuks, nii et osavõtt üldiselt on küllalt suur ja koosolekute koosseis moodustab

23) MEÜS-i esindaja jõuab eksituse tõttu järgmisel päeval kohale.

24) Juba esimese aasta kestes liituvad „Ü. L.“ toelajatega „Taim“ ja „Rotalia“ Peterburist. Viimase esindaja võtab ÜLAK koosolekuist 1915. a. alates korrapäraselt osa. „Taim“ esindajaid koosolekuil pole olnud, kuna vist kõik selle liikmed on ühtlasi teiste Peterburi üliõpilasiorganisatsioonide liikmed.

(Järgneva aasta jaoks oli EÜS-i poolt valitud toimetuse liikmeks J. Teinmann, korp-ide poolt R. Kangro-Pool. Erakordsete olude tõttu lõpetas Ü. L. aga üldse ilmumise, samuti kui takistus pikemaks ajaks linnadevaheline läbikäimine üliõpilaste vahel).

Tabelist selgub, et püsiv on toimetuse koosseis täielikult ainult teisel aastal, (V. Ernits ja H. Karro asuvad ametisse juba oktoobris 1914), samuti kui oma ameti-aja on lõpuni ainult seltside keskrühma esindajad. Ka „Ühenduse“ rühmas on ainult viimase aastal ühekordne isikute vahetus. Korporatsioonide rühmas sellevastu on esimesel ja viimasel aastal rohkeid isikuvahetusi.

Kõige kontsentreeritumalt saab ise-

loomustada ÜLAK-u ja ÜLT-i seloomu meil üliõpilaskonna organiseerimise seisukohast vaadatuna, kui loetlede neid küsimusi, mis seisid ÜLAK-u päevakorras ja mis suurelt osalt ühtlasi algatati ÜLT poolt.

Esimene kõigest Ü. L. kaudu algatatud küsimusist oli Teadusliku tööd edendamise kapitali asutamine (V. Ernitsa algatatud ja EÜS-is 1915 väljatöötatud eelnõu, paralleelkavaga PEÜS-i poolt. 1917. vastu võetud kompromissprojekt on avaldatud Ü. L. III, 1916 nr. 1., lk. 23–27.) ÜLT algatab veel suvisemestri korralduse küsimuse, vilistlaste osavõtu organiseerimise üliõpilaste ühissetevõtetest (olude mõjul ei jõuta kummaski küsimuses kaugemale kavatsusist), teostab eesti üliõpilaste ja vilistlaste nimestiku trükkimise (lisana Ü. L. II aastakäigu juurde).

ÜLT viib ka üliõpilasvahelisele pinnale kodumaa tundmaõppimise korraldamisküsimuse, milleks EÜS-is ja Peterburi üliõpilasorganisatsioonides juba varem töötasid osakonnad või toimikonnad. Otskohest huvi üliõpilaskonna organiseerimise seisukohalt aratab aga see asjaolu, et ÜLT formaalse vahekorra loomise viis Tartu piirest välja ja võttis selle ettepanekuna kõigile eesti üliõpilasorganisatsioonidele ÜLAK-u päevakorda. Selle ettepaneku sisu ja saatuse võtame alama lähemale vaatlusele. Et aga siinkohal esitada täielikku loetelu ÜLAK-u arutusel olnud üritusist, nimetame, et seal PEÜS-i algatusel kõne alla tuli ekspertiistoimikonna asutamine Bergmanni Abiraha juurde (T. Nälg'i kapitali rakendamiseks üliõpilaste soovide kohaselt, kuna ses suhtes Peterburi ja Moskva üliõpilaste keskel valitses arvamine, nagu ei hoolitaks nende huvidest. Osa organisatsioonide ei võinud osa selle kava arutamise eest. Kava ise on trükitud Ü. L. III 1916. lk. 171).

Sellest loetelust näeme, et ÜLT ja ÜLAK-u peale ei saa kaugelgi vaadata ainult kui ühekiilgelist ühise häälekandja organisatsiooni peale. Vastuoks, õieti kõik tendentsid ja kavatsused, mis võiksid laiendada terve üliõpilaskonna peale ja mis sel ajal üldse on välja öeldud, tulid kõne alla neis asutustes ja osaliselt jõuti välja ka kompromissprojektideni. ÜLT fungeerib kui täitev, algatav ja ühendustpidav büroo kõigis asjus. See tuleb avalikuks veel peale viimast ÜLAK-u koosolekutki, kui märtsikuul 1917 ÜLT kutsus kokku esimese eesti akadeemilise kongressi 25–27. märtsiks 1917. See ÜLT iseloom on tingitud eeskätt tema struktuurist, siis aga ka praktilistest põhjustest ja välistest tingimustest. Oleks olnud ju väga tülikas iga ürituse jaoks valida eraldi asemikke ja eraldi täitvat organiani. Siis oli aga ÜLT ka ainuke tegajaalne asutus, kuna kõik ÜLAK-u miite ÜL-ga seotud omadused ja üritused olid tol ajal illegaalsed. Siinkohal. huvitab meid ÜLT

kaudu algatatud üritusist üksikasjalikult peamiselt vahekorra eelnõu, mis ÜLAK-u koosolekul on harutusel kahel puhul — aastail 1916 ja 1917.

Kui 1915. a. sügissemestril ÜLT tegi EÜS-ile ettepaneku, anda temas varem väljatöötatud eelnõu esitamiseks ÜLAK-le, siis töötati EÜS-is endine eelnõu uuesti läbi ja EÜS esitas selle juba oma nimel.

Kuna see algatus tehti alles oktoobri lõpul 1915, siis ei jõutud lämbertöötatud eelnõu küllalt vara laiali saata ja ÜLAK-u koosolekule jaanuaris 1916 ilmusid asemikud, eriti väljaspoolt Tartut, ilma oma organisatsioonide seisukohtadeta.

ÜLAK võis seda sellepärast arutada ainult esialgselt ja seks puhuks otsustati kõigile koosolekust osavõtvaile asemikele kui isikutele anda hääleoigus.

Viiks liiga kaugemale, kui hakata siin kohal refereerima vahekorra eelnõu sisu üksikasjus ja selle puhul väljendatud mõtteid. Olgu tekstuaalselt ära toodud ainult eelnõu esimene punkt, mis fikseerib vahekorra otstarbe:

„Vahekorra otstarve on eesti üliõpilaste võimalust anda ühisteist tunda õppida, ühiseid ettevõtteid teaduse, kunsti, kirjanduse ja spordi põllul toime panna, ühiseid asutusi elule kutsuda ja vahekorras olevate organisatsioonide ning kahte eriorganisatsiooni kuuluvate liigete vahekorra, tüllasju jne. oiidanda.“

Sel koosolekul (1916) leiab see punkt üldist poolehoidu.

Kõik teised määrused eelnõus on õieti tehnilist laadi ja käsitlevad AK kompetentsi, konstruktsiooni, kvorumit, hääletamisküsimusi, uute ettevõtete rajamist, vahekorra lahustumist ja tüllide lahendamise korda.

Tähtsamad põhimõttelised seisukohad, millele need tehnilised üksikasjad rajatud, oleks järgnevad.

1. Vahekord reguleerib nii ühiseid ettevõtteid kui ka läbikäimist (vahekoht).

2. Organisatsioonide hääletoaru AK-s on proportsionaalne liikmete arvule. Jagaja 50, ülejääk 25.

3. AK otsused on organisatsioonide kohustuslikud.

4. Vahekorra muutmine ja uute ettevõtete rajamine olgu täiesti ühemelne.

Neist seisukohtadest kutsub sel koosolekul pikki vaielusi esile ainult teine, selle küsimuse ümber keeb kõnesoleva koosoleku eelsel ja sellele järgneval perioodil palju vaielusi, nii koosolekulki, kui ka ÜL-s.

Vaidlustest võib näha kaks põhimõttelisel lahkuminevat leeri: ühest küljest nähakse organiseeritud üliõpilaskonna algrakukest üksikus üliõpilases, teisest küljest organisatsioonis.

Kuna poleemika selle üle on küllaldaselt väljendunud Ü. L. veergel, siis ei tarvitse siin seda pikemalt käsitleda. Tuleb märkida, et proportsionaalse esinduse vastasteks osutusid kõik

korporatsioonide asemikud, kuna selsid seda ühemeelselt pooldavad.

Tegelikus ÜLAK-u asjaajamises tekitab nende lahkuminevate seisukohtade tagajärjel omapärased olukorrad. ÜLAK oli konstrueeritud proportsionaalsel alusel. Selle aluse vastased ei nõudnud mitte tema muutmist, vaid et nende küsimuste hääletamisel, mis otse ei puutu ÜL-e, olgu igal organisatsioonil üks hääl.

See ettepanek tehti 1916 keset teaduslike tööd edendamise kapitali eelnõu arutamist, kui juba osa punkte harilikudel eeldustel hääletatud. Ettepanek võetakse ka vastu (EÜS ja „Põhjala“ keelduvad selle ettepaneku üle kaasa hääletamasi, kuna nende arusaamise järele ÜLAK-u konstitutsioonis hääletamise moodus on juba fikseeritud.) Koosolekul viibivate organisatsioonide arvulised vahekorrad on aga niisugused, et arutatavas eelnõus hääletamise moodust ei saa fikseerida, sest et hääled pooleks langevad.

1917. a. tõstetakse sama küsimus juba koosoleku alul üles ja nähtavasti on vaidlused juba tüüdanud, nii et suurem enamik asemikest lepib uute küsimuste otsustamisel pariteetlike põhimõttega.

Kui aga vahekorra esitusmooduse punkti hääletatakse, võetakse ta nii vastu, nagu eelnõus, s. o. proportsionaalne esitus (I)

1917. a. koosolekuks on kõik organisatsioonid jõudnud vahekorra eelnõu läbi arutada ja nii võidakse sel koosolekul lõplik kompromissprojekt välja töötada (5).

Kuna seni pea-vaidlusküsimuseks oli esindusmoodus, siis on 1916. a. kestes üksikorganisatsioonides arutamise tagajärjel differentsseerunud ka muid eriseisukohti.

Nii asuti PEÜS-is eitava seiskohale vahekohtu küsimuses ja töötati välja oma eelnõu, kus vahekohtu korraldus täiesti oli välja jäetud. Selle põhjenduseks toodi ette, et aumõistet on lahkuminevad (26). Tüllasjade lahendamise kord jäigi kompromissprojektist välja. Teised seisukohad, mis PEÜS-i eelnõu eraldasid EÜS-i omast, olid õieti vähesed ja vähema ulatusega. Nii liikati koosolekul tagasi PEÜS-i eelnõu punkt, mis vilistlaskogude osavõtmisest vahekorra kõneles, kuid võeti vastu märkused, millest üks tegi organisatsiooni vastutavaks oma liikme tegevuse eest mingis vahekorra toimikonnas, kuna teine määras, et vahekorras oleva organisatsiooni sisemise elu jne. kohta ei võta AK seisukohta.

Muid olulisi lahkuminevaid kahe eelnõu vahel ei olnud.

On suure tähtsusega, et selgi lühendatud kujul vahekord ometi lõpu-

25) vt. Ü. L. nr 6. 1916, lk. 169.

26) vt. erilõige selle kirjuise lõpus.

liku kompromissprojektini oli välja jõudnud, mis maksta hakkamiseks tarvitas veel ainult üksikute organisatsioonide sanktsiooni ja et selle sanktsiooni saamiseks olid head väljavaated. Osa organisatsioone ongi tema ratifitseerinud (EÜS, Vironia²⁷), enne kui 1917. a. poliitilised sündmused lõpetasid organisatsioonide vahelise asjaajamise senises ulatuses.

Tartu üliõpilaskond ÜLAK-u ajal.

Kõiki eesti üliõpilasi puudutavate küsimuste kõrval oli igas linnas loomulikult omi päevaküsimusi, tihti väga kaugeleulatlikke, mis nõudsid ühiseid aktsioone. Olgu siin pilk heidetud sellest küljest Tartu organisatsioonidele aastail 1915/16, kuna teiste linnade oludest autoril andmed puuduvad.

1915. a. sügissemester seadis Tartu üliõpilaskondu organisatsioonid tarviduse ette teotsema hakata „välispoliitilisel“ alal, s. o. kontakti otsima teiste rahvuste, eeskätt selleaegiste väikerahvuste, nüüdiste rajariikide üliõpilastega.

Otsekoheseks põhjuseks olid Tartu ülikooli äraviimise kavatsused, mis erilise hoo said Saksa vägede Riiale lähenemisest 1915. a. sügisel. EÜS-i algatusel organiseeriti Tartu AK poolt ühine koosolek Eesti-Läti-Leedu-Poola üliõpilaskondu organisatsioonide esindajatega ülikooli äraviimise vastu seisukoha võtmiseks, kus peajoonetes ühised seisukohad selgusid. Hiljem oli ühine koosolek samas asjas kõigi Tartu tolaaegiste üliõpilaskondu organisatsioonidega kõigist rahvustist (mille kohta autoril praegu materjale käepärast pole).

Et edendada kontakti Läti-Leedu organisatsioonidega, pani AK toime ühise peo Läti-Leedu puudustkannatavate üliõpilaste heaks (15. 10. 15.)²⁸.

Kuna teiste rahvuste esitajatega ühiselt ei saanud välistel põhjustel asuda väga aktiivsetele sammudele ülikooli äraviimise vastu, siis omavahel tegi Tartu AK rida samme riigiduuma liigete ja põhjarinde ülemjuhatuses ees nende kavatsuste parandamiseks, mis võimalikult kiiret ja täielikku Tartu ülikooli ära-

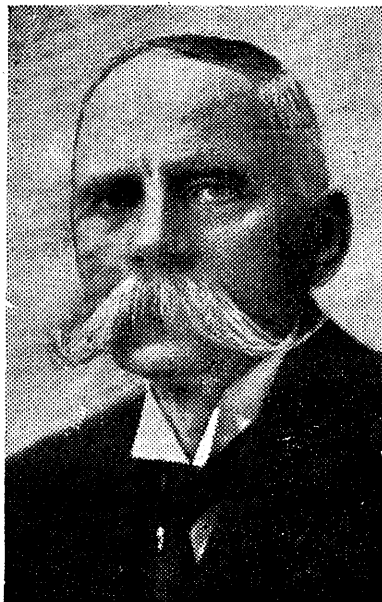
27) „Vironia“ kiri ÜLT-le 27. II. 17. Liituses ühise töõ vahekorraga juhitakse pikemalt tähelepanu oma seisukohale häälletamisküsimuses.

28) Vt. Ü.L. 1915, lk. 165—6. Kad. K. Preisberg'il, kelle isiku mõju nende aktsioonide algatamisel ja läbiviimisel oli väga suur, oli siis juba kaugelenägev pilk selle jaoks, millise tähenduse võib omandada kontakti nende rahvuste vahel poliitilisel pärasistises juba siis nähtavas ilmasõja tagajärjel saabus rahvuste emantsipatsioon. Oli mõneski suhtes tõsine „rajariikide nõupidamine“ asemikkude koosolek, mis 6. 9. 15 EÜS-i ruumes koos oli.

viimist sisevenemaale nõudsid (muude hulgas ka ülikooli nõukogu ise!) Organiseerimisküsimuse seisukohalt on tähtis, et kõnealusel poolaastal AK otsustas valida juhataja ning kirjatoimetaja semestri peale.

Edust omavahelistes vahekordes kõneleb ka see, et paaril juhtumisel arusaamatused, mis juhtusid asemikkude vahel, likvideeriti omavaheliste läbirääkimistega või kirjavahetuse teel.

1916. aastal võib märgata teatavat kõikumist üliõpilaskondu vahelistes küsimustes, milleks kaasa mõjusid mitmesugused aja tingimused: vanemate kaasvõitlejate kiire kadumine sõja-

Vil. Oskar Kallas.
Eesti saadik Londonis.

väljale mineku tõttu, erakorraliselt lühike kevadsemester, raskenevad elutingimused ja üldine umbne sõja-aegne õhkkond. Sügissemestril avaldab organisatsioonide vaheline läbikäimine siiski teatavat elevust, antakse muuseum meesvõrile, mis juba mitmeid aastaid teotsenud, kindlam organisatsioonidevaheline korraldus ja töötatakse välja kodukord²⁹).

29) V. „Ü.L.“ 1916, nr. 5, lk. 140—1. Ainult üks organisatsioon ei võta sellest koorist osa — ei näe selles ei „teoreetilisi ega praktilisi tagajärgi.“ (Vastava organi laulujuhataja kiri koori esindusele, autori hoiul). R. Rit-singu ülevaade „Laul meie üliõpilaskondu.“ „Ü.L.“ 1925, nr. 5, lk. 100, ei tee mitte täiesti õigeid järeldusi sõjaaegse laulu kohta üliõpilaskondu. Meeskoor teotses ikka ja andis suure osa meeshäälest ka L. Neumanniga segakoori 1916 ja 1917.

Revolutsiooni ja okkupatsiooni aeg 1917—1918.

Esimesed teated Peetrilinnas alanud riigipöördest saabusid Tartu üliõpilaste laiemate ringide kõrvu „Muuseumipeol“. Vanemuises, viimasel veebruaril 1917. Oli nagu paljutähendav algus, et just puht-ideelise ühise eelnevõtte teostamisel saabus teade sündmusest, mis enda järele tõi saatuslikke aegu ka ühispüüetele üliõpilaskonnas.

Peale revolutsiooni seisab AK ees rohkem ülesandeid, kui ta ääta suudab.

Kõigepealt esimese eesti akadeemilise kongressi organiseerimine 25.—27. märtsil 1917³⁰) ja seisukohavõtmine üliõpilaskondu osavõtmise asjus, mille üle õõ mõndustas. Vene üliõpilaskond Tartus. Kuna nende ringkonnas eesti üliõpilaste poliitilise suuna vastu umbusk valitses, mida süvendas veel asjaolu, et „Ühendus“ eraldi teistest organisatsioonest liitus miilitsa korraldusega. EÜS-is ja osas teistest organisatsioonest valitses meeoleolu, mis nõudis terve korralduse ülevõtmist eesti üliõpilaskondu organisatsioonide kätte ja mitte liitumist võõraste korraldusega.

Küsimus kaotas siiski varsti oma teravuse, sest miilitsa korraldus läks omavalitsuse kätte.

Akadeemilise kongressi möödudes AK kui niisuguse ees siiski aktiivseid ülesandeid ei kergi, selle eest on tegevuses kongressi poolt valitud poliitilise agitatsiooni toimikond. Aja ülesanded kisuivad kõik tegevamad jõud endaga kaasa.

Eriti intensiivne teotsemisaeg algas AK-le Tartus 1917. a. sügisel, mil peale Riia langemise jälle hoogu võitis ülikooli äraviimise küsimus ja kus mitte ainult asemikud, vaid kõik üliõpilased isiklikult üheskoos võtsid osa toimepandavatest miitingutest ja teiste naaberrahvaste (aga ka Kaukaasia väikerahvaste hoogsate kõnemeeste — Kiknase, Rotešisvili) kaasvõitlejate kaasabil suutsid läbi suruda meile soodsama otsuse ülikooli äraviimise küsimuses³¹).

Enamlise revolutsiooni puhul esile tõusnud rahvuspoliitilised küsimused sundisid AK-d ihedamale liitumisele ja elavamale tegevusele. Lagunemine sõjaväes hakkas endaga kaasa kiskuma ka eesti tagavara pataljoni Tartus. Sellele lagunemisele vastutõõtamine omandas erilise tähenduse pärast Ajulise Maanõukogu akti 15/28. nov. 1917, mil puhul AK ühemeelselt selle asutise tunnistas kõrgemaks võimaks Eestis ja tema teotuseks toime pani 21. X 17. meele-

30) Vt. Ü.L. 1916, lk. 194.

31) V. „Üliõpilaskondu“ nr. 5, 1927 S. Pruden, Materjale Tartu vene ülikooli lõpupäevilt. Ka EÜS-i Kroonika 1917, II p. a.

Stud. phil. Rudolf Pals. In memoriam.

Liiga lühikest aega viibis Rudolf Pals elavana meie keskel, kuid siiski küllalt kaua seks, et jätta lahkumisel kaasvõitlejaisse valusat leina ja kestvaid mälestusi varakult kustunud töömehest ja heast sõbrast. —

Avaldades juba keskkooli põlves suurt huvi ajalooliste küsimuste vastu, siirdus Pals Tartu tulles filosoofia teaduskonda ajalugu õppima. Töötades täie andumusega otsekohese stuudiumitöö kallal võttis R. Pals oma peale pikema uurimustöö „Eesti raamatu ajaloo“ koostamise. Selle kõrval jätkus Palsil aega elada kaasa Seltsis, olles siin muuseumi laendatud eestseisuse liige. Kuid nõrk füüsiline konstitutsioon hakkas ennast, ikka teravamalt tunda andma. Võib-olla aimas R. Pals ise oma peatselt lähenevat lõppu, kuid lähematele sõpradele ei kõnelenud ta sest kunagi. 1929. a. märts-

sikuul muutus tervisline seisukord eriti halvaks ja Pals oli sunnitud Tartust lahkuma. Lubas veel viimasel lahkumisetemel sügiseks tervena ja puhanuna jällegi tagasi tulla, võib-olla olid need vaid troostisõnad sõpradele, milliseid ise tõsiselt ei võtnud. Ja mai lõpul saabus kurb teade — R. Palsi ei ole enam. Ei tahtnud seda sõnumit alguses uskuda, kuid kui 2. juunil läbi pisardava ja külma vihma kerkis Keila kalmistule värskel hauaküngas, siis kõneles see jäädavalt lahkunust. —

Koolivend, concoetor ja hea sõber — oleme pidanud varsti juba aasta elama sinuta, kuid ikka ja jälle kergib mälestus sinust, lähivad lahti vanad haavad ja raske on mõista, miks ei jätkunud sind kauemaks.

B. Karro.

avalduse ühes seltskondlike organisatsioonidega ja sõjaväega.

See mitmes suhtes mälestusväärne meeleavaldus viidi enamlaste võimude takistuste peale vaatamata ühiselt läbi. Märkida võib, et sel puhul rongikäigus kõik Tartu üliõpilaskorraldused sammusid ühise kolonnina ühise lipu järel, esimeeste grupiga eesotsas, seega demonstresid andud juhul oma ühist seisukohavõtmist.

Üliõpilaskonna ette kerkib tungiv nõue astuda otse aktiivsesse tegevusse aladel, millel seni vähe teostatud: poliitilise ja isegi sõjalise. Novembri lõpus ja detsembri alul 1917. astub eesti tagavara pataljoni ohvitserkond kontakti üliõpilaskorraldusega, AK paneb toime ühiseid koosolekuid ohvitserkonna asemikega, kus tunnustatakse tarvilikuks aktiivne „minek rahvasse“, sõdurite hulka, emissaarena, vabatahtlikena jne. Tunnustatakse, et aeg nõuab ohvitserkonnast rahvuspoliitiliste sihtide saavutamiseks.

AK tegevus nõuab kiirust, otsustavust ja konspireerimist. Asutakse seisukohale, et vähemalt pooleaasta kestes peaks jääma samad isikud asemikeks („täitev kogu“ kuuest asemikust, igast organisatsioonidest üks). AK-l on jälle püsiv juhatus ja seisukohad võetakse ühemeelselt. Ainuke dissonantsina mõjus mõne korporatsiooniasemiku nõue, et kõiki küsimusi ei või arutada TENÜS-i asemiku juuresolekul.

Sündmused arenesid nüüd aga nii kiiresti, et AK ja üliõpilaskond üldse neile mitte järele ei jõudnud. Ei aidanud ka see, et otsustati asutada

AK kõrval eriline täidesaatev kogu nende üliõpilaskorralduste esindajatest, kes valmis aktiivselt välja astuma Eesti iseseisvuseaate teostamiseks emissaarena, vabatahtlikena jne. eesti väeosadesse.

Aeg nõudis palju tihedamat ja rahvuspoliitiliselt teadlikumat kokkuliitumist eesti üliõpilaskonnas kui seni oli teostatud. Oli hilja nüüd alles seesuguseid nõudmisi teostama hakata AK kaudu. Selles mõttes tuleb kahtseda, et vahekorra loomise püüded, mis Tartus juba kümme aastat olid päevakorral olnud, ei olnud viinud juba ammugi kindlate harjumusteni koostöös.

Sama peab ütleva järgneva okkupatsiooniaja kohta. AK tegevus oli siin intensiivsem kui kunagi varem. Küsimused, mis nüüd kõne alla tulid, haarasid mitte üksi asemikke: ka nende seljataga seisvad kaasvõitlejad jälgisid AK tegevust vist suurema tähelepanuga, kui kunagi varem.

AK ülesanne oli mõnes suhtes ka kergem, kui eelneval aastal: nüüd oli tarvis vähem aktiivseid väljastumisi, kui passiivset vastupanu, AK teod seisid tema seisukohavõtmistes, kuna eelneval poolaastal sest oli vähe.

Peaküsimus üliõpilastele oli suhtumine saksa ülikooli. Kohe märtsi algupoole, kui teatavaks sai kindral Adams'i käsk ülikooli saksastamise asjus, võeti kontaktis eesti seltskonna esindajatega vastu otsus: meil võib juttu olla ainult eesti ülikoolist.

Koos eelmisel sügisel võetud seisukohaga kõrgema võimu asjus ja vabariigi väljakuulutamisega 24 veebruaril ei olnud kahtlust, missugust

joont ka üliõpilaskonnal tuli pidada.

AK väljaspoole suunatud aktiivsus on kirjeldanud kaunis üksikasjalikult J. Albreht (Üliõpilaskorraldus, nr. 2-5, „Eesti üliõpilaskonna teened Eesti vabadusvõitluses pärast vene revolutsiooni“), osalt ka S. Pruuden (Üliõpilaskorraldus 1927 nr. 5, lk. 103). Võin sellepärast piirduda ainult mõne lisamärkmelega.

Sügisene otsus okkupatsioonivõimude poolt korraldatavasse ülikooli mitte astuda oli oma tähenduselt tõsisemaid, mis AK kunagi on teinud. Selle otsuse jõudmine ja tema läbiviimine kasvas selleaegset üliõpilaspõlve poliitiliselt küpsemaks. Et selle otsuse tagajärjel tekkis teravam vahekord selle osaga üliõpilaskonnast, kes ei olnud harjunud AK tegevust tõsiselt võtma, oli paratamatu ja tingitud seisukorra tõsiduse endaga. Mitte üksi asemikkude keskel, vaid ka suurema osa üliõpilaskonna hulgas üldse saadi aru, et ei mängita mitte mängu, vaid seistakse saatusliku küsimuse ees. Autori äranägemise järele ei olnud aga igas organisatsioonis mitte pikki vaidlusi ja kahtlusi, mis teha, vastuoksa J. Albrehti väitele (l. cit. nr. 2, lk. 5). Kõrgis seltsides olid seisukohad juba kevadel välja kujunenud, ainult küsimust ei olnud amelikel koosolekul käsitletud. Niipea kui sügisel amelikud koosolekud kokku astusid, võisid asemikud AK-s loobuda reservatsioonest, mis nad enne oma eitavale seisukohale olid pidanud juurde lisama. Korporatsioones, välja arvatud kõige noorem, „Frat. Liivis“ (32), kes samuti kohe eitavale

32) Astus üles 15. jaanuaril 1918

MÄLESTAME

7. IV 1925. — 7. IV 1930.

MANALASSE VARISENUD

VILISTLASI:

PEETER RIIVES / HENDRIK BEKKER / PEE-
TER ZEIGER / JAAN RAAMOT / JAAN ALEV
ERICH ALLMANN / JUHAN LUIGA / FRIED-
RICH SAUER / TÕNIS SOOSAAR / JOHANN
ARRO / JAAN ADAMSON / JÜRI PARIK
SIEGFRIED TALVIK / EDGAR EISEN-
SCHMIDT / THEODOR TIIL.

KAASVÕITLEJAJD:

JAKOB TILLO / ARTUR LAMP / OTTO
LELLEP / RUDOLF PALS / KARL VISNAPUU
KUNO OLEV.

seisukohale asus, nõudis seisukohade selgitamine vaeva ja aega. Eriti kaks vanemat korporatsiooni panid teiste organisatsioonide kannatuse raskele proovile, selle tulemusega, et see kannatus oli peaaegu asjatu olnud³³⁾.

„Peaaegu“ sellepärast, et siiski — kõigi ebameeldivale lõhestumisele vaatamata, asjade käigust on ilmne mõju, mida avaldas iseteadvama üliõpilaskonna enamiku kindel otsus kahilejate peale. Selle tõttu võib tekkinud lõhet võtta mitte niivõrt orgaanilise nõrkuse, kui nooruse tunnuseks.

Ei olnud ju kaua enne seda, alles kevadel samal aastal, kui AK-l palju jõudu ja aega tuli kulutada niisugustele küsimustele, nagu asemiku kompetents ja vastutus oma organisatsiooni ning AK ees. See toob meid AK sisemiste küsimuste juurde üldse kõnesoleval ajal.

Seal on kaks asja: uuesti tõstatatakse (O. Kalda algatusel EÜS-is) formaalse vahekorra küsimus Tartu organisatsioonide vahel. EÜS-i selleskohalised ettepanekud on niivõrt tagajärgi, et suve kestes ja sügisel AK töötas plüvisu juhatusega, kuna määruste väljatöötamiseks ei leitud küllaldast meelerahu.

Teine tähtsam asi kevadel poolaastal oli seisukoha võtmine üliõpilase L. Kohia, kes oli Balti hertsogiriigi püüetele (maaliidu agendina) aktiivselt kaasa aidanud ühes praost J. ja teistega. Kuna see üliõpilane oli organisatsioonist, mille liige ta oli olnud, välja astunud, siis see organisatsioon ei pidanud enam oma kohuseks seisukohta tema kohta võtta. AK rukkis siis tema ise, kuid nüüd tekkis raskusi sama organisatsiooniga, kes mitte arvestades oma asemiku kaasahääletamisega AK-s, otustas enda piires ei tahtnud maksta panna.

See iseenesest vähese ulatusega küsimus oli põhjuseks, et AK kõnesolevale organisatsioonile läkitas järgneva põhimõttelise seisukohast tähtsa kirja (9. VI 1918; tsiteeritud üldosa):

„Tartu eesti üliõpilaskorraldus onel ei ole küll kokku lepitud kõigi kohta kohustavaid kirjalikke määrusi olemas, kuid AK on seni tõotanud 1) äratundmises, et eesti üliõpilaskorraldus on organisatsioonid on eesti üliõpilaskorralduse orgaanid ja selles mõttes üksiku organisatsiooni tahtmine peab enamuse tahtmise alla paenduma, iseäranis kui seisukohad puutuvad üleüldist rahvuskultuurilist alla, mille kohta pealegi ühine seisukoht on võetud;

2) eeldusega, et asemikud oma organisatsiooni nimel oma organisatsioonile kohustavaid otsusi või-

vad ja peavad tegema. Kui asemik on seletanud, et tema kompetent ei ole, siis on temale võimalus antud mandaati saada. Kui aga asemik organisatsiooni seisukohta on ekslikult esitanud, siis jääb organisatsiooni asjaks, kuidas ta oma vahekorra oma asemikuga korraldab“.

Selle dokumendi all leiame kõigi selleaegiste Tartu üliõpilaskorralduste aseikkude nimesid peale ühe, kellele kiri saadeti.

Seega on siin teatud rida norme väljendatud mis AK tegevuse aluseks olid olnud „atateadlikult“, selle fikseerimise teel aga on saanud juba „kõiki kohustavaks kirjalikuks määruseks“, millel vähemasti ajaloolisest seisukohast ei puudu oma väärtus. Siin on AK ise kord väljendanud oma teotsemise orgaanilise aluspinna ja, peab eeldama, täiesti teadlikult. Hilisemad seisukohavõtmised vabadussõja ajal (mis samuti J. Albrehti artiklis refereeritud) toovad kõik üliõpilaskorraldused jälle ühte, vabadusvõitluse, ja hiljem lasevad ka eksinud organisatsiooni liikmed oma eksitust avalikult tunnustada.

Kõigist eeltoodust peaks olema selge et juba ÜLAK ja AK ajal oli sisuliselt kui sõnaliselt küllalt selgelt väljendusi leidnud eesti üliõpilaskorraldus, kui niisuguse olemasolu. Praeguse üliõpilaskorralduse juured ulatavad sellesse aega tagasi.

Tulemusi ja äärmärkmeid.

Vahekorra loomise püüete ideoloogiat on kõige selgemini väljendanud vast K. Preisberg³⁴⁾. Võiks lühidalt kokku võtta, et temal silme ees seisis säärane tulevikupilt, kus ühiselt organiseeritud üliõpilaskorraldus eeskätt oma enda eesvõtte ümber rakendab tööle kõik teovõimsad kaastöötajad, vahendunud sisemise hõõrumise ja vastolude juures.

Kuid see organisatsioon ja töö ei ole mitte esisihiks: „Sest ehitades üliõpilaskorralduse elu, kasvab üles poliitiline generatsioon, kes on omandanud tungisid, kogemusi ja mälestusi“. „Nii kasvab meil üliõpilaskorralduse otsimiste alusel uus generatsioon, kes seltskonna organisatsioonis enesetkaaluvuse kaugelt varemini läbi viib, kui sellekohane juriidiline sanktsioon kätte võidetakse“.

Ellaboratooriumina sotsiaalse ja rahvuslase organisatsiooni jaoks kujutati endale ette ühist üliõpilaskorraldust, kes omaks „enesetkaaluvuse“, ei graviteeriks mitte aina võõraste eeskujude ja kultuurimõjude suunas

Ideale ei saa kunagi päris kätte, kuid kui selle ideoloogia seisukohalt vaadelda üliõpilaskorralduse loomispüü-

deid, nagu nad ülmal kirjeldatud, siis võib tähele panna mõndagi lähemissammu neile. Püüde üliõpilaskorraldust teatud juhtudel ühise organisatsioonina panna reageerima lähedaste kõigist vahekorra propageerivaist üritustest. Mis puutub organisatsiooni vorme, võib näha mõnda päris omapärast ning huvitavat joont, eeskätt, näiteks, organisatsioonide kolmikrühmitus ÜLAK-s ja ÜLT-s.

Sündmused on näidanud, et suur enamus tolleaegsest üliõpilaskorraldusest on rahvuspoliitilises mõttes reageerinud küllalt ühtlaselt, sammunud mõnel moodsel esirinnaski, olgugi et ta ei ole andnud üllatavalt suuri kujusid. Aga kas ei ole, võib olla, see meie rahvuslik joon, et suur efekt saabub väikeste jõupingutuste summast?

Üliõpilaskorralduse loomise küsimused on peamiselt asemikkude eriala. Kuivõrt olid nad tunginud asemikkude seljatagusesse, üliõpilaskorralduse?

Selle küsimuse peale on raske leida objektiivset vastust, ka ise suure osa sellest ajast kaasa elanud olles.

Üldmulje on küll niisugune, et oli tegemist võrdlemisi suure passiivsusega teiste kaastöötajate hulgas. Alles erakordsed ajad (1917—1918) suutsid äratada rohkem huvi AK tegevuse vastu. Selle „seljataguse“ kaasa elamise küsimust tuleks püüda valgustada vähemasti sel teel, et koguda subjektiivseidki andmeid, kuid võimalikult paljudest organisatsioonist.

Üks subjektiivne mulje on küll niisugune, et mõneski organisatsioonis paistsid need AK koosolekud tunduvat „rahurikkumisenäht“, ja kuna algatusest peaaegu EÜS-ist välja läksid, siis näis, et vahekorra peale vaadati kui EÜS-i võimupüüete peale, vähemalt mõnel pool. Ka selles suhtes oleks huvitav saada objektiivsemat materjali, kuivõrt levinud oli seesugune vaade.

Missugustest reaalsetest kujutelmadest juhtii üksikuid organisatsioonirühme vahekorra üritustis, väljendus kõige selgemini ÜLAK-u koosolekuid 1915, 1916 ja 1917 peetud läbirääkimisil.

Avaldub, näiteks, kujukalt, et korporatsioon umbusuga vaadatakse eeskätt pahempoolsete seltside peale, kus on liikmeid ilma küpsusetunnistusega, keda üldse üliõpilaseks ei tahta tunnustada. Eriti teeb raskusi kunstilüõpilaste ja naisilüõpilaste küsimus, kellega samadel eeldustel läbikäimine, nagu meesilüõpilastega, on mõnele asemikule efektiivramatu. Selle tõttu keelduvad korporatsioonid täiesti vahekohta korra vastuvõtmisest vahekorra eelnõusse, pidades seda „kitsamaks ja kõrgemaks platvormiks“, milleni osal organisatsioonist alles tõusta tulevat

Selleks viimaseks arvamiseks võis põhjust anda mõne seltsi vähe normeeritud sisemine korraldus, kuid

33) Peale tsiteerit J. Albrehti artikli, vaata ka autori mälestisi „Üliõpilaskorraldus“ 1925 nr. 5, lk. 110—112.

34) V. ÜL. 1916, lk. 84 ja 113 ja järgnevad.

Aleksander Mõtus.

Aleksander Mõtuse nimega on tihti seotud Eesti Üliõpilaste Seltsi saamislugu. Mõtus, sel ajal jõuline noormees, täis protestivaimu ja kindlat enesetunnet, oli esimese rahvuslike noorte rühmituse juht ja teerajaja.

Tänapäev veedab ta oma raugapäevi pimedana, kuid tema aated ja võitlustahe elavad edasi vanas, kuid ikka noores Eesti Üliõpilaste Seltsis.

just kõnesoleval ajajärgul avaldus mitmes seltsis tendents teha intensiivsemaks sisemist korraldustööd, täiendada kodukorda jne.

1916. a. koosolekul tõstavad korporatsioonide asemikud üles ka küsimuse, et „Ü.L.“ pealkirja alt ära jäetaks „Edumeeliste üliõpilaste häälekandja.“ Ühe asemiku arvates ei ühendavat see pealkiri üliõpilasi, vaid lõhkuvat. Küsimuse algataja põhjendab seda siiski diplomaatlikumalt nii, et see olla asjata pleonasm. Nähes, et ettepanek muus organisatsioones vähe sümpaatselt mõjub, võtab ta selle tagasi.

Pahempoolsete seltside asemikelt tuli kuuldavale, et neil säärast „patenti“ aumõistete peale ei olla, mis naisterahva või kunstniku aumõistet sunniks madalamaks pidama. Sagedasti olevat just neil aumõistest kindlad ja peened. Ühtlus aga igatahes puuduvat. Sundus ses asjas oli sellele seltside rühmale täiesti vastuvõtmatu, milleks kahtlemata kaasa mõjus tahe mitte laskuda tihti tühiste üldide formaalse lahendamise kultuse tasapinnale.

Mis puutub seltside keskrühma, siis nähti ka seal lahakuminekuid, aga ei peetud neid nii tähtsaks, et selle põhjal ühed üliõpilasorganisatsioonid võiksid end kõrgemas tasemeliseks pidada kui teised. Vastuoksa, üldkultuuriline tasapind näis olevat küllalt ühtlane, ainult kultuurimõjud laialiskiskuvad. Sellele vastukaaluks taheti siduda võimalikult kõiki ühise oma korraldusega ja kaasa töötada

uniste aumõistete arenemisele, mis ainult kujuteldav, kui on ühine moodus aasjade korraldamiseks. Sellest siis ka sellel rühmal ülekaalus pärit vastavad kavatsused ja üliõpilaskonna ideoloogia arendamine.

Delikaatne on küsimus, milline üldse on üksikute organisatsioonide ja organisatsiooni-tüüpide suhteline tähendus kõnealustes püüetes ja üritustes. Praegu, enam kui tosin aastat hiljem, on üliõpilaskonna idee, vähemalt sõnaliselt, kõigis ringes tunnustatud, ja igas leiris leitakse, et neil on teeneid selle tekkimisel. See seisukoht on iseenesest väga rõõmustav, eriti neile ÜLAK-u ja AK põlve inimestele, kes neid üritusi oma südameasjaks pidasid. Ajale kaasa elades jäi küll mõnikord mulje, et kaasatundmine eri organisatsioonides oli erisugune. Praegu kaugemast perspektiivist tagasi vaadates ei ole raske tunnustada, et teeneid ülalkirjeldatud üritusis ei puudu ühelgi rühmal, võib olla, küll mitte alati seal, kus ta seda ise meelsamini näeks. Kõigepaalt väärilb täielikku tunnustust, et ÜLAK-st osa võisid kõik tolleaged üliõpilasorganisatsioonid, üks ainuke küll mitte just algusest peale.

Üritused, eelnõud ja ideoloogilised alused tulid peamiselt Seltside keskrühmast, eeskätt EÜS-ist, aga ka kõik teised seltsid tegid algatusi ja töötasid aktiivselt eelnõude kujundamisel. Korporatsioonidest on selles

suhtes silmapaistvam „Vironia“. Muide aga on korporatsioonide teened enam formaalsel kui sisulisel pinnal. Väärilb nimeajamist „Vironia“ „protokollidiktaat“ ÜLAK-u koosolekul 1916, et korporatsiooniküsimuse käsitlemisel ÜL-s suhtutaks objektiivsemalt sellesse organisatsioonivormi.

Kriitiliselt tuleb suhtuda EKL- (Eesti Korporatsioonide Liidu) asutamisega ÜLAK-u seisukohalt.

Fikseerime situatsiooni: 1915. aasta alguni on olnud kolm ÜLAK-u koosolekut, millel on algatatud juba pikk rida tervet üliõpilaskonda puutuvaid üritusi ja on väljendunud küllaldaselt tendents luua üldine vahekord. Kui nüüd osa ÜLAK-ust osavõtnud organisatsioonid ühes ainukesega, kes seni ÜLAK-st kõrval seisis, loob eri kokkuleppe, siis on kaks võimalust: kas taotleb eri kokkulepe samu sihte; kui üldine vahekord, või seab endale eri sihte. Esimesel juhul peaks uus eri koalitsioon üldkokkuleppe piirides end kuidagi aktiivselt positiivses mõttes avaldama. Teisel juhul tuleb küsida, mis sihid need on, milliseid separeatne kokkulepe endale seab. Ka siis, kui need eri sihid ei ole otse vaenulised üldisele vahekorrale, on täiesti loomulik, et tekib „meie“ ja „teie“ psühholoogia, nii ühel kui teisel pool, ja mitte enam üldiselt „meie“ nagu see tarvilik on tõepoolest ühiste harrastuste juures. Igal juhul on aga selge, et eri kokku-

lepe oma tähenduse poolest ei ole võrreldav üldkõkkuleppega³⁵).

Nüüd aga peab konstateerima, et ÜLAK-le jäi formaalselt teadmatukski EKL tekkimine. Peale 25/26. III 15 oli veel kaks ÜLAK-u koosolekut ja peaaegu kaks aastat aega, kuid EKL, kui niisugune, ei ole esinenud mingi deklaratsiooniga. Samuti ei tulnud selle aja kestel lagedale mingisugust sisulist programmi, millise üliõpilaskonna üldvahekorras endale oleks seadnud EKL.³⁶

Kuna pea ühe- ja samasisuline informatsioon ilmus ka kõigis teistes suuremates päevalehtedes 25. III 30, siis peab eeldama, et vastavad andmed on ajakirjandusele antud EKL enda poolt ja omavad seega teatud ametlikkuse.

„Päevaleht“ nr. 81, 25. III 30, märgib isegi otsekohe „Andmed EKL-i ajalooist.“

Seda silmas pidades ei saa jätta kinni naelutamata siinkohal järgnev lõige sama „Pvl.“ artiklist:

„Eriti elavalt suhtus Eesti Korporatsioonide Liit 1917. a. alguse saanud üliõpilaskorporatsioonide ühis-

35) Nagu arvas hiljutisel üliõpilasseltside kõnekoosolekul (21. III 30.) üks korporatsioonide esindaja.

36) Alles EKL 15. aastapäeva puhul loeme („Postimees“ nr. 80, 25. III 30), et liidul oli kavatsus ellu kutsuda kõigi eesti üliõpilaste vastastikkude elukinnituse seltsi ja välja anda eestikeelsed üliõpilaslaulud.

tõösse ning andis 1920. a. üliõpilaskorporatsioonide asemikkude kokku aktiivsemaid tegelasi. Selle asemikkudekogu teeneks tuleb lugeda ka seda, et eesti üliõpilased okkupatsiooni ajal boikoteerisid Saksa ülikooli ja otsustasid vabadussõja ajal üksmeelselt isamaa eest välja astuda.“

Mis „ajalugu“ siis see on?

Ei tuleks mitte imestada, kui ühenduses vähese avalikkusega, väljendustega „kitsamast ja kõrgemast platvormist“ ja positiivse programmi puudumisega ÜLAK-us, väljaspool EKL ringkonde ehk tekkis teataval määral umbusku, kuivõrt neis ringkondades üldse tõsiselt võetakse üliõpilaskonna ühiseid üritusi.

Sellele umbusule võis tuua põhjendatud lisa, kui kriitilisel okkupatsiooniajal just selles tihedamalt liitunud ja kindlamat distsipliini taollevas organisatsioonide rühmas avalikuks tuli teravalt kujul ideelisi defekte rahvuskultuurilisel ja rahvuspoliitilisel alal.

Kõigile sellele võiks asetada risi ja unustada see, kui EKL oma eneseavaldustega nii formaalsel kui ka sisulisel alal selge joone tõmmaks selle oma mineviku ja praeguse aja vahel.

Autorile näib nüüd, tagasi vaadates kirjeldatud aegadele, veel kindlmini kui enne, et organisatsiooni omapärasuste rõhutamise üliõpilaskonna kui terviku konsolideerumisel ainult teatava määraneni on produk-

tiivne. Üle teatava piiri muutub eri organisatsioon tervikule takistuseks. Sellest küljest on põhimõttelikult õige üliõpilaskonna organiseerimisel välja minna üliõpilase üksikisikust.

Kui unustada organisatsioonid, nende rühmad ja ametlikud seisukohad, siis jääb ÜLAK ja AK aegadest meele rida kaasvõitlejate isikuid, kelle eneseavalduste vastu säilib täielik lugupidamine, sellele vaatamata, et nad kuulusid eritüübilistesse organisatsioonidesse. Ei ole kohane siinkohal nimetada nimesid, kuid võib julgesti väita, et nende organisatsioonide aktiivsus ja tähendus üliõpilaskonna loomisel oli suurem, kus oli asemikkena silmapaistvamaid isikuid. Ja sääraseid ei puudunud ei seltsides ega korporatsioonides.

Sellepärast võib ülevaadet lõpetades soovida, et nüüdne üliõpilaskorporatsioon oma organisatsioones ja üliõpilaskonnas leiaks vormid, mis võimaldaks väärtuslikele isikutele kaasvõitlejate hulgas areneda ja pääseda mõjule, ja et üliõpilaskond kui tervik moodustaks kõigil tähtsamail juhtudel ühiselt reageeriva organismi. Sest ei ole mingi põhjust eeldada, et tulevik eesti üliõpilaskonna ette ei seaks samuti saatuslikke küsimusi, nagu on teinud minevik.

25. III 30.

RAHAPUUDUS, TÖÖPUUDUS — VÄLJAVAATED.

Kui leiduks kord isik, kes vaevaks võtaks üksikasjaliselt läbi töötada selle rea ankeete, mis meie üliõpilaskonna poolt aastate jooksul korraldatud, siis selguks ehk meie üliõpilase majanduslik olukord lähemalt. Seni aga kui seda pole tehtud, peame leppima kas isiklike kogemuste ja tähelepanekutega või siis nende pealiskaudsete kokkuvõtetega, mis senikorjatud andmete tagavaradest tehtud.

Aga rõõmustavat keelt ei kõnele üks ega teine allikas. Kõige pealt ei saa kellegi meelt väga ülendada asjaolu, et 60 prots. meie üliõpilastest sunnitud on õppimisvõimaluste loomiseks omale teenistust hankima. Kuigi see midagi traagilist ei sisalda, et noored inimesed ise omale

eluülespidamist peavad teenima, kuid loomulik tingimus see õppivale noorsoole siiski mitte ei ole. Õppida igapäevase leiva teenimise kõrval on väsitav ja kurnav. Selle juures veel oma aine õpinguisse süveneda — seda suudavad küll ainult üksikud. Kui aga meie üliõpilase töö intensiivsust siiski väga kõrgelt hinnatakse, siis on see vabade õppimisvõimaluste puudumise tõttu seda tähelepanevam. Ja võiks paremate aineliste tingimuste juures muidugi veel mitu korda kõrgem olla.

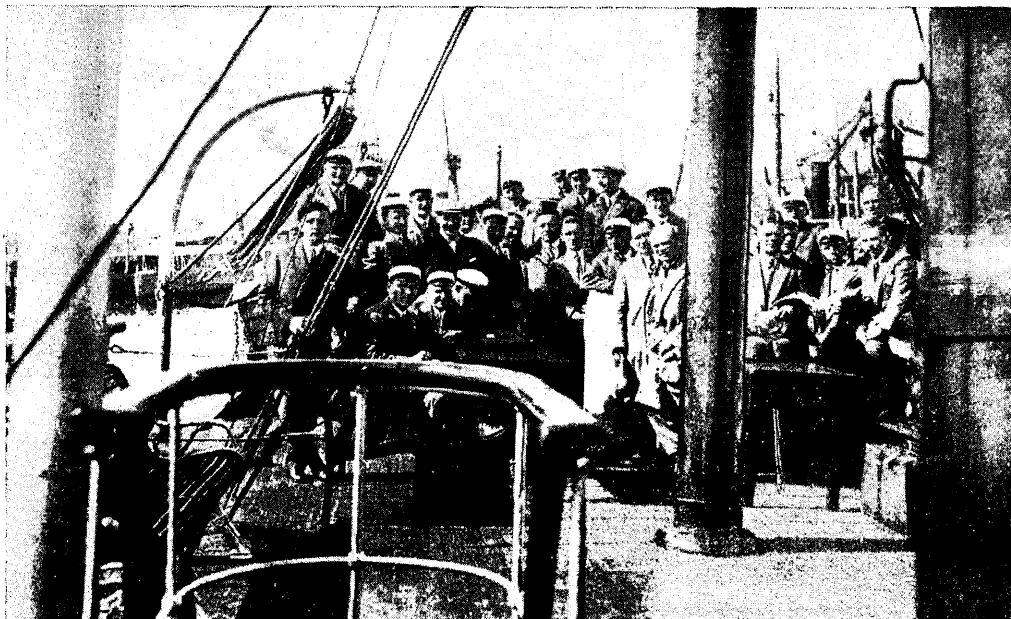
Kuid meie üliõpilane ei karda tööd, ta ei kaota töötahet ja edaspüüdumise vaimu ka kõige raskemais oludes mitte. Päeval kantselais, büroopuldi taga, õhtul ja öösel raamatute ees.

Edasi peab saama!

Aga suurem häda seisab selles, et kantselilaudade ja büroopultide taga kõigile ruumi ei jätaku. Säärastele kohtadele pretendeerijaid on palju, neist on märgatav üleproduktioon.

Teenimisvõimaluste puudus, tööpuudus raskendab üliõpilaste seisukorda märksa suuremal määral kui see asjaolu, et õppimisvõimaluste loomises üldse teenima peab. Kui oleks kuidagi lahendatav üliõpilaste teenimisvõimaluste loomise küsimus, siis oleks lahendatud suur mure. Aga pole ette näha, et see miskil kombel võimalik oleks. Selles sihis ei ole püütudki midagi ette võtta, kui kõrvale jätta üliõpilasesinduse töökavas seisev tööbõrs, mille

SÕPRUSLIITLASTE SUVIPIDUSTUSTE LE

TALLINNAST HELSINGI.

HEL SINGI SADAMAS.

SUVIPIDUSTUSTEL

SANTAVUORI. LÖUNA-PÖHJAMAAL.

YLITORNIO'SSE SAABUDES.

YLITORNIO-TORNIO RETKELT.

kavatsetavad ülesanded alles segased näivad olevat. Üliõpilane, olgu ta nii tööhimuline või osav kui tahes, on töövõimaluste leidmises igatahes esialgu, ja vist ka lähemas tulevikus, omapead jäetud.

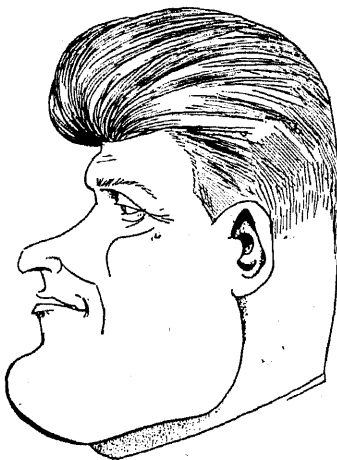
Ja siin läheb raudse seaduse järele: kes tugevam — saab edasi, kes nõrgem — jääb alla. Sellepärast peab igaüks ise hoolitsema, et ta allajääjate liiki ei sattuks. Kõige pealt näib kindel olevat, et töö valik tulevikus veelgi kitsamaks muutub. Peab kinni haarama vähemaistki võimalusist. Aga see ei tohi kedagi veel ära kohutada, seda enam, et tulevik ka küpsenud haritlasile roosilisi väljavaateid ei paku. Küll aga löövad läbi need, kes varakult piskuga harjunud ning tööd tunnevad ja teha oskavad.

Siin jõuamegi selle tänapäeva moodsa, ikka ja alati aktuaalse küsimuse — haritlaste üleproduktsooni — juurde, mida muu seas mitmeti käsitleti ka E S-i 55. aastapäeva puhul ilmunud „Üliõpilaslehe“ erinumbris. Olukord pole vahepeal nimetamismäärsegi määralt muutunud. Ega pole vahepeal selgemaks saanud ka see küsimus, kas meil üldse haritlaste üleproduktsooni on. See, et naisüliõpilased endid majateenijateks käivad pakkumas või et meesüliõpilased vabadele kantseleikohtadele rekordilisel määral sooviavaldusi esitavad, see ei anna veel põhjust otsustamiseks, nagu valitseks meil teab milline küllus haritud jõududest, kellele nende teadmiste ja oskuste vastavat tööd pole anda.

Ajalehe-juhtkirjanikkudele on säärased nähtused küll tänulikuks hädahüüete aluseks, kuid ei vii meid veel lähemale küsimuse lahendamisele ei üleproduktsooni olemasolu ega olematuse mõttes. Sama hästi võiks ju ka juba aastaid valitsevast tööpuudusest järeldada, et meil on tööliste üleproduktsoon või koguni rahvaarvu üleproduktsoon. Rahvas otsib tööd. Kuulutage välja vähemgi

töökoht ja järgmisel päeval te upute pakkumistesse. Lugege Tartu ja Tallinna tööbörside teadaandeid!

Näib, et just sellest, et üliõpilased väga suurel hulgal tööd otsivad ja et nad edasiõppimise võimaluste soetamiseks valmis on igasugustele kohtadele asuma — just sellest järeldab laiem avalikkus haritlaste üleproduktsooni, just selle

Ksv. Oskar Mänd.

Advokaat ja ajakirjanik — ikka veel kaasvõitleja: valitseb ainult regendina ja räägib juriidiliste konk-sudega.

järele tehakse otsus, nagu poleks meil oma haritud jõududele küllalt tööd anda.

Kuid kas siin siiski natukene eksiteel ei olla? Pole ju kahtlust, et üliõpilast, kel pikk kesk-kooli aastate rida seljataga, meie mõistete ja arusaamise järele haritud inimeseks võib lugeda, aga kas saab teda lugeda selleks haritlaseks, kelle üleproduktsoonist me kõneleme — s. t. omal alal kõrgema hariduse omandanud isikuks? Vastus peaks kahtlemata eitav olema.

Üliõpilane on ikkagi alles kõrgema hariduse omandaja, teoreetiliste teadmiste koguja, kel praktilised kogemused sootuks puuduvad. Kui säärastest tööotsijaist küllust tundub, kas tähendab see siis juba haritlaste

üleproduktsooni. Kui me haritlase mõistet rahvalikust seisukohast võtame, siis kuulub ju üliõpilane sellesse liiki kindlasti. Kuid haritlaste üleproduktsoonist kõneldes peame küsimusele teise mõõdupuuga lähenema.

Võib olla vaatab käesolevate ridade kirjutaja küsimusele liiga optimistlikult, kuid ta julgeb väita, et haritlaste üleproduktsooni meil veel ei ole, vähemalt sel kujul mitte, nagu seda sagedasti kuuleme hädaldatavat. Või kuidas julgedki võtta tõsiselt üleproduktsooni-jutte, kui väga mitmetel ja mitmetel aladel näed üliõpilasi töötamas kohtadel, mis öieti ülikooli lõpetanuile peaks kuuluma. Agronoomilise nõuande personaal koosneb vist koguni enamuses agronoomia üliõpilastest, jaoskonna-loomaarsti kohtadest on mitmed järjest vakantsed, samuti seisavad mitmed kirikumõisad kandidaatide puudusel tühjad. Ainult advokaate on ülikülluses, neidki ainult linnades, ja rahukogude juures on kohtuameti-kandidaate ka küllaldaselt määralt.

Nõnda ei ole mitte julgesti oletatud, et haritlaste üleproduktsooni meil praegu märgataval kujul tunda ei ole.

Kõrgema haridusega, kogemustega ja vähemagi vilumusega isikud leiavad meil veel hõlpsasti tööd ja teenistust.

Just vilumust, praktilist oskust peab olema.

Kui meie üliõpilased olude sunnil juba peavad teenistuskohi pidama, siis on sel asjaolul vähemalt praktiliste kogemuste kogumise mõttes oma hea külg. Mida rohkem keegi siin tagajärgi suudab saavutada, seda kindlamad on tema töövõimalused tulevikus.

Ja muutub ka vaade töövõimalustele sellelt seisukohalt, nagu peaks õiguseteadlane oma leiba kindlasti ainult kas advokaadina või kohtunikuna teenima või kaubanduseteadlane üksnes ärilist tööd tegema või usuteadlane ainult jumalasõna kuulutama.

Elu sunnib natukene laiemalt ringi vaatama. Aga ei tarvitsegi selle juures veel õigusteadlase näit. ammusoovitatud val-lasekretäri koha peale mõelda, millisele positsioonile ometi

märksa vähemajõukulutusega — ja edukamate tagajärgedega — pääseb.

Üks on kindel: siidikinnas-tega meie päevil enam elust läbi ei pääse. Kes seda arvab,

lõpetab oma karjääri kraavikae-vajana või Austraalia jänese-kütina.

Oskar Mänd.

HÕIMLUSE OLEVIKU JA TULEVIKU PÕHILÄTTEST.

Hõimuliikumine — see on eest-kätt nooruseliikumine. Vanem põlv, kelle esindajad tõemäärse-malt pühendunud tegeliku elu töörakmetesse ja sedakaudu igat kõrgelennulisemat üritust harju-nud läbi kaalutlema puht-prakti-listest vaatepunktidest, on asunud rohkem kõrvalvaataja seisukohal, kohati pidurdades noorsoo liig kõrgeid käike, kohati täiesti hül-jateski mõningaid mõtte avardusi. Erandeid on muidugi olemas ja nende kohta eeleolev väide ei käi.

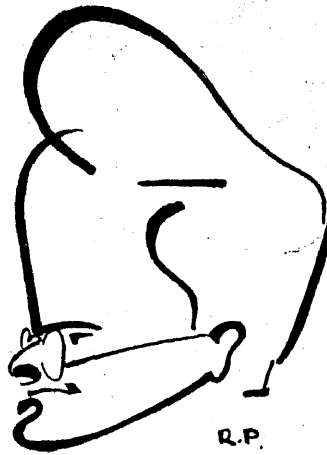
Nooruseliikumisenä on hõimu-aate arendamisel aga oma eriline ilming. Ta on oma alglättelt puht-romantiline nähe. Needki saavu-tused, mis siiani võiksime kirju-tada tegelikkude tulemuste kontosse, kannavad suurel määral tundeimpulsilist loomulaadi. Iga-sugused kokkupuutemomendid hõi-murahvaste vahel (ekskursioonid, külaskäigud jne.), üliõpilaspäevad, hõimuaktsioonid Karjala, Ingeri ja Liivi tagamaadel, sõpruslepingud Soome ja Eesti üliõpilasorgani-satsioonide vahel, jah, isegi Soome-Ungari haridusekongressid — kas need kõik ei kannu oma tulemus-tes ikkagi tundelevuslikku põhi-vara, suurendades ja tõhustades soome hõimude ühinemise ja tõusu romantilist ideoloogiat?

Siiski on see nii. Minu koge-muste järele vähemalt.

Ons see nii paha?

Kas tuleb seepärast kuulutada hõimuilnavaatele kadu ja kokku-varisemist?

Säärane vaatekoht oleks siiski eksitus. Võtab ju hõimuharras-tus meil ikka laiemat tõusu, ikka mitmekesisemaks ja arvukamaks muutub nende hõimuõdede ja

Ksv. Richard Janno.

Kodukäija romantismi ajast. Kannab kapsliga kella ja sarveta prille. Hõi-muasju ajab siis kui Toomel toomin-gad õitsevad. Ainuke noorur, kellel juba varases nooruses epigoone, ootab teaduskonnast uusi õppekava-sid, kuna kaks partiid juba vanaks läinud.

-vendade arvumäär, keda kistakse kaasa valdavaist tuultest siin- ja sealpool lahte, kaugemais hõi-musoppideski. Eks ole väikesemõõdulisest pisiringist, mis Hel-singis käesoleva sajandi esimestel aastatel asutati hõimusõprade poolt Soome ja Eesti ühisteede raja-miseks, arenenud jõuline liiku-mine, haarav hõimumaade õppi-vat noorsugu, üliõpilaskonda ja tungimas muissegi rahvakihtidesse

On selge — hõimulained tao-vad iga aastaga ikka hoogsamaid harju.

Ja kui ta seda kõike on suut-nud ainult romantilisel tundealu-sel, pole suurt hoolinud sellest, kui tegeliku töö (nii nagu me seda tegelikkust oleme har-junud mõistma) tagajärjed ei näita kuigi rõõmustavat registrit, siis peame tahtmatult tulema otsusele, et hõimuliikumisel säärana on oma vankumatu väärtus.

Seda väärtust on küllalt põh-jendatud ja ilmestatud, ei tarvit-segi praegusel korral siin lähemat asjaselgitust esitada. Peab aga veelkordselt rõhutama, et me seda sisuvääriskust ei kipuks alahin-dama, pessimistlikke konsekvantse tõmbama, kui tegelikud üritused ei näita soovivat kõrgust.

Hõimuvägede noored sõjalased! Soomes, Ungaris, Eestis ja mujal. Meie tulevikuteed tormlevad väl-jaspool elu halli igapäeva, sellest rippumata ja sõltumata! Aade omaette, hõimude hingeline ja tundeline tõus, eneseväärikuse lakkamatu kasv, ilusa tuleviku päikesetõus kõigil rahvastel, kelle soontes soomesooline veri!

Eks ole siin nii palju ilusat, puhast ja kõrget. Seda jõuvar-vingut, mida vajab iga rahvas oma kodu loomisel, eneseusu ja -tahte kõvendamiseks. Aatevaestel ae-gadel on see kui jumalaläte kau-getes kõrbedes.

Seda lätet tuleb hoida rikkuma-tuna.

MÕNDA EÜS-i SOOME VENNASORGANISATSIOONIDEST.

Eesti Üliõpilaste Seltsi „Üliõpilaslehe“ numbris on vist koht lühidalt puudutada ka eriliselt seisukohalt EÜS-i vennasorganisatsioonide, Edela- ja Pohjais-Pohjala osakonda, kuigi, eriti arvesse võttes põhjalaste vähemalt Soomes paljuräägitud enesekiitumise kunsti, mingi objektiivsus käsitluses ei või tulla küsimusse.

Etela- ja Pohjois-Pohjalainen Osakunta on vana nimeka Põhjalaste osakonna päranduse edasikandjad kumbki omal kombel. Nendesse kuulub põhjamaa noorsugu, kes valmistub oma maa teenistusse, alati mäletades põhjalaste suurt osa isamaa ajaloos, tehes kõik, et nad ei oleks esisadest halvemad.

Eestis vist äratub imestust see, et „vanaaegne“ maakondadel põhjenev osakonna organiseerumisviis Soomes on veel eluvõimas. Ja ometi on see nii. Hoolimata sellestki, et osakonnad meie maal on vanad peaaegu kolmsada aastat.

Kohe Turu Akadeemia alustamisest, a.1640 püsivad need edasigi veel ausas võitluses muude üliõpilasorganisatsioonide kõrval, milliseid meil Soomes nime-tatakse „vabadeks“ üliõpilasorganisatsioonideks, sellepärast, et

Ja kui tulevikus, lähemas või kaugemas, peaksid koituma selle mõttehiiglaste tegelikudki saavutused, seda parem muidugi, selle vastu ei saa kellelgi olla. Kui aga säärased kipuvad jääma teostamata, siis pole veel midagi katki, hõimuliikumisele ei mõju see karvaväärki tumestavalt.

Seda kõike tuleb arvesse võtta, mis ajaks olevikus ja tulevikus hõimuliikumise kohedaid vagusid.

Rich. Janno.

nendega liitumine on vabatahtlik, kuigi seejuures iga üliõpilane peab kuuluma ka mingisse osakonda. Küll seegi asjaolu, et tänapäeva individualistlikul ja vabaduse ajandil seesugused organisatsioonid, kuhu kuulu-

Mag. R. G. Kallia.

E.-P. Osakonna majanduse-eesseisja

mine on sunduslik, võivad kodusida ja kasvada hästi, näitab, et selles mõttes, mille järele need on asutatud, peitub midagi elujõudu andvat ja eriliselt tervet.

Võime siis lähtuda sellest tõsiasiast, et osakonna mõte — ja sellekohaselt ka mõlemad Põhjamaa osakonnad — ei ole veel iganenud, vaid et vabade üliõpilasorganisatsioonide hulgas ei ole enam kui paar ainukest, kelle tähendus küüniks osakondade omani. Millest see on tingitud? Millest see on tingitud, et kolmesaja aasta pärast leiame osakonnad endisest jõudsamalt tegutsemas soome üliõpilaselus, kuna nii mõnigi samadelt aegadelt päranduv organisatsioon on

koguni kadunud, võib olla juba ununenudki? Loodame vastata küsimusele hõlpsasti.

Eestkätt on osakonnad olnud pinnaks silmas võõrastele maa-valdajatele. Kõnelemata vene ajast, on rootsi aja kesteski püütud osakondade tegevust piirata. Kardeti seda tugevat ühtekuuluvuse tunnet, mis osakonna liikmeid sidus üksteisega. Viimastel sajandil käis valdajate rahulolematuse eriti sageli üle osakondade: sageli olid nad isegi suletud, neid jagati vägivaldselt, ja igal juhul peeti neid teravasti silmas. Kui arvestada seda ja mõelda, et Soome rahvas, nagu Eestigi rahvas, aastasadu on elanud alalises rahuldamatuse seisukorras ja et see rahuldamatuse viimastel võeravalla valitsuse aastakümnetel muutus vihaks ja otsekoheseks tegutsemiseks rõhuja vastu, ei peaks olema raske mõista, et osakonnad, kes siamaani olid jõudnud nii mõnedegi kannatuse kaudu ja kus üliõpilased on toiminud maa autonoomsuse kasuks ja hiljemini iseseisvuse hääks, on oma auväärsete traditsioonide poolest armsad.

Ka soomluse esimene liikumine tõstis pead osakondades, neis ehitati alustalad, osakonna sisemised keelevõitlused, need olid justkui eelmänguks rahvuslikule võitlusele avalikus elus.

Osakondades teritusid seisukohad ja harjutati võitluse võtteid võõrkeelsuse ja nende esindajate vastu. Osakondadest levis soomluse liikumine laiemale ja suundus vähehaaval võidukale lõpule, olgugi et ses suhtes on meil Soomes palju parandamist, nagu iga Soome tulev eestlane seda isegi märkab.

Ja kuna neil põhjusil osakonnad on saanud üliõpilastele ja kogu rahvale armsaks, on see teinud nad kaksikorda armsaks, et iseseisvuse mõte on

Martti Koskimies.

Kauaaegne Eesti sõber, vähem sõnades, rohkem tegudes. Kui Martti Eestisse tuleb, siis on tal igakord midagi Soomest kaasas. Nii on ta ükshaaval kandnud Soome uuemaid taideteoseid E-R. Muuseumile, kuni neist kaunike kogu on saanud. Möödunud suvel korraldas Muuseum suurelt osalt tema teostest Soome uuema taide näituse. Sõpruslepingu päeval, EÜS-i ja Põhjala osakondade vahel, kinkis ta Seltsile suurema õlimaali — Matti W a r e n'i «Kosemaastiku». Samuti on M. K. Seltsi alati meeles pidanud Soome omapärasemate trükiteostega.

Kui Martti kuuleb, et eestlasi on Soome tulemas, siis on ta kindlasti sadamas vastas ja jääb nende ustavaks saatjaks mõnikord kogu matkal, kui aeg ainult lubab. Samuti näeme teda sageli Eestis.

osakondades saanud esimese võimsa tõuke; nendest on lähtunud sajandite vahetusel suure, tsaarile mõeldud märgukirja koostamine, nendest 1905. a. aegsed aktiivsed väljaasted ja maailmasõja-aegne jäägriliikumine, mis juhtis sadu üliõpilasi tsaari riigi vaenlase lippude alla.

Aga need on ju ainult puhtad tunde põhjused, võiks mõni öelda. — See on tõsi, aga ka asjalised põhjused räägivad meie maal osakondade poolt. Soome on harvalt asustatud, teed pikad ja maakondade vahel peaaegu erandita eriliselt harvalt asustatud alad, mis selgesti eraldavad meie maa 9 või 10 maakonda, nii et need moodustavad igaüks omaette terviku, kuid võivad tähelepandaval määral üksteisest erineda looduselt kui ka asunikudelt.

On siis loomulik, et tekkis päris võimalkalt maakondlik vaim. Ja vastuväidetegi puhul tahaksime väita, et see on kasulik ka ühisele isamaale. Maakondade vahel tekib võistlus nagu eriosakondade vahelgi, ja et sünn ei mindaks liialduseni, kasvatab maakondlik kodunurga vaim ar-

mastust ühise isamaa vastu ja töötama selle hääks.

Eelpool öeldu puutub kõigisse Soome osakonnisse. Aga milline on ses suhtes Lõuna- ja Põhja-Põhjala Osakondade asend? Enne kui sajandi vahetusel alati osakondi jagama, oli kuus osakonda ja nendest oli kahtlemata esimene ja tähelepandavam, nii oma kui teiste meelest, vana „Pohjalainen Osakunta“. See oli kuulus taltsutamata ja vallatamata meeste poolt, kuid kuulus ka suurmeestelt, millist asjalu põhjalased uhkusega nimetavad, — 9—10 meie maa suurmehe nime väärivatest on olnud põhjalasi. Samuti mõjuvõimult üliõpilaselus, mis oli palju suurem kui osakonna liikmete arv seda eeldas. Edasi kangekaelsuselt, niipalju kui see suhtus valdajate rõhumisele ja — last but not least — soomemeelsuselt.

See vana P. O., millesse iga tänapäeva põhjalane suhtub kui mingisse patriarhide orduusse, jagunes 1907 ja 1908 kolme ossa: P.-Pohjalainen, kelle ala on kogu Oulu lään mööda Jäämerd; E.-Pohjalainen, kelle ala on Vaasa lään, arvestamata idaosa, mis

kuulub Hämele; ja Vaasa, kuhu kuuluvad kõik Põhjamaa rootslased.

Kahele esimesele, siis EÜS-i liitlastel, on langenud osaks astuda rinnakuti Põhjala osakonna asemele juhtivale kohale Soome rahvusliku töö alal.

Aga mis on siis see Põhjamaa, on see midagi sellist üksust, mis motiveerib mingi erandlikkuse muu Soomega võrreldes? Vastus on jaatav.

Soome on üldse metsade, vöörede ja järvede maa. Tähelepandav erand on just Põhjamaa. See on jõesängide, on tasaste lagendikkude maa, kus on vähe järvi, veel vähem vooresid, nende asemel vaid „igavaid“ taseid maid, kilomeetriti; sinetavaid metsi kummalgipool tasandikku. Ja inimesed? Nagu meie maa ajalugugi osutab, on põhjalane vabadusearmastaja, veel suuremal määral kui soomlane üldse, ühiseid asju harrastav, taltsutamatu, äärmustesse kalduv ja koleerilisema loomusega kui muud soome asukad. Johtugu see millest tahes, me põhjalased armastame öelda, et „lagendikkude laiad vaatealad õpetavad avaralt nägema ja la-

gendikkude vabad tuuled vihkama ahelaid.“

Põhjala osakondadel on lähedam side maakonna rahvaga, kui mõnel muul osakonnal, ja sellepärastki, et Põhjala osakonnad on, enam kui keegi muu, n.-õ. talupojaosakonnad, milline juba vana Põhjala osakond oli suhteliselt suurel määral. Ja kui võtta arvesse, et Põhjamaal, eriti Lõuna-Põhjamaal — asub Soome harituim maarahvas, selgub ilma pikema jututa, et see side rahvaga on kasuks üliõpilastele, vähemalt mis puutub lõuna-põhjalastesse. Nad tunnevad sageli end olevat enam saaja kui andja seisukohal maakonna elanikkonna suhtes.

Põhjamaa rahva tunnuseks on kustutamatu ja armuta viha igasuguse venelise vastu, sellest johtub suurepärase valmisoleku maa kaitseks, (sellest ja päritud seiklushimust johtub küll vist seegi, et meie piirivalve, mis palgatud vägi, suuremalt osalt võetakse Lõuna-Põhjamaalt), vääramata rahvuslus ja demokraatsus, millega sageli liitub otsene „häravasvikamine“. Demokraatsus läheb põhjala rahvamehes isegi nii kaugele, et see sagedasti, eriti viimastel aegadel, on osutanud püüdumisele, mis käivad risti vastu parlamentarismile, nii paradoksaalsena, kui see ka ei kõla. Põhjala talupoeg ei suuda mõista, milline õigus on venelaste ostenud kommunistidel ja meie rahvast aastasadu rõhunud rootslasil-härradel maa valitsemises. osa võtta. Tema meelest soome talupojal ja nendest võrsunud haritlaskonnal tuleks omandada ainuke sõnaõigus maal. See talupojast aadeli iseseisev hing tuleb sellest, et Põhjamaal ei ole kunagi olnud mõisaid. Ja see hing valitseb kogu põhjamaal.

Selle esinemised on olnud muuseas „nuiasõda“ (põhjala talupoegade mäss 1590. aastal)¹⁾.

1) „Häijude“ nimelised mässumehed 1800. aastate kestel Lõuna-Põhjamaal ja selle vastasena sündinud ärkamisliikumine samalt ajalt ja eriti meie vabadussõja rahvatõus, mis pääle Karjala omandas laiema mõõde just Põhjamaal.

Kui põhjala üliõpilased on juba kord selle põhjalase-talupoja järeltulijad, esimeses või järgnevais põlvedes on päris loomulik, et siis Lõuna- — kui Põhja-Põhjala üliõpilasnoorsoos valitseb sama mõtteviis, nagu

Vil. Karl Parts
Riigikohtu esimees.

eespool mainitud. Ei ole siis ime, et Akadeemilise Karjala Seltsi töö ja kõik muugi rahvuslikult virgunud liikumine on saanud põhjala üliõpilastest kindlaimaid ja arukamaid kandjaid. Viimase aastakümne jooksul on meie maal hõimuharrastus märgatavalt kasvanud ja selle on põhjala üliõpilasnoorsugu liitnud oma eelpool selgitatud ellusuhtumise lahutamatuks osaks.

Nii siis: tänapäeva põhjala üliõpilane, ja mitte ükski neid, vaid suur osa juba ülikooli lõpetanud noori haritlasi, on mõtteviisilt tüüpiliselt põhjamaa rahva vaatekohal, rahvuslikult ärgas, ühiskondlikult võib-olla ehk pisut pime, kuid distipliineritud ja kõigile pahempoolsusradikaalsusele koguni võõras. Isamaa, soome hõimu parem tulevik on tema pääasjad, ja nende eest ta on valmis suu-rematelegi ohvritele, kui tema

vanemad vennad kümme aastat tagasi.

* * *

Kui kavatseti sõprusliitu Eesti Üliõpilaste Seltsi ja Põhjala osakondade vahel, kinnitati päätähelepanu sellele, et mõlemad tüübid, EÜS ja vana P.-O. olid olnud rahvusliku äratuse kolded rahvuslikul koidikul, ja et ka P. O.-a soomekeelsed järgnejad astusid samu radu kui nende auväärt eelkäija. Põhjala üliõpilased näevad liiduvennas organisatsiooni, kes rahvuslikkudelt traditsioonidelt on sama uljas kui vana Põhjala osakond ja kes ei ole asunud puhkama võidetud asemele, vaid tõelises hõimuvaimus teeb tööd oma isamaa ja soome hõimu tuleviku hääks. Ei me usu, et Eestis peetakse Põhjala osakondi liiduvendadena sellepärast halvemaks, et need esindavad ainult ühte soome maakondadest, sest põhjamaalisuses on soomlane harjunud nägema oma rahva parimaid omadusi — küll vist ikka põhjusega.

Meie, soomlased, oleme aina harjunud mõtlema väiksemast suuremale. Kodukohale järgneb kodumaakond, sellegärele isamaa, siis hõimud ning kogu inimkond. Armastus ja töö, mis suundub väiksemale alale, tuleb suuremaga hääks, ja igaüks tehes tööd omal kohal, teeb seda tühtlasi ka üldsuse kasuks. On ju vana tõde, et inimkonda teenitakse kõige paremini tõhusates rahvuslike erinevusi ja arendades oma rahvast parimate saavutusteni ja sama on väiksemas mõõtkavas maakonnalise hinge ja kodukoha arendamistöö suhe isamaa armastusse ja isamaalisse töö.

EÜS ja tema Põhjala liiduvännad omavad uljamad traditsioonid, kummaltki poolt, ja selt põhjalt on hää minna rind-rinakuti ehitama tulevikku.

R. G. Lamm

KAS AKADEEMIA KODANIK VÕIB OLLA USKLIK?

Selle kohta soovite kuulda minu arvamist. Ütlen sellepärast kohe, et ta seda mitte ainult ei või, vaid otse peab olema. Uskmatust loen mina pealiskaudsuse tundemärgiks. Keskkooli õpilasele see ehk veel sobib. Sest mida väiksemad inimese teadmised seda rohkem ta usub, et kõik saladused on selgitatud, et usu aset täidab tänapäev „teadus“. Kes aga juba seisab kesk akadeemilist õhkkonda ja on kokku puutunud kõrgemate teadustega, sellele peaks olema selge, kui jõuetu on teadus just kõige suuremate mõistatuste lahendamises. See peaks olema nõnda kaugel, et ta täis aukartust ja imetlust põlvitab olemise suuruse ja maailma ja elu sügavuste ees. Ja kui ta seda teeb, siis on ta juba... usklik inimene.

Oli kord aeg, kus materialistlik mõtlemisviis asus valitseval kohal. Need ajad on nüüd mööda. Tänapäeval on tõsisele teadlasele jälle selge, et aine ja peaaegu ja ergukava abil ei saa seletada midagi hingeelu avaldustest ja vaimuilmaväärtustest. Need viimased on nii iseseisvad, omapärased, mõistatuslikud, et materialistlikkude lõõksõnadega neile enam ligineda ei juleta. Teaduseilm ja religioon on saanud jälle suuremateks sõpradeks. Sellepärast peaks olema usu sõber ka iga tubli akadeemia kodanik.

Muidugi ei mõtle mina mitte, et sellepärast peab olema ka valitseva kiriku sõber. See on hoopis teine küsimus. Usk ja kirik on kaks täiesti isesugust asja. Ajalugu on näidanud, et võib olla sügavusklik inimene ja äge kiriku vastane. Ja überpöör-

dult: suured kiriklased on sagedasti uskmatud inimesed. Just paremad ja peenemad hinged on mõnikord seisnud teravas vastolus selle uskujuga, mida on poolandanud vastava ajajärgu enamus ja mida on õpetanud ja kuulutanud ametlik kirik. Arenenud inimesed, intelligentsed pead ei ole väga ja väga sagedasti teisiti saanud.

VII. Theodor Tallmeister.

Olen hinge põhjani veendunud, et ka käesoleval ajal akadeemia kodanik, keda on tõsiselt puudutanud teaduslik vaim, kes armastab tõtt üle kõige, ei saa kaasa minna sellega, mida kirikud ametlikult õpetavad. Ma ei usu, et akadeemiliselt mõtleja inimene võib tänapäev asuda seisukohal, et piibliraamat on algusest lõpuni antud pühavaimust ja on sellepärast eksimata jumalasõna. Ma ei usu, et akadeemiliselt haritud inimene võib pidada aja-

looliseks tõsiasiaks selle sõna otsekoheses mõttes, et ristiusu rajaja sündis ilma ilma maapealse isata, et ta käis „põrguhauas“ surnutele jutlust pidamas, et ta tõsis lihlikult hauast, et ta muutis vett viinaks, et ta jalutas mööda järvepinda. Ma ei usu ka seda, et haritud inimene võib jagada lihlikke lõpulootusi, alates „liha ülestõusmisega“ ja lõpetades mõnusustega taevariigis ja piinadega põrguvürsti juures. Õeldagu kiriklaste keskel mis tahes, aga seda ma küll ei usu, et inimene, kes on läbi imunud akadeemilisest vaimust, võib neid ja teisi samaseid asju õigeks pidada.

Kuid olen arvamisel, et kõik sellised asjad ei kuulugi usu alale. Need on pärit omaeegselt lapsekingades viibivast „teadusest“. Usk on elamus ja mitte mingisuguste faktide tõekspidamine. Usk on hingeline side üliloomuliku maailmaga ja elu „igaviku tähe all,“ mitte aga vanaaja naiivsete vaadete ja ettekjutuste omaksvõtmine.

Usuliselt olulikuks pean mina veenet, et maailmas ja elus ei valitse juhuslik saatus, vaid teda ja looduseeadusi juhivad tark, igavene, hea Käsi. Et elul on mõtte ja olemisel väärtus. Et kõik tüürib igaveste lõpusihtide ja suurte eesmärkide poole. Et „kõik tuleb heaks neile, kes armastavad Jumalat,“ õnn ja valu, kordaminek ja pettumus, koit ja ämarik. Et nähtav, aineiline ilm ei ole ainuke reaalsus, vaid tema tagaseinaks on teine, parem, täiuslikum, ilusam vaimuilm, kust inimene tuleb ja kuhu ta läheb. Et elu ülimaks eesmärgiks on saada kõlbliselt täiuslikuks, heaks, puh-

Ksv. Albert Silbergleich.

Tal oli valida kaks: Olla edasi juubelisemestri seniortroonil või minna altari ette (muidugi mitte ükski). Valis hetkegi kahilemata viimase. Nüüd jäljetult kadunud.

Vil. Johan Looman.

Prokurör. Kuulsaks sai Kärevere spunkkastidega. Kavatses tulevikus ehitama hakata raudbetoon-sildu. Praegu laiendab veel S-i maja.

Ksv. Jüri Piiraja.

Juubelisemestri senior. Kaebab: „Kodu ikka veel vahel paariks minuliiks saab, aga naist küll üldse ei näe.“

taks, armastusrikkaks ja sellega kõlblikuks selle igavese, üliloomuliku maailma tarvis. Ja olulikuks ristiusule pean seda, et kõik need väärtused ja tõesed on kehastunud suure Naatsareti prohveti kuulutuses, elus, isikus, kelle sarnaseks saamine on kristlase kõige kõrgem ideaal. Mitte selle õigekspidamine, mida vaga fantaasia kauni legendidepärjaga on pununud tema pea ümber, ei ole tähtis, vaid sisekõkkukasvamine tema meel-susega, tema vaimuga. „Tema sees oli elu ja see elu on inimeste valgus.“

Selles mõttes olla usklik ei fohiks aga ühelegi akadeemia kodanikule olla raske. Just ümberpöörduvalt, minu arvates puudub ilma säärase usuta meie töö ja elul igasugune aluspõhi, mõte ja tuum. Akadeemilised ringkonnad peaksid olema meie rahvale „soolaks ja valguseks.“ Esimeses jões peaksid just need olema

vastutavad meie rahva vaimlise, kõlblise, kultuurilise arenemise eest, peaksid oma jõu ja võimed pühendama ühiskonna teenimisele. Selleks on aga kõige pealt tarvis, et nad oleks ise kõlblised isikud, tugevad iseloomud, aatelised inimesed. Mina ei usu aga, et võimalik on selleks saada mingi materialistliku mõtteviisi najal. See viimane võib ainult labastada, nõrgendada, jämedale maitsemiselule õhutada. Tõusta kõrgemale, püüda päikese poole, vabaneda oma kitsast „minast“ aitab kõige pealt vastutustunne Kõigekõrgema ees ja elu ja tema ülesannete hindamine igaviku lähtekohalt.

Akadeemilistes ringkondades on harilikult mingiks moeasjaks suhtuda ristiusule eitavalt, ükskõik-selt või otse vaenulikult. Suurel

määral on selles muidugi süüdi kirik ise, kes oma usulise materialismiga ja labase dogmatiseerimisega mõtlejaid inimesi ja peenemaitsemisemaid hingesid on eemale tõrjunud. Kuid oleks saatuslik eksitus arvata, nagu oleks süüdi selles ristiusu a a d e. Kõiki suuri asju on aegade jooksul moonutatud, nii ka ristiusku. Kus aga neid rikkusi ja sügavusi, mis temas varjul, põhjalikumalt hakatakse tundma õppima, seal avaneb inimestele otse uus maailm, nii kaunis ja ilus, nagu seda vaevalt kusagil mujal võib leida. Ja mina usun, et kui meiegi akadeemiline noorsugu andub rohkem ristiusu vaimuilmade tundmaõppimisele ja otsib sealt praktilise elu juhtmõtteid, siis leiab ta ennenägematuid jõuallikaid.

Theodor Tallmeister

Ülesanded ootavad . . .

Aeg ruttab ja viib endaga ühes elu. Aastad kustuvad ja kaovad igavikku. Looduseesaduste vankumatu käik kannab meid läbi elukevade ja suve vastu lähenevale sügisele, ehib meie pääd töö ja murede hõbehalli katttega. Kõik möödub, jäävad vaid mälestused päikeseküllasest kevadest, otsimiste ja rühkimisterohkest suve palavusest. Hääde sõpradena saada-vad nad meid läbi sügise ja läheduse elukustumise ja tärkamise — lõpu ja alguse — sadaduste maale . . .

* * *

On ilusate mälestuste päevad. Eesti Üliõpilaste Selts — meie kasvataja ja hoidja — on kuuskümmend aastat vana. See on päättükk meie kõikide kasvamise ja arenemise loost. See on lehekülj eesti rahva elu- ja ajalooramatust, alates kõrgelennulise iseteadvuse, rahvusliku au- ja uhkusetunde tärkamise ajaga, lõpetades heroiliste va-

Vil. Alfred Möttus.

badusevõitluste ja võitudega. Siin on kaasa tuntud ja ühes elatud rahva valud, mured ja rõõmud, kõik, kõik. Siia oleme meiegi toonud omad igatsused ja nooruse tule. Siit oleme meiegi saanud selged sihid ja kindla tahtejoõ eluvõitluseks. Kui palju, palju ütlevad ja kõnelevad meile neil päevil vanad mälestused!

* * *

Mälestused, mu sõbrad, kuuluvad minevikule. Silmapilgu suured nõuded aga kutsuvad meid kõiki — vanu ja noori — tõsisele tööle tuleviku jaoks.

Pidagem meeles: aeg ruttab, ülesanded ootavad ja — kohustavad!

Enam tähelepanu kodumaa ja rahva tundmaõppimisele.

Rahva sekka — nii õppijana kui õpetajana, saajana ja andjana, on olnud üks meie olemise põhilausetest. Tunda oma maad ja rahvast kõigi ta hüvede pahedegagi, olla teadlik neis väärtusis, mis rahvageenius on loonud, mis rahva psüühele on eriomane, alles siis suudame omalt pooltki esineda andjatena, sammuda külvajatena, teades et seeme on visatud vastuvõtlikule ja viljakale pinnale. Nii pea kui rahval on oma veended ja tõekspided, ha-

ritlaskonnal aga sellest oluliselt erinevad, võime rääkida juba kahest üksteisest isoleeritud kihist, kes elavad ruumiliselt ja ajaliselt üksteise kõrval, kuid sisemiselt jäävad võõraks.

Siinkohal küsimuse kohta sõna võttes, ei ole mõeldav ssllele läheneda koguulatuses, vaid ainult ühelt, ja nimelt üliõpilase kui saaja seisukohalt. Et teemi veelgi piiritleda juba alguses, siis olgu tähendatud, et küsimus on seatud järgmine kas on tarvilik ja mil-

lisel määral, et iga akadeemiline eesti kodanik oma otsekohese stuudiumi kõrval tegeleks teatava eriharrastajana ka kodumaa- ning rahva tundma õppimise alal.

Teadagi ei ole siin juttu üksi n. n. filoloogidest, vaid küsimusse tuleks kõikide teaduskondade üliõpilasi. Ütlen meelega üliõpilasi, mitte üliõpilased, sest reservatsioonid jäävad paratamatult (ametisolijad, praktikandid jne.). Mõeldud on eestkätt ikkagi üliõpilast, kes suve enamvähem

tanud, kelle ameti iseloom võimaldab siin-sääal vähem või rohkem aja ülejääki.

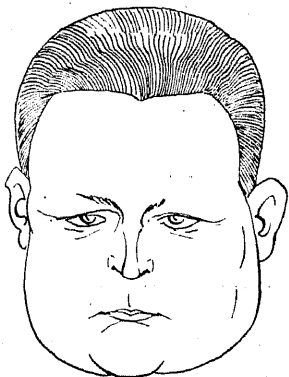
Meil on rida akadeemilisi seltse ja asutisi, kes on varustanud või veel varustavad teatavat arvu üliõpilasi igasüveliste väikeste stipendiumitega. Nii on näiteks emakeele uurimist toimetatud Akadeemilise Emakeele Seltsi, rahvaluule uurimist Eesti Kirjanduse Seltsi, rahvateaduse uurimist Eesti Rahva Muuseumi kaudu. Kuid see arv, keda akadeemilised seltsid suudavad varustada stipendiumitega, on ikkagi väike, kui võrrelda selle tööga, mis meil veel teha ja selle kiirusega kuidas enamjagu ja väärtuslikum materjal kaob. Küsimuses ei seisa siis mitte niipalju „palgalised jõud“ kui asjasthuvitatud inimesed, kes teeksid tööd huvi pärast väikese eriharrastusena oma stuudiumi või kutsetöö kõrval.

Ometi ei seisa küsimus ka ainult selles, kui palju me sellega teadusele kasulikud võime olla, vaid siia liitub veel teine moment: võimalikult laialdane huviarutamine kodumaa ja rahva vastu, mis viimasel ajal nagu enam õiget suunda ei näi leidvat. Meil on olnud ajandeid, kus see huvi vabalt leegitsemise on lõõnud, kuid selle on neelanud varem või hiljem jälle suured murranguajandid ja nendega kooskäivad ümberhinnangud. Meil on ajajärke olnud (ärkamisaeg ja selle järellikumine), kus rahvast ja selle saavutusi on ülistatud taevani ja sellele järgnevaid kriitilisemaid silmapilke, kus seda on alandatud maani.

Liialdused ja äärmused jäävad ikkagi teatavaks ebanormaalseiks nähteiks, nii ka siin. Nad on esile manatud asjasse mitte küllaldasest süvenemisest, või alateadlikust tahtest midagi olla, mis omalgi veel ei ole selge. Sellepärast on tähtis, et noorsugu, eriti akadeemiline noorsugu õpiks lõpuks objektiivselt hindama rahvakultuuri ja kodumaad. Ja tee selleni käib natukenegi põhjalikuma süvenemise — töö kaudu. Need oleksid küsimused, millele järgnevas katsuksime leida teatud lahenduse.

Kui läheneda asjale töötarvilikkuse seisukohalt, siis tekib siin juba rida konkreetsemaid küsimusi: mida on meil teha, kes peaksid tegema ja kust alata?

Et meil on tarve tööjõu järele, seda oleme maininud juba eelpool. Ja kui siirduda esimesele küsimusele, siis on vastus siin otsekohene: on vaja asuda eestkätt nende ülesannete juurde, mis ei kannata ootamist. Need on

Ksv. Gustav Ränk.

„Ei paremat pole kuskil maal...“ Muhe Saaremaa mees, aga vintske kui kadakas. Hiljuti venitas enda tegelemisega välja. Muidu — osav elukunstnik, hõimutegelane ja suur valgus etnograafias. Spetsialiteet: kalapäiüügiiristad:

„Jõekaldal istus kalamees...“

ülesanded, mis sihitud meie rahvakultuuri alginventari päästmisele kõigis tema avaldusvormides: emakeel, rahvaluule, rahvateadus, ajaloolised traditsioonid jne., mille algmaterjalid viimasel ajal kiireneva maa linnastumisprotsessiga koos hävimisele lähenevad. Tõsi, meil on inimesi, kes on riskeerinud nende kaduvate kultuurvarade päästmise teha oma elu ülesandeks ja meil ei ole põhjust kahelda nende tööjõu ning hää tahe suhtes. Kuid kas suudaksid siin üksikud midagi korda saata, kui suur nende tööjõud ka ei oleks, kui neil puuduvad hoosad abilised, innukad materjalide kokkukandjad.

Kui heita pilku mööda minnes üksikaladele, siis näeme, et siin

ühel alal enam, teisel vähem on suudetud teha, sellejärele kui suured on olnud algataja seltsi või asutise toetamisvõimalused, kuid tühikuid leidub veel igalpool. Meie vanemad suured korjamistööd (rahvaluule ja etnograafiliste esemete kogumiste alal) kannavad enam eraalgatuslikku laadi, kuna Eesti ülikooli ajal on seda tegevust juhtinud ja toetanud vastavad akadeemilised seltsid ja muud asutised, mida juba eelpool mainitud. Meil on tööd veel igal alal, alates emakeelega, lõpetades rahvaluule ja etnograafiaga. Kuid on ala, mida meil süstemaatiliselt uuritud pole, aga mis võrdlemisi laialdastes ringides võiks leida harrastajaid. See on osa rahvateadusest laiemas mõttes, mis sisaldab terve rea eriküsimusi, milledest võiks näiteks mainida rahva psükoloogilised, sotsioloogilised, õiguslikud ja arstiteaduslikud küsimused. Samuti on meil puhtergoloogilisigi küsimusi seni vähe uuritud. Akadeemiline Põllumajandusline Selts tegi mõni aasta tagasi tegemist rahva põllumajandusse puutuvate küsimuste kogumisega, kuid lõpetas selle nähtavasti summade puudusel. Samuti on Eesti Rahva Muuseum pidanud ainelistel põhjustel katkestama oma sellesuunalised algatused ja ootama jääma paremaid aegu. Kuid ega neid paremaid aegu niipea tule. Iga möödunud aasta aga on puhas kaotus nende alade seisukohalt.

Loeteldud alad moodustavad ainult ühe osa sellest, mis meil teha. Kahtlemata ei saa igapäev hui kõita sellega. Kuid meil on ju veel terve rida teistegi teaduskondadega seotud küsimusi, mis samuti ootavad peatselt töötegijaid. Kas ei võiks meil mõned inimesed spetsialiseeruda näiteks antropoloogiliste küsimuste selgitamisele, mis samuti kiire iseloomuga. Ei jõua ju need paar inimest, kes seni seda ala viljeldanud ometi üksi kõiki tööd ära teha, kuna viimasel aastatel mujal selle ala vastu on märgata erilist elevust.

Järgneb küsimus, kust leida tööjõudu. Meil on neid seni olnud õieti kolme liiki. Elukutse-

Väinö Wichmann.
P.-P. O. majaisa.

Irja Tjäder.
P. P.-O. majaema.

Risto Vuarjoki.
P. P.-O. Eesfi asjade minister.

lised (õppejõud, teaduslikud stipendiaadid), üliõpilased-stipendiaadid ja vabatahtlikud.

Elukutselisi jõude meie olud ühelgi alal liialt ei võimalda, neist jätkub ikkagi ainult töö organiseerimisele ja juhtimisele, vähem materjali kogumisele. Kõige suurema kogumistöö on teinud igal alal Eesti ülikooli ajal just üliõpilased-stipendiaadid. Need on vastava eelteadmistega kogujad, kes teevad suve-kaks, harva enamgi ja siirduvad pärast siis oma kutsetöö juurde (arvestamata neid, kes lähevad teaduslikule alale). See oleks kõige ideaalsem tööjõuk, kui meil jätkuks raha inimesi rohkem juure tõmmata ja ka kauem kinni pidada. Samuti oleks soovitatav, et nad pärast oma kutsetöö kõrval võimalustmööda tööd vabatahtlikult jätkaksid. Rahast aga meil just puudus on ja ei ole näha, et olukord lähemal ajal paraneks. Kui heidame pilgu minevikku, siis näeme, et meil esialgne suur kogumistöö on tehtud just vabatahtlikult — huvist kodumaa ja selle mineviku vastu. Muuseumi vanavara korrajate nimikirja vaadates näeme, et pea-aegu kõik meie tuntumad ja lugupeetumad seltskonna- ja riigitege-

lased ning teadusemehed on alandnud oma rahva ning kodumaa teenimist rahva hulgas vanavara korrajana. Oli ju sel ajal vanavara korjamine pea ainukeseks alaks, mis oli võimalik ilma rahvusliku ülikooli toetuseta. Tänapäeval on aga nende vabatahtlikkude read üsna hõredaks jäänud, olgugi et meil nüüd oma ülikool ja töö palju sisulisemaks muutunud.

Siin võib muidugi kahtlus tekkida, kas meil on otstarbekohane tänapäev rakendada töö inimesi, kes ei oma sel alal spetsiaalsemaid teadmisi. Sellele võiks kohe vastata niipalju. Esiteks, meil on küllalt eriteadmistegagi varustatud üliõpilasi, puudub ainult hää ettevõtmine ja tahtmine, ja teiseks, parem on siiski kirjeldavat materjali vastu võtta ka mitte-eriteadlaselt, kui seda lasta sootuks kaduma minna. Pealegi kui meil seni vähemagi haridusega inimeste kaastööd on tarvitatud ja seda rohkesti.

Ja miks peetakse siis sääraseid tööd meil ainuüksi n. n. filoloogide monopoliks. Materjali kogumisel leiaks omale vastava ala pea iga teaduskonna üliõpilane. Miks ei peaks näiteks õigusteäd-

last huvitava sotsioloogilised ning õigusteaduslikud küsimused, arstiteadlasi ja loodusteadlasi — rahva arstiteadus ja rohuteadus, samuti antropoloogia; põllumajanduslast — esisade põlluharimisviisid, jne. Kui me niiviisi igast teaduskonnast leiaksime asjast huvitatuid inimesi, kes valmis kogumistööd tegema, siis ei või meie ka öelda, et sellega kasvataksime dilletantismi. Igal inimesel on omad eriharrastused. Miks ei võiks meil leiduda neid, kelle eriharrastuseks oleks rahvakultuuriga tegelevad küsimused. Süvenemine nendele aladele vastavalt oma stuudiumile, oleks ainult stuudiumi laiendamine veel ühes dimensioonis.

Kui nüüd siirduda küsimusele, kust iga üksik selle tööga peaks algama, et kõige vähem kulusid kanda, kuid võimalikult palju saavutada. Arvan et siin kahte vastust ei saaks olla: uurimiste lähtekohaks peaks olema kodu ümbrus, kodu kihelkond ja maakond. See tohiks olla paik, mille vastu igal noorel peaks olema kõige suurem huvi ning kus töö teostatav ka kõige vähemate kuludega.

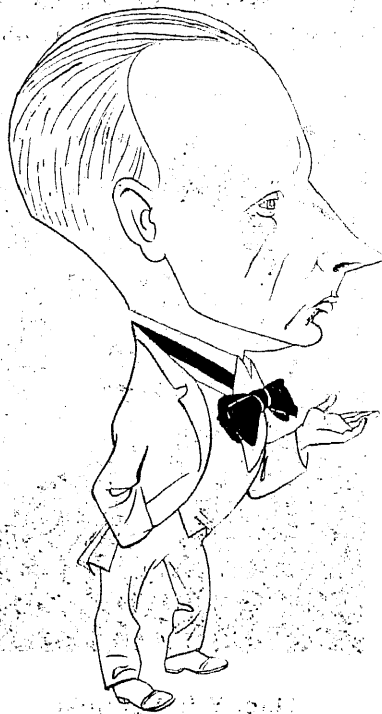
Millist osa kodukoha mõju võib avaldada kodumaa ja rahva tundma-

õppimisele ning kogu rahvakultuuri tekkimisele, selleks ei tarvitse meil näiteid minna otsima kaugemalt kui põhjapoolt Soomelahte, kus sellesihilised üritused on lähtunud ja lõpulegi viidud maaalaliste üliõpilasorganisatsioonide kaudu.

Teiselt poolt näeme, et kusagil ei ole tihedamat ning otsesemat kontakti rahva ning üliõpilaste vahel kui Soomes, mille tõttu seal võime rääkida juba teatavast ühtlasest Soome rahvuskultuurist.

See sisemine solidaarsuse tunne oma rahvaga, on oma kultuuri loomisel tingimata tarvilik. Muidu on ja jääb see, mida tavatseme nimetada kultuuriks, teistelt rahvustelt külge harjunud maneeriks, mitte meiega sisemiselt kokukasvanud elamuseks. Nii omandame ainult petlikke kultuuri tunnuseid, mitte kultuuri ennast.

Meil on rahvuskultuuri õieti sageli tõlgitsetud valesti, kusjuures silma paistavad kaks äärmust: ühed, kes üldse eitavad selle tekkimise võimalust, pidades siis loomulikult asjatuks igasugused üritusedki sel alal; teised jälle peavad seda küllaldaseks, kui kolikambrit välja toovad välised atriibudid ja tihti väga kahtlase ehtsusega kombid ning rituaalid. Viimased, omandades jällegi vaid teatavaid kunstlikult improviseeritud väliseid kombeid, jäävad asja tuumas sama kaugemale kui esimesed. Asjale on nad võib-olla kahjulikumad veel kui esimesed, labastades ja naeruvääristades rahvuskultuuri nime ja tumestades selle mõistet. Need inimesed

Vil. Hugo Kukke.

Omaaegne tudengkonna president, praegune ajakirjanik, tulevane rahvasaadik, kui mitte enam.

teeks targemini kui nad oma energia juhiks rahvakultuuri uurimisele. Nad on näide sellest, et me alateadlikult püüame omapärasuse poole, kuid tegelikus elus ei leia selleks õiget suunda. Iga

tõsise kultuuri juurde jõutakse ikkagi tõdede otsimise teel, s. t. töö kaudu, ja sellel seisukohal tuleb meilgi olla, kui räägime rahvuskultuurilisest ülesehitamisest.

*

Lõpuks paar sõna töö tegeliku läbiviimise kohta. Kui jällegi tõmmata paralleele Soomega, siis veendume, et siin just organiseerimisviis ülikooli juures, maakondade järele on suurimal määral tööd soodustanud ja algatustele tõukejõuks olnud. Meie üliõpilasorganisatsiooni tüüp on selles mõttes õnnetu, nagu võõrasse mulda istutatud. Teistsugused katsed ei ole aga andnud meil soovitud tagajärgi (maakondl. kogud). Akadeemilisel organisatsioonidel on oma töö, neilt ei saa nõudagi isiklikku innustamist tööle, mis siin tingimata tarvilik. Seni kui meil pole vastavat organi, kes kogu asja organiseerimise oma eriülesandeks teeks, seisame intiimorganisatsioonide ees. Oodates siit rakukesi, kes selle mõtte puht isiklistel mõjutustel liikvele kannaks.

Eriti tahaks tänasel 60. aastapäeval Eesti Üliõpilaste Seltsi noorema põlvele panna südamele, et siit majast, kust niipalju sellisuunalisi üritusi välja läinud, mitte ükski välja läinud vaid ka teoks tehtud, läheks lähemal aastail välja uued töörühmad vallutama uuesti ja põhjalikult oma kodumaale. Seda kohustab meie eelkäijate suur töö, seda kohustab tulevik, selleks kohustume ise.

G. Ränk.

ME RAHVUSLIKU TEGEVUSKAVA KRISTALLISEERUMINE.

Aastaid tagasi, maailmasõjale järgnenud tuimumisajal, küsiti vanempõlve seas murelikult: „Mis teeb soome üliõpilane; millised on need tema aatelised harrastused, mis peab omama iga üliõpilaspõlv, et neist midagi võiks loota tulevikus?“

Soome üliõpilane, kes sajandi algupoolel, kui vene rõhumiine ähvardavana paisus üle Soome, oli püüdnud kirjanduslikest ja ühiskondlikest harrastustest leida vahendit keelatud isamaalikule tegevusele, kes jäägrillikumise ajal innukalt kaasa haaras aktiiv-

ses tegevuses isamaa eest oli nüüd otsekui väsinud. Iseseisvus oli saavutatud, sajandite unelm tõestunud; ja kõik oli nagu valmis. Ühiseid ülesandeid, mille eest võidelda, ei olnud, ja erakonnad näisid hoolitsevat selle eest, et uue Soome arengule an-

taks õiged sihtjooned. Üliõpilane, tema vaid istus oma töötoas ja valmistus, hoolikalt küll, oma elutööle.

Karjalas võideldi, Eestis võideldi ja Ingeris võideldi, kuid suurim osa üliõpilasist jäi nende heitluste kõrvaltvaatajaks.

Alles siis, kui Karjala viimane võitlus oli lõppenud kaotusega, alles siis kui Tartu õnnetu rahuleping lõi kui piitsahoop me rahvale näkku, siis ärkas soome üliõpilane. Ärkas küsimuste ees, mis kibedasti nõudsid lahendust. Miks Karjalale ei osutatud enam kaasatunnet tema võitluses vabaduse eest? Miks lubati venelast võtta Karjalat ühes Repola'ga ja Porajärvi'ga, mis olid juba soome vallutuses? Miks Eestigagi ei sündinud nii läheseid suhteid, nagu oleks võinud oodata kahelt verihõimlaselt, Eesti legendikel üheskoos oma verd valanuilt? Miks vanad soomluse võitlejad olid tõmbunud kõrvale — rahuldavaina juba saavutatud tulemustega, omandades ettevaatlikkuse ja järelandlikkuse tegevusekava kõigis rahvuslikes küsimusis? Midagi puudus. Kas isamaalikkuse meelt? Oli ometi me rahvas vabadusesõjas sellest olemasolust andnud hiilgava näite. Isamaalist meelt oli, kuid rahvuslik enesetunne puudus. Soome

rahvuslikku tulevikku viitav teotsemiskava puudus.

Üliõpilasnoorsugu alustas ise. Ta põhjendas omavahel Akadee-

Mag. Yrjö Vuorjoki.
„Suomen Heimo“ peatoimetaja.
P.-P. O.

milise Karjala Seltsi, mis võttis oma kavasse Karjala asja ja püüdis seda selgitada üliõpilaste seas. Kuid kava laienes. Taheti Karjala asi teha tuntuks kogu Soomes, ja siis liideti harrastuspiiresse Ingeri, Eesti, Länsipohja ja Ruija. Tulevikukava, suur-soome hariduse ja riigi moodustamine, hakkas kristalliseeruma. Soomluse võidule viimine omal maal sai selle kava eelduseks ja sisemaa-

liselt tähtsamaks ülesandeks, ja rahvusliku kaitsetahte tugevdamine liitus siia orgaaniliselt.

Sellest väikesest hulgast põhjalastest ja karjalastest, kes 1922. aastal asutasid Akadeemilise Karjala Seltsi, on kasvanud hulga liikumine. Akadeemiline Karjala Selts ei ole vallutanud mitte ainult kogu Soome üliõpilasmaailma, vaid ta tahab kaasa öelda oma sõna ka kogu maad puutuvais küsimusis. Nüüdishetke soome üliõpilane on oma isamaalisse innustusse haaranud rahvusliku programmi, mis on täiesti suuniteldud ja mis on ainuke võimalik suurt tulevikku taotlevale rahvale. Nüüdishetke soome üliõpilane tahab ehitada silla üle Soomelahe, mis pole ainult viisakuse pärast, vaid ühistöö ja ühise edu jaoks. Ta arvab selle aja pea olevat lähedal, mil Karjala ja Ingeri vabastuvad ja neil Länsipohja'le ja Ruija'le kindlustuvad nende keelelised õigused. Ja selle aja saabumise pärast peab soome rahvuslik haridus omandama oma õigused, et võimestuda täitma oma ülesandeid ühissoomelises peres.

Yrjö Vuorjoki

HARIDUS, TÖÖ, TASU.

Väikeste võimaluste maa. Vaene kapitalist ja madala töötasu kandepinnaga. Niisugustes võimalustes me elame. Kuid ei nurise. Valmistatud oma suurtest saavutustest riikluse ja kultuuri alal pole me küsinud millestki. Tööd on tehtud valmistuse, mitte tasu pärast. Olgu! See oli ehitamise ja ülemineku ajajärk. Kuid sellest oleme üle. Vähemalt nii palju, et võime

aru anda sellest, kus praegu oleme ja mida ootame. Sõnaga — meie saame teha juba eelarvet ja anda aruannet. Meie peame teadma, et elutingimused lähemate aastate jooksul vaevalt muutuda võivad ja sellepärast tuleb ka arvestada praegusega kui reaaluolukorraga. Selge peab olema olukorra hindamine ka nulle, kellele see seni selge polnud. Eriti praegu, kus kõneldakse

juba haritlaste üleproduktioonist, hariduse alahindamisest kõiksugustel töödel jne. On mindud isegi nii kaugele, et diplom määrab inimese saatuse ning leivateenistuse. Diplomi nõutakse ka seal, kus teda tarvis ei ole. Diplom sõõb tööinimesi välja. Seda mitte tarve, vaid moe pärast. Keegi ei tule ju tõendama, et kantseleis ametnik peaks olema ülikooli haridusega?!

Kui niiviisi arvame, või praegu olemasolevad vähemusarvamised süvenevad, siis tõuseb küsimus — kuhu meie jõuame? Meie põleme siis kahest otsast nagu peetur: ühelt poolt sunnime inimesi, kes ei taha ehk kellel seda tarvist pole, omandama kõrgemat haridust, teiselt poolt ei hinda meie jõu-, aja-, ja rahakulutust miskiks. Maksame ikkagi hariliku töölise palga ja nõuame diplomi. Harjumuse põhjal!

Küll on kirjutatud ja kõneldud, et ülikool olgu andekatele ja igale tööle juhitage inimene juba maast-madalast tema annete ja püüete järele vastavale alale. Kuid need hüüded ja põhimõtted ei maksa mitte midagi. Sealsamas laseme elu nii edasi minna nagu läheb. Ja praegu olemegi jõudnud ummikusse. Algkool juhivad aina keskkooli, keskkool ilma kõrvale vaatamata ülikooli. Ei soovitagi keegi peatada ega muud vaadata. Tagajärg: mõnekümme krooniline kantselei ametniku kohale kanditeerivad ülikooli haridusega inimesed. Öeldakse, et elu pillub ise nõrgemad välja ja võistlus loob paremate koonduse. Kuid kas nii raske hinna eest peab laskma eluvõitlust võidelda. Kas ei saa odavamalt? Saab! Isegi teid on näidatud: Viidagu see ellu! Ehk vähemalt seletatagu noortele inimestele, et nad ei pettuks.

Meil on ikkagi väga suur protsent niisuguseid inimesi, kes majanduslikult mõtlevad. Kes parema elujärje pärast õpivad, keskkooli lõpetavad ja ülikooli astuvad. Kõikjal on veel arvamine, et ülikooli lõpetades saab ka paremini elada majanduslikult. Elatakse endise aja mõtteviisis ja olukordade hindamises, kus olud sootuks teistsugused olid. Meil ei pruugi mitte kaugele minna, vaid vaadelda tegeliku elu võimalusi ülikooli lõpetanud isiku seisukohalt. Konkreet-selt. Mida pakub siis ülikool neile, kes ainult majanduslikku paremust ülikooli haridusest loodavad.

Õiguste aduskonnale lõpetanu peab kohtuniku kutsele peale ülikooli lõpetamist palgata ehk 40 kr. kuupalgalise ametnikuna end mitu aastat „sabas“ hoidma! Kui sureb mõni vanem eest ära, saad

koha. Advokaat — patroon ei maksa esimestel aastatel midagi. Hää kui kontori kasutamise õiguse tasuta saad. Tallinnas maksetakse selle eestki. Esimeste aastate teenistus on 50—100 kr. kuus. Pä-

Ksv. Aleksander Peel.

No-oo, mis jutt nüüd seande on — see ei ole ju S-i kaasvõitlejalik. Kui mina ikka veel noormees olin, siis...

rastpoole teenid ametniku palga. Riigiteenistus? — Riigiteenijate palgatabel 50 kroonist alates! Katsu leida riigiteenistuses kohta? Palju suudame ametnikke üleval pidades. Vähendamisele peame mõtlema.

Arstiteadlased. Vabalt praktiseerivatest arstidest on linnad küllastatud. Nüüd on järg alavite käes. Kuna enne oli igas kihelkonnas (ja veel harvem) üks arst, on nüüd peale jaoskonnaarsti veel üks või paar teist arsti. Enne kui saad iseseisvaks arstiks või jaoskonna arstiks, pead ülikooli lõpetamise järele praktiseerima kliinikutes mitu aastat, alul ilma, pärast 80 kr. kuupalgaga. Saad siis jaoskonna arstiks palgaga 100—120 kr. kuus. Praegu on nende võrk hõre ja sellepärast teenib kolmekordse kuupalga veel erapraksisega juure. Siin on maad veel sõõtis ja elu näitab, mida rohkem

maal arste, seda enam neid tarvitatakse. Kuid sellel on ka lõpuks piir. Mitmeid aastaid on küll piirini veel aega.

Usuteadlased: Nendest on praegu puudus. Kogudused seisavad ilma õpetajateta. Kuid siin on kaks külge: Praegu maksavad kogudused õpetajale maal (linnades on seisukord märksa parem) 100—150 kr. kuus, prii korter ja kütte juures ning maalapikene ka, millest aastast rendi näol saad mõnisada krooni. Kuid keskmine ühes kõigega ei ole mitte suur, kui arvestada sellega, et need endise aja suured kirikumõisa hooned ei ole köetavad nende puudega, mis normi järele antakse, vaid nendele oma palgast juure pead maksma. Pealegi on praegune aeg lubanud hingekarjase niisugusesse seisukorda panna, kus iga mees kohtleb õpetajat kui oma sulast, kellele ta liikmemaksu näol igal aastal maksab 1 kroon. (Ja vastuolud teevad teinekord seisukorra nii raskeks, et ühe pastori sõnadega, võta kätte ja koli linna, sest maal pead võlga niikuinii tegema äraelamiseks, parem siis juba elalinnas tööta ja tee võlga). Teisest küljest saaksid siin õpetajad aga palju koguduse ja endi majandusliku olukorra parandamiseks ära teha, kui kõik inimesed tõmmatakse kiriku juure. Praegused kogudused on suured. Hingede arv ulatab mõnel isegi üle 20.000, kuid liikmeid on 2000—3000. Siin on palju töötajaid käsi tarvis. Koolid tarvitavad oma osa.

Filoloogid peavad peamiselt arvestama õpetaja kohtadega. Alguspalk 120 kr. kuus, mis võib tõusta vanusega. Praegu on kutseta õpetajaid veel palju. Nende asemele otsitakse kutsega.

Agriid — Nende põld on veel kündmata. Seni olid nad linnas ja kui maale tarvis oli jaoskondadesse, siis tuli üliõpilastel või põllutöökooli lõpetajatel neid kohti täita. Teenivad kuus 100—200 krooni.

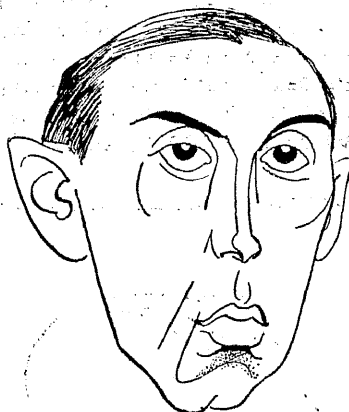
Loomaarstiteadlased saavad kohti kergelt, kuna nüüd alles kujundamisel on loomaarstide võrk. Palk 100—150 krooni, pluss erapraksis.

Metsateadlased peavad

Ksv. Ats Virma.

Jurist diplomaatilise praksisega. Suurem polaarmaade uurija peale Nobile. Hõimutöö eest laplaselt saanud õilsama „poro“ sarved. Välimuselt viimane šniit.

Ksv. Osvald Sommer.

Juubeli-aasta vanamees ja noormeeste Mussolini.

Ksv. Paul Kanarik.

Endine keskkooli noorsooliikumise hing. Nüüd ihu ja hingega ajakirjanik. Mille või kelle hingeks tulevikus saab, pole teada.

peasjalikult arvestama riigiteenistusega, kuhu praegu sissepääsmine kaunis raske, sest vanad metsamehed täidavad omi kohustusi. Teenivad 80—150 kr., suurem osa alamametnikkudena ja väikese palkaga.

Füüsika ja lahutus-teadlased saavad kohti peasjalikult õpetajate ametites, kuid ka erateenistuses tööstustes, kuigi meie tööstusringkonnad parem kallilt katsetavad enne kui teadlase palkavad.

Pea niisamasugune seisukord on ka kõigil teistel aladel. Ehk võtame üldiselt ilma teadusvalade järele korraldamata, siis näeme arvestuste najal, et ülikooli lõpetanud isik on kuni koha leidmiseni endasse mahutanud keskmiselt 11.663 krooni. Ja kui tähtakse, et see kapital end tasuma peab, siis tuleb ütelda, et see ei tasu end nende juures, kes majandusliku tulukuse ja majandusliku parema äraelamise lootuses ülikooli on lõpetanud. Kui ülikooli lõpetanud isik endasse mahutatud kapitali ühes 10% oma eluaja kestel ära peab tasuma, siis peab ta selle tasumiseks igal kuul maksma 103 krooni 10 senti. Kui arvestada sellega, et ülikooli lõpetajate keskmine sissetulek ka kõige

kõrgema palgalisi arvesse võttes oleks 200 krooni kuus, siis jääks tal teenistustasu järele kõigest 97 kr. kuus, see on mitu krooni vähem kui õppinud töölise keskmine kuu sissetulek 8-tunnilise tööpäeva juures. Kui juure arvata veel need summad, mis riik ja kogukond iga õpilase ja üliõpilase ülalpidamiseks juurde maksab, siis saame haritlase töötasust ja mahutatud kapitali tasuvusest veel kurvema pildi.

Neid täsustingimusi ei saa meie parandada Maksjad oleme ise. See jääb nii, kuni pole rahvuslist kapitali ise kasvatanud ega teisi lasknud ega õpetanud kasvutama niisuguseks, et sellist paremini elada saaksime. Kuid see ongi tänapäeva suurim ülesanne. Mõtetu on produtseerida teatud aladele ülearuseid, kuna sealsamas teised harud seisavad inimeste puudusel söödis ja tuluta. Kui selle peale varem mõtlema oleks hakatud, ei oleks niisuguseid sagedaid juhtumeid ette tulnud, kus talupidaja ainuke poeg või tütar õpib 7—8 aastat õigusteadust ja sedagi ei lõpeta, vaid kantseleisse teenistusse asub ja elatanud vanemad on sunnitud isalsadelt pärandatud eeskujuliku talu kasrendile andma või ära müüma.

Kui seesama poeg või tütar oleks lõpetanud põllutöökooli (peaks küll ütlema teistsuguse kui meie omad, kus ka kõik tähelepanu ainult sinna on juhitud, et lõpetamise järele ikkagi ülikooli saaks), ta oleks halbade põllumajandusaastate kiuste võinud ratsionaalse majapidamisviisi juures olla eeskujulik peremees või perenaine, kelle käsutuses linnasõitudeks oleks auto seisnud ja mõnigi teadusehimaline üliõpilane või võlgadesse sattunud ülikooli lõpetaja, oleks talt raha võinud laenata. Kuid nüüd pole temast midagi saanud. Ta on pettunud, kellest peagi tuleb „elustüdinenud“ ja mõnigi neist on lõpetanud elutee „elustüdinenu“.

Praegu tohib küll kõne all olla esijoones küsimus, kuidas juhtida vastavaid inimesi vastavatesse kohtadesse, mille tagajärjel saame tõsta töö produktiivsust, ja hoida rahva jõukulutust produktiivsete alade jaoks. Sest kõige pealt peame looma, siis teenima.

Üliõpilaskonnal on siin endal suur ülesanne. Seisukord alul endale selgeks teha ja siis ümbuskonda ja oma liikmeid mõjustada suunas, mis on terve ja tarvilik.

A. Peol.

Armas Saari.
E.-P.O.

Mag. Kalervo Tamminen.
E.-P.O. kuraator.

Lauri Fröjdmán.
E.-P.O. kirjatoimetaja.

FILOLOOGIDE ORGANISEERUMISKÜSIMUSI.

Pea iga vastselt ülikooli astunu seisab pärast immatrikuleerimist küsimuse ees — kas organiseeruda või mitte? Varem-hiljem jõuab enamik siin jaatavale otsusele ja siis seistakse selle otsuse elluviimisel enam komplitseerituma küsimuse ees — millise organisatsioonitüübi juurde peatuma jääda?

Enamail juhtudel sünnib organiseerumine pikema kaalutluse järele, kuid haruldased pole ka juhud, kus seda sammu teostatakse sattumisi ju täiesti juhuslikult. Selline juhuslikkus organisatsiooni valikul annab ennast mõnigi kord hiljem tunda — organisatsioon ei suuda „võõrast“ ollust vastavalt oma vaimule kohandada ja oma vaimuga läbi imbutada. Selle paratamatu tagajärg on — lahkumine organisatsioonist. Et meil üliõpilased aga aastatelt enamikus õige noored on, siis ei saa tildiselt juhuslikkust organisatsiooni valikul kuigi traagiliselt võtta — noorest rebasest või noorliikmest on üsna kerge kujundada „veendunud“ korporanti või seltsi-liiget.

Organiseerumisküsimuse juures ei mängi näiliselt mingit osa kuuluvus teaduskonda, kuid lähemal vaatlusel selgub et fakulteed ikkagi teatud piirini määrab ja mõjustab organisatsiooni valikut. Allpool vaadeldakse selt seisukohalt filoloogide organiseerumisküsimust, arvestades

siinkohal ainult meesfiloloogidega. — Naisüliõpilastel on ju üldiselt organisatsiooni valik palju kergem, sest üksikute naisorganisatsioonidel õieti suuri erinevusi ei ole. Naiskorporatsioonid liiginduvad sisult meie naisüliõpilasseltsidele ja kuigi vahest naiskorporatsioonid püüavad „taotella sihte korporatsioonide üldhuvides“ ja ennast lähedale seada meeskorporatsioonidele, siis on need püüded kunstlikud. Naiskorporatsioonid ja seltside väheseist erinevusist tingituna näeme siis ka organiseeritud naisfiloologe jagunevat pea võrdselt seltsidesse ja korporatsioonidesse.

Sootu teine lugu on aga meesfiloloogidega. Möödunud aasta ülikooli isikliku koosseisu andmetel oli ülikooli nimekirjas 145 meesfiloologi-eeslast. Organiseeritud on neist umbkaudu 50% (sama organiseeritute protsent on ka teistes teaduskondades). Organiseerituist kuulusid seltsidesse 51 ja korporatsioonidesse 10 (peale selle mõned üksikud maakondl kogudesse).

Märkimisväärne on siinjuures, et üheski teises teaduskonnas organiseeritute seas nii suurt ülekaalu ühe või teise organisatsioonitüübi kasuks ei ole. Sellepärast tohiks toodud arvuline vahekord filoloogide kohta küllalt iseloomustav ja

huvitav olla. — Filoloogid olles vaimliste ürituste peamised kandjad, otsivad organisatsiooni, kus esikohal on vaimlised püüded, kus enam tähelepanu on pööratud vaimlisele tegevusele. Filoloogile on võõras buršikomiteedist läbiimbunud korporatsiooni hõng, kus sageli unustatakse inimest hindamast tema sisu järgi. Kui siiski üksikud filoloogid figureerivad korporatsioonide koosseisudes, siis ei suuda nad üksikuina tõusta oma organisatsiooni vaimliseks juhiks (rsp. juhtideks) — kuigi neil küllalt sisu, küllalt vaimu on. — Ei tarvitse sugugi imestada, kui korporatsiooni sattunud filoloog sealt välja astub ja motiveerib oma lahkumist huvi puudumisega korporatsiooni vastu või jällegi huvi puudumisel teise teaduskonda siirdub. Seltsides selle vastu on filoloogidel võimalus vaimlisele küljele enam tähelepanu pöörata, vaimlisi püüdeid õhutada, kaasa tömmata teisigi kaasvõitlejaid — tervet organisatsiooni. Seltside ilme endast juba loob pinna sellistele püüetele ja ees ei seisa ükski takistus, et lasta tegeleda vaimul. Sellepärast on arusaadav, miks suurem osa filoologe seltsidesse kuuluvad ja selge on ka, et värvits filoloogid pöhe ei sobi.

B Karro.

STUUDIUMI OLUDEST MEIL, ERITI FILOSOOFIA TEADUSKONNAS.

Eesti omariiklus on võimaldanud Tartu ülikoolil juba kümme aastat areneda eesti ülikoolina. Selle aja jooksul on suudetud teostada mitmeidki reforme ja parandusi, mis vajalikud meie kõrgeima õppeasutise tõstmiseks taotletava tasemeni. Aga on veel küllaltki korraldada ja uuendada selle akadeemilise õpistu nii välises kui sisemises elus, mis peaks olema ligemate aastate ülesanne.

Ei ole meie ülikooli õpetajate kvalifikatsioon veel jõudnud nõutava kõrguseni. Meil on alles vähe õppejõude, kelle nimi oleks küündinud kaugemale üle kodumaa kitsaste piiride. Isegi meie rahvuslike teaduste aladel ei ole meie teadlased saavutanud seni eriti märgitavaid võite. Aga ses suhtes ongi alles varajane teha trööstituid järeldusi. Teaduste õitsele puhkemine ei sünni üle öö, vaid nõuab pikemat aega. Eesti oma ülikooli võimaldamisega on tingimused meie teaduste arenemiseks ja teadlaste kasvamiseks olemas.

Meil ei ole õppimine ülikoolis jõudnud veel vajaliku intensiivsuse ni ja produktiivsuse ni. Meil venib studium vahest mitmetest kümnesse semestrisse, isegi andekail üliõpilastel. Sellel nähtel on mitmeid põhjusi. Osalt on selles süüdi meie rasked majanduslikud olud, mis sunnib üliõpilasi suure osa oma studiumi ajast kulutama leivateenistusele. Osalt mõjub selleks kaasa meie senine üliõpilaste ilmavaade, mitte küllalt tõsine suhtumine oma studiumisse, mis lubab tuntava osa ajast kulutada „lõbusale üliõpilaselule“. Aga üks tähtis põhjus peitub ka meie õpingute korraldamatuses, nimelt kui silmas pidada meie ülikooli nooremaid teaduskondi, kus eesti ülikooli rajamisel puudusid traditsioonid, mis teistel vanemal teaduskondadel olid teataval määral olemas. Arsti — kui ühes vanemas teaduskonnas on õpikäik välja kujunenud. Siin on üliõpilaste töö

semestriti ette nähtud, ja üliõpilane peab siin kohe esimesest semestrist päälle töösse asumata, kui ta tahab teistega sammu pidada ja kursust õigeaegselt lõpetada.

Niisugust kindlat ja üksikasjalist töökorraldust, nagu arstiteaduskonnas, ei saa loomulikult läbi viia seesuguses teaduskonnas, nagu filosoofia teaduskond, mis

Vil. Paul Reim.
Hiljuti promoveerinud tegelik meitsamees.

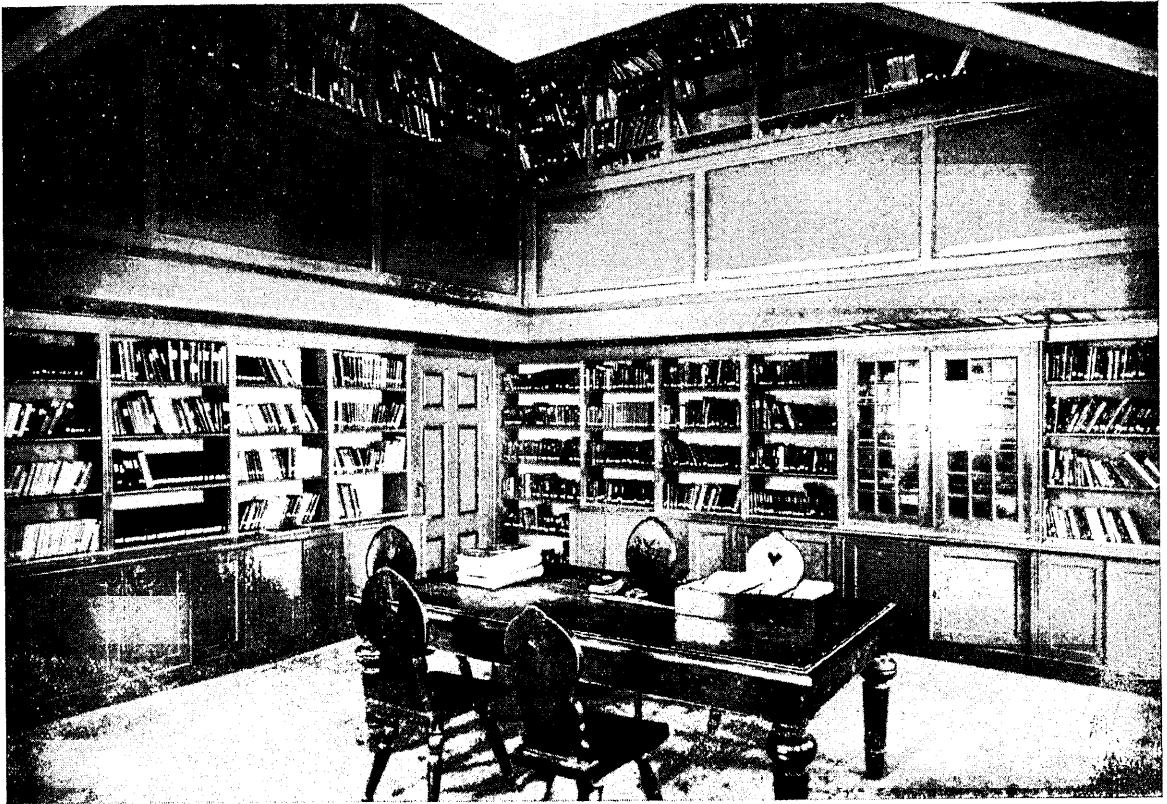
oma õppeainete poolest on palju mitmekesisem. Aga teatav õpikorraldus ja süsteem võiks ja peaks siingi olema. Praegu on aga seisukord säärane, et filosoofia teaduskonnas on küll olemas oma õppekavad, aga puudub kindlam õpikorraldus. Filosoofia teaduskonna üliõpilane on jäetud studiumi algusest päälle oma äranägemise järele toimima. Tal tuleb oma studiumi alates kobada, kohaneda ja leida ise omale tööjärjestus ja meetod. Kel on tuttavaid samal alal tööskelevate vanemate kaasvõitlejate seas, see saab neilt näpunäiteid. Sest juhised, mis annab vastava aine õpetaja, on nii üldlaadilised ja juhu- lised, et neist ei piisa kaugelki üliõpilasele oma studiumi korraldamiseks ja järjestamiseks. Selle tagajärg on see, et filosoofia tea-

duskonna üliõpilasel paar semestrit studiumist kulub selleks töömehodi otsinguks ja leiutamiseks. Mõnel vähem algatus- ja leidmisvõimelisel kaasvõitlejal veel enamgi. Ja lõpuks ei ole sugugi kindel, et tööjärjestus, mille kaasvõitleja valib, oleks alati kõige otstarbekohasem ja produktiivsem, mis omakorda mõjustab studiumi venimist.

Selle puuduse kõrvaldamiseks tuleks filosoofia teaduskonnal välja töötada täpsamad töökorralduse ja -järjestuse juhised üksikute ainete järele, kust noor üliõpilane saaks esimesed näpunäited oma õpingute organiseerimisel. Teiseks peaks kontakt õpetaja ja üliõpilaste vahel süvenema, et viimased saaksid oma aineõpetajalt näpunäiteid kõigis studiumisse puutuvais küsimis. Õppetöö elustamiseks tuleks enam rõhku panna ka repetitsioonele loengutesarja lõpul, nagu see on moes Soomes. Uue üliõpilasesinduse töökavas on kuuldavasti ka üliõpilaskäsiraamatu väljaandmine. Oleks igati soovitatav, kui selles raamatus sisalduks ka vastav päätük studiumi korraldamisest filosoofia teaduskonnas. Nii või teisiti, aga igatahes peame leidma abinõud, kuidas juhtida oma noorte üliõpilaste töö kohe algusest päälle õigetesse rööbastesse, mis võimaldab produktiivset ja intensiivset tööd ja aitab säästa asjatut aja ning energia kulu.

Välismaa ülikoolides (näit. meie hõimumaal Ungaris) on filoloogidele, kes valmistuvad keskkoolide võõrkeelte õppejõududeks, vastavate stipendiumidega pärast teaduskonna lõpetamist kodumaa ülikoolis võimaldatud täiendada ennast vastava välisriigi ülikoolis paar semestrit oma erialal. Sellega antakse filoloogele võimalus süveneda oma alal, saada äratusi vastava ala spetsialistidelt ja eelkõige selle vastava keele esindajate keskel veedetud aja jooksul

PILTE EÜS-ist.

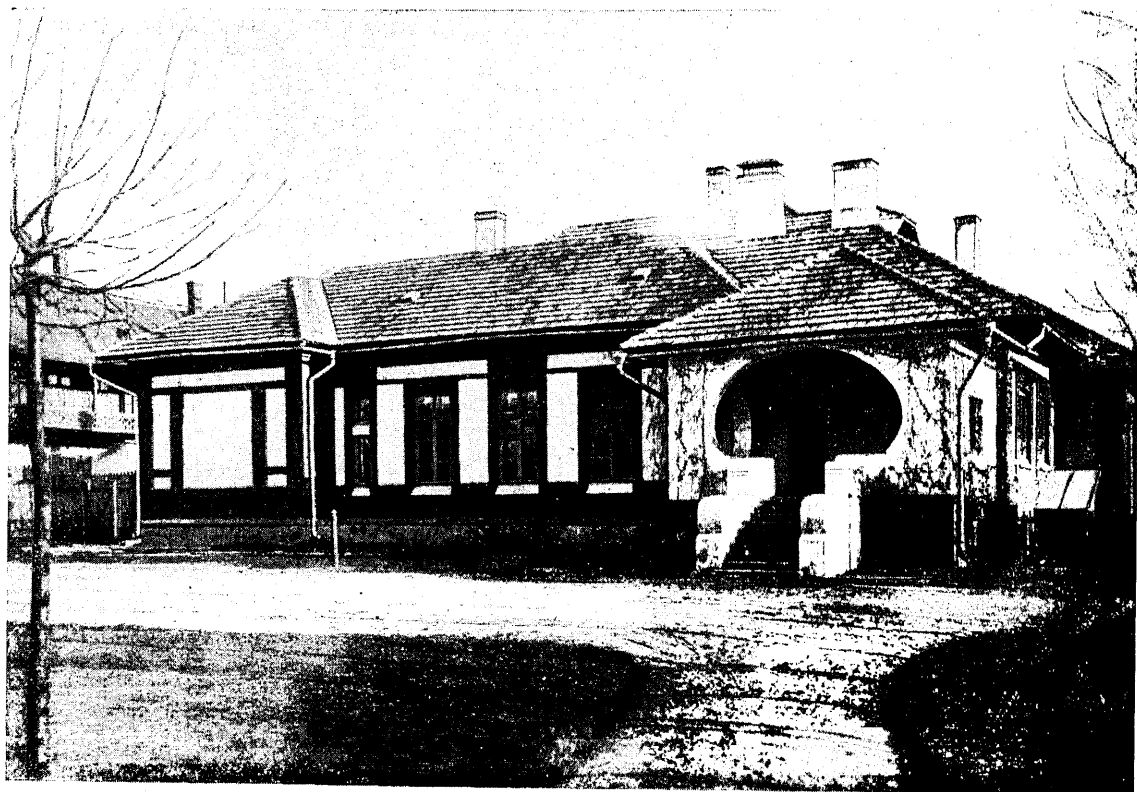

RAAMATUKOGU.

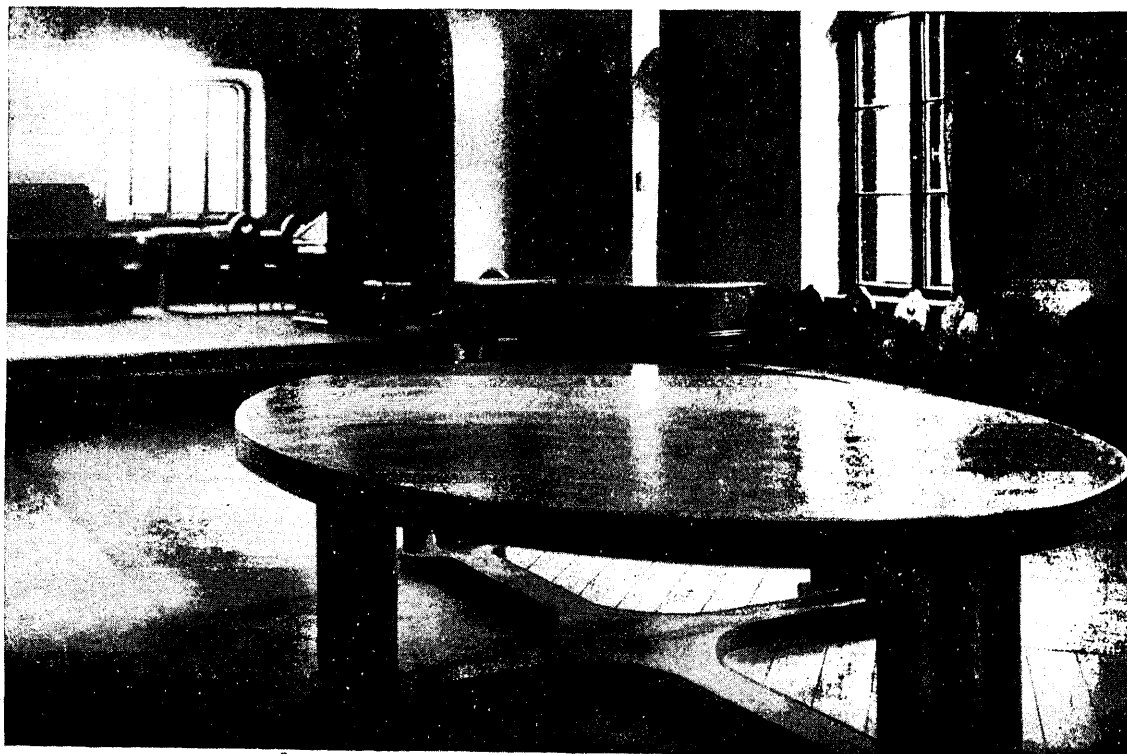

AIAVAADE.

PILTE VANAST EÜS-ist.

AIAVAADE.

VANA SAAL PÄRAST SOOME-VENE RAHULEPINGU
ALLAKIRJUTAMIST.

MATTI WARÉN — KOSEMAASTIK.
PÕHJALASE MATTI KOSKIMIES'I KINGITUS EÜS-ILE.

omandada täielikumalt tegelik keele oskus, kui see võimalik on oma kodumaal.

Meiegi peaksime leidma võimalusi toetada oma filolooge — tulevase õpetajaid nende edasiõpinguis välismaal. Ja seda samadel põhjustel:

1) filoloogid õppides välismaal täiendaksid ja süveneksid oma aines vastaval alal esileküündivate õpetajate juhatusel ja

2) omandaksid välismaal elades võõrkeele tegeliku oskuse. Sest võõrkeele õpetaja, kui ta tahab edukalt teotseda oma alal, peab vastavat võõrkeelt ka praktiliselt hästi oskama. Kui ses suhtes

meie praegustele ülikooli lõpetand õpetajaile saab teha etteheiteid, siis tänu asjaolule, et meie üliõpilased-filoloogid enamikus oma oskused tegelikus võõrkeele tarvitamises on omandanud kodumaal, kus on ses suhtes siiski võrdlemisi piiratud võimalused.

Kui meie ülikoolil puuduvad summad säärasteks õpistipendiumideks, siis oleks meie haridusministeeriumi otsustes huvides võimaldada stipendiumidega noortel filoloogidel, kes tulevikus rakenduvad kasvatustööle, välismaal õppimist paaril semestril. Ka peaks teostumas olev üliõpilaste laenukassa üheks tegevuse üles-

andeks saada välismaal edasiõppivate üliõpilaste toetamine. Sest ainult siis, kui võimaldame oma filoloogidele — tulevastele õpetajaile isiklikku kontakti võõra-rahva, keele ja kultuuriga, mille tõlgendajaks nad tulevikus saavad, äratama neis tööindu oma aine vastu ja eelkõige tõstame nende võimeid tegelikus võõrkeele tarvitamises, mis omakorda ei jäta oma edustavat mõju avaldamata meie keskkooli lõpetajate võõrkeelte oskusesse, mille üle viimasel ajal on nii palju kurdunud.

H. Jänes.

KAS ÜKS — VÕI SIISKI VEEL KAKS?

Ajalugu kõneleb:

„Aastal 1870 võttis neli Tartu üliõpilast, „kes Eesti rahvast sündinud olid ja oma rahva liikmed end tundsid olevat, nõuks teiste oma sarnastega, kes ka kas universitadi õppijad või seesugused, kes juba oma õppimist olid lõpetanud ja ametis olivad või niisugused, kes oma sõna ja teoga muidu olid üles näidanud, et nemad ennast oma rahva liikmeks tunnistada püüdsivad ja tema edasisaamise ja vaimu harimise eest hoolt kanda“, ühineda ja kogu asutada, kus nemad teine teist tundma õpiksid, teine teist läbibrääkimise ja hää nõu läbi kinnitaksivad ja ühes oma rahva kõige kaunima vana lauluga, Kalevipoeast, tutvaks saada püüaksivad.“

See oli EÜS-i, kuid ka eesti üliõpilaskonna algus.

Peotäis päevi tagasi — aastal 1930 — korraldas Eesti Üliõpilaskond oma esinduse IX valimisi...

Kuuskümmend aastat on nende sündmuste vahema.

Need kuuskümmend aastat on olnud timukale mõistetud rahvakese taastõusu pealtvaatajaks, olnud võidule julgustaja võiduga makstes.

Viiskümmend aastat neist on olnud palgivedu, kivikorjamist, ehitajate otsimist, ehitamist. Siis õnnistati tare sisse — vabadusega. Kümmekond aastat on kestnud tare sisemised tööd. Ning kestavad üha. Otse nii kui kõneleb muinasjutt valmimatust Tallinnast.

Kuus aastakümnet on ehitatud eesti üliõpilaskondagi ja ühes sellega meie rahva taret. Ja ehitatakse ka nüüd veel. Mõõdud sajandil takistasid ehitamist võõrrahvusest kaasteadusejüngrid ühes oma isadega — kutsumatute isandatega. Eestilise võitluserinna moodustas siis EÜS — vähe küll otsekohe üliõpilaskonna huvide mõttes (oli ta ju väikesearvuline üliõpilaskond ise), rohkem rahva ja ta olemise eest.

Uus sajand tõi lisajõude — tekis vastseid eesti üliõpilaste or-

ganisatsioone. Töölerakenduvate jõuk kasvas. Tähelepanu koondus enam sissepoole, kuid ühes sellega mörenes ka ühtlusmeel. Omade keskel hakkas tekkima midagi võitlusetalolist. Ühelt pool olid seltsid — rahvaverest, rahva pärandusega, teiselt pool korporat-

Ksv. Eduard Roos.

Enam okkaid kui lehti, sobiks ennem: Ed. Körvenõges; kõrvetab, kes puudutab. Teeb tööd, kui vihastab. Kirg — raamatud... Nõrkus... juba mööda, esiteks... ja teiseks elukutseline Soome „saadik“.

sioonid — ka rahva verest, kuid mitmeti võõra pärandusega. Mõlemad on üksused, mis nüüdseski üliõpilaskond ja avalikus elus küllaldaselt tuntud.

Ajamurrangud ja suurte sündmuste sülem lahendasid võitluse olemise eest, s. t. võitluse võõraste otsekui iseenesest. Saabus aeg, kus üliõpilasel ei laşud

enam rahvategelase kohused, ta sai eeskätt üliõpilaseks. Võrreldagu vaid üliõpilase osa veneaegse Eesti avalikus elus ja iseisivsuse ajal. Vahe on ilmne.

Kuid mis on sündind omade keskel? Mis on päevakorral? Kas need erinevused, mis takistasid Asemikkude Kogu tööd ja väarikaid püüdeid, kas need on kadund? või on tulnud uusigi mörenemisi?

Ajuti on tõesti tundund, et mörenemine on veel laiemale haaranud ja isegi just seltside sekka tunginud. Seda näib nagu kajastavat kas või seltside Edustuse valimistest osavõtt: kui palju on neil rühmitusi olnud aastate jooksul, alates seltside liiduga ja lõpetades viimasel valimisel ühise nimekirjaga minekuga, kusjuures esimene ühine esinemine vaatamata kindlale organisatsioonile, oli kahtlemata vähem ühtlane ja eluline kui nüüdne vabalt ühesminek.

Peab tõdema: seltside vahel on olnud arusaamatusi ja selle tagajärjel on mörenemist ja killunemist. Kuid nende põhjaks pole olnud õieti midagi ületamatut, ei erinevad suuri tõekspidesid, vaid meetodi erinevused, väikesed arusaamatused (vahel suurelki) väikeste asjade puhul. Vesi on hakanud tarbetult liiga tugevasti lainetama kivikese langemisel. Tülikusest virvendusest oleks jätkund küllalt.

Meie üliõpilaskondorganisatsioonid olid eland liiga enese ette, ainult ennast tundes (kas õieti sedagi?). Ühiste ettevõtete juures ei osatud otsekohe leida ühist keelt. Teist tunti liiga vähe, ennast ei oldud veel teatavas distantsis vaadeldud. Ühine elu nõudis harjumist, üks-teise tundma õppimist, enesevaatlust ja enesekriitikatki. See sündis aga aja veeredes.

Kui ühe seltsi viimasel „Üliõpilaskondale“ erinumbris tugevasti on puudutatud seltside koostöö, sõbraliku läbikäimise, tihedamate kokkupuudete ja ühisürituste vajadust, siis (kinnitab see muide

mõni rida eelpool öeldut) ja on kõigiti teretunud asja esile tõst. Kuid lõhesid on nähtud liiga suurena. Uskugem: seltside koostööd, tihedat isiklikku läbikäimist ei ole takistamas midagi olulist, raskeltkõrvaldatavat. Kas pillub siis kaikkaid kodaraisse vähetähtis,

ebaoluline? Kuid vähetähtis on ikkagi vähetähtis ja ebaoluline — ebaoluline. Sellega takistamisvõimetu, muidugi hää tahtmise ja mõistmise juures.

Seltsid on üks, olnud ja olevalegi mõradele vaatamata. Kuid kas on kogu eesti üliõpilaskond

üks, see tähendab, kas ta on teraviklik? Kas on ta ühtlasilmeline rahvuslik haritlasjõuk, kes kõikjal suudab ühiselt esineda ja otsusi teha . . .

(Mõningatel autorist olenemata põhjusil peab kirjutas siinkohal katkema. Võib olla tohib see järgmises „Üliõpilaslehe“ numbris jätkuda).

Ed. Roos.

EÜS-i KOONDUSTE TEKKIMISEST.

Kui sajandi vahetusel rahva majandusliku jõukuse tõus Eesti üliõpilaste arvu kiiret kasvu põhjustab ja juba ilmasõja alguses Eesti üliõpilaste üldarv tuhandeni ulatub, siis lubab selle tagajärjel iga aastaga arvuliselt kasvav akadeemilise haridusega rahvuslikult mõtlejate kodanikkude pere paari aastakümne jooksul tekkida meie suuremates keskkohdades meie tol ajal valitseva saksa ja vene haritud seltskonna kõrval haritud eesti seltskonda ühes tema tarviduste ja eluavaldustega. Kui sajandi alul veel EÜS-i (mõni aasta hiljem tekkivate ka teiste Eesti üliõpilasorganisatsioonide) vilistlaspäevad ja aastapäevad olid meie haritud ringkondades pea ainsamateks suursündmuseks, millisteks päevadeks suur osa vilistlasi teistest linnadest Tartusse kokku sõitsid, et siin kokku puutada mõtteosalistega, ühistes mõttevahetustes saada äratust ja ammutada jõudu seltskondlikuks tööks aga ühtlasi ka arendada perekondlikku ja seltskondlikku läbikäimist eesti perekondade vahel, milline läbikäimine kohtadel tol ajal haritud eesti seltskonna puudumisel võimatuks osutus.

Siin muutub aga olukord kiiresti Eesti haritlaste juurde kasvuga kohtadel. Juba 1913. aastal asutatakse Eesti haritlaste poolt Tallinnas «Intelligentide klubi» nimeline organisatsioon, mis pidi muutuma intelligent eestlastele ja nende perekondadele kohaks, kus pidi leidma arendamist nende omavaheline

ja perekondlik läbikäimine teiste rahvuste klubide eeskujul.¹⁾

Kui vabadussõja lõppedes ja sellele järgnevatil aastail riigi ülesehitamine nõuab igalpool riikliselt mõtlejaid haritud töö-

Vil. J. Kristelstein.
EÜS-i Tallinna koonduse esimees.

jõude, suundub S-i vilistlasi kõikidesse kodumaa linnadesse. Eriti suureks paisub S-i vilistlaste pere pealinnas, kus riigi valitsemise keskorganid palju tööjõudu vajavad. Seltsi vilistlastel, kellel sidemed Seltsiga

1) „Intelligentide klubi“ on küll hiljem Eesti iseseisvuse algusel hingusele läinud. Selle asemel on 1925. aastal Tallinnas ellu kutsutud klub „Centum“

alles elavad, tekib kohe peal vajadus oma vahel läbi käia. Selle juures tekib ühtlasi vajadus uue enne olemata organisatsiooni järele, mis vilistlaste ja kaasvõitlejate omavahelist ja perekondlikku läbikäimist kohe pääl hõlbustaks ja õigetes rööbastesse juhiks. Tekib koondumise vajadus kohtadel ja ühes sellega leiab alguse koonduste ajajärk Seltsi elus, mis enesest kujutab liikumist, mis, nagu näeme, hiljem võtab ennenägemata tempo.

Esimesed koonduse liikumise jäljed leiame Tallinnas 1919. aastal. Seltsi 49. aastapäeval 1919-aasta kevadel on toimunud Estonias koosviibimine Tallinnas tol ajal asuvate vilistlaste ja kaasvõitlejate elaval osavõtul. Mõnede Tallinna kaasvilistlaste mälestustest selgub, et kohe pääl koondumise mõte juba siis üksikute vilistlaste omavahelisel ja perekondlikul kokkupuutumisel kõneaineks on olnud. Ksvil. R. Holsti võerastevastuvõtlikus perekonnas, kus tol ajal palju ksvil. ksvil. ja ksv. liikus, on nii mõnelegi hiljem koonduse liikumises põhjanevale otsusele pinda valmistatud. Järgmisele Seltsi aastapäevale, 50-a. Seltsi juubelile 1920. aasta kevadel, otse pääle vabadussõja lõppu toimus Tallinna vilistlaste ja nende perekondade rohkearvulise pere ühine sõit Tartusse, millise sõidu eel juba teatav organisatsioon pidi olema tekkinud, olgugi, et selle organisatsiooni kohta ei ametlikke ega mitteametlikke jälgi ei ole või-

malik leida. Vastavad üleskutsed on nähtavasti avaldatud ajalehe kuulutuste kaudu. Järgmine koosviibimine oli organiseeritud ühise jõulupuu all 1920. aastal Estonia punases saalis, kus on vastu võetud sooviavaldus kokku kutsuda Tallinnas asuvate vil. vil. üldkoosolekut, millise koosoleku kokkukutsumine on tehtud ülesandeks vil. R. Holstile. See koosolek on peetud 14. jaan 1921 Estonias ja koosolek on tunnistanud põhimõttelikult Seltsi endiste ja praeguste liigete alaliseks kokkupuutumiseks Tallinnas vajalikuks vastava ühenduse loomise. Koosolekust on võtnud osa 27 vilistlast, mis moodustas umbes 50% kogu Tallinnas tol ajal asuvate vilistlaste üldarvust. Ellukutsutud ühendusele ei leita veel koosolekul nime, kuid omavahel nimetatakse seda Tallinna osakonnaks ehk filiaaleks. Kaalutakse üldse organisatsioonide vahelise akadeemilise koonduse ellukutsumise võimalust, kuid loobutakse sellest esialgselt sooviga, omavahelist organisatsiooni enne kindlustada. Samal koosolekul valitakse ajutine juhatus, määratakse koonduse kasuks väikene maks ja otsustatakse hakata koos käima iga kuu esimesel ja kolmandal reedel. Kohaliku osakonna asutamisest teatatakse kirjalikult Seltsile ja vilistlaskogu eestseisusele. Niihästi Selts kui ka Vilistlaskogu vaatavad koonduse asutamise päale alguses väga umbusklikult. Kardetakse separatistlisi püüdeid ja asutakse koonduse täieliku n. ü. de jure tunnistamise küsimuses äraootavale seisukohale. Arvestatakse aga siiski koonduse olemasoluga kui sündinud faktiga. Selts teatab, et ta on võtnud koonduse kirja teadmiseks ja saadab tervitusi, vilistlaskogu on koonduse kirja vaikides ad acta lisanud. Umbusalduseks annab põhjust asjaolu, et koonduse ümber on koondunud palju S-i juhtserieid ja eemale jäänud liikmeid, mis tol ajal täpsete nimekirjade puudumisel täitsa loomulikuks näh-

tuseks oli. Koonduse kooskäimised toimuvad Estonias ja vahel üksikute vilistlaste kodudes. Kuna alalisi ruume ei ole, siis ei suuda ka koosviibimised osavõijatelt eriti rohkearvulised olla. Arvulisemalt on kokku tulnud Seltsi aastapäevaks. 1922. aastal soetatatakse kooskäimise

Ksv. Elmar Tomson.

Tallinna koonduse silmad ja süda — kui tarvis ka käed ja jalad. Suur tseremoniimeister ja peen kavaler. Notar — in spe.

ruumid Ühisklubis. Koosolekul 30. nov. 1922 valitakse nüüd juba alaline juhatus otsustatakse ka perekonna õhtuid alaliselt iga aasta korraldada, milline perekonna õhtu hiljem muutub traditsiooniliseks.

Siit päale kasvab ja kõveneb koonduse organisatsioon iga aastaga. Vahekord Seltsi ja vilistlaskoguga muutub aast-aastalt sõbralikumaks. Kui varem kartust avaldati, et koondus võib põhjustada mõnesuguseid separatistlikke püüdeid, siis osutub, et koondus on muutunud otse farvilikuks selleks, et arvuliselt järjest kasvavat vilistlaste hulka niihästi eneste vahel kui ka Seltsi ja vilistlaskoguga ühenduses hoida.

Siit alates tehakse katseid koonduste ja Seltsi vahekorda

normeerida. Vahepeal on ellu kutsutud Tallinna eeskujul koondused teistes linnades. Selts otsustabki 1925. aastal koondustega ligemasse läbikäimisesse astuda, ellu kutsudes koondusajade valitseja ameti, kes kuulab laiendatud eestseisuse ülesandeks on ühenduse pidamine koondustega ja nende informeerimine Seltsi tegevusest. Varsti töötab Tallinna koondus välja koonduste korra eelnõu, mis ka 1926. aastal vilistlaskogu poolt kinnitatakse ja selle läbi koonduste olemine de jure tunnustamist leiab. Koondused on siit päale muutunud S-i ja vil. kogu representeerivaiks asutusteks kohtadel, kellel oma jurisdictioni õigus tema koosseisu kuuluvate vil. vil. ja ksv. ksv. kohta. 1925. aastast päale muutub Tallinna koonduse tegevus eriti intensiivseks. Peale kooskäimise ruumide mitmekordset vahetamist leiab koondus omale lõpuks alised ruumid Seltskondliikus Majas, mille järeldusel kooskäimised muutuvad korrapärasteks. Peale harilikude koosviibimiste korraldab koondus referaate mitmesuguste S-i ja vilistlaskonda puutuvates küsimustes, mis suurt huvi äratavad. Läbikäimine Seltsiga muutub elavaks, kuna 1925. ja järgnevatel aastatel külastab Selts koondust kaks korda. Pannakse toime suviseid väljasõituseid kodumaale ja Soome. Koonduse perekonnaõhtutele tuleb külalistena vilistlasi ja kaasvõitlejaid teistest linnadest ja need perekonnaõhtud muutuvad oma viisi iga-aastase talisesongi suursündmusteks päälinnas. Koonduse üldkoosolekutel tehtavate otsustega arvestatakse, kuna seesugustest võtab osa alati palju vilistlasi. Üldse muutub vahekord sarnaseks, et keskkohas Tartus kogu vilistlaskonda puutuvais küsimustes enne lõplikke otsuseid vastu ei võeta kui on kuulatud koonduste arvamist. Vormilikult on koonduse otsused siduvad küll koondusele enesele, kuid tegelikult

L
I
V
O
N
I
A

ÕLU
MÕDU
LIMONAD

TARTUS, KALDA 5/6 TEL. 2-38

**Tehase
saadused
tuntud kõrges
häduses!**

IGA TUDENG'NÕUAB AINULT

Eesti õlut!

**Laod kõigis
kodumaa linnades.**

Mis ütlevad

ETK kilud,
ETK sprotid,
ETK kohvid,
ETK veinid,

tudengile?

Ei eksam muidu korda lä'e,
Ei oleng muidu mõnu näe,
Kui tudeng toidab sproti kiluga,
Ja karastab end veiniga.

Miks nii?

Sest need saadused valmistatakse ainult tarvitajate huvides parimaist toorainetest hoolsa hügieenilise järelvalve all.

Müük igalpool.

Pealadu: ETK. Tallinn, Lai t. 39-41.

Haruladu Tartus, Maarjamõisa t. 21.

on koonduste otsustega arvestatud. Nõnda on koondused, mis olude sunnil tekkinud kohadel selleks, et kohal viibivatel vil. vil. ja ksv. ksv. muretseda alalisi kooskäämise võimalusi, muutunud aja jooksul vajalikkudeks Seltsi ja tema vilislaskonna asutusteks kohadel, ilma milleta Seltsil, kes oma praeguses tegevliikmete koosseisus mahutab umbes 300 liiget ja samasuguse arvu vi-

listlasi, oleks võimata eksisteerida. Ka siin on olnud EÜS teerajajaks teistele, kuna S-i eeskujul on teised organisatsioonid omale koondusi ellu kutsunud.

Kui EÜS omal auväärusel 60. hällipäeval tuletab meelde ka koonduste tekkimisest aastakümne möödumist, siis seda

sellepärast, et koondused on just selleks palju kaasa mõjunud, et meie suure kogu juures kaasvilistlaste vahel niihästi nende isiklikus läbikäimises kui ka seltskondlikus ja riiklikus töös on aidanud alal hoida seda üksteises aumehelikku suhtumist, mis meie põhimõtete järelle nõuetav.

A. Prinsenstein

SEIKLUS.

Minult sooviti üht üliõpilasaegset seiklust. Ma otsigu niisugune üles, ja siis kirjutagu, et kuidas ta oli. See on võimata nõudmine. Ei tundnud tol ajal, kui mina olin tudeng, ükski elav inimene niisugust nime: seiklus. Meil teati, mis on üks tükk või ka üks juhtumine, aga seiklusest ei olnud vähematki kuulda.

Seiklused on uue aja leidus, niisamuti nagu raadio ja traktor.

Üksikuid juhtumisi ja tükkikesi ma saan vaid kokku korjata ja neist kõnelda.

Olime rebaseid. Aga juba tegevliikmed ja värvikandjad. Oli häda vajalik sõita Kvistentali parajasti viimase lumeteega.

Sõideti jõge mööda. Keset jõge oli sisse sõidetud tee, kõrval juba palju vett ja igat sorti kevadet.

Lasti saaniga nagu lootsikuga vett mööda. See sõit ja ka peatus Kvistentalis tegi meeled rõõmsaks. Mitu saanifäit mehi tahtsid kihutada kõrvalt, et oleks olnud parem koos laulda. Üks tuline laulujuht asus voorimehe kõrval pukki nägu tagasi pöördult seltskonna poole ja hakkas juhutama laulu. Laul algas. Ja kõige imelikum oli see, et kõik voorimehed laulsid kaasa. See kahe hobuse mees, kelle saanis mina istusin, võttis fistliga kõigist üle. Aga nii üle, et ma kunagi ei ole jõudnud ära unustada tema häält.

Kust ta selle peenikese hääle oli saanud, seda ma muidugi ei tea. Kui ürajati laulu: Kas tunned

maad, mis Peipsi rannalt, siis litsus ta nii kõvasti Peipsi vältja, et kõik teised jäid varju. Keegi ütles voorimehele, et kuule, sa oled Emajõe äärik.

Sedaviisi jõudsi jää ja vete teedel õnnelikult puusillani. Tee pidas vastu.

Linnas oli meil vähem õnne. Politseinik ei tahtnud kuidagi aru saada, mis on üks tuju ja üks laul. Pidas meid kinni ja lubas teha mitu imet. Tema norimistele vastas minu voorimees peenikese häälega puhtas saksa keeles: kardavoi, pist du auch tudeng, tann sets auf pukk.

Sellele kontserdiosale pean ma veelgi juurde lisama ühe teise numbril muusikalistest juhtumistest. Kastani uulitsal elas üks sõber. Temal oli sünnipäev. Selle vastu tuli varakult valmistuda. Mulle ja ühele teisele rebasele anti käsk muretseda selle eest, et laul ja muusika ärataks sünnipäevalapse süda õõ tunnill, kui uni on kõige tõsisem.

Hiilusime keskööl nagu armastajad pimedale majale. Pärast mõnesuguseid raskusi saime armsama ukse toha ja asusime teda äratama. Panime tööle kõik helinad ja hääled, mis olid meie teenistuses sellel hetkel.

Üuritud leierkast, üks gitarre, kaks väikest panni ja harmonik. Suuga laulsime kaasa igaüks erilise hääle ja viisiga. Laulu sõnad olid: Kallis Mari, kaugel elad.

Igatahes pidi laul mõjuma. Sest majaperemees oli kähku jalul ja kaebas: mis te, noorhärnad, ometi nii hirmsasti rõõgite.

Sellel majaomanikul oli vähe arusaamist laulust ja meil tuli visalt temale selgeks teha, et see on üks ärataslaul. „Vanemuine on meile kandle annud ja meid käskinud laulda“, seletasime peremehele ja leppisime temaga pikka-mööda ära.

Siinkohal ei saa ma teisiti kui pean ka oma sünnipäeva meelde tuletama, mis mul siis oli, kui ma elasin Maarjamõisa uulitsal silmakliiniku vastu. Meid elas seal mitu meest.

Tähtsaks päevaks sain ma maalt: suure kollase kringli, reseeda lilli, neli praetud kana ühes tardunud paksu soustiga, poti täie hapusid kurke. Kahjuks kutsuti mind sellel päeval tuffavasse perekonda õhtusöögile. Lükustasin söögikraami hoolega sahvri, andsin käsu vanale „passijale“ valvata, et midagi ei juhtuks.

Üsna hilja tulim koju. Leidsin laualt varemed. Kana kondid, ühe kurgi ja tükkese kollast saia. Kurgi sisse oli istutatud üks reseeda õis. Varemotel vedeles kiri.

„Soovime sulle sünnipäevaks õnne. Söögipoolist oli vähevõitu. Kurke murekse teinekord rohkem. Jätsime sulle kollast saia, mandlid korjasime pealt ära, aga rosinad on sees.“

Kirja all oli mitu nime.

Eero Toivakka.
E.-P. O. laulujuhataja.

Birger Björklund.
P.-P. O. majaisa.

Assari Aho.
P.-P. O. kirjatoimetaja.

Esimese valuga läksin ja ajasin passija jalule. Tegin talle selgeks, mis oli juhtunud.

Meie passija ehk talitaja oli 74 aastat vana. Ja mõtelge, mis ta mulle ütles.

Nemad olid fulnud, olid sõõnud ja joonud viina, mis neil kaasas olnud ja olid tantsinud. Mu teenija lugus kõikide nimed üles.

Teda ennast oli kutsutud ja viidud tantsima. Üks tudeng oli talle ütelnud saksa keeles: Aufwärterin, Sie tanzen die fünfte Tur nicht richtig. Üks kullatükk oli see vana Aufwärterin. Tuli teine alati tasa nagu lahtilõõdud vihmavari tuppa ja küsis: mis täna õhtu saab? mis seal's ikka pidi saama. Ringutas vahel käsi. Meie tegime sedasama. Mõni teine kord siis oli jällegi laialt varandust käes pillamiseks, nagu sellel minu sünnipäeval.

Ega see sõõgi asi ei olnudki kõige keerulisem peatükk. Said kuidagi ikka läbi. Aga vaat' siis läks elu viguriliseks, kui ei olnud korterit. Me vahetasime ühel semestril kaheksa korda eluaset.

Läksin ühe kaasvõitleja juurest teise juurde. Kui selgus, et ühes kohas mu olemine raskeks muutus, siis vahetasin korterit ja kolisin ümber.

Kord oli imekena talve õhtu. Sadas paksu uhket lund. Ilm iseenesest ei olnud kuigi külm. Ma läksin väga aegamööda Vallikraavist treppe mööda Tiigi uulitsale. Jalad olid all nagu moonamehel tööle minnaks. Kui sain trepi viimasele astmele, tuli vastu üks tuttav saksa tudeng. Peatus ja küsis, kuhu ma minevat.

„Kolin“, vastasin mina. „Näed et asjad on kaenlas.“

Raamatupakk ja suur tubaka kast olid mul tõepoolest kaasas.

„Kuhu?“ — „Ei ole veel selge.“ — „Kas tulete minu juurde?“ — „Tulen“.

Nii lihtne oli siis korteri leidmine.

Kõik need asjad, millest ma kirjutan, ei ole seikluse nime väärlised. Muidu nii pisikesed mälestuse lapsed, kes tulevad, kui neid kutsufakse ja vilksatavad lugeja silmist mööda.

Seltsist ei tahaks ma ka sõna lausumata mööda minna. Oleks ülekohus. Võtan sealt niisuguse haruldase juhtumise.

Kord oli kõva võtmine. Salkkond mehi pidas end paar päeva auru all. Üks neist tõõmeestest oli täitsa väsinud. Otsustati teda viia arsti juurde. Võeti tool. Asetati haige toolile ja kanli raudtee jaama puhveti ette. Sandarmid tegid viisakalt tee vabaks, sest neile õeldi, et on ikka tõesti haige. Mees istus korralikult. Pomises vähe enda ette, aga muidu pidas suu. Kandjad jõid mõne õlle ja pöörasid tulnud teed tagasi.

Jaama trepil ütles sandarm: „eh tõi boljnoi.“

Seltsi korter oli muidugi igakord armuline ja võttis haige heameelega vastu. Seal oli ikka kõige parem olla. Sest kus ilmas saadi siis nii õrnalt aru haigest või terveist, kui seal suures õõmajas, kuhu järjest tullakse loofuse, tule ja noorusega ja kust minnakse ära ellu tõõsise kulmu ja küsiva pilguga, et saab näha, mis ta toob.

Jaan Lattik.

Mis sihis peaks arenema meie üliõpilaslaul?

Meie iseloom oleme meie
ise — solkida ei luba.
Rud. Tobias.

Laulus avaldame oma hinge, oma tundeid, oma südant. Laul ülendab hinge, värskendab vaimu. Laul ja mäng seisib vanade eestlaste juures kõrgesti lugupeetava rahvusliku kombena rahva hinges aukohal. — Eestlaste allaheitmisega saksa ordurüütlike poolt hakkab omapärane rahvuslik laul leidma põlgamist ning halvaks-panu maa vallutajate poolt. Kultuur, mis võitjad tõid, oli rahva hingele võõras ning päälle sunnitud. See kultuur vaatas rahva omapärastele hingeavaldustele üleolevalt ning mõnitavalt. Selle tagajärjel hakkas rahvalaulugi tähtsus jääma vähemaks, kuni kato-liiklis-rüütllise kultuuri avaldus-tega tumestati selle rahvusliku aarde aupaistus täiesti.

Tärgav esimene eesti haritlas-kondki kippus saksastuma, rahva asjale võõraks jääma, võõra saksa kultuuri mõjul.

Selles peitubki suurim põhjus, mis pärast meie algav kunstmuusika loomingu suurel määral oli võõra mõju all, ja alles viimased aastakümned toovad sellesse järsu pöörde rahvusliku vaimu, raassilise omapära taotlemise suunas. Ent see võõras saksa kultuuri mõju püsib osaliselt väga visalt veel praegugi meie laulus. Kahjuks pole meie hümngi eesti südame-laul, vaid Soome kaudu siia rän-nanud saksa viis. Oleks ülim aeg mõelda oma le, rahvusli-kule hümnile. Ent kuidugi kuu-lub see muusikute-heliloojate kompetentsi. Muide, ka Soomes pääseb ikka enam ja enam mõ-jule arvamine, et hümn tuleb muuta.

Ka rahva raudvaraks preten-deeriv viis „Eestimaa, mu isamaa“ on saksa algupära. Laule „Kas tunned maad, ...“ ja „Meil eesti rinnus tuksub julge süda“ laulame prantsuse viisidel.

Läinud suvel Soomes viibides olin tunnistajaks, kui tuntud soome haridustegelane Vilho Reima Yli-tornio rahvaülikoolis vaimustusega kõneles ühest eesti laulust, mida

ta Eestis olles kuulnud. Tal olid noodidki paljundatud, sõnad tõl-

Ksv. Evald Laanenbeck.

Tõsine eesti mees, nagu kirjutisestki näha.
Võluv tenor. Lõikas Põhjala külas-käigul suvel loorbereid.

gitud, ja jagas neid kõigile koos-olijaile soovitades seda soomegi peredes tarvitusele võtta. Uudis-himust ja võib olla teatud uhkus-tundestki aetuna, muretsesin ene-sele ka noodi. Pilgu sellele hei-tes varises mu uhkustunne põr-muks: see oli võõrast algupära „Ema süda“, tõsi küll, Koidula sõnadele. Sõnad need olidki, mis V. Reima eksiteele viisid. —

On kurb tõsiasi, et isegi leina-lauluks peame tarvitama võõrast viisi!

Ma arvan, et on aeg loobuda Jannseni muusikalisest credost, et laul juba siis eesti laul on, kui tal on eestikeelsed sõnad.

Ei, eesti laul vajab ka algu-pärast eesti viisi. Ainult siis võime kõnelda oma st, eesti laulust.

On õige, et meil häid, ühislau-luks sobivaid, algupäraseid isa-maalisi, loodus jne. laule vähe on. See asjaolu annab end valusalt tunda. Laulu armastaval selts-konnal ei ole lihtsalt, mida laulda. Isegi meie laulupidude kroonitud

laulud, kahjuks, ei rikasta kuigi-sel määral meie ühislaulu, selts-konna lauluvara. See ühislaulu-vara on jäänud peaaegu samaks, mis oli aastakümneid tagasi. Ut, nimetamisväärsed juure tulnud ei ole. Mulle tundub, et meie vo-kaal-muusikalise loomingu esirind järelväest, kui nii öelda võib, liiga kaugele ette on nihkunud. Keskele aga on tekkinud tühi koht. Sellele tühjale kohale, puudusele, meie ühislaulus peaksid heliloo-jad enam tähelepanu pöörama.

Samuti tuleks ka algupärase ühislauluvara muretsemiseks ka-sutada materjalina olemasolevaid nais-, mees-, segakoori ning isegi soololaule. Neist valida väärtus-likumad, ühiseks laulmiseks sobi-vad laulud, ja vastaval ühehää-l-sel säadeldusel võimalikult lihtsa, kuid maitseka klaveri kaasmän-guga tarvitusele võtta koolis, ko-dus ja seltskonnas. Niisugused laulukogud on tarvitusel mujal maades: Soomes, Rootsis j. n. e. See aitaks kahtlemata palju kaasa ühise laulu laiaulatuslikumaks har-rastamiseks ja tõstmiseks, ühtlasi kasvataks ning hariks muusikalist maitset ja helilist ilutunnet, pan-nes nõnda piiri kõigile neile mait-setuile ning kahtlase väärtusega avaldusile meie praeguses ühises laulus.

Mis puutub eriti üliõpilaslau-lusse, siis ei ole siin seisukord sugugi parem, pigemini halvem. Siin on tugevasti esitatud igasu-gused, sageli väga mõttelagedad lööklaulud, mida harrastatakse eriti õllelauas ning olemistel. Kaht-lemata tõstab mõnus, huumorikül-lane laul ka olemistel tuju, kuigi ta sageli on hädaohus mõjuda ebaesteetiliselt, ent ei ole kuidagi põhjendatud sedalaadi laulude pea-aegu ainuvalitsev seisukoht üli-õpilaslaulus.

Täiesti aga on söödis tõsisema-sisuline laul, kui mitte arvesse võtta paari, kolme n. n. ametlikku laulu, mida iga üliõpilase kohus teada on. Üliõpilaselu ei ole ai-nult lõbus nali ja naer, siingi on

on pidulikke, tõsiseid ja leinalisi hetki. Ka siis on tarvis väljendada ühiseid tundeid mõjuvas laulus. Ent siis ei osata laulda — ühehäälseltki mitte, mitmehäälsusest rääkimata. Soomes, kus rahvuslik iseteadvus tugev ning arusaamine rahvuslikust kultuurist sügavam, on isamaalistel lauludel üliõpilaskonnas aukoht.

Igal maakonnal oma hümn. Kõik etnograafilised laulusugemed kasutatud. Soome üliõpilane laulab põhjamaa suve valgetest öödest, soome kaunitest jõgedest ja järvedest, Aunusest ning Vepsast, meie aga Temesvarist, lossidest ja krahvidest! —

Praegu sõlmitakse õhinaga ning üksteise võidu soomlastega sõp-

ruslepinguid; ärgem siis neilegi pookigem neid meil olematuid hospodare ning Temesvare!

Seepärast, enam lugupidamist ning austust oma rahvusliku lauluvara, oma kultuuri, oma iseloomu vastu; enam kriitilist suhtumist sellesse, mis meie laulame ning mille poole me püüdma peame! —

E. Laanebeck.

MEIE NOORSOOLIIKUMISE TÄNAPÄEV.

Tänapäeva noorsooliikumine on kahvatum eilsest. Seda eriti koolinoorsoo hulgas, kuna rahvanoorsugu on viimasel ajal aktiivsust üles näidanud. Varem tegutsenud koolide- ja linnadevahelised koolinoorsoo üldühingud on hingusele varisenud. Üleriiklised erisihita noorsooajakirjad on surmale suikunud. Noortel puudub see ettevõtlikkus ja tulihing, mis leekis algaastail.

Meie noorsooliikumise laiaulatuslikum tegevus algas meie iseseisvusaastatega. Neid võrreldes praegusega, siis ei tahaks nagu tänapäeva ära tunda. Puudub tolleaegne vaimustus ja iseseisvustung, mis noori õhutas ja teotsema sundis. On püütud põhjusi otsida, mis on põhjustanud sarnase ükskõiksuse. Nii mõnigi põhjus on mõõduandev ja sunnib ennast arvestama, kuid siiski ei tohiks need põhjustada meie noorsooliikumise vaibumist.

Peapõhjusena tuuakse ette noorte, eriti koolinoorte vanaduse noorenemist, mis nõrgendab noorte algatusvõimet ja isetegevuse tahet, kuna need on ju osa noorsooliikumise algelemendest. Osaliselt õigustatud, kuid mitte täiel määral. Õpilaste vanusetasapinna laskumisega on õpetajaskonnal usk kadunud noorte laiaulatuslikuma isetegevuse viljakusse ja seepärast on keelatud suuremate noorsoo isetegevuse ühingute ja liitude elustamine. Kas see keeld positiivseid tagajärgi annab on iseküsimus. Tekib küsimus, missuguses sihis teotsevad meie tänapäeva noored ja millised on nende huvid. Oleme liiga tihti kuulnud meie praegune noorsugu on ideevaene, tahtejõuetu ja laisk. Koolitõõgi kannatab selle tahtejõuetuse all.

Noortel puudub huvi suuremate ühiskondlikkude ja sotsiaalsete küsimuste

vastu. Andke võimalus noorsoo isetegevusele, juhtige noored õigele teele. Andke neile õiged sihid ja ärgem juhtigem neid õigelt teelt kõrvale. Küll siis noored vaimustuvad oma algatusist, ning tulihing noortes lööb lõkkele ja paisub suureks leegitsevaks tuleks.

Noori on süüdistatud paljus tantsimises, pidudel käimises j. n. e. Kes on aga selles süüdi. Süüdistajad ise. Mitmel pool määratakse suuri igaaastasi toetusi selleks, et noored võiksid talihõhtutel tantsida, seeasemel, et need veeringuid oleks võidud palju otstarbekohasemalt kasutada, kas või noorte ajakirjade toetamiseks või muuks otstarbeks.

On vastuvaidlematu tõde, et noorte ja vanade seisukohad ei lähe mitte alati ühte. Ja see on ka arusaadav. Vanad, kes eluvõistluste väsinud, vaatavad igale asjale arvustavalt ja kaaluvalt. Noored seevastu täis elutuld, ei tunne takistusi ja nende suhtumine elusse on hoopis teistsugune kui vanade oma. Siit need vastolud ja tülid. Peame aga arvestama tõsiasi, pole ju vanemapõlve vaated ja seisukohad alati eksimatud olnud. Kujukalt võime näha seda vanade ja noorte kahevõistlust meie tänapäeva kirjanikkude vahel. Vanad ja noored peavad teineteisele lähenema, üksteist tundma õppima, vastastikku aru saama, küllap siis nii mõnigi arusaamatus tulemata jääb. Kasvatavad, vanempõlv andke noortele vabadust iseseisvaks teotsemiseks, küll siis noorsoo tõttahe kasvab.

Noorsooliikumist jaguneb kahte ossa: koolinoorsoo- ja rahvanoorsooliikumine. Viimase kehatuseks on Ülemaaline Eesti Noorsoo Ühendus, kes viimasel ajal on

mõjuvaks noorsoo isetegevuse organisatsiooniks muutunud, kõrvale jättes igasugused poliitilised ühingud.

Ülemaaline Eesti Noorsoo Ühendus näib tänuväärsest oma ülesande leidnud olevat, mida nimetame ühesõnaliselt: o m a k u l t u u r. See on küllaldane laiaulatuslik ja sisurikas tegevusväli, mis meil senini sisustamata. Rahvanoorsoo siht on selge — ainult tahteliselt edasi. Mida näeme koolinoorsoos. Suuremad üldühingud ja liidud on likvideeritud. Noored on piirdunud ainult oma kooli seintega. Osaliselt on needki tegevusetad. Intensiivselt teotsevad ainult üksikud ringid. Näib nagu midagi puuduvat. Kõrvale jättes erksamalt teotsevad erisihilised liikumised, nagu: karskusliikumine, usuline, poliitiline (sotsialistlik), skoutlus, noortemeeste kristlik ühing ja tersed, peaks koolinoorsugu leidma omale ühise viljeldamata ala, nagu on rahvanoorsoo o m a k u l t u u r. See leidmata siht peab elust enesest välja kasvama, nii et ta kõiki noori köidaks ja õhutaks, mitte aga kunstlikult üles puhutud, mis ühel heal päeval kokkuvärskeb. See on tõde, mida tänapäeva koolinoorsugu leidma peab, kui ta tahab tegevõimsam olla eilsest.

Üheks otstarbekohasemaks ülesandeks, mida teostada tuleb, on noorte ajakirja väljaandmine. Ei tohiks öelda, et pole tarvet üldise ühendava noorsoo ajakirja järele, sest täna noorpõlvel peaks olema midagi, mis väljendust vajab, ega noorsoo vaim nii kahvatu polegi. Vanemal põlvel ja eriti üliõpilaskonnal tuleb samme astuda noorsoole lähemale ja abipakkuv käsi ulatada.

On tavaliseks nähtuseks, et keskkoolist lahkudes mõne aja järele jäädakse võõraks ja purustatakse sidemed järeletulevate

Eesti Omavalitsuste Kinnitusseltsi „OMA”

elukinnitustingimused on juba pikemat aega üldise tähelepanu osaliseks, sest siin reguleeritakse kinnitumakse **protsendikasul** alusel, mis võimaldab **odava kinnituse**.

„OMA“ elukinnitustegevus on kahe viimase aastaga kasvanud **kuuekordseks**.

*

Tarvitusel kõik moodsad kinnitusviisid.

Hoonete, vabrikute ja vallasvara kinnitamine
tuleõnnetuse vastu.

Seltsi vastutuskapitalid Kr. 400.000.—

Edasikinnitus väljamaal.

Seltsi juhatus ja peakontor: **Tartus, Riia t. 41** — kõnetr. 3-44, 5-62.

Peaagentuur Tallinnas: Harju t. 48 — kõnetr. 18-58.

Üliõpilastele 10%
hinnaalandust

KEVADHOOAJAKS

Üliõpilastele 10%
hinnaalandust

Kohale jõudnud inglise ja kodumaa vabrikutest

moodsaid meesterahva ülikonna ja palitu }
moodsaid naisterahva mantli, kostüümi ja kleidi } **riideid**

Prantsuse vabrikutest
viimaseid uudiseid

Kleidi siidi

Soovitame suures valikus võistlemata hindadega.

Riidekaubaladu Tschernov, Luksep & K^o

Tartus, Kaubahoovis nr. 6—7. Telef. 156.

MOE, PUDU-JA PESUÄRI

VENNAD LEPP

— TARTUS —

Kaubahoovis 2

Telef. 4-81

Promenadi 2

Telef. 13-54

Rikkalik väljavalik hooaja kaupadest.

Veluur- ja karusvilkaabud.

Müük suurel ja väikesel arvul.

Hinnad võistlemata odavad.

Raske aeg ja noored.

Vil. Karl Kornel.
ETA direktor.

Igal pool kaevatakse raske aja üle — maal kui linnas. Isegi Tartus, kus alati optimistlikum meeleolu ja töotuju parem on olnud, ei ole muud kuulda kui muret homse päeva pärast.

Ja noorsugu?

Kas peab ka tema hädaldama hakkama? Lootusetult käed rüppe langetama?

See oleks meie lõpu algus, kui isegi noortel kaoks usk — paremate päevade tuleku sisse!

See hädadoht on ligidal, sest hädaldamine on külghakkav.

Noored — hoidke ala-

lise hädaldamise kui tule eest!

Olge uhked ja hoidke endid püsti jalu ajal, kus vanad kipuvad hädaldamiskoorma all kokku varisema.

Vaadake trotsivalt raskustele näkku ja teritage omi sõjariistu võitluseks kõige suuremate hädadega.

Ja siis olete Teie need, kelle eest isegi vahest enne aegu väsinud vanad peavad taganema.

noortega. Niikaua kui järeltulev põlv keskkooli ruumide vahel liigub pole tal võimalust kokkupuuteks lahkunutega, alles siis, kui jätatakse omakord välja noist raamest võib ta endisi sidemeid uuendada. Noorsugu vajab vaimlisi kaasnoori, seepärast akadeemiline noorpõlv appi noorsoole!

Akadeemilisel noorsool tuleb otsekohesem koostöö luua kooli- ja rahvanoorsooga. Tegelikke ülesandeid on palju. Astume oma koduküla rahvanoorsoo ühingu liikmeks, kui ühingut pole, siis asutame selle. Peame suvevaheajal vaidus- ja kõne- ning referaat-koosolekuid. Külastame semestris neid üks või kaks korda kaasa viies uudsemaid küsimusi. See ei tohiks ühegi tõsisel akadeemilisel kodanikul ülejõu käia. Külastame korraks keskkooli noorpõlve. Üks ainsamgi referaat noile noorte, on rohkem kui mittemidagi.

Ksv. Ernst Kull.

Jatkub igalepoole, kuid ei leia kusa-gilt. Kauaaegne tudengkonna vice president. Viimased andmed: värs-kelt kihlatud peigmees.

Oskab uue kaabu paari päevaga tundmatuseni välja venitada. Peab tunni pikkusi kõnesid.

„Tõusmete“—„Urikivi“ ja „Uudismaa“ asemele ilmugu uus ühine noorsoo ajakiri, see ei tohiks üle jõu käia. Akadeemilise noorsoo vaimlise kaastõuga, vaimnapõlve majandusliku toetusega, anna võimaluse noorsoo vaimlise pale eneseväljendamiseks. Ajakiri olgu ühine kooli- ja rahvanoorsool, mis kergendab tema väljaandmist ja kindlustab tugevama majandusliku tagaseina, mille puudusel senised noorpõlve ajakirjad on pidanud kiratsema ja ilmumiseги lõpetama.

Noorte tööväli on lai, üliõpilaspere kaasabi tarviline, kui viimased ei taha võõraks jääda oma rahvale ja tema järeltulijatele.

Meie eneste ja rahva tulevik kohustab selleks, üliõpilaspere ja noorsoo koostõuga kindlustame selle.

A. Reisner.

Ilmus trükist

Eesti Rahva Muuseumi Aastaraamat V.

Hulga piltidega. Hind Kr. 2.50.

Aavasaksa. Keskõine päike.

KESKÕISE PÄIKESE ALLA.

Seda lustakat meelt ja helevat meeleolu uneta õõ tolmuses vagunis Tartust Tallinna oli nagu pühitud mälestusest päikesest sädeleval laevalael, eriti kui hakkas nägema juba Helsingi hahkjaid müüre ja tornisiluette. Laseme laulul käia ning varsi on meie meeleolust kaasa kistud kogu reisijaskond laevalael. Laeva taga tiirleb aga valgete kajakate parv, kes nagu õhueskord seirab meid Eestist.

Sadamas. Esimesed heilitused valgemütsidega, esimesed käepigistused. Vastuvõtul karastavad „kahvit“, autokeerud linnas ja Seurasaarel, lõuna Ostrobotnias ja hiljem filmilise kiirusega mõõdaratsutavad maastikupildid magadisvaguni aknast — kes raatsis siis magada Põhjala valges õõs — See oli kõik vaid eelmäng seiklusrikkale Põhjala sõidule.

*

Esimene peatus Lõuna-Põhjalaste suvipidustuste paigal Kurikka'l. Oli valmistatud meile väike üllatus: meid vastuvõtmas isegi pasunakoor ja kirikuküla hooned eesti lippudes.

Muide oleme kõikjal hellitatud külalised.

Huvitav seik põhjalase inimtundmise salateedelt: olime sõidust tulpinud ja pisut väsinud, selle vea oskas kõrvaldada kohalik praost mugava võttega: palus meid sauna vihtlema. Vana soome traditsiooni järele ei puudunud isegi ki-

rikumõisa piigad seljapesejatena. Ei mäleta enam päeva, kuid pääle sauna algas kohe tore pühapäeva meeleolu. Mis sest, et mõni jättis saunalavale kuuma leili oma päikeses põlenud näonaha —

mugavat seltskondlikku olemist hiljem praosti rõdul see ei seganud.

*

Pidulik õhtusöök Kurikka rahvamajas. Laule, kõnesid, nagu olema peab, kuid alguses ei taha tuju võtta nagu kõrge-mat lendu; pelatakse veel halba keele- oskust mõlemilt poolt.

Häkki ilmub lauapähe pikk julge pilluga soomlasest härra¹⁾. Meie eestlaste üllatuseks ütleb avasõnad puhtas eesti keeles, millele järgneb lausung *Ju h a n Liivi luuletusest* — „Ma lille si-d e m e v õ t a k s“, esiti eesti, siis soome keeles. See oli esitatud nii haaravalt, et vaimustusehoog avatsioonide näol puhkeb spontaanse tormina. Nüüd on ühine keel nagu leitud, ning jutt sujub naeru ja naljade saatel nagu vanade sõprade keskel.

Kell näitab kesköö tundi, kuid üha sinetatavad aknad läbi tiheda udu tungi-vast põhjamaa valgest õõst — on see ehast või koidust, kes ütleb. Rahutu-maks teeb see valgus ja ei lase muidugi enne magama, kui kõik laulud lauldud ja tantsud tantsitud.

*

Järgmine päev möödus autoretkede vähe all. Lõuna-põhjalased näitavad meile oma ajatoolise ja loodusliselt kauneid

Sõprusliitlasi Helsingis.
Keskkel mag. V. Helanen.

1) Mitmel puhul Eestis käinud näitleja Al'Antila.

paike. Tutvume „nuia-meeste“¹⁾ lahingu paikade ja sinna püstitatud mälestusmärkidega. Eriti imposantne on üks mälestusmärk, oma graniit-mosaiik „nuia-meeste“ reljeefidega, valgel foonil. Kangelasliku rahva kangelased elustuvad mälestajate kõnedes, ning väge-

sime huumoriga vastu neid halenaljakaid, vihmastnõretavaid maratonijooksjaid.

*

„Intiassa kuu oli kuumempi . . .“, kõlas kolmanda päeva hommikul juba p.-põhjalaste laul meie „salongvaguni“ seinte vahel, ning äratas unisemadki

Põhjala üliõpilaste ühiskonda.

varütmilises lõuna-põhjalaste hümnis. Neil hetketel veendud, et rahvas, kellel nii sügav lugupidamine oma maa ja kangelaste vastu, ei kao kunagi, vaid kasvab, saab tugevaks ning astub julgelt oma suurele tulevikule vastu, kõigi vaenlaste kiuste.

Ei puudu lõbusaidki seiku neilt retketelt. Üks torkab mälestusse retkelt looduskaunile „Santavuori“ harjale. Ilm on muutunud kapriisne: kõrvetavaid päikesekiiri ja vihmasagaraid, ikka segamini.

Ronime mäele. Ilm on lämmi, ning tee vaevaline. Ümberringi puhast kalju ja sest võrsuvad jändrikud männid, rada kõver ning kitsas.

See sundis vägisi üleareusest koormast, päälisriietest vabastama. Visati siis esiteks mantlid, siis kuued tee ääre kividele ja põõsastele. Mäe otsa löödi laager maha ning pidu hakkas. Osakonna majaanand- ja isandad olid isegi suure kaljaanuma tirinud kaljusele laele — mis leidis väarikat kohtlemist, kuna ilm oli kuum. Kuid kui tuju oli ülil, hakkas järsku tulema piksevihma. Algas võidujooks mäejalale. Kogu laager oli liikvel.

Suures paanikas oli mõni mees kaotanud õige teeraja ja koos sellega kogu oma laialipillatud garderoobi.

Ootasime siis all autodes ning võt-

1) „Nuiaõda“ — Põhjala talupoegade mäss 1590. a.

jõugust, kui lähenesime Yli-Torniole.

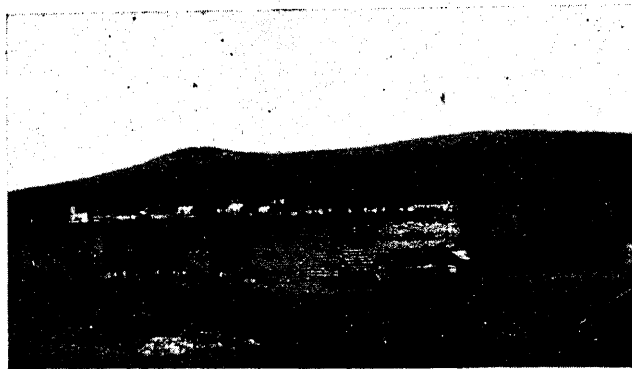
Vaevalt saime oma unised silmad kord külma vette kasta, ning mõne mehel oli veel tegemist oma kingade läikimahõõrumisega, kui rong peatus jaamas, ning mõnekümne minuti vaheaja järele olime lahke majaemanda Ella Viiri teretulnud „kahvi“ võorad.

Oli Jaanipäev, ning rahvas valmistus oma igaastasele „palverännakule“ Aavasaksa mäele.

See oli meiegi kaugeim ja kõrgeim — see põhjala kaljune parnass. Juba kell

roheline okaspuu koormasse peidetud kaljumürakat, mille tõsine värv — päikeses teraskülmalt läiklev toon — tungib esile ainult paiguti. Seda kaugelt. Tõustes sukeldud poolhämärasse okaspuu metsa, kõnnid roheline kaljusambлага polsterdatud pinnal, kord laiemat, kord kitsamat, siksakulist teerada, tabamata pilkudega kordagi lõppsihti. Järsku lõpeb mets, ning ees avarduv sile kaljutasandik. Vaate ees avarduv võimas, heroiline kaljumaastik, lugematu hulga mäekuppudega, uppivatega metsakanga hall-violett sinervusse. Ühel pool läiklev Tornio jõgi — Soome Rootsi piir, teisel järsk org lookleva valge maanteelindiga keskel. Kuid kogu selle vaatealale annab tooni saduline, tuhmpunane, kollakas-ähmase oreooliga piiratud kesköö päike.

Selle loojenemata ürgvalguse alla, kümnetuhandepealise pidutseva rahvahulga keskele oli kogunud ringike kahe vennasrahva akadeemilisi noori, süda ja hing täis sõnadega väljendamatut suurt ja õilist. Kui siis esimesena Vilho Helanen ja hiljem Hans Kruus olid lehviva sinirist lipu all valanud selle nimetu tunde sõnadesse, sümboliseerides valguse ja pimeduse heitlust meie rahvaste vabadusheitlusega ja suviõiset valguse triumfi vabaduse võiduga, siis pääsis valla tunnete torm ning lakkamatud elaguhiid vastastikku, mis panid kajama kaljud ning sulama südamed. Mõnel neitsikul vilksatas isegi salajane pisar silmanurgas. Tund oli ülev ja haarav.

Aavasaksa.

ühaksa õhtul valmistusime tõusuks, kuna käia oli üle 4. kilomeetri. Ei olegi nii kerge pääseda sinna tipule. Juba kaugelt vaadatuna imestad seda sünkjas

Aavasaksa, ainult selle nägemine üksi oleks maksnud selle reisi kuigi kõik selle mahaarvaksime, mis meil enne ja pärast osaks sai Põhjalaste külalistena.

OMA TUBA — OMA LUBA.

Eesti Üliõpilaste Selts on üks neist vähestest eesti üliõpilasorganisatsioonidest, kes asub omas majas. Suurem enamik meie üliõpilasorgidest elab tüürikorteris. Oma tuba — oma luba on üks neist momentidest, mis annab organisatsioonile avaramad ja laiapiirilised tegutsemis- ja elamisvõimalused. Organisatsiooni tegevuse edukus ja liikmete arv oleneb kahtlemata osaliselt ruumest, millises ta asub.

Eesti Üliõpilaste Selts asus praegusesse asukohta 1902. aastal ja on neis ruumes viibinud tänini, väljaarvatud väikesed vaheajad, mil Seltsi korteris oli sõjaväe haigemaja.

Seltsi ruume ei ole mitte kasutanud seltsi üksi, vaid varematal aegadel on Eesti Üliõpilaste Seltsi ruume kasutanud kõik üldkultuurilised asutised, korraldades neis loenguid, kursusi ja heakstegevaks otstarbeks korraldatavaid pidusid.

Üldiselt eesti rahvusest üliõpilaspere kasvamisega kasvas ka Eesti Üliõpilaste Seltsi pere. Kui 1902. aastal tookordne maja ehitati, siis kasutasid Seltsi ruume 40 — 50 kaas-

võitlejat. Kümme aastat hiljem on aga Seltsi kaasvõitlejate pere nelja

Vil. Juhan Ostrat.

Dipl. insener — arhitekt. S-i uue maja ehitaja.

kordseks kasvanud, sinna juure veel hulk vilistlasi, siis oli loomulik, et 40 kaasvõitlejale ehitatud ruumid kitsaks jäid. Ruumide kitsikus andis end tunda eriti vilistlaste ja kaasvõitlejate ühiseil koosolekuil, aastapäevadel ja peoõhtutel. Loomulikult ühes sellega tõusis päevakorra lehe maha laiendamisküsimus. Esimest korda räägitakse sellest küsimusest juba 1912¹⁾ aastal Seltsi koosolekul ja tol semestril vilistlaste ja kaasvõitlejate ühiseil koosolekul.

Hiljem otsustatakse majalaiendamise jaatavalt, valmistatakse isegi plaanid ja eelarved, algav maailmasõda ja sellele järgnev vabadussõda tõmbavad sellele kavatsusele kriipsu peale.

Iseseisvuse algusel, mil elu enamvähem harilikku roopasse juhitud, tõuseb see küsimus paratamatult uuesti päevakorda. Vaheajal on Seltsi vilistlaste ja kaasvõitlejate arv tuntuvalt tõusnud, mis paratamatult nõuab selle küsimuse lahendamist.

1) EÜS üldkoosoleku protokoll 1912 a 20 sept.

VIIPEID KIRJANDUSLIKUST TANAPÄEVAST.

1.

Sellist elavat, mitmekesiste mõtte suundadega ja poleemilise iseloomuga arutelu, kui seda on ilmunud meie kirjanduslistes sfäärides viimastel aegadel, pole olnud mõnel ajal. Selle arutelu all tuleb mõista just viimase aasta kestel ja äsja mõõdunud kirjandusnädalal kerkinud loomingu probleemide käsitamist nii ajalehtedes kui ka üldkuurilise sisuga — ja kirjanduslikkudes eriajakirjades. Selline otsisklev liikumine meie vaimuilma väheajaga haritud kruntidel on iseenesest rõõmustavaks nähtuseks, sest kus on liikumine, seal on jõud tegevuses ja seega ka eeldusi ning võimalusi progressiks. Kuid näib, et osa sellest otsisklevast liikumisest, kipub muutuma teravamaks isikuküsimuse kajastuseks, kus kaob objektiiuse kriitერიли mõõdupuu ja suuri elulisi ning kunstilisi printsiipe ja väärtusi kiputakse nägema ja hindama kitsa isikliku huvi raames. Kuid on ju tõsi, et iga otsing on seotud paratamatult küsimustega ning kõrvalpäigetega. Ja nii mõnigi samm, mis võib näida pealt vaatajale ühe või teise asjaosalise isikliku huvi

teadliku kajastusena, võib osutada hiljemini siiski selle eest võitleja äärmiselt veendumiseks, milles ei puudu ka sügavam ühiskondlik tähendus. Teiselt poolt nii mõnigi loiemu ulatusega nähe, nii mõnigi silmipimestav ja kõrvulukustav tulistamine võitluse palavikus võib osutada hiljemini vaid sisutuks välisefekti saavutiseks, mille lõppedes ja suitsulahtudes ilmneb ometi isiklikkude huvide fata morgana. Kus palju valgust, seal palju varju! Ainult ajaloo peeglis selgub tegelaste, nende võimete ja püüete tõelik pale. Sellepärast jäägu siin kõrvale ühe või teise võitleva rühma idealoogia kui ka võitluse taktika kriitiline arutelu, piirdugem vaid nähetega, mis enam üldisemad ja riivavad nii ühti kui teisi

2.

Ajalugu tunneb palju väärtuste ümberhinnanguid. Ning väga sageli toimub see vastupidisuse süsteemis. See, mis enne oli jumaldatud, saab korraga hüljatuks ebajumalaks ja ümberpöördukt. See nähe on osalt seletatav inimese psühholoogilise omadusega,

milleks osutub alaline uuduse nõudmise tarve. Ja loomulik, mis võib rohkem rahuldada seda tarvet kui just kontrast endisele. Sellepärast on ka too vastupidisuse süsteem väärtuste ümberhinnangus ajaloo lehekülgedel sagedane meetod.

Näib, et meil kirjanduse eluõõrasuse probleemi lahendamisel mõnelt poolt kas teadlikult või instinktiivselt katsutakse rakendada sama süsteemi. „Noor-Eesti“ vormikultuuri jumaldamise asemel peab tulema sisu kõrgeks hindamine, peavad kerkima sügavad probleemid ja nende lahendus väljaspool šablooni. Nii kuulduv alatasa nõudeid meie tänapäevases kirjanduslikkude väärtuste ümberhindamise võitluses.

See nõue „oma põhialustes“ osutub elu orqaanilisest arenemisest fingitaks ja osalt ka paratamatuks, sest kui olakse üle eland suurimad murrangud ümberhinnangud ühiskondlikkudel aladel (alistatud rahvast iseseisvaks!) siis on ju paratamatu, et muutub ka osalt probleemide käsitleks ja lahendus.

Kui võtame kirjandust sisuliselt elunähetega refleksina kõikides aja vahemik-

PÕHJALASTE JA EÜS-i SÕPRUSLEPINGU SÕLMIMISE PÄEVILT.

EESTI RAHVA MUUSEUMI KÜLASTAMAS.

OMAD JA LAHETAGUSED KAASVÕITLEJAD TARTU
ALMA MATERIS.

IV ÜLIÕPILASPÄEVILT.

PÕHJALASED JA EÜS-LASED PÜHAJÄRVE SAARESTIKUL
TULEPAISTEL.

SOOME JA EESTI ÜLIÕPILASED VASULAS.

Aastal 1924, mil Seltsi liikmeks astujate arv ulatab üle 150 kaasvõitleja, ei rahulda Seltsi majalaiendamise plaanidki enam, need arvatakse isegi kitsad olevat. Vilistlaste ja kaasvõitlejate ühisel koosolekul otsustatakse laiaulatuslikum maja ümberehitamine ette võtta. Töötatakse välja mitmed ümberehituse plaanid, millest välja valitakse oma vilistlase I. Ostrati kavand, mille järele otsustatakse ehitust alata. Tegelikult võidi ümberehituse töödega algust teha 1929. a. esimese semestri lõpul. Esimesteks töölisteks olid Seltsi oma kaasvõitlejad, kes mulla- ja kaevamistööd tegid; maja ümberehitustööd võttis oma peale vilistlase I. Ostrat, kuna tegelikkudeks tööde juhatajateks olid oma kaasvõitlejad.

Maja ümberehitamisega on EÜS saanud avaramad ruumid kui kellegi teisel üliõpilasorgil on. Uues majas suurele, avarale saalile lisaks

S-i Majalaiendamiskomisjon.

on veel vilistlaste, juhatause, lugemise, male ja teised kõrvalruumid; oma söögisaal ja raamatukogu.

60-ndat hällipäeva võib Eesti Üliõpilaste Selts juba pühitseda uues, avaras kodus.

kudes (minevik, olevik, tulevik), ja seda on kirjandus ka olnud suuremal või vähemal määral, nagu tõendab ajalugu, siis on meil kirjanduses tegemist ühiskondliku väärtusega, mis on muutuv ajas ja ruumis. Et tänapäeval meie ellusuhtumine on teine, kui aastat 15—20 tagasi, siis loomulikult ei pääse kirjanduski sellest mõjutusest.

Muutunud olukord ühes senise elu käsitlusviisi ümberhindamisega on toonud esile terve rea seni tundmatuid elu faase ja probleemide uudismaid, ning nende uudsuslik helk avatleb nii paljusidki loovaid vaimseid entusiasmi hoos, et jäävad tagaplaanile nii mitmedki kirjandustoote täiuslikkuse ideaali poole viitavad nõuded. Sellega on seletatav ka meie viimase aja hiigel-romaanide stiililine lagedus ja reaktsioongi.

Kuid on jäänud ja jääb ikkagi püsima kirjandusliku kunstiföõ üldvalem: sügav ja haarav sisu meisterlikus vormis.

Sellepärast osutub etteheide Noor Eesti stiili peenendajale „tühi paljas sõnade ilutulestiku“ tegemises põhjendamatuks. Vorm on ju kirjanduses samuti kui igas teiseski kunstiföõs selle olemuse teine osa ja meil puudus enne Noor-Eestit vormikultuur ju peaaegu täiesti. Noor-Eestiga on rajanenud sellel alal meie kirjanduse arengumise tähelepanu vääriiv baasis, millelt võib vormiline progresseerumine jätkuda.

Kuid selline liialdus on ju võitluse palavikus mõistetav ja lahtud vahesest hiljemini, mil lahingu esimesed tulemused hakkavad kristaliseeruma.

3.

Üheks üldisemaks ja enam üksmeelsemaks seisukohaks tuleb pidada meie kirjanduslikul tänapäeval kurtmist väärtuste harulduse üle. Nii kirjutab G. Suits „Üliõpilaslehes“ nr. 3: „Otsustusvõimeliste“ arvustajate poolt on meie fänikikirjanduse kiirest sigivusest juba enam kui ükskord öeldud: enamikus vesivõsuline juurdekasv, keskpärase ja alaväärtusliku toodangu paisutus. Endiselt haruldased on tõesti väärtuslikud uudisteaded. Ja needki ei ole viimati ületanud seda väärtuste tasapinda, mis juba mõne aasta eest oli saavutatud.“ Samuti kirjutab O. Loois „Kirjanduslikus Orbiidis“, sõnades: Meie olemiseks liig väesed, et soodustada halba ja keskpärase kirjanduse produtseerimist en gros.“ Selliseid mõttemõlgutusi on veel paljude poolt esile toodud.

Seni kui asefame kirjaniku riigimoonaka seisukohale, kes peab midagi tegema, selle eest, et ta kultuurkapitalist palka saab ja ise nõuame talt muidugi rohket produktiooni, ei tule vist asjasse paremust.

Teiselt poolt aga üksikud väärtteosed peavad saama ka tõesti väärtteose tasu osaliseks ja nende honorar peab võimaldama autorile uue väärtteose loomise. Selles mõttes oleks kahtlemata tarvilik iga aastase toodangu hindamine ja järelepremeerimine, nagu seda on juba paaril korral tehtud. Kuid see ei tohiks kujuneda lihtsaks summa proportsionaalseks jaotuseks paremate ja

keskpärase autorite vahel, nagu seni sed premeerimised kahjuks on kujunenud, vaid antagu autasutõesti neile, kes on tähistanud kirjanduslikke tipp-saavutusi. Sellel on oma suur moraalne tähtsus, nii teose levikuks, kui ka ergutuseks süvenemisele loometöös.

Meie olemise väike ja väene rahvas, meie ei jõua suurt elukutselist kirjanikude kaadrit üleolal pidada, sellepärast peaks kaduma vaade, mis kahjuks meie boheemkonnas näib olevat tublisti juurdunud, et kirjanik ei tohi muud ametit pidada, vastasel korral pole ta enam kirjanik jumala armust, vaid mingi juhuslik diletant. Tähtis on töö, mitte isik ja tema elukutse, see peaks olema maksev küll kirjanduses kõige enam. Seepärast on O. Lutsul täieline õigus kui ta arvab, et pühapäeva kütt võib samuti lasta ja vahel paremini kui see päris kütt. Seda on ka kinnitanud mitmel ja mitmel puhul kirjanduse ajalugu.

Keskpärasele autoritele on tasuks nende teoste kirjastamise honoraar ja on päris loomulik kui nad mingisugust muud teenistust peavad. Kultuurkapitali kasutamine ei tohiks olla selle kapitali jagamine, sõna otsekohesest tähenduses, vaid see olgu tõesti progresseeruva kultuuri ja selle kandjate toetamine.

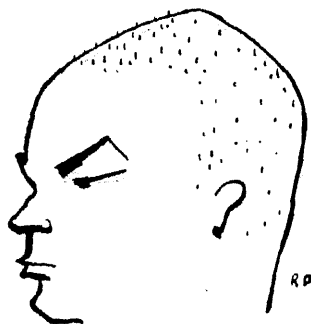
A. Raag.

VANAEALISSE NOORUSSE!

Mul on üks kallis sõbrapaar: vanahärra, kes asumas juba 80-nda lävele, ja tema teinepool — vanaproua, kes temaga aastate poolest ligilähedale võrdne. Mehel juuksed hõbedaga võitlemas, vanaproual pea lumivalge. Mõlematel möödunud elu vahetpidamata tões ja võõruses, askelduses ja raspeduses. On olnud seal silmapilke, kus hambad on tulnud suruda risti, on olnud hetki, kus süda rinnus pigistatud saatuse halastamata fangide vahele. Kuid kõige selle juures, imelik asi: pole veel ainustki küüru-kühmu kukla lähedal, vaid mõlemad veel täies sirguses elu- ja tööõimsad. Ja kui ma kunagi tahan, et mure ei teeks mulle liiga, kui on soov lustlik ja lõbus olla, siis kutsun selle vanapaari oma juurde, (teinekord — nemad mind), istun lauas, täidan klaasid ja lasen neil kõnelda. Siis kuulen, kuidas murepäevadeski värskeks on jäänud hing, kuidas karmimadki kibedused on uputatud viimseni elujaatavuse helgesse helinasse. Minu enese meel — kuigi

ei oma ma veel pooltki nende elu-east — see on jändrik ja kohmetu nende oma kõrval, minu enese meel — masendunud ja muigeta nende noorusnaeru ja vallatuse vahel; kuni viimaks eneselegi see kõik külge hakkab, milles elavad nemad.

Oli üks noor, kes selle vanapaariga koos olles, nende naeru ja

Vil. Ants Simm.

S-i Majalaiendamiskomisjoni esimees ja tudengite panga direktor.

lustlemist kaasa elades, väljendas ennast nõnda: mulle ei saaks olla suurimat õnne, kui et kord võiksin pärida teie noorusliku hinge!

Vanahärra vastas naerdes: „Selle pärandan sulle heameelega, kui mulle enesele teda enam vaja pole!“

Mõtlen sel puhul EÜS-ile: eks ole see tema nüüdsel sünnipäeval, astudes inimvanaduse järele luges küpsuseast vanadusikka, samasugune, ainult aste vanaealisse noorusse.

Kindel on ju igavesti: selle noorus ei kustu, saabugu aastaid või kümnete asemele sada. Igavene noorus, igavene tegurõõm, igavene töötahe, selles ta elas ja tegutses minevikus, selles askeldab olevikus, sellele sammub vastu tulevikus: praegu üle 60-nda, siis 75-nda, siis üle sajanda.

Nagu igavese nooruse, elu- ja tööõõmu allika juures võime vanaks jääda kõik tema kõrval — EÜS aga mitte iialgi!

A. Tamman.

Andmeid EÜS-i liikmestiku stuudiumi ja teadusliku töö kohta eesti ülikooli kestvusel.

60. aastapäeva lävel seistes tohiks küllalt huvitav olla heita pilku Seltsi perre kuuluvate liikmete stuudiumikäigule ja tehtud tööle ning saavutustele teaduslikul alal. Alltoodud andmed ja kokkuvõtted haaravad ajajärku alates 1919. aastast (s. o. eesti ülikooli algusest alates).

Ülikooli on lõpetanud nimetatud aja kestel kokku 207¹⁾. Üksikute aastate järgi jagunevad need järgnevalt: 1920. — 3, 1921. — 6, 1922. — 17, 1923. — 25, 1924. — 22, 1925. — 27, 1926. — 32, 1927. — 23, 1928. — 20, 1929. — 23 ja 1930. (kuni 1. aprillini) — 9.

Üksikutes fakultetidest oli lõpetajaid

1) Arvestatud on siin praegusel momendil EÜS-i kuuluvate liikmetega.

järgmiselt: õigusteaduskonnas — 81, arstiteaduskonnas — 39, matemaatika-loodusteadusk. — 23, põllumajandusteaduskonnas — 14, majandusteaduse osak. — 13, metsaasjanduse osak. — 11, usuteadusk. — 9, filosoofiateadusk. — 7, loomaarstiteadusk. — 6 ja rohuteaduse osakonnas — 4.

Võrreldes EÜS-i kuuluvate lõpetajate arvu lõpetanute kogusummaga näeme, et EÜS-i liikmed moodustavad üldarvust umbkaudselt $\frac{1}{11}$.

Promoveerinud ja doktori kraadi omandanud on 20 EÜS-i liiget, üksikute aastate järgi jagunevad need: 1922. — 1, 1923. — 1, 1924. — 6, 1925. — 2, 1926. — 2, 1927. — 1, 1928. — 1, 1929. — 5 ja 1930. — 1.

Kokku on eesti ülikooli kestel doktorikraadi omandanud 74 isikut, seega moodustavad EÜS-i liikmed-doktorid üldarvust üle ühe neljandiku. Peale nimetatud 20-ne on EÜS-i liikmeist 3 doktorikraadi omandanud välismail, seega saame kogusummas 23 doktori. Üksikute teaduskondade järgi jagunevad need järgnevalt: arstiteaduskonnas — 12, matemaatika-loodusteadusk. — 8, filosoofiateadusk. — 1, põllumajandusteadusk. (metsaasjand. osak.) — 1 ja usuteadusk. — 1.

Doktorikraadi omandajatest seisavad praegu ülikooli teenistuses 17 (neist 12 õppejõududena ja 5 assistentidena).

B. K.

Vil. Peeter Põld.
Pedagoogika professor.

Lõige kuraator Peeter Põllu kõnest Tartu Eesti Ülikooli avamisel 1. XII 1919.

Meie tahame kui rahvas vabalt ka oma aated valida, teiste määramata oma mõtted mõelda, oma otsimistele vastused leida. Meil on õigus seda, mis Looja meile annetest hälli pannud ja osaks annud, takistamata, sisemisest sunnist, oma prädispositsioonis, järele areneda ja kasvada lasta. Ja meie ei taha mitte nuriseda, kaevata, et meiega loodus nagu „võõraslastega“ oleks ümber käinud; meil ei ole põhjust alandlikus orjameeles looduselt kaasa antud varast häbeneda. Jumala säde, mis neis elab, tungib vaimulekides loitma ja meie täidame kõrgemat käsku, kui meie oma valguse kõrgele küünlajalale asendame, kus värske õhk tema põlemist elustab.

EÜS arvudes.

Vilistlaste ja kaasvõitlejate teenistusealad.

Käesoleval silmapilgul on EÜS-il 372 vilistlast. Teadusealalise kuuluvuse järele seda arvu jaotades saame järgmise pildi:

1. juriste	133
2. arste	86
3. usuteadlasi	40
4. rohuteadlasi	20
5. agronome	17
6. matemaatikuid	16
7. filoloogid	13
8. keemikuid	12
9. majandusteadlasi	11
10. metsateadlasi	9
11. insenerid ja arhitekte	6
12. loomaarste	5
13. loodusteadlasi	4

Üksikute ametialade järele jagunevad need:

1. tegelikkude arstidena	62
2. kohtu alal	52
3. Ülikooli töös.	43

nendest 13 professoritena, 30 dotsendi, assistendi ja teistel abijõudude tööalal.	
4. koolipõllul	35
5. advokaatidena	32
6. kirikuõpetajatena (juurdearvatud ka emeritused)	24
7. proviisoritena	18
8. kõrgematel riigiametnikkude ja diplomaadi kohtadel	16
9. kindlustustegev. juhtide kohtadel	11
10. notariaal-alal (neist 8 notari)	10
11. ajakirjanikke	9
12. äri- ja tööstusejuhtimisel	9
13. pangategelastena	9
14. metsaametites	8
15. agr. alal, agronoomidena, nõu andjatena ja asutistes	7
16. inseneridena ja arhitektidena	6
17. maksu, tolli, aktsiisi ja kontrolli alal	5
18. keemikutena tööstustes ja ettevõtetes	5
19. loomaarstlikul alal	4
20. politsei teenistuses	3
21. tegelikke põllumehi	3
22. muudel aladel	8

Käesoleval semestril on S-i nimistus 328 kaasvõitlejat. Kaasvõitlejaist on teenistuses 215, kuna 113 on ametita. Osa neist, nimelt 17 ksv. on kaitseväe teenistuses, ülejäänud ühel osal on õppimine võimaldatud ilma teenistusetööle rakendumiseta, kuna teine osa vajab teenistust.

Kui vaadelda teenistusesolijate kaasvõitlejate teenistusealasi, siis saame järgmise pildi:

1. kantselei teenistuses	59
2. kaubandusliikudes ettevõtetes	25
3. pangaasjanduses	24
4. ajakirjanikke	17
5. kooliõpetajaid	13
6. ohvitserid	12
7. metsaasjanduses	11
8. notariaal, advokatuuri j. t. alad	10
9. kinnitusealal	8
10. ülikoolis abijõududena	7
11. politsei teenistuses	4
12. tööstuses	4
13. agronoomilisel alal	4
14. postiteenistuses	3
15. diplomaatilises teenistuses	2
16. trükitööstuses	2
17. muudel aladel kokku	10

TEATRINÄLJAST.

Meie ei ole kunagi sõõnud, aga meie ei ole ka kunagi näljased. Ja see on kurb. Meie ei ole kunagi oma isus rahuldatud, et võiksime rahulikult pikali sirutada, et oma saavutustel leiba luusse lasta. Aga meie ei ole kahjuks kunagi sedavõrt näljased, et astume tegevusse, kärgatame ja ründame iredihambi saagi otsingule. Jääb meie lauale igapäeva-kõrt, metsapadriskusse aga kunsti kaunis metsloom.

Kus on Friedebert Tuglase suur punane noorsoo nälg?

Nälg on tugevamaid ühiselu jõutegureid. Väikesel määral on ta inetu ja sarnleb hambaidnäitavale koerale, kes ainult hammustab, aga kellele ei jää midagi hammaste vahele. Suur nälg aga loob. Suur nälg paneb liikuma. Ja kihutab nii revolutsioonid silmapiirile. Kuuskümmend aastat tagasi valitses meil omakultuuri nälg. Ja sellest sündis Eesti Põllumeeste Selts, sellest sündis Eesti Üliõpilaste Selts (praegu pidurõivus juubilär), tuli ilmale eesti teater. See oli küll pisikene „teatri-mängukene“, mida Koidula „Saaremaa onupoja“ nime all 1870. aasta jaanipäeval korraldas, aga ta oli ometi too elujõuline idu, mida näljastaetud rahvas ahmis ja mis aegamööda kujunes tänapäeva vormideni.

Huovitav on märkida, et kuigi me tänapäeval jõudnud mainimisväärsesse peatuspaigale, pole me ometi mitte õnnelikus näljaseisukorras. Meie tänapäeva isud on saanud hoopis iselaadsema suuna.

„Vanemuine“, Eesti teatri emarüpp, on viimasel ajal pidanud kuulma palju põhjendatud etteheiteid. Ja neid tuleb veelgi.

See nälg, mis teatrit taga kihutas vastses hoones Menningi ja A. Simmi ajal, on vaibunud päale viimase tõusu Draamateatri koostöö päevilt. Teatrit juhib „sõõnud“ ringkond, kelle ainsaks ülesandeks näib statistiliselt selgeks teha, et teater igakülgsest ainult võidab ja võidab. —

Meil on ajakirjanduses sageli vilksatanud sõna „teatrikriis“. Ja siis on pommid lennanud teatri pihta. Kahjuks on unustatud aga ka oluline osa arvustajaid. Need kuuluvad ju ka teatrielu lahutamatusse kogumikku.

Ja kui ülalpool märgifi, et väike nälg on inetu ja kahjulik, siis tahaks seda ütelist meeleldi osa arvustajate kohta rakendada, kes sageli „tänamatule osale vaatamata, ometi hästi“ teatrikriisi süvenemisele on kaasa aidanud; üheltpoolt on see sündinud tegeliku lavafundmise puudumisest, teisepoolt sageli mittemidagi ütleva fraaside

tegemisega. Õieti ütleb V. Meffus meie arvustajate kohta Eesti Muusika kuukirjas nr. 3, 1929: „meie arvustajad ei kiida kunagi“. Ja, nad ei satu kunagi vaimustusse, kuigi peaksid olema tundlikum element saalis, näljase osa kunsti õhtusööma-ajal.

Sellega nad õhutaksid näitlejaid ja publikut. Seda ei ole. On ainult väikene hambanäit. Teatrijuhid ei usalda arvustajaid. Nende eneseusaldus kasvab üle mõeldavate piiride.

Tartu valitumat publikut sunniti mõõdunud Vabariigi aastapäeva õhtul vaatama pealt katkendit „Libahundist“, mida mängiti esietendusel just kõige nõrgemana, ja mis vajus selgi õhtul kõige inetumasse kunsti labasusse.

Meie oskame küll korraldada juubeleid ja aastapäevi, aga meie ei oska ega võta võibolla vaevaks korraldada suuri koristamis- ja pesupäevi, liiatigi veel kui selleks eriline vajadus enne suuri tähtpäevi. Ning see on mõeldud kõigepeält meie teatriema suhtes.

See kõik aga on tingitud tollest kunstielu loidusest, vihelusest täiskõhu ja poolnälja vahel.

Peab tulema uus puhas teatri-näljane ringkond. See peab looma uue teatri. Ning juba see kõneleb.

Br. Pärli.

Filosoofilise kultuuri süvendamise vajadusest üliõpilaskonnas.

Filosoofiat, kui teaduslikult põhjendatud maailmavaate käsitlust, mõtlen siin, just sellele ei näi tänapäeva üliõpilase harrastuspõllul enam paika ega vast vajadustki leiduvat. Kui rääkida selle üle, siis ühed kehitavad õlgu, teised vabandavad ajapuudusega, kolmandad viitavad tänapäeva spetsialiseerumise ajastule ja kollitavad veneaegse filosoofitseja ja teo-

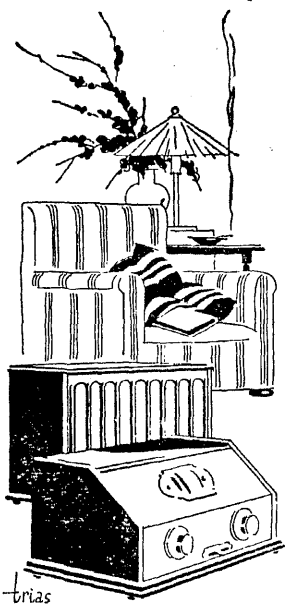
võimetu üliõpilastüübiga. Ülekasvanud olevat me niisuguseist nukrutsevaist mõtisklejaist, kes liiguvad piki bulvaare süng-tõsiste nägudega.

Kuidas on siis tõepoolest lood? Kas majanduslike raskustega võitleval tudengil on üldse aega niisuguste üldiste „ilusate asjakestega“ tegelemiseks — on ju võimalikult kiire ülikooli lõpeta-

mine peatähtsusega. Ja kui tänapäev üldse nõuab, et peab olema erialal spetsialist? Pealegi, väidavad mõned, ega sellest filosoofeerimisest targemaks ikkagi ei saa: on ju aastasadu nende probleemidega tegeletud ja lõpplahendust ei ole kustkiilki näha — milleks niisuguste asjadega üldse närvi tseda.

Nõudeid on kahtlemata erititäh-

Alati juhtival kohal on meie kaubad

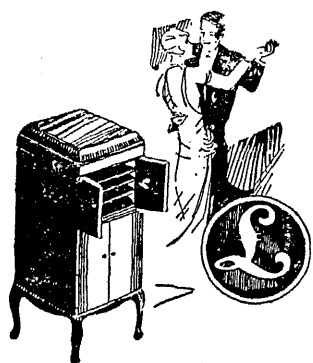

Meie raadio osakonnas

leiate omale moodsaid võrkvastuvõtjaid, valjuhääldajaid ja üksikosi. Maailmakuulsa Telefunkeni ainuesitus. Parimate kodumaa, Tartu Telefonivabriku aparaatide ainuesitus. Jõukõvendajad tantsumuusika jaoks jne.

Meie grammofoni osakonnas

on kõige suurem ja mitmekesisem plaatide ladu, parimaid kodumaa ja väljamaa grammofone, nagu „Ennak“, „His Master's Voice“, „Columbia“, „Parlophon“, „Lindex“ jne.

Meie jalgratta osakonnas

leiate ainult kõige tugevamaid ja vastupidavaid rattaid, eriti meie teede jaoks, nagu kuulsaid Inglise „Humber“ jalgrattaid, Rootsi „Husquarna“, Saksa „Phänomen“, „Corvette“, „Barbarossa“ jne.

Täielikum jalgratta osade ladu.

Meie foto osakonnas

leiate parimaid kaameraid: „Voigtländer“, „Velta“ jne. Tuntud Prantsuse Lumière'i fototarvete ainuesitus.

Meie majapidamistarvete ja ehitusmaterjali osak.

leiate võistlemata valikus igasuguseid tarbeid.

K.-m. Vennad Prüüs

Tartus, Kaubahoov 20/21. Telef. 12-92

VANEMUINE

≡ einelaud ≡

Parim koosviibimise koht Tartus
kus saab
maitsevaid lõuna- ja õhtu sööke.

JOOVASTAVAD JOOGID

KABAREE / MUUSIKA / TANTS

avatud kella 1 öösel.

AUGUST PÜGI

TARTU, RÜÜTLI TÄN. NR. 3, TELEF. 644.

Kodu- ja väljamaa

veinid, napsid, liköörid, konser-
vid, maiustused ja kõiksugu
koloniaalkaubad suures valikus.

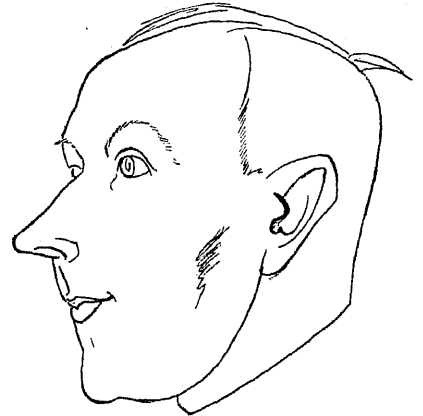
Ksv. Jaan Kitsberg,

Ajakirjanik, omab sügava passi-
hääle. Tõsine Israeli mees nagu
pildilt selgub. Siin vaatleb para-
jasti, mis välispoliitikas uut sünnib.

Ksv. Aug. Ostrat.

Üheksa ametit — kümnes ...tütarlap-
sed. Suur joon ja šikk välimus juba
sündimisel omandatud. Eraelus:
„käib“ ülikoolis.

Ksv. Aug. Pakosta.

Pangadirektor, aga kaasvõitlejaile
veksleid ei pikenda.
„...hkm... ma ei taha küll eel-
kõnelejale vastu rääkida ... aga ...
hkm... ma tahisin seda asja natuke
teisest küljest valgustada ...“

said ja sekka vähemtähtsaid, see-
pärast on ökonoomsuse mõttes
vajalik neid tähtsuse järele eral-
dada. Kuid kas võime just maa-
ilmavaatelisi küsimusi lugeda nii-
suguste pisitähtsusega iluasjakeste
hulka, milliseid hiljem (peale üli-
kooli lõpetamist), kui just aega
üle jääb, lisandada võib? Kind-
lasti mitte.

Ülikool on viimane ettevalmis-
tus-järk elulavale astumiseks ja
põhilistes küsimustes peame ellu-
siirdumisel olema juba selgusel.
Maailmas orienteerumisküsimus on
just selliseid põhilise tähtsusega
küsimusi. Kas võib kujutella kap-
tenit, kes kodurannast purjetab
ulgumerele ilma kompassi ja kaar-
diteta!? Või arhitekti, kes hak-
kaks paleed ehitama ilma joonis-
teta.

Aatelagedust peame tänapäeva
puuduste suurimaks põhjuseks. Ja
eks kuulu ju aated väärtusõpetuse
valda. Neid väärtusi ei saa
omada ainult nende nime nimeta-
misega, vaid neid peab ise tun-
netama. Me peame vahete-vahel
piiluma Maailma hinge sügavusisse
ja kuulutama kuhu selle südame-
tukse meid hõikab. Mida üksik-
asjalisemalt oleme määrinud oma
asendi maailmas, mida selgemalt
oleme teadlik omist eesmärgest,

seda kindlamini oleme paigutatud
elu hammasratastikku — meid
ei kõida siis eluga mitte nõrgad
niidid, vaid juba trossid.

Kuid inimene ei ole ainult suure
ühiskonnaorganismi üksikosa,
vaid omaette tervik-organism
(vaimses mõttes). Inimese vaim
ei allu mitte pisirattakeste mehha-
nismile, mille mõni suurem hoo-
ratas liikvele paneb või pidurdab.
Me ise (aktiivselt) tunnetame
sihi. Me ei ole kindlasti mitte
mõne tsariaegse diviisi soldatid,
kellede eest ülemus mõtleb. Oleme
tihti küll reamehed, kel omas ük-
suses eriülesanded täita — kuid
oleme demokraatse väe sõdurid,
kes teadlikud omist sihtkohist ja
tunnevad, miks sinna rühitakse.

Oleme eluteel nagu autojuhid,
kes ei oska ainult juhtida
masinat, vaid kes tunnevad meh-
hanismi siset struktuuri
pisimate üksikasjadeni. Masina
rikke puhul ei laota me siis abi-
tult käsi.

Teiste sõnadega, inimese vaimne
vaateväli ei tohi piirduda üksikute
tõelisuse lõigetega,¹⁾ vaid peab
haarama kogu maailma.

Ja filosoofia peab need leiduvad

1) (ainult rattake masinas; autojuht,
kes tunneb pinnaliselt ametit — ainult
juhtimist).

tühemed täitma. See vast umbes
nii nagu arkeoloogil, kel üksikuist
potitükikesist siis vähe kasu on,
kui ta neid vaasiks konstrueerida
ei suuda. Seisukoha võtmist maa-
ilmavaatelisi küsimusi leidub
maainimesilgi, rääkimata üliõpi-
lastest. Kuid see pahatihti auk-
line ja vastoludes. Vajame ük-
sikasjadeni läbimõeldud vast-
oludeta maailma mõistmist maa-
ilmast kui tervikust. Muidugi
ei saa ega ole vajalikki nõuda
igalt üksikisikult kohe uue filo-
soofilise süsteemi loomist. Mõt-
len et juba olemasolevate mailma-
suhtumise jalgradade ja maanteede
rägastikus leidub juba küllaltki so-
bivat. Ainult sooveldama ja kohan-
dama peab. Otsisklemisel vaid
ei tohi me juba alguses pessimis-
tid olla (ega niikuinii kuhugile
välja ei jõua) ega uppuda neisse
probleemidesse. See oleks ikkagi
selge argus, kui ülesande raskuse
tõttu loobuksime selle kallale asu-
mast. „Midagi ei ole nõnda kõr-
gel, kuhu tugeval ei oleks voli re-
delit asetada“ (Schiller). Peame
armastama raskusi, sest neis ka-
rastub iseloom — ehtne teras muu-
tub haamrilöökidest all veel kindla-
maks.

Mõtlen et siin just raskuspunkt
seisabki. Lihtsalt raskemad (kuid
kahjuks ka põhipanevaimad) kü-

simused lükatakse edasi „homseks“ ja vabandatakse ajapuuduse ja teiste sofismidega. On ju tõsiasi et meie üliõpilasel tuleb pahatihti maadelda majanduslikkude raskustega ja samuti on ametisoolijate protsent suur. Kuid me üliõpilasarv on protsentuaalselt ka suuremaid maailmas ja siin peaks leiduma ka jõudeajaga üliõpilasi küllalt. Samuti ei saa tänapäeva

üliõpilast liiga aktiivseks lugeda üldisest kultuuritööst osa võtmises.

Tuleb ikkagi eristada küsimusi tähtsuse järele. Maailmavaatelistel küsimused on haritlasele esmajärgulise tähtsusega. Tuleb rõhutada, et just n ü ü d p e a m e neile küsimusile aega loovutama. Hiljem seltsivad ametialalistele muredele veel perekonna vastu kohustised ja jõudeaega on veel vä-

hem. Peame omistama mõtte, et just vaikselt üliõpilaskambrikeses on seks parimad võimalused, kui me vaid tahame. Kuid oleme sunnitud tahtma, sest hiljem algab teotsemisaeg — aga kuidas saame teotseda, kui me teosuunis ei ole selgusel.

Ed. Sitska.

UHEST TÜHIKUST ÜLIÕPILASKONNAS.

Elame erakorralisel ajajärgul. Ideelised liikumised taanduvad majanduslikkude küsimuste varju ning ühiskondlikkude küsimustega tehakse tegemist ainult niipalju, kuipalju see oma majandushealole on tarvilik või kasulik. Võib olla on see ajajärgu pitsat, mis ei luba teisiti.

Suurem osa üliõpilasperest tegeleb samuti majanduslikkude küsimuste kallal. Oma otsekohese õppetöö kõrval maadleb suur osa üliõpilastest leivaküsimusega, nii et vabaks jääv aeg, kui säärast veel ongi, ei paku mingit võimalust kõrvalhuviliste küsimustelaendamiseks.

Üliõpilaspere üldmajandusolukorra kergendamiseks on üliõpilaskonna poolt mitmed algatused tehtud ning mõnedki on rahuldavaid tagajärgi andnud. Üliõpilasköök üliõpilaskonna omal juhtimisel töötab heade tagajärgedega; üliõpilaskonna akadeemiline kooperaatiiv on omale laialdase poolehoiu võitnud, üliõpilaskonna omaabi korraldamiseks on loodud haigekassa fond, mis aastast-aastasse suureneb jne. Haigekassaga kaudselt seotud on üks teine küsimus, mis paratamatult peaks leidma algatust ja täitmist: see on kehalise kasvatus küsimus meie üliõpilaskonnas. Ei ole õige, kui meie selle küsimuse jätame viimaste hulka. Õieti kehalisest tervisest oleneb meie akadeemilise pere tulevane elujõud ja teguvõimsus. Ei ole mitte ükskõik, millistena meie ülikoolist lahkume, kas raukadena või elujõuliste kodanikkudena. Ei tarvitse kehalise kasvatus küsimust käsitleda rekordi-

ahnitsemise seisukohalt, vaid puht tervislikust vaatekohast — terves kehas terve vaim.

Tervise eest hoolitsemine on olnud senini väheste hool. Selleks pole olnud ka võimalusi ega soodustusi.

Meil on sõditud vaimuvaesuse

Ksv. Artur Reisner.

Spordimees, hüppab teibaga ja ilma. Lõõmist ei salli. Kui ägedaks saab, kaob minema.

vastu, mis mõnes õigustatud, aga miks ei peaks meie sõdima ka tervise pärast. Alles siis kui häda käes, püütakse seda parandada, siis on aga hilja. Ei ole mingit kasu, kui mõni 25-aastane doktor, vaimurohke, kuid kehaliselt surnud on ning mõne aasta pärast paluki peale läheb. Kindlasti võiks ta rohkem anda, kui keha vaimuga kooskõllaliselt areneks.

Teisest küljest pole sugugi õigustatud teine äärmus, et kasva-

taksime võimsaid lihakseid, imetleksime kauneid kehavorme ning ülistaksime oma tegevust, seejuures aga vaimlised huvid varna riputaksime.

Peaksime vabanema eelarvamistest ning valima äärmustest vaba kesktee — sport tervise pärast.

Küsimuse tegelikult teostamiseks, on vaja vastavaid algatusi elustada. Esimene möödapäasemata ülesanne kehalise kasvatuselustamiseks üliõpilaskonnas on — luua elujõuline ja teguvõimas organisatsioon, — kes oma lipukirjaks seaks terve üliõpilaskonna kehalise kasvatus eest hoolitsemise.

Sunduslik kehalikasvatus ülikoolis, millest viimasel ajal juttu on olnud, pole vist praegusel silmapilgul teostatav, sest see nõuaks suuremaid ümberkorraldusi ülikooli töös. Jääb järele ainult vaba tahtlik kehaline hoolekanne.

Praegusel teotseval akadeemilisel spordiklubil pole võimalusi üldiseks üliõpilaspere kehalise kasvatus edendamiseks. Edustuse juures teotsev spordikomisjon pole aga arvatavasti oma ülesandeks seadnud säärast laiaulatuslikku ülesannet, seepärast tuleb leida tee sellest umbkotist välja pääsmiseks.

Üheks võimaluseks on ühendada need kaks paralleelasutist ja luua uus eluvõimeline organisatsioon. Ta peaks omas tegevuses olema rippumatu, kuid siiski koos töötama ülikooliga ja üliõpilaskonna edustusega.

Uue loodava organisatsiooni otsekohesemaks tegevuseks oleks terve üliõpilaskonna, nii organiseeritud

kui ka organiseerimata üliõpilaste, üldine kehalise kasvatuse eest hoolitsemine, kehakultuuri tõstmine ja paremate võimaluste otsimine selle teostamiseks. Tema hoolde jääks võimlemissaalide, spordiplat-side, liuväljade, kelgumägede, odavahinnaliste saunade soetamine ja korraldamine sarnaselt, et nad kõigile kättesaadavad oleksid. Praegu kasutada olevat ülikooli uut võimlat kasutab ainult osa üliõpilasi ja nimelt organiseeritud üliõpilaspere, kuhu on aga jäänud organiseerimatud? Kui võimalused selleks puuduvad, siis tuleb seda otsida, sest organiseerimata üliõpilased moodustavad poole meie üliõpilasperest.

Meil puuduvad statistilised andmed, palju meie üliõpilasist on koon-dunud sporti taotlevate organisat-sioonide ümber, aga võib siiski kindlalt väita, et see on naeru-väärt väike.

On selge, et praegune olukord meid ei rahulda, on vaja leida sellest väljapääsu. Päästjad peavad olema aga üliõpilased ise. Täidame selle tühja koha: loome teguvõimsa ja elujõulise puht akadeemilise kehalise kasvatuse klubi; lipukirjaks; sport tervise pärast, sportimine kättesaadavaks kõigile,

Grupp EÜS-i spordiharrastajaid.

siis tõuseb elurõõm töötahe ja üliõpilaskonna ideelageduse ja töö-võimetuse üle. **A. Reisner.**

VANA JA UUS TARE.

Oleks ju päris kena astuda laurea-aaide ritta. Võiks siis jutustada nii, et sai õõ läbi kuulata kangelasepost sellest, kuidas vanasti olid mehed, kes võtsid õlut sihukesest sarvest, et meiesugune vajuks maa alla paljast pealtvaatamisest. Ja et siis sai hommikul koju mindud rikastatud hingega.

Oleks ju päris kena laureaadiks saada selle jutuga. Võru Teataja teab jutustada, et Jüri-Juhan Rander-Pahlbärgile on Võru näitsikud hiljuti andnud verevaid tulpe.

Aga ega kõik kasva marjamaal. Ütleme siis otsekohele, et õllekann käis ju küll ringi ja Tanne ja Pööbel jutustasid, kuidas ta vanasti hoopis kiiremini käis. Oli päris kodune olla kerge lobisemise juures sel esimesel õhtul. Aga et see õllelaud oleks kohe hinge rikastanud — nii vastuvõttlik see hingrikkagi ei olnud. See tuli

hiljem. Esimene õhtu ütles aga siiski üht. Jutt sest vanade burschide õlle-jõust oli muu sekka ja õllekann tegi oma vaikset ringi ka ainult nii muu-seas ega tikkunud kellegile vägisi suu juure. Oli kergelt lobisemist ja üleemeelikult naljajuttu, aga läbi tundus sellest juba sel esimesel õhtul kand-vat põhja, tervet vaimu, tüsedat, maa-mehelikult harkisjalgetki trotslikku seisukohavõitu.

See oli Seltsi vanas tares. Pärast seda esimest õhtut üle tema lävepaku välja astudes, oli juba aimus, et see oli täna kodu, kus võis tööd teha ja puhata.

Ta sai ruttu armsaks, see vana tare. Iga vaba hetk kuulus temale. Heiked kasvasid tundideks, mille arv on lugematu. Neid jaikus vaiksese keskustelule, ägedale vaidlusele, jat-

kus tühjale tuuletallamisele, kuid ka tööle. Ei kahetse ühtki neist.

Neist sai armsaks Seltsi vana tare. Tema ragisema ja õõtsuma lõõnud tammelaudadest põrandaga peretuba, kus alul aukartusega kuulasid seni-oreste vaidlusi ja pärast omajagu kaasa löid. Kus oli lauluströkkavaid mürgleid ja kust leinapäevil mulda kandsime mõnegi hea sõbra. Tema segipaisatud lèhekuhjaga lugemistuba, kus arutati päevasündmusi. Tema kitsaks jääma kippuv raamatukogu. Kestendama kippuvate seintega vapi-tuba, kust isad poegadele panid sü-dame peale mineviku austamist. Ja eeskodagi, mis oli nii kitsas, et koos-olekute vaheaegadel üksteise var-vaste peal seisime.

Neil tundidel ei taibanudki, kui ar-mas ta oli, see vana tare. See tead-

ILMAVAADE JA POLITIKA.

Üldiselt peetakse üliõpilasaastail poliitikat ebasoovitavaks. Ja kui kõneldakse ilmavaate kujundamisest, siis pahatihti — «poliitika ei sobi noorele inimesele, arenejale,» ja — «sotsialism on jõleasi. Noormees, hoia-tan teid!» Sancta est simplicitas, aga kui ta on sedavõrt levinud, siis kõnelgem siiski natuke ilmavaatest ja politikast, kuigi see on kauplemine «pühal» pinnal.

Ilmavaade on isiku sisemine kokkukõlastunud asetus välisilmasse, eeldus igasugusele tõsisele poliitikale, mis on tegelik sekkaõõmise kunst selle välisilma kujundamises oma sisemiste seaduste järgi.

Vahe ilmavaate ja politika vahel peitub seega muidugi selles, et esimene ainult on sisemine, teine aga suundub välisesse tegevusse ja tegelikkusse. Seepärast võib ilmavaade olla aprioorne, puhtmõistuslik ilma tegelikke vahekordi arvestamata. Politika on kogemusteadus, ehk: kunst maksma panna; seega eeldav kogemusi tegelikkudest asjadest.

Rakendades nüüd ilmavaate ja politika sobivuse probleemi noorurile, on selge, et siin ei saa mõlemaid küsimusi koos lahendada.

Esitame esmalt küsimuse, kas noorele inimesele on tarvis ilmavaadet?

Puberteediaegne ja pärastpuberteediaegne tõus inimeses on määratu igal alal. Ja kuna selle aja haripunkt langeb harilikult keset üliõpilasaastaid, siis loomulik, et ta enam otsib lahendust eneseavaldusis, kui enesekorralduses, on enam eksten-siivne kui intensiivne. Seepärast enda olu sisemine määritlemine — ilmavaade — jääb tavaliselt hoopis tagaplaanile ning võib kujuneda alles hiljem, tegelikkude endaavalduste kon-sekventsina, kokkuhaaramisena. Ning kui ta siiski kujundub mingisugusena juba varajase-mais aastais, siis tema on ainult üks tõukejõud enam tege-likkusse sekkaõõmiseks, ning ilmavaatelisel fikseerunud noorest saab marupoliitik. Selle tõendiks on kas või noorsotsia-listid, kellest suur osa omas hoos läinud edasi alul teoreetilisse kommunismi ja hiljem maha lasknud või maha lastud mäs-sumeestena. Need muidugi äärmused.

See isegi asetab ilmavaate kasulikkusele või koguni tarvi-likkusele suure käsimumsmärgi.

Kuid arvestagem ka ilmavaate kujundamise positiivsete külge-

dega. Ja siin on selge, et mingi sisemine kooskõlastus teotse-jale on tingimata tarvilik. Küsi-mus ainult, kas see kooskõlas-tus — ilmavaade — tuleb pärida, lihtsalt ümbrusest üle võtta, või peab tema kujundamiseks aktiivselt noorur kaasa tegutsema. Tegu ainult loob aluse tõsiseks teoks. Ja seepärast on päris ilmavaade — teoalus — ainult endaloodav, ja peab saama endaloodud.

Me juba eelpool juhtisime tähelepanu ilmavaate aktiviseerumise hädaohule ja sellele, et niisugune dünaamiit ei hävita kedagi peale noore enda. Siiski on seegi ekstsess sõltuv ikkagi ilmavaate laadist, ja nimelt liigest eksten-siivsusest, mis igale ilmavaatele kahjulik. Peab ju see olema ennekõike endamääraja, endakorraldaja, endasuunitleja. Seepärast piir-dumises seisabki ilmavaate „kunst“. Kõik muu häirib ja takistab nooruri vaba arengut. Ja arengus on ometi nooruse mõte!

Meil armastatakse niisuguseid sõnu küll ainult öelda keskkooli-noore kohta, kuna üliõpilast juba peetakse „täismeheks.“ See on aga ränk eksimus, kui vähegi kriitiliselt vaadelda meie üliõpi-laskonda, rebasest kuldrebas-

vus tuli, kui sattusid vahel üksi tema katuse alla, kui ei olnud kihavat elu, mis muidu oli olulisem kui seinad, mille vahel seda elu elati.

Nüüd on vanast tarest jäänud ainult üks väline sein!

Sinu peretuba on nüüd avar, Sul on ruume ja kuluare, mille taolistest meie ei teadnud unistadagi. Ja Sinu korsten on nüüd nii kõrge, et

tema otsa vist maihommikul ei leidu ronijat.

Oled alul veidi võõras, Selti uus tare. Nii et otsime vahel sinu juures vigu ja mõnel nõrgal tunnil on mee-leoluliselt igatseme vana tare järele, mille üle alles hiljuti nii kurjalt kiru-sime.

Aga inimene ei ole kass. Pere ja vaim on jäänud samaks, julgeme

loota. Küllap siis saab koduseks ka uus kodu. Kulub ka sind, uus tare, nüüd pidulikul puhul kord nii täis kiiluda, et jälle seisame üksteise var-vaste peal. Küll siis kaob värske lubja lõhn ja oled sama südame külge kasvanud kodu, nagu oli vana tare-talurahva kuvent — pilkenimi, mida hoiame aus.

Seitsmesajandik.

Nii nagu päike . . .

*nii valgustab hea raadioaparaat
Teie igapäiset elu!*

Kogu maailm peitub meie 5-lambilises vastuvõtjas „TELUX 5 W“. Üks lüke voolu-
pessa ja vastuvõtt on kindlustatud igal ajal ja igast kohast! Normaalse hinna
juures suuremat võimsust, äärmist selektiivsust ning ületamatut häälepuhtust
— seda pakume Teile oma vastuvõtjaga. Hind Kr. 500.—

Meie aparaadid on kroonitud 7-me I. auhinnaga. Soodsad ostutingimused.
Järelmaks 1 aastani.

Ilmus rikkalikult illustreeritud hinnakiri,
mis soovijatele maksuta koju saadetakse.

A.-S.

TARTU TELEFONI VABRIK

Tartus, Puiestee tänav nr. 9 / 11. Telefon 2-34.

UUDIS!

Ilmusid värsketest, puhastatud tuba-
katest valmistatud uudispaberossid

Suurepärane maitse! Hea aroom!
Iga pabeross on varustatud hügieenilise vatiga.
25 tükki ainult 25 senti.

TARTU

KOGUTEOS

Tartu linna väljaanne. Tartu linna-uurlmise toimikonna korraldatud ja toimetatud. Kaust 27 × 18 cm. Sisaldab 728 + XII lhk. eestikeelset osa, 72 lhk. prantsuskeelset resümeeid ja plaanide, kaartide ning tabelite erivihu; koosneb kolmest eriraamatust.

SISU:

AJALOOLINE OSA: Ajaloolane *O. Freimuth*. Tartu välisilme kujunemine. — Tartu linn orduajal. — Tartu linn aastail 1558—1625. — Dots. *P. Treiberg*. Tartu linn Rootsi ajal (a. a. 1625—1704). — Dots. *P. Treiberg*. Tartu linn XVIII sajandil (aastail 1704—18.00). — Mag. *H. Kruus*. Tartu XIX aastasadajal ja XX da alul. — **GEOGRAAFILINE OSA:** Mag. *A. Mieler*. Tartu aseme geomorfoloogia ja hüdroloogia. — Mag. *Edg. Kant*. Tartu. Linn kui ümbrus ja organism. — **ÜLDOSA:** Linna maamõõtja *A. Martin*. Tartu linna maa-ala. — Riigi Statistika Keskbüroo abijuhataja *A. Tooms*. Tartu rahvastik. — Linna insener *H. Seydenbach*. Ehitusasjandus. — Siseministeeriumi peasekretär *E. Maddison*. Tartu linna õiguslik seisukord. — Linnasekretär *A. Mägi*. Tartu linna omavalitsuse organisatsioon ja töökorraldus. — Prof. *M. Kurtšinski*. Tartu linna rahandus. — Insener *J. Podsalov*. Tööstus-kaubanduslik tegevus Tartus. — *A. Tamman*. Tartu pangaasjandus. — Dr. med. *P. Pödder*. Tartu linna tervishoiu olud. — Dr. med. *H. Madison*. Koolitervishoiu seisukord Tartus. — Prof. *A. Rammul*. Tartu joogivee oludest ja kesk-veevärgi ehitamise kavatsusist. — Direktor *F. Vidik*. Loomatervishoid Tartus. — *E. Kapsta* ja arhivar *A. Hasselblatt*. Hoolekanne Tartus. — Töökaitsekomissar *A. Kena*. Tartu üldhaigekassa, töøbörs ja töölise ametiühingud. — *J. Kodres*. Tartu linna politsei. — *G. Treimann*. Tuletõrje korraldus Tartus. — Ins. *H. Seydenbach*. Korteriolud Tartus. — Cand. *A. Reeben*. Koolikorraldus ja haridusolud Tartus. — Prof. *P. Pöld*. Tartu Ülikool. — Mag. *F. Leinbock*. Teaduslikud ja kunstiasutised Tartus. — *A. Möldri*. Tartu üld-

laenu-, seltside ja koolide raamatukogud. — Cand. theol. *J. Aunver*. Sotsiaal- ja moraalstatistika. — Cand. theol. *J. Aunver*. Usuasjandus ja kirik.

A Jürgestein kirjutab koguteos „Tartu“ ajaloolise osa äratrüki puhul:

„... ilmutatud äratrüki koguteosest äratavavad suurt huvi terve koguteose ilmumise vastu. — Lugejatest ei tohiks nüisugusel väljaandel mitte puudust olla. — Kirjanduslisest seisukohast on raamat laitmatu Keel on selge ja arusaadav.“

(„Post.“ nr. nr. 257 ja 271 — 1926. a.)

Prof. J. G. Granö kirjutab oma esitises Tartu Ülikooli õigusteaduskonnale koguteos „Tartu“ geograafilise osa (*Edg. Kant*'i töö) kohta: „... See töö on täieline ja põhjalik geograafiline monograafia, — mitmes suhtes koguni eeskujulik uurimus. Säherduse saavutuse üle võib Eesti noor geograafia põhjusega uhke olla.“

„Postimehes“ nr. 307 — II. X. 27. a. väljendab *A. Jürgenstein* koguteose „Tartu“ üldosa kohta: „See kolmas, üldosa, on just tähtis linna praeguse käekäigu korraldamise ja tuleviku kavatsuste suhtes ja omandab selle läbi kõige suurema tegeliku tähtsuse“.

Pealadu: Tartu linna statistika büroo juures Tartus, Gildi tän. 8.

Koguteos on müügil kõigis kodumaa suuremais raamatukaupluses ja kirjanduseladudes.

Hind. Nahk-kalingurkõites — 1650 mk., kalingurkõites — 1600 mk., brosheeritult — 1400 mk. Hind on arvatud koguteose, resümee ja plaanidevihu eest kokku.

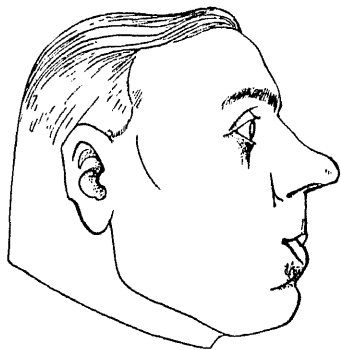
Maaraamatukogudele ja õpetajatele pealaost tellides 10% -line hinnaalandus.

Foto Armin Lomp

Vana tän. 6

Telefon 253

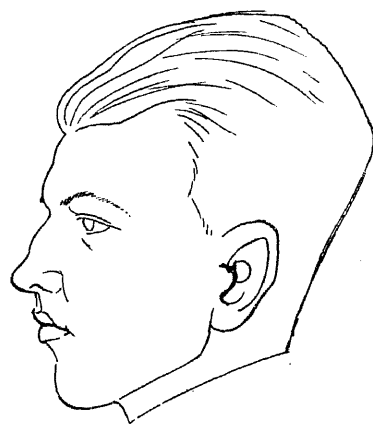
Ksv. Nikolai Feldmann.

Viskab ketast ja valmistab järgmise olümpiaadi vastu. Apollo kehaehitusega: krae nr. 49. Viimasel ajal kannab „kõva“ ning käib „Vanemuises“ ballikuningannasid valimas.

Ksv. Alfred Veitmann.

Mureliku hingega ajaloolane, kirjutab lohutuseks süllapikkusi — auhinna-töid; kehasab erinumbri talitust.

Ksv. Heinrich Lehepuu.

Noobel poiss, kannab jalutuskeppi. Oleks end meelsasti näinud naeritava noormehena, kuid...

teni. Nad kõik on alles arenejad, enamikus aga arengus kinnipeetud. Ja see kinnipidaja on just sisemise endakorralduse printsiibi puudumine, või välise — isendile mittesobiva — printsiibi ülevõtmine. See just seletab korporantide pahatihtist arengust mahajäämist, aga samuti ka liig vara mingile võõrale ilmavaatele allavanduja sisemist kivinemist võrdlemisi varajasel arengastmel. Niisugustest inimestest saavad arenemisvõimetud põikpead ja nende — tihti kõrgeväärtuslik — intelligents atrofeerub.

Seepärast on meie vastus küsimusele ilmavaate tarvilikkusest ja paratamatusest nooruri juures tingimatult jaatav — aga reservatsiooniga ilmavaate ala kohta.

Noorur peab oma ilmavaate kujundamisel olema esmalt vaba. See tähendab — tema ümbrus- ja keskkond ainsana ei tohi teda seks mõjutada ja suruda. Siiski säilib pedagoogiline võimalus tema kasvatajail teda hoida ilmselt halvast. Ja et

tavaline noorur täitsa üksi ja iseseisvalt pea iialgi ei loo oma ilmavaate — on samuti endastmõistetav. Siin on ikkagi ainult küsimus, kelle kujundamisele see jääb, millise kujundaja kätte ta satub. Selle kujundaja valik peab aga tal olema vaba ja tema esimene — võib olla ekslik ja mittesobiv — juht ei tohi teda veel teha selle ilmavaate fanaatikuks. Nii on parema ja positiivsemagi ilmavaate — näiteks karskusaate — nooruses mõjutatult-fanaatilised jüngrid hilisemas elus oma loomuse kohaselt sellest ära langedes kaotanud igasuguse endaväärtuse-tunde, endarespekti; pahatihti on niisuguseist noorkarsklasist saanud vanajoodikuid.

Seepärast peab nooruri ilmavaate kujunemine sündima loomulikult, aga katsudes hoiduda nooruse loomupärasest suurest ülivaimustusest. Skepsist, irooniast, künismi — neid märke tuleb mõnikord tarvitada arsti-meiks. Muidu hävitab — muidugi vaimne — organism en-

nast tihti ära, kui ta kohe alul ei satu õigele alale. Paraku, kui ta sinna satub — siis niisugune nooruslik emfaas loob tulevikus ka toredamaid ja kestvamaid tulemusi.

Kokkuvõttes on õige ilmavaatekasvatamise printsiip nooruri mitmekesine vaba mõjustamine, siiski mitte lodev *laissez-faire*, vaid teatava pedagoogilise korrigeerimisvõimaluse säilitamine. Seks koolis — tavaliselt täitsa ebaküllaldasena ja väärnagi — õpetaja autoriteet, üliõpilaskasvatuses: koonduste ja organisatsioonide traditsioonid ja kasvatusviisid. Seda paremini suudab täita üliõpilasorganisatsioon oma kasvatus- taotlusi, mida enam ta vastab nõudeile: 1) hääd traditsioonid ja eeskujud (ajalugu), 2) sise- mised vabaduse, ja eriti valiku- vabaduse säilitamine, (organiseerimisalused), 3) võimalikult mitmekülgsed mõjustamisvõimalused. Igale üksikule aga ikka soovitus, nõue ja eeskuju — nooruses kibe töö! Sest nooruse on kohustus raske, raskem kui

aastate koorem. Umbes see, mida sõnab Viliensise Osakonna vapp: *carpe diem ex libro, ut maturas carpas aristas!*

Agaga kuna me ilmavaadet ta sisemise väärtuse pärast pidasime tingimatult tarvilikuks piirdunud kujul, siis mitte piirdunud välisestotsemisse suunduvat politikat tuleb kindlasti pidada noorurile ebakohaseks ja kahjulikuks.

Mitte ainult see, et politika eeldab kogemust, ja et noored teostavad pahatihti rumalusi sekcalüttes. See võib mõnel hetkel, kus kõik kaalul, koguni olla tarvilik. Siin ikkagi on võimalik veel sovelodus, et noorur üldinimliku — ja rahvusliku — liikumisega sobib kaasa minema, kuna tema kuulumine sellesse keskkonda evidentne; ta aga ei tohi kaasa liikuda seal, kus kaheldav alles tema lõplik areng: nii usulistest võitlustes, nii ka parteipoliitikas.

Veelgi kardetavam on mingis kindlas liikumises või võitluses kinnistumine noorurile tema enda sisemise arengu seisukohalt. Nagu öeldud, võib ses mõt-

tes saada kardetavaks ka igasugune borneerunud korporatiivsus. Ühelt poolt avaldub niisuguste nähete halb tulemus osa isendite juures selles, et nende areng pannakse kinni, kinnistatakse teatud liig kitsale pinnale. Teiste juures võib säärane liikumine anda tõuke ja hoo lõpmatusse ründamiseks, mis ikka lõpeb nii isendi kui asja hävinguga. Kolmandad lahkuvad küll hiljem sellest neile siiski ebasobivast asjast, kaotavad aga seejuures oma endatunde ja endaväärtuse. Ainult vähesed neljandad saavutavad midagi noorest sekkalöömisest. Aga nendegi juures jääb küsimuseks, kuipalju nad võitsid varase rakendumisega ja kas neile poleks olnud parem enne süveneda iseendis ja teadusis.

Kokkuvõttes peame seega sisemise kujunenud ilmavaate tähtsust kõigiti hinnates pooldama noorurite eemalhoidmist tegelikust politikast, eriti parteipoliitikast. See maksab just kihipoliitika kohta. Sest peale isiklikult üldse kahtlemise selle printsiibi riiklikus rakendatavu-

ses, on see vastolus kõigi noorte kasvatusalustesse jääva nõudmisega, et noorur ennekõike peab arenema inimeseks, siis oma rahva liikmeks ja alles siis edasi võib differentseeruda. See pärast on ühiskondlikkus ja sotsiaalse mõttelaadi arendamine noorte seas — eriti agaga üliõpilaskonnas — tingimata tarvilik. Ja see teostubki juba koolis taotletava sihi — riiklikult mõtlema õpetamise — arendamisega ja ülikoolis üliõpilaskonna ühismõtte süvendusega. Agaga üldühiskondlikkusest liigvara siirduda spetsiaalprobleemide juurde, eriti vaenuprobleemide (ja niisuguste, mis õieti killustavad üldist ühiskonda) juure — see on pedagoogiline kuritegu. See maksab ka üliõpilaste kohta. Neilegi sobivad ainud positiivsed üldühiskondlikud probleemid. Nende seas agaga senisest enam tuleb süvendada isendilmavaadet ja üldühiskondlikku mõttelaadi.

Tartus, 4 aprillil 1930. a.

Ilmar Tõnisson.

SPORT EÜS-is.

On tavaliseks nähteks, et sport oma õitseaja elab üle keskkooli noorte hulgas. Niipea kui keskkool jääb selja taha ja algab piiramata üliõpilasvabadus, rauged noorte kaasvõitlejate huvi spordi ja teiste liikumiste vastu. Nii mõnigi puhastverd keskkooli karskustegelane on üliõpilaspõlves jooma hakanud. Lõus, üliõpilaselu annab vabamaid võimalusi seltskonnas liikumiseks, senised huvid taanduvad, andes ruumi uutele, küsimata kas nad positiivsed või negatiivsed. Kahtlemata on tõsiasi, et noore üliõpilase elusuuna võtmine oleneb suurel määral õhkkonnast, missugusesse ta peale keskkooli lõpetamist satub. Ei tohiks mitte üks-

kõikne olla, noore kaasvõitleja kasvatus küsimuses. Üliõpilasorganisatsioonil tuleks tõsisemalt mõelda selle küsimusele. Positiivsed huvid, mida noor keskkoolist tulnud kaasvõitleja omab tuleb edasi arendada ja süvendada agaga mitte maha tallata.

Viimaste aastate jooksul on Eesti Üliõpilaste Seltsi ümber koondunud arvurikas sportlasper. Lustulnukad on enamikus püsima jäänud oma huvialaliselt, liginedes üksksteisele Seltsi arvurikas peres, on neil võimalusi olnud omi võimisi süvendada ja täiendada.

Spordialad, mida tänapäev üliõpilaskonnas harrastatakse on: kergejõustik, poks, veesport, talispordis-

suusatamine ja jääpall, tennis, pingpong ja talisisemängudest — korv- ja võrkpall.

Kütkestavam spordiala on olnud kergejõustik, seda mitte üksnes praeguste kaasvõitlejate peres, vaid juba varem. Esimesel üliõpilasspordipäeval, mis peeti 1914. a. oli kavas ainult kergejõustik, mis ka senini püsima jäänud. Kergejõustiklaste edu Eesti Üliõpilaste Seltsi liikmete hulgas on märgatavalt väljapaistev olnud. Olgu siin võrdlustabel, mis kõige kujukamaks võrdluseks endistele ja praegustele saavutistele. (Vt. allpool).

Kergejõustiku kõrval on omale poolehoidu võitnud käsipallimängud, nagu: võrk- ja korvpall. Need on

Tartu Üliõpilaskonna käsipalli meistermeeskond — EÜS.

Esireas: ksv. ksv. E. Opman, A. Jakobson, H. Kallas.
Seisavad: ksv. ksv. E. Roht, I. Sauer, E. Tikk, J. Kitsing.

alad, mis üliõpilasperes suure poolehoiu on omanud. Järjekindlalt on peetud üliõpilaskonna käsipallis esivõistlusi, mis harrastuse tõttu konkurentsi rikkaks on kujunenud. Eesti Üliõpilaste Seltsi meeskonnad on järjekindlalt esivõistlustel esinenud, kus edukalt mängitud ja mitmel korral meistri nime omandanud.

Käsipalliga ühel ajal on harrastatud ping-pongi, mis viimasel ajal aga

näib poolehoiu kaotavat. Seltsi meeskonnas on mänginud mitmekordsed üliõpilaskonna meistrid, nagu: A. Kallas, E. Martinson, Ed. Tikk ja teised.

Tennismänguks oli Seltsil oma mänguväli, mis Seltsi maja ümberehitamise kaotuse tõttu, seevastu on korraldusel uus võrkpalli väli, mis suvel vabas õhus laialdast kasutamist on leidnud.

Üldiseks kehalise kasvatuse edendamiseks on seltsil olnud igal semestril võimlemistunnid saalis, mis haruldase elava osavõtuga on vastu võetud.

Nõnda edasi kõrgemale, kaugemale ja kiiremini nii vaimselt kui ka kehaliselt, siis suudame eluvõistlustes vastu seista.

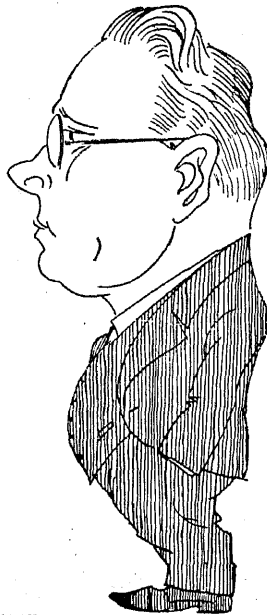
—r.

Võistlus- alad	EÜS. liikmete saavuti- sed I üliõpil. spordipäeval		EÜS-i liikmete saavuti- sed paremal sa		Üliõpi- lase re- kordid ¹⁾	Eesti rekordid
	1914	Tagajärg		Tagajärg		
60 m. jooks	—	—	A. Reisner	7,1 sek.	7,2	7,1 sek.
100 m. "	Mägi	12,1 sek.	J. Kitsing	11,2 sek.	11,3	11,0 "
400 m. "	—	—	J. Kitsing	53,7 sek.	52,3	51,1 "
1500 m. "	Mägi	4 m. 57 sek.	G. Hermann	4 m. 30 sek.	4 12,5	4 m. 11 sek.
Kuulitõuge	Arn. Kerem	9,86 m.	N. Feldmann	14,47 m.	14,18	14,47 m
Ketasheide	Ado Tamm	30,34 "	N. Feldmann	45,90 "	41,48	45,90 "
Odaheide	P. Karell	36,37 "	S. Järvi	56,06 "	59,07 m	65,32 "
Kaugush.	Mägi	5,39 "	A. Jakobson	6,78 "	6,84 "	7,20 "
Kõrgush.	Ein	1,52 "	E. Roht	1,85 "	1,75 "	1,85 "
Teivash.	—	—	A. Reisner	3,56 "	3,40 "	3,56 "
Kolmikh.	—	—	A. Jakobson	14,02 "	13,04 "	14,20 "

1) Üliõpilaskonnarekorditena on märgitud tagajärjed, mis saavutatud ainult üliõpilaskonnas.

Ksv. Hans Sulg.

Ksv. Eduard Metsik.

Ksv. Martin Kukk.

Revisjoni komisjon. Kui see asi juba meie käes on . . .

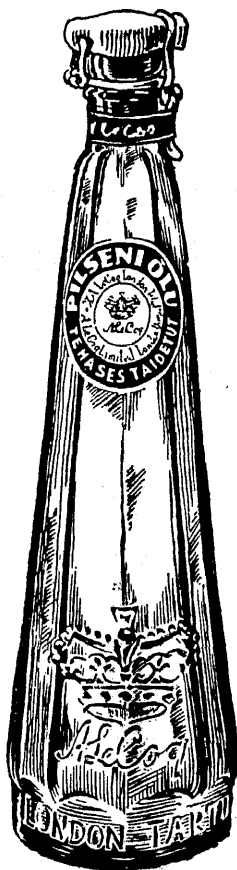
SISUKORD:

Tähispäeval	83	G. Ränk: Enam tähelepanu kodumaa ja rahva tundmaõppimisele	122
J. Köpp: Mõni soov üliõpilasorganisatsioonidele	84	Y. Vuorjoki: Me rahvusliku tegevuskava kristalliseerumine	125
H. Koppel: Jooni EÜS-i arenemiskäigust Eesti üliõpilaskonnani	85	A. Peel: Haridus, töö, tasu	126
O. Strandmann: * * *	87	B. Karro: Filoloogide organiseerumisküsimusi	129
K. Einbund: * * *	87	H. Jänes: Stuudiumi oludest filosoofia teaduskonnas.	130
J. Lattik: <i>Carpe diem</i>	88	Ed. Roos: Kas üks — või siiski veel kaks?	132
J. Tõnisson: EÜS ülikoolinooruse vaba enesearenduse mõtte kandjana	88	J. Kristelstein: EÜS-i koonduste tekkimisest	133
A. Vaigla: Labor delectat	90	J. Lattik: Seiklus	135
J. Kukk: * * *	91	E. Laanenbeck: Mis sihis peaks arenema meie üliõpilaslaul	137
E. Tennmann: Vaesus	92	A. Reisner: Meie noorsooliikumise tänapäev.	138
Kriipsutaja: Kriipsualune	94	K. Kornel: Raske aeg ja noored	139
V. Helanen: Hõimuromantikast ja Eesti-Soome suhteist	95	Keskõise päikese alla	140
J. Roos: V. Reiman töömeheks	98	Oma tuba — oma luba	142
H. J. Eisen: Esimesi kokkupuuteid	100	A. Raag: Viipeid kirjanduslikust tänapäevast	142
G. Suits: 1905 (kaikend)	101	A. Tamman: Vanaealisse noorusse	144
R. Paris: Enam kunstilist kultuuri	104	B. K.: Andmeid EÜS-i liikmestiku stuudiumi kohta	144
A. Luha: Üliõpilaskonna loomispüüdeid	105	P. Pöld: Lõige kõnest Tartu E. Ülikooli avamisel EÜS arvudes	145
B. Karro: Stud. phil. Rud. Pals (in memoriam).	110	B. Pärl: Teatrinäljast	146
O. Mänd: Rahapuudus, tööpuudus, väljavaated	114	Ed. Siitska: Filosoofilise kultuuri süvendamisest	146
R. Janno: Hõimluse oleviku ja tuleviku põhilähted	116	A. Reisner: Ühest tühikust üliõpilaskonnas	148
R. G. Kallia: Mõnda EÜS-i Soome vennasorganisatsioonidest	117	Seitsmesajandik: Vana ja uus tare	149
T. Tallmeister: Kas akadeemia kodanik võib olla usklik	120	I. Tõnisson: Ilmavaade ja poliitika	150
A. Mõttus: Ülesanded ootavad	122	—r: Sport EÜS-is.	152
		Sisukord	154

ERINUMBRI TOIMETAJAD: ED. ROOS, G. RÄNK.

Vastutav toimetaja: Juhan Libe. Tegev toimetaja: Karl Mikhla. Liikmed: A. Ostrat, H. Rink. Väljaandja: Tartu Üliõpilaskonna Edustus.

Trükkikoda Ed. Bergmann Tartus,

A.-S.

A. Le Coq'i

London — Tartu

õllefabriku saadused

õlu,
porter,
keedetud mõdu,
limonad,
sooda,
selters —

on üldiselt

kõige paremaks tunnustatud.

TARTUMAA PANK

Tartu Maavalitsuse majas,
Barklay platsi juures. Tel. 1-15.

Pank on avatud ärip. kl. 9—2 p. l.

Võtab raha hoiule

ja maksab ajakohast kõrget protsenti.

Annab laenusid

ja toimetab kõiki pangaoperatsioone.

Panga juures

E. O.

Kinnitusselts, OMA' agentuur.

Põllumajanduse Pank

Tartus, Holmi tän. 12, telef. 10-65.

Tartu Eesti Majanduse Ühisuse II korral.

*

Pank toimetab kõiki panga operatsioone.

Panga liikmeteks võivad olla
kõik põllumehed ja ühingud.

Juhatus.

TRÜKIKODA ED. BERGMANN

TARTUS, JAANI 15

RAAMATUTRÜKIKODA
KIVITRÜKIKODA
KÖITEKODA

Valmistatakse maitserikkalt, odavasti ja kiiresti pidupileteid, kavasid, kuulutsi, igasuguseid laululehti, nimekaarte, kviitungi- ja tsekiraamatuid, plankette (arve-, kirja- jne.) — üldse kõiki trükitöid kodumaa parimate jõudude juhatusel ja kaastegevusel täiuseni viidud sisseseade abil.

TARTU ÜHISPANK

TARTUS, Suurturg 18. Telefon 141.

Sissekäik Kompani tn. 1, (Eesti Panga vastu).

Asutatud 1921. a.

Annab laenusid mitmesuguste kindlustuste vastu.
Võtab raha hoiule ja maksab kõrgemaid protsente.
Võtab sissenõudmiseks vekslid, veokirju ja muid dokum.
Saadab raha igasse kodumaa linna ja alevisse ja toimetab
kõiki panga operatsioone.

Panga juures asub kinnitusseltsi
„EESTI UNION” peaagentuur.

JUHATUS.

Tähtis käsiraamat

Propyläen-Weltgeschichte

Herausgegeben von Universitäts-Professor
WALTER GOETZ, Leipzig.

Teos on kavatsatud kümneköiteline. Seni on ilmunud köide VII: Die Französische Revolution, Napoleon und die Restauration.

Subskriptsiooni hind: Kalingurköites Kr. 27.—
poolnahkköites Kr. 30.60 iga köide

Meie ajale uut ajalookäsitust anda on Propyläen-Weltgeschichte pääülesandeks. Mitte sõjaajalugu ei ka mitte poliitilist ajalugu ei paku see uudne ajalookäsitus, vaid seni vähem tähele pandud kultuurilist, majanduslikku ja sotsioloogilist ainevalda. Rohkem kui 40 ajalooteadlast koostavad prof. GOETZ'i juhtnõõridel seda suurteost.

Nõudke ILLUSTRERITUD PROSPEKTE!

O.-Ü.

J. G. Krüger'i
raamatukauplus

Tartus, Rüütli 11. Kõnetraat 7-60.

NOOR-EESTI

tänavused uudised:

- P. Haanpää. KASARMUS JA ÔPPEVÄLJAL.
Hind 1 kr. 75 s., köites 2 kr. 50 s.
K. Laagus. LEITNANT VASMER.
Hind 1 kr. 50 s.
N. Ornev. KOSTJA RJABTSEVI PÄEVIK.
Hind 3 kr., köites 3 kr. 75 s.
H. Raudsepp. MIKUMÄRDI, näidend II trükk.
Hind 2 kr. 25 s.

Lähemal ajal ilmuvad:

- K. A. Hindrey. MURRANG. Memuaarid.
K. Hamsun. VIIMNE RÕÔM. Romaan.
E. Enäjärvi. VANA RÕÔMUS INGLISMAA.
Reisukirjad.
J. Kärner. NAINNE VAESEST MAAILMAST.
M. Mõtslane. MÕRANE HING. Romaan.
Fr. Tuglas. TEEKOND PÕHJA-AFRIKA III.

NOOR-EESTI KIRJASTUS, Tartus.

Üliõpilastele:

▼
Värviteklid
Värvilindid
Rebasteklid
Üldmütsid

ALATI SUURES VALIKUS:

Moodsad kaabud
Reisimütsid
Kaelasidemed
Shallid
Sokid
Kindad

K. Stahlberg'i

äris

Uusturg 5. Asut. 1862.

Ed. Uusen

*Tartus,
Promenadi tänav 4*

Telefon 11-70

RÄTSEPAÄRI

★

*Valmistab
moodsaid rätsepa töid.*

Tartu Eesti Majanduse Ühisus

Tartus, Holmi tän. 12—18. / Telefonid 10, 2-61 ja 10-70.

OSAKONNAD: Tartus, Võru tän. nr. 4, telef. 10-30 ja
Räpinas, telef. 33.

Suurem ühistegeline ostu-müügi ühisus Eestis.

Kauba läbimüük aastas Kr. 270.000.—
Omakapital „ 2.725.000.—

L A O S: põllumajanduslikud-, raua-, naha- ja kolo-
niaalkaubad.

74.
aastakäik

„POSTIMEES“

74.
aastakäik

„Postimees on vanem suurajaleht Eestis. Sisult värske ja päevauudisterikas. Kaunistatud hulga piltidega sise- ja välismailt. Ilmub mitmevärvilise trükitehnika viimase sõnana.

Kes kord hakanud „Postimeest“ lugema, on temaga kokku kasvanud ja tunneb tema järgi vajadust alati! Ei võõrdu temast kunagi.

„Postimehe“ toimetuse koosseis koosneb kõrgema haridusega kvalifitseeritud jõududest, kes töötavad Jaan Tõnissoni tegelikul juhtimisel.

„Maamees“
värvitrükis ainukene omalaadiline uudse majapidamise erapooletu nädalaleht.

„Sädemed“
on ainuke eesti ilukirjanduslik pilkeleht. Ilmub suurend. kujul, värvitrükis 1 k. kuus

„Lasteleht“
on pildirikas, huvitava sisuga värvitr. ilmuv v. Eesti kuukiri lastele.

„Tervis“
on üldiselt tunnustatud rahvalik tervishoiu ajakiri.

Trükikoda / Tsinkograafia / Suurköitekoda

on oma uue sisseseade ja täiuslikumate masinate juures suuremaid ja moodsamaid omal alal. Valmistavad igasuguseid töid kiirelt ja korralikult. Tehni liste uuenduste tõttu hinnad võistluseta!

Toimetuse, Tartus — Jaani t. 11/13.

Tallinnas, Vene tän. 1.

Töökodad, peakontor — Tartus, Jaani t. 11/13, tel. 80. Tallinnas, Vene t. 1. tel. 16-11.

Raamatu- ja kirjutusmaterjali kauplus

Tartus, Suurturg 16. Telef. 2-50.

Vanem täielik Eesti raamatukauplus. Järjekindel äri edasiarendamine koos uuemate nõuetega on hoidnud ja hoiab „Postimehe“ raamatukaupluse nõuete kõrgusel tasapinnal. Täielik valik raamatuid, kirjutusmaterjale ainult tuntud vabrikutest ja omast töökodadest. Müük üksikult ja hulgaviisi. Soodsam ostukoht kõigile.

Täielikum Eesti riide- ja valmisriiete kauplus

KARL ABEL

TARTUS, KAUBAHOOV 8.

Soovitab suures valikus

naister. valmismantleid, meeste palituid, joppesi, ülikondi, pükse, vihmamantleid j. n. e.

Tellimiste vastuvõtmine. I. järgu juurelõikajad ja meistrid. Äri täielik vastufus.

Hinnad mõõdukad.

Lugupeetud kaubatarvitajad!

Kas olete juba ostnud reisikohvreid, — nahast, Eesti vulkaanist, kivipapist või ehtsast vulkaanfiibrist, kaitsemärgiga „Gloobust kandja mees kohvril“ Eesti töö, O. Zimmermann'i kohvri ja peennahatööde tehase, mis paremad ja odavamad kui väljamaa kohvrid? Kui ei ole, siis ostke, maksavad ainult Kr. 2.75—7.50.

Peale selle viimased uudised: naister. käekotte, rahataskuid, portfelle, portsigaare.

EESTI TÖÖ

O. Zimmermann

Tartus, Suurturg 4. Tallinnas, Harju 34.

KAUBA PANK A.-S. Tartus

Suurturg nr. 12, omas majas.

Asutatud 1905. aastal.

Telefonid nr. 9 ja 209. Kinnitusosak. nr. 183.

*

Põhikapital Kr. 200.000.—

Eri- ja tagavarakapitalid üle „ 148.000.—

Toimetab kõiki pangaooperatsioone.

KINNITUS A.-S. EESTI LLOYDI PEAGENTUUR.

Tule-, elu-, veo- ja õnnetusjuhuste Kinnitus.

P. Laursoni

Pesumaja ja keemiline
riiete puhastustööstus.

Tartus, Gildi tän. 7 ja Tähe tän. 70.

Võetakse vastu keemiliseks puhastamiseks kõiksugu siidi- ja villaseid riideid. Igasugu läike- ja lihtpesu pesemine ilma pesulõhkuvate aineteta (kloorita).

Töö ja hinnad väljaspool võistlust.

H
I
N
N
A
D

O
D
A
V
A
D

Klisheid

igasuguseid valmistab

V. JÄGERI

Tsinkograafia

Tartus,
Küütri tänav 16.

EESTI LAENU- & HOIU ÜHISUS

TARTUS, SUURTURG NR. 14, OMAS MAJAS.

TELEFONID 700 JA 177. POSTKAST 238. TELEGR. AADR. „ELHÜ“.

Esimene Eesti Ühispank

Asutatud 1902.

Võtab raha hoiule ja annab laenusid.

Ostab ja müüb välisraha.

Čekid Soome, Läti, Rootsi, Inglise, Saksa,

Prantsuse, Ameerika ja Helveetsia valuutas.

Kodumaal ühendused kõigis kohtades teiste
krediitasutustega.

Kõik pangaoperatsioonid.

Uuemate nõuete järele kindel varakamber.

Koduseks rahakogumiseks ilusad hoiukarbid.

AGENTUURID:

Kindlustusselts „Eesti“. Esimene Eesti Kinnit. Selts „Eeks“.

Kellakauplus ja parandustöökoda

J. VÄRK

Promenadi t. nr. 9.

Soovitab:

paremate Schveitsi vabrikute seinä-, laua-, tasku- ja käekellasid; kella õige käigu kui ka headuse eest täielik vastutus. Paranduseks võetakse kõiksugu ajannäitajad kellad, kuld ja hõbe parandustööd ja tellimised. Töö tehakse asjatundlikult, hästi ja odavasti.

Rätsepaäri

A. Muršak

Uueturu 9.

(Akadeemil. Kooperatiivi Rätsep)

Võtab vastu kõiksugu tellimisi meesterahva üliiriele pääle. Tööd tehakse kõige viimaste Viini moodide järele.

Üliõpilastele hinnaalandus.

Üheski heas raamatukogus ei või puududa meie laos olevad:

Ülikooli 10. a. juubelialbum **TARTU ÜLIKOO**

1919 – 1929

(Hind 6 kr., üliõpilastele 5 kr. 40.)

Majandusteaduslikud, eriti eramajanduslikud kirjad.

Hind 2 kr. 50 s.

**Akadeemilise Metsa Seltsi
Akadeemilise Usuteaduse Seltsi
Akadeemilise Emakeele Seltsi**

j. t. väljaanded.

Kõigi kodu- ja välismaa ajalehtede ning ajakirjade kindlal arvestusel vastuvõtmine ja kiire täitmine.

Loengute kaustikud 15 s. muud õpiabinõud.

AKADEEMILINE KOOPERATIIV

Raamatu- ja kirjutusmaterjali kauplus

Jaani tänav 7, telefon 63.

Kevaderiided

suures valikus pärale jõudnud ja soovitan mõöd. hinnaga.

Juurelõikaja hr. **B. VISSAK**,
Berliinist juurelõikuse akadeemia täienduskursuselt tagasi jõudnud.

Karl Wengerfeldt

Tartus, Rüütli tänav nr. 5.

Euroopa lilleannetiste vahetalitus

„FLEUROP“

Lilleannetiste kättetoimetamine rõõmu ja kurbuse juhustel

meilt
igale poole

Kui soovite endi sugulastele ja sõpradele välismail pidupäiviks üllatust valmistada, siis kasutage seda uut meetodi, lillede kastevärskelt kätteulatamiseks —

Blumenspenden - Vermittlung „FLEUROP“

LILLEÄRI KARL WILL

Tartus, Lossi tän. 7. Telef. 4-18. Rüütli tän. 1.

KOLMAS TARTU LAENU- JA HOIU-ÜHISUS

Tartus, Suurturg 8. Juhatuses telefon 11-13. Üldtelefon 99.

Aktiva.

Ärisesis 1. märtsil 1930. a.

Passiva.

Kassa ja jooksvad arved teistes pankades	Kr. 77.015.84	Osamaksud	Kr. 205.564.72
Väärtpaberid	„ 12.580.60	Tagavarakapitalid	„ 27.530.46
Laenud	„ 2.920.799.18	Hoiusummad	„ 1.943.474.—
Korrespondendid „Loro“	„ 36.265.60	Asunikkude ja riikliste laenude kontokorrent	„ 219.890.45
„Nostro“	„ 147.65	Kontokorrent ja vekslite rediskont	„ 531.012.33
Vallasvara	„ 13.233.30	Korrespondendid „Nostro“	„ 32.025.03
Garantiid	„ 178.761.69	Garantiid	„ 178.761.69
Muud aktivad	„ 29.980.44	Muud passivad	„ 67.151.80
Maksud prots. ja komisjon	„ 5.835.48	Saadud prots. ja komisjon	„ 60.903.71
Kulud	„ 12.888.93	1929. a. puhaskasu	„ 21.194.52
	„ 3.287.508.71		„ 3.287.508.71

Ühisus võtab raha hoiule, annab laenusid välja ja toimetab kõiki panga operatsioone.

Liigete vastastikune vastutussumma on Kr 1.027.823.60.

JUHATUS.

TALLINNA LINNA PANK

Tallinn, Mundi 2.
Telef. 19-30, 3-13, aidad 7-48.

*

Toimetab
kõike panga
operatsioone sise-
ja väljamaal. / Võtab
kaupu hoiule oma aitadesse
ja annab nende vastu laenusid.

J. ELLENBERG

Asutatud 1892. a.

Rätsepaäri
härradele ja daamidele

Tallinnas, Vene 2.

Telefon 16-29.

*Suures valikus kodu- ja
väljamaa riideid. Tellija-
* tele hooaja uudised. *
Hinnad odavad!*

Suitsetajad Teie huvides

on proovida ja nõuda igalpool uuesti müü-
gile lastud kõrges headuses väljaspool
tubakatrusti seisva vabriku saadusi:

Paberosse:

Antik	20 tk.	35 s.
Konak	25 „	35 „
Rokoko	20 „	25 „
Bene	25 „	25 „
Avio	25 „	25 „
Boy	10 „	10 „

Tubakaid:

Angora	50 gr.	1 kr.
Angora	50 „	80 s.
Bermuda	50 „	65 „
Piramiid	50 „	50 „
Prima nr. 4	50 „	50 „
Jõudu	50 „	30 „

Tubakatehas *A.-S. Sirena.*

Eesti haritlaskond, üldkasulikud ettevõtted, varanduse omanikud linnas ja maal on kindlustuse alal koondunud kõige rohkemal arvul

Kindlustusselts „Eesti”

asutatud 1907. a.

ümber, mille tõttu seltsi tegevus näitab järjekindlat tõusu ning on viimase kolme aasta jooksul kasvanud pea kahekordseks.

*Tule, elu ja teised kindlustusalad.
Vastutussummad üle 160.000.000 s.*

Elukindlustuse alal eriti soodsad tingimused ja suur valik moodsaid tariife. :-:

Koondudes rahvuslike ettevõtete ümber, saavutame majandusliku iseseisvuse.

Seltsi valitsus: Tartus, Suurturg 10, omas majas.

EESTIMAA APTEEGI & ROHUKAUBANDUSE A.-S. „EPHAG“

Tallinnas, Harju tän. 41 ja Narva maanteel nr. 42,
Tartus, Kompanii tän. nr. 1.

En-gros ja en-detail

Keemikaaliad — Sidumismaterjal — Parfümeeriad — Droogid.

Nõuetavamad mineraalveed ja -soolad.

Järgmiste firmade erikaupade en-gros ladu:

I. D. Riedel A. G., Berlin-Britz,
E. Merck chemische Fabrik, Darmstadt,
C. H. Boehringer Sohn, Hamburg,
Lysolfabriken Schülke Mayr A.-G.,
W-me Pearson Ltd,

Farbenfabriken vorm. Fr. Bayer & Co,
Schering-Kahlbaum A.-G., Berlin,
Kalle & Co A.-G.
Knoll A.-G. chemische Fabrik.

Kosmeetika-kaubad järgmistelt välismaa firmadelt:

Coty, Paris. / Houbigant. / Hichner. / Elida. / Cheramy.
Guerlain. / Simon. / Wolf & Sohn ja teised.

O/Ü „CALORICA“ (KALORIKA)

ROOTSI PUNSHITEHAS

SOOVITAME OMA TEHASE
KÕRGEVÄÄRTUSLIKKE SAADUSI

Svensk Punsh, 28° kange,
Calorie Punsh 35° kange,
Prima Punsh 40° kange,
Kloostri liköör (Benedictine)
Brandy (***)
Brandy V. O. Brandy V. O. S.
Chartreuse, kollane
Curaçao pruun
Kristall Kummel
Scotch Whisky
Pomerants
Allasch Kummel
Riia Balsam
Kirsi liköör
Sherry Brandy
Samiten
Valge viin (vodka)

KROONITUD NÄITUSTEL AINULT KÕRGE. AUHINDADEGA

TALLINN, RÜÜTLI 13, TEL. 15-53

A.-S.

Eesti Reisibüroo

Peakontor:

Tallinn, Pikk t. nr. 6, tel. 20-20 ja 20-21.

Osakond:

Tartu, Suurturg 7, tel. 3-72.

Telegrammide aadress: „ERO“ Tallinn resp. Tartu

Raudteepiletite müük:

- Kodumaal kõikidesse jaamadesse,
- Välismaale kõikidesse suurematesse linnadesse

Esitused ja agentuur kõikidelt suurematelt

Euroopa reisibüroodelt.

Ringreisipiletid turistidele.

Rahavahetus ja valuuta müük reisijatele.

Väljamaa passide ja viisumite muretsemine.

Laevasõidupiletid kõikidele kodumaa ja Balti-
mere liinidele.

Ülgumerede piletid Inglise, Saksa, Prantsuse,
Rootsi ja Ameerika liinidele.

Kanadasse piletid Canadian Pacific Railway Co
liini peale.

Õhusõidupiletid „Aero“ ja „Deruluft“ liinidele.

„Jockey Club“

Tallinn, Viru tn. 1.

Kõnetr. (2)-21-10.

**Daamide ja härrade
elegantseist moesemeist
alati kõige viimaseid uudisi.**

H. FEISCHNER

ASUT. 1899. A.

TALLINNA, HARJU 45

TELEFON 19-50

**ESIMESE JÄRGU KOHVIK
OMA KONDIITRIÄRIGA.**

Igal ajal saadaval suurimas valikus igasuguseid kondiitri-
kaupu. Tellimised, soovikorral kättetoimetamisega, täide-
takse täpselt ja kiirelt.

AVATUD:

äripäeviti kella 9 homm. kuni kella 8 õht.

SOOVITAME:

trikoo- ja nahkkindaid,
koetud sveaterid, kaela-
sidemeid, taskurätikuid,
triiksärke, jalutuskeppe,
kraesid, sokke jne.

*

**MOE- ja PUDU-
KAUBAD**

suurel ja väiksel arvil.

*

B. GENSS & POJAD

Tartus, Küüni 8, telef. 5-17.

R. Jakobsoni

**kübara-, mütsi- ja karus-
naha-kauplus**

Tartus, Uueturu tn. nr. 8.

*

Rohke valik maitsekaid väljamaa kaabusid,
värvitekleid ja igasugu teisi mütse.

! Rikkalik valik igasugu karusnahku !

Tellimised täidetakse omas töökojas or-
ganisatsioonide ja koolide kui ka teiste
mütside ja karusnaha tööde peale.

*

Töö kiire ja korralik. / Hinnad mõõdukad.

Ilmus trükist

**Eesti Rahva Muuseumi
Aastaraamat V.**

Piltidega. Hind Kr. 2.50.

Varem ilmunud: Aastaraamat I — Hind Kr. 2.—. Aastaraamat II —
Hind Kr. 3.—. Aastaraamat III (Eesti Rahvariiete
Ajalugu) — Hind Kr. 7.50. Sinna juure kuulub
Eesti Rahvariiete Album — Hind Kr. 4.—, kullaga
Kr. 4.25. Aastaraamat IV — Hind Kr. 2.50.

Peale selle rikkalik valik **PILTPOSTKAARTE**
muuseumi kogudest, rahvariietetest ja kommetest.

JÄLLEMÜÜJATELE PROTSENDID. -- JÄLLEMÜÜJATELE PROTSENDID.

Pealaod: Tartus, „Postimehe“ rmtkpl. Suurturg 16.

Tallinnas, „Päevalehe“ rmtkpl. Jaani t. 6.

Tellida võib ka otsekohe Muuseumi aadressil: Tartu, Aia 42.

Tallinna Krediitpank

Asutatud 1907. a.

Tallinnas, Suur-Karja tän. nr. 20 oma majas
Telefon — vastab väljakutsele: «Krediitpank»

Toimetab kõiksuguseid pangaoperatsioone.

OSAKONNAD: Abjas, Antslas, Haapsalus, Keinas, Jõhvis, Narvas, Nõmmel, Tapal,
Tartus, Türil, Viljandis, Võrus.

RIIGI TRÜKIKOJA

kirjastusel on ilmunud ja saadaval parimates raamatukaup-
lustes järgmised raamatud:

Haridustegelase käsiraamat — Kr. 2.—
Seadused ja määrused hariduse alal — Kr. 3.50
Tempelmaksu seadus — Kr. 1.50
Tsekiseadus — Kr. 1.50
Ehitustööde tehnilised tingimused ja nõuded — Kr. 1.25
Eesti-Rootsi album — Kr. 8.—
Eesti aadress-raamat 1929/30 — Kr. 6.50
Mõõtude käsiraamat — Kr. 0.50

Pealaos:

Album — Eesti Vabariigi loomispäevilt — Kr. 10.
Kriminaalseadustik — Kr. 10.

TUBAKAKAUPPLUS H. ARRAK

(END. K. TAKLAJA)

Tartu, Rüütli tn. 10

*

Müük suurel ja väiksel arvul.

Suures väljavalikus eeltulevateks pühadeks ilukarpe, mune, jäneseid ja teisi šokoladkaupe soovitab

SHOKOLADI VABRIK JA
KAUPLUS

Richard Glassmann

Suurturg 1. Telef. 13-32.

Eesti Tervishoiu Muuseum

Tervishoiu Propageerimise Keskasutis.

Tartus, Pepleri 32, omas majas. Telef. 6-00.

I. Alaline tervishoiu näitus.

Avatud: iga päev, peale esmaspäeva, kella 11—2. Ekskursioonidele kokkuleppel igal ajal. Vaatamine maksuta.

Osakond Tallinnas: Väike-Pärnu maantee 19-a. Avatud igal pühapäeval, k. 1—5.

II. Tervishoidliste õppevahendite valmistamine.

Muuseum valmistab koolidele: anatoomilisi ja patoloogilis-anatoomilisi preparaate, mikroskoobilisi preparaate pisikuist ja kehakudedest, vahamulaase haigustest, mudeleid pappmassist, statistilisi tabeleid, diagramme jne.

III. Diapositiivid.

Tervishoiu Muuseumil on üle 7000 diapositiivi igasuguste tervishoiu küsimuste kohta, mida maksuta soovijaile välja laenatakse. Ostes liht diapositiivid 70 senti, värvilised 120 senti tükk.

Filmide valmistamine samuti nende väljalaenamamine sünnib kokkuleppe järele.

IV. Rahvalik kirjandus.

Muuseumi väljaandel on seni ilmunud 35 brošüüri, palju lendlehti ja plakateid pea kõikide tervishoiu alade kohta. Pealadu „Postimehe“ raamatuk. Tartus, Suurturg 16.

V. Muuseum korraldab „esimese abi“ kursuseid ja saadab välja kõnelejaid kokkuleppe järele.

Järelepärimistega pöörata: Tartu, Pepleri 32 — Tervishoiu Muuseum.

Tartu
Üliõpilaskonna
tähtsam kogumiskoht

on

KOHVIK
„LINDA“

**DAAMIDE,
 HÄRRADE,
 JA TEAATRI**
COIFFEUR J. LUKSEP.
 TARTUS, KÜUNI 3.

- Alandatud tööhinnad -

Habemeajamine	20 s.
Juukselõikamine	40 „
Lokkimine	50 „
Manicure	75 „
Kulmude ja ripsmete värvimine	50 „
jne. jne.	

Äris töötavad ainult täiesti vilunud diplomeeritud tööjõud. Eeskujuline puhtus. Ootamist ei ole.

Kõige austusega **J. LUKSEP.**

Elegantne
ja vastupidav
jalanõu

kannab niisugust
 kaitsemärki:

Müügil igas parimas
jalanõude äris Eestis.

TARTUS
VABRIKUKAUPLUSED:
KAUBAHOOV 36
ja SUURTURG 12.

Õnnetusjuhuste ja surma

vastu ei ole abinõusid, aga aineliste murede vastu, mis surm enesega kaasa toob, võite end kindlustada. — Igapäevalise 10-sendilise maksu vastu võite juba sõlmida 1000-kroonilise elukinnituse. Saatke meile üks postkaart ja meie saadame Teile lähemad teated. Järelepärimine ei kohusta Teid millegikski.

Eestimaa Kinnitus-A.-S.

EKA

Tallinn, Pikk tänav 6

Kõnetr. (2)12-59, (2)22-14.

**Esimese järgu
kohvik
ja kondiitriäri**

W. & H. Werner

Tartus, Jaani tänav 7, tel. 6-10

Rikkalikus valikus dessertkooke, teeküpsiseid, tahvelshokolaadi, shokolaadikompvekke, martsipaanaaineid, marmelaadi, linnasekompvekke ja mitmesuguseid jooke.

Alati suur valik
**tasku-
käte-
laua-
seina- ja
põranda-
kellasad**
parimatest vabrikutest, täpselt ära proovitud käiguga.

Kristall- ja hõbeasjad

H. Tillemann

(End. Ed. Kivastik)

Tartus, Promenadi 11

Asut. 1880 a.

Telefon 9-90.

AS. OSKAR KILGAS

TRIKOO-, PITSI- JA SUKAVABRIK
TALLINN, VOLTA 3.

Vabrik valmistab kõrges häduses:

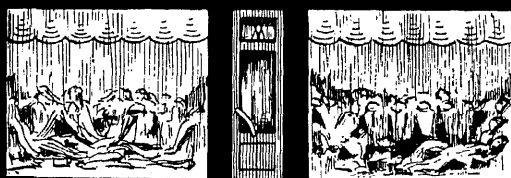
Sukki, Lastesukki, Sokke, Trikood,
Pitse, Paelu, Laudlinu, Spordiülikondi.
Siidi, poolsiidi ja villaseid KLEIDI-, PESU- ja
VOODRIRIIDEID,

Serge, Crépeline, Rips,
Taft, Schoti taft, Crépe de chine,
Crépe satin, Dekoratsiooni riie,
Mööbli riie, Velantini, Milanaise jne.

KAUBAD VARUSTATUD VABRKU MÄRGIGA JA SAADAVAL ÜLE MAA.

L.D.EPSTEIN

ASUT. 1876

- *Tallinnas* -
suurim väljavalik

meestepesu
meestekübaraid
maailmakuulsaist vabrikuist
meestemantleid
(ingl. Nicholson)
triiksärke
kaelasidemeid
kõ.ksugu mustrites.

Soodsam ostukoht meestele!

L. D. EPSTEIN

(Asutatud 1876. a.)

Tallinnas, Kuninga t. 2. Telef. (2) 17-97.

„Estoking“
jalanõud valmistatakse kõige uue-
mate mudelite järgi.

„Estoking“
jalanõud valmistatakse kõige pa-
rematest materjalidest.

„Estoking“
jalanõud on seepärast nägusad ja
vastupidavad.

„Estoking“
jalanõud on seejuurms võrdle-
mata odavad

„Estoking“
jalanõud on igal pool tuntud ja
nõutavad.

Tartu osak. Suurturg 10.

ROHT'i

trüki- ja köitekoda
TARTUS, PROMENADI TÄN. 6.

Kõige uuemate ladumise- ja trüki-
masinatega täiendatud vaimistab
kõiksugu trüki- ja köitetöid mait-
serikkalt, kõige rutem ja odavam.

Ladus alati saadaval kõiksugu
tarvilikud raamatud ja planketid.

Kirurgiline Ortopeedia instituut

TALLINNAS, NIGULISTE T. 16, II KORRAL
Kõnetraat (2) 25-96

Selgrookõverduste, keha- luu ja lii-
gendite vigade, kas sünnipäraste või
omandatute, vigastuste ja nende hai-
guste, nagu selgroo-, luu- ja liigendite-
tuberkuloosi, rahhiidi, halvataste jne.
Kirurgiline arstimine lõikustega, kuhu
kuulub ka kirurgiline kosmeetika,
gipsisidemete, gipsivoodi ja ortopee-
diliste tugiaparaatide ja proteesidega,
nagu kunstkäed töötamiseks ja jalad.
Rootsi massaash ja tervisvõimlemine.

Omanikud: Dr. Julius Prisko, kirurgia, ortopee-
dia ja kirurgilise tuberkuloosi eriarst. Dr. Erika
Prisko, laste- ja sisehaigused.

Vastuvõtmine: 9-11 ja 4-6.

H. LAAS'i

**Pagari-, kondiitri äri ja
kohvik**

**Tallinn, Vana Posti t. 7.
Telef. (2)26-57.**

Soovitan igal ajal värskaid ja väga maitse-
semaid **torte, kooke, küpsiseid,
viini-**, ja igasuguseid **saiu**.

**Kompvekid, shokolaad ja
igasugused maiustused.**

Alati saadaval **tee, kohvi ja karas-
tavad joogid.**

Austusega H. LAAS.

ED. SEPP'a

**MEESTERAHVA
RÄTSEPAÄRI.**

Tallinna, Pikk tän. 15-2
telef. 34-21.

Teatan austatud tellijatele,
et minu äris on alati suur
valik Inglis riideid parema-
test mustritest saadaval.

Riideid valmistatakse kõige
uuemate Ameerika ja Inglis
süsteemide järele, milles mi-
nul on kauaaegne välis-
maade praktika.

Töö saab valmistatud ainult
esimeseklassi tööjõududega.

Austusega

ED. SEPP.

KUI SÕIDATE TALLINNA!

külastage meie mööbliladu tehase juures

Ladus suures valikus:

magamistoa
söögitoa
kabineti

} **mööblid**

Soodus järelmaks.

Mööblitehas

A./S.

„MASSOPRODUKT“

Tallinn, S. Tartu m. 61-d.

Telef. 308-96.

Kilu, sprotte, skumbriaid
ja muid
kala- ning aiavilja-konserve

S
O
V
I
T
A
B

Konservitööstus
A. M. ANDERSON, Tallinn.

Kuldauraha
Pariisi näitusel.

Kuldauraha
Pariisi näitusel.

Püritusepuhastamise vabrikute

O.-Ü.

(Rosen & Ko)

(Rosen & Ko)

TALLINNA VIINAVABRIK

ühes parfümeceria ja kosmeetika osakonnaga.

I. Eriala: Creme de Mandarine, Kümmel, Pomerants, Vene Vodka jne., Brandi VOS, Standart, Extra.

II. Eriala: Eau de Cologne — triple, double, aux fleurs, hambapasta „SANADONT“.

Meie kõiksugused napsid, liköörid ja nalikad on saadaval kõikides suuremates kauplustes ja restoraanides. Suurel arvul laost.

Tallinn, Merepuiestee 15.

Kõnetraat 304-26.

Kõige esimene raudtee jaamast on
A. REITSNIK'U

Härrade ja Daamide JUUKSETÖÖSTUS

Tartus, Maarjamõisa tän. 9.

Proovige töö headust ja odavust ning
lahket ja kiiret teenimist.

Austusega

A. REITSNIK.

On ainuke **T. Nõmmits'e**

:: Eestis :: **JUUKSETÖÖSTUSE-ATELJEE**

Rüütli t. 12. Telef. 4-95. Kr. telef. 1-19.

Härrade, daamide ja teatri jaoskonnad. Cabinet de
Beauté. Kõige piintikum: puhtus ja korralik töö. Suur
väljavalik parukatest, näovärvidest j n. e.

Kirjalikud ja telefoniga tellimised täidetakse viibimata.

Äri on mitme kuld- ja hõbeaurahaga kroonitud.

Kõik parukad ja juuste moed Vanemuise

:: ja Vene teatris on minu ateljeest. ::

TARTU LINNAPANK

Tartus, Raekoda, telef. 11-32

VÕTAB RAHA HOIULE jooksvale ar-
vele, kindla tähtaja peale ja kuude viisi.

Annab laenusid. Ostab ja müüb välisraha
Toimetab kõiki panga operatsioone

Pangas saadaval laste hoiukarbid.

**PAGARI- JA KONDIITRIÄRI
ÜHES KOHVIKUGA**

A. UNIVER

**TARTU,
RÜÜTLI 16.**

Soovitab suures valikus :

torte,
kooke,
küpsiseid,
saiu.

Soovitab suures valikus :

Töö korralik ja kiire.

Headus väljaspool võistlust.

Rikkalik valik

moodsates värvides ja mustrites kodumaa, eht inglise ja teiste paremate välismaa vabrikute

**ülikonna-, palitu-,
smokingi-, püksiriideid**

Damidele

Kevade

mantli- ja kostüümiriideid

Balli, seltskonna ja koduseid villaseid ja siidi

== kleidiriideid ==

==> Alaline uudiste juurefulek <==

**Kõigist sellest räägivad odavad hinnad
suur valik ja kõrge kaubaväärtus**

M. Jänes'e suuräri

Tartus, Kaubahoov 10, 11, 12. Kõnetr. nr. 5-91.

Asutat. 1899 a.

MÄRKUS:

Läinud aastast järele jäänud ülikonna ja palitu riided müügil

40-50% hinnaalandusega.

Rukkileib,
Peenleib,
Sepik

.....
Saadaval parimatest toiduainete kauplustest.
.....

LEIVAVABRIK
„CERES“, Tartus

Üliõpilaste lemmikud
parimad koogid ja küpsised –

valmistatakse vaid

J. PUHK & POEGADE

SUURVESKI JAHUDEST

MILLER

autokummide

paremused on:

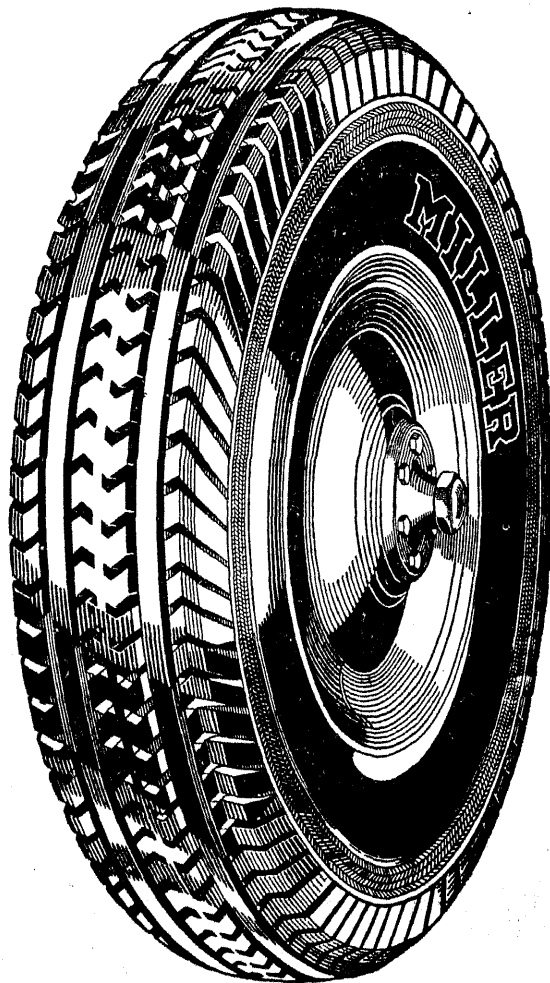
- 1) Ühest tükist tald ja küljed, see-pärast ei murdu.
- 2) Lai teepinnakujuline tald ja seega aeglane kulumine.
- 3) Ühtlane paenduvus ja suur elast-sus, seega väike sisemine hõõrumis-soojus ja rohke kilomeetrite arv.

Ainuesindus:

A.-S.

A. Rosenwald & Ko.

Tartus, Suurturg 8, telefon 300.

EESTI RAHVAPANGA

AKTIVA

arvete seis 28. veebruaril 1930. a.

PASSIVA

Kassa ja jooksvad arved	
teistes pankades . . .	244.825.45
Väärpaberid ja välismaa raha	10.019.66
Laenud	2 091.704.52
Korrespondendid	268.622.43
Osamaksud teistes asutustes	7.266.29
Garantiide debitoorid	513.897.64
Riiklised laenud	905.136.23
Kinnis- ja vallasvarad	273.899.53
Mitmesugused aktivad	30.630.—
Ärikulud, maksud %/ ja komisjon	18.631.77
Liikmete kohustused	482.200.—
	<u>4.846.833.52</u>

Osa ja muud kapitalid	307.900.—
Hoiusummad	1.269.611.06
Vekslite rediskont ja muud laenud Eesti Pangas	688.074.37
Korrespondendid	392.225.80
Garantiid	513.897.64
Riigikassa, tagasimaksetavad riiklised laenud ja kala-meeste laenufond	954.282.78
Mitmesugused passivad	148.873.28
Saadud %/ ja komisjon	49.561.28
Liikmete lisavastutus	482.200.—
1929. a. puhaskasu	40.207.30
	<u>4.846.833.52</u>

Juhatus.